

www.iphonepub.com

Aleksandr Puşkin

DUBROVSKI

BİR İNTİKAM HİKAYESİ

Çeviren: Sabri Gürses

KLASİKLER

MK

1999

Bayan. Prostakova:

Efendime söyleyim, o dana küçüklüğünden beri hikâye severdi Skotinin: Mitrofan, bana benzemiş.

« Anasının Kuzusu.»

Bu sefer halka sunduğumuz İ. P. Biyelkin'in hikâyelerini yayınlamak işine girişirken, merhum yazarının hayatını kısa da olsa bunlara eklemeyi, dolayısıyla da, ülke edebiyat severlerinin haklı

merakını kısmen olsun gidermeyi arzuladık. Bunun için de ilkin İvan Petroviç Biyelkin'in en yakın akrabası ve mirasçısı Marya Alekseyevna Trafilina'ya baş vurduk. Ama ne yazık ki bu bayan bize Biyelkin hakkında hiçbir bilgi veremedi. Çünkü Trafilina, merhumu hiç de tanıymıyormuş. Bayan bize İvan Petroviç'in eski arkadaşlarından bir zata başvurmamızı salık verdi. Biz bu öğüdü tuttuk, mektubumuza da şu aşağıdaki karşılığı aldık. Biz bu karşılığı soylu bir düşünce tarzının, duygulu bir dostluğun değerli bir anısı, sonra da oldukça yeter biyografik bir bilgi olarak hiç değiştirmeden, hiçbir not eklemeden basıyoruz:

"Benim lütufkâr efendim, 10

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Bu ayın on beşinde yazıp eski yakın arkadaşım ve çiftlik komşum İvan Petroviç Biyelkin'in ölüm ve doğum zamanı, memurluğu, aile durumu, işi, ahlakı ve alışkanlıkları üzerine geniş bilgi edinmek isteğini gösterdiğiniz çok saygı değer mektubunuzu bu ayın 23'ünde aldım. İsteğinizi büyük bir sevinçle yerine getiriyor ve onunla konuşmalarımdan hatırımda ne kalmışsa, hepsini gönderiyorum, lütufkâr efendim.

İvan Petroviç Biyelkin, 1798 yılında Gorühino köyünde soylu ve namuslu bir aileden dünyaya geldi. Merhum babası önyüzbaşı Piyotr İvanoviç Biyelkin, Trafilina ailesinden Pelageye Gavrilovna adlı bir kızla evlendi. Piyotr İvanoviç zengin olmakla birlikte, alçakgönül ü ve ev idaresine akli eren bir adamdı. Oğul arı ilk öğrenimini köy papazından yaptı. Okuma ve Rus Edebiyatıyla uğraşma merakını, galiba, bu sayın zata borçluydu. 1815 yılında piyade nişancı

alayında (numarasını anımsamıyorum) askerlik hizmetine girdi. 1823 yılına kadar bu alayda kaldı.

Hemen hemen aynı zamana rastlayan anasıyla babasının ölümü, onu, istifasını vererek Gorihino köyündeki çiftliğe gitmeye zorladı.

Çiftliğin idaresini eline alan İvan Petroviç, deneyimsizliği ve yufka yürekliliği yüzünden, kısa zamanda çiftlik işlerini savsakladı ve merhum babası tarafından kurulan sıkı disiplini gevşetti.

Köylülerin (alıştıkları üzere) kendisinden hoşnut olmadıkları, ödevini bilen becerikli muhtar

değiştirerek köyün idaresini hikâye anlatmak sanatıyla güvenini kazanmış olan ihtiyar kâhya kadına verdi. Bu aptal kocakarı hiçbir zaman yirmi beş rublelik bir banknotu el i rublelik bir banknottan ayırdetmesini bilmezdi. Köylüler herkesle senli benli olan bu kadınlardan korkmuyorlardı. Köylülerin seçtiği muhtar, hilekârlığı da elden bırakmayarak kendilerine öylesine göz yumuyordu ki,

İvan Petroviç, angarya çalışma usulünü kaldırarak yerine çok ehven, senelik bir vergi koymak zorunda kaldı. Ama bu kez de köylüler onun bu yumuşaklığından yararlanarak birinci yıl kendileri için özel

PUŞKİN

11

yumuşaklığından yararlanarak birinci yıl kendileri için özel bir kolaylık gösterilmesini istediler.

İkinci yıl ise, verginin üçte ikisinden çoğunu ceviz, kırmızı yaban mersini ve buna benzer şeylerle ödediler. Bu halinde bile vergiyi zamanında ödemiyorlardı.

İvan Petroviç'in merhum babasının dostu olmam dolayısıyla oğluna da öğütlerimi önermeyi bir borç saydım ve İvan Petroviç'in umursamazlığı yüzünden bozulan eski düzeni kurmağa bir çok seferler kalkıştım. Bu amaçla kendisine gittiğim bir gün çiftlik defterini istedim. Hileci muhtarı

çağırttım ve İvan Petroviç'in yanında defterleri incelemeye koyuldum. Genç çiftlik sahibi ilkin büyük bir gayret ve dikkatle beni izledi. Ama hesaplara göre son iki yıl içinde köylü sayısı arttığı

halde kümes hayvanlarıyla davar sayısının kasıtlı olarak azaldığı anlaşılınca İvan Petroviç bu ilk bilgileri yeter buldu ve bundan sonra artık beni dinlemez oldu. Araştırmalarım ve sıkıcı sorgularım sonucunda tam hileci muhtarı fena halde şaşırtdığım ve ağzını açamaz hale getirdiğim bir sırada, derin derin horlamakta olduğunu üzümlere işittim. O zamandan beri de onun çiftlik işlerine karışamaz oldum. Onu (kendisinin de yaptığı gibi) Tanrı'ya havale ettim.

Bu olay aramızdaki dostluğu zerre kadar bozmadı. Çünkü İvan Petroviç'in, genç soylularımıza özgü yıkıcı ihmalciliği ve yumuşaklığına acırken, onu candan seviyordum. Hem böylesine sessiz, böylesine namuslu bir insanı sevmemek elde değildi. İvan Petroviç de kendi payına benim yaşıma saygı gösteriyor ve bana candan bağlı bulunuyordu. Görenek, düşünce tarzı ve ahlak bakımından birbirimize pek az benzediğimiz halde basit konuşmama değer vererek, ölümüne kadar hemen hemen her gün benimle görüştü.

İvan Petroviç çok sakin bir yaşayış sürüyor, her çeşit aşırılıklardan kaçınıyordu. Onu sarhoş görmek hiçbir za man kısmet olmadı (bu olay bizim taraflar için işitilmemiş¹²

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

bir mucize gibi sayılabilir). Kadınlara fazlasıyla düşküdü. Ama onda gerçek bir kız utangaçlığı vardı.

İvan Petroviç, mektubunuzda sözünü ettiğiniz hikâyelerden başka, kısmen bende bulunan, kısmen de kâhya İcadının çeşitli ev işlerinde kul andığı birçok el yazıları bırakmıştı. Böylece kâhya kadının oturduğu dairenin bütün pencereleri Ivan Petroviç'in bitirmediği romanın birinci bölümüyle kaplanmıştı. Yukarıda adı geçen hikâyeler galiba onun ilk kalem denemeleriydi. İvan Petroviç'in

anlattığına göre bu hikâyeler genel olarak doğrudur ve yazarı tarafından çeşitli kimselerden naklen yazılmışlardır. Bununla birlikte bunların içinde geçen adlar İvan Petroviç

tarafından uydurulmuştur. Köy ve kasaba adlarına gelince bunlar da bizim tarafın adlarından alınmadır. Nitekim benim köyün adı da bir yerlerde geçer. Bu hiç de kötü bir niyetle yapılmamıştır.

Bunun biricik nedeni düşgücü yetersizliğidir.

İvan Petroviç, 1828 yılı sonbaharında hummaya çeviren bir soğuk algınlığından hastalandı.

Özelikle kökleşmiş nasır ve buna benzer hastalıkların tedavisinde çok usta bir adam olan bizim bölge doktorunun uyanık çabasına karşın öldü. Tam otuzunda iken gözlerini, kol arımın arasında, hayata kapadı.

(*) Lüzumsuz sayarak buraya koymadığımız bir fıkra vardır; ama bu fıkranın İvan Petroviç

Biyelkin'in anısını kirletecek nitelikte olmadığını okurlarımıza temin edebiliriz. (Puşkin'nin notu).

(**) Gerçekten de Biyelkin'in el yazılarında her hikâyenin üstünde yazarın kendi yazısıyla (rütbe veya unvanı, soyadı ile adının ilk harfleri gösterilmek suretiyle) falan ve filan kimseden dinledim kaydı vardır. Meraklı araştırmacılar için yazıyorum. "Menzil Müfettişi" hikâyesi ona fahrî

müşavirlerden G. G. N. tarafından; "Düel o" hikâyesi yarbay İ. L. P. tarafından; "Tabutçu" hikâyesi tezgâhtar B. V. tarafından, "Kar Fırtınası" ve "Köylü bir Küçük 'Bayan'" hikâyeleri K. İ. T. tarafından anlatılmışlardır (Puşkin'in notu).

PUŞKİN

13

Merhum, akrabalarına yakın bir yere, Gorühino köyünün kilisesine gömüldü. İvan Petroviç'in boyu orta, saçları kumral, gözleri kurşuni, burnu çekme, yüzü beyaz ve zayıfçaydı.

İşte muhterem efendim, merhum komşumun ve dostumun yaşayışına, işine, ahlakına ve görünüşüne ait bütün anımsayabildiğim şeyler bunlardır. Ama bu mektubumu şu veya bu türlü

kul anmak gereğini duyarsanız adımı ortaya atmamamızı özelikle rica ederim. Gerçi ben yazarlara büyük bir saygı besler, onları çok severim ama, bu unvanı benimsememin gereksiz, hele bu yaşta, uygunsuz olduğuna inanıyorum. İçten saygılarımla..."

16 Kasım 1830 yılı Nenaradovo köyü

Yazarımızın sayın arkadaşının isteğine saygı göstermeyi bir görev sayarak bize lütfettiği bilgiden ötürü kendisine derin teşekkürlerimizi sunar, halkın, bu bilginin içtenlik ve doğruluğunu takdir edeceklerini umarız.

A.P.DÜELLO

Birbirimize ateş ederdik,,

Bamtinskiy

Düel o kuralı gereğince

onu öldürmeye ahdetmiş tim. (Ona ateş etmek sırası da bendeydi.) «Açık hava karargâhında, bir

*** kasabacığında bulunuyorduk. Bir birlik subayının yaşayışı bilinen şey. Sabahlan eğitim ve binicilik; öğle yemeklerini alay komutanında ya da Yahudi meyhanesinde yemek; akşamlan punç

ve iskambil. *** de. ne kapıları bize açık bir ev, ne de bir nişanlımız vardı. Birbirimizde toplanır ve üniformalarımızdan başka hiçbir şey göremezdik.

Asker olmadığı halde toplantılarımıza katılan bir kişi vardı. Bu, 35 yaşlarında kadardı, bunun için de kendisine ihtiyar bir adam gözüyle bakıyorduk. Hayat deneyimi ona, bizim yanımızda birçok üstünlükler sağlıyordu. Üstelik de suratının aşıklığı, tabiatının sertliği, dokunaklı dili, genç

beyinlerimiz üzerinde çok güçlü bir etki yapıyordu.

Hayatı bir esrar perdesiyle örtülüydü. Rus'a benzediği

(*) AMarlinskiy'nin bir hikâyesidir.16

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

halde bir yabancı ad taşıyordu. Bir zamanlar süvari birliklerinde, hatta başarı ile, hizmet etmişti.

İstifa edip ordudan ayrılmasının, hem yoksul hem de zevk ve eğlenceye düşkün bir yaşayış

sürdüğü bu zaval ı kasabacığa yerleşmesinin nedenlerini kimse bilmiyordu. Sırtında siyah eski bir ceketle daima yaya yürürdü. Sofrası alayımızın bütün subaylarına açıktı. Gerçi eski bir erin pişirdiği yemekleri, iki, nihayet üç kabı geçmezdi, ama buna karşılık şampanya su gibi akardı. Ne malî durumunu ne de gelirini bilen vardı. Zaten kimse de bunu kendisinden sormak cesaretini gösteremezdi. Bir bölümü roman, büyük bir bölümü de askerlikle ilgili olan bir hayli kitabı vardı.

Bunları, okumak için seve seve şuna buna verir, bir daha da geri istemezdi. Buna karşılık, okumak üzere aldığı kitapları hiçbir zaman sahibine geri vermezdi. Başlıca idmanı tabanca atışlarıydı. Odasının duvarları, kurşunlardan dökülmüş, an peteği gibi hep delik deşik olmuştu.

Oturmakta olduğu gösterişsiz toprak evin biricik süsü, zengin bir tabanca koleksiyonuydu.

Atıcılıkta çok ustaydı. O kadar ki, birinin şapkasının üzerindeki armudu tabanca kurşunuyla düşürmeye kalkışsa, alayımızda kimse başını ona teslim etmekte duraksamazdı.

Aramızda sık sık düel odan konuşulurdu. Silvio (ona bu adı takacağım) hiçbir zaman bu konuşmalara katılmazdı. Düel o edip etmediği sorulduğu zaman, kısaca evet cevabını verir, ama ayrıntıya

girişmezdi. Böyle sorulardan hoşlanmadığı açıkça görülüyordu. Vicdanında, korkunç

ustalığına kurban giden bir mutsuzun anısını taşıdığına inanıyorduk. Onda, korkaklığa benzer en küçük şeyden kuşku etmek aklımızdan geçmezdi. Öyle insanlar var ki, yalnız dış görünüşleri bile böyle bir kuşkuyu üzerlerinden atmaya yeter. Ama beklenilmedik bir olay hepimizi şaşırttı.

Bir gün bizimkilerden on kadar subay arkadaş, Silvio'da öğle yemeği yiyorduk. Her zamanki gibi, yani pek çok içildi. Yemekten sonra ev sahibini oyunda kasa olması için kandırmaya çalıştık.

Uzun bir süre kabul etmedi, çün

PUŞKİN

17

kü hemen hemen hiç oyun oynamazdı. Nihayet kâğıtları getirmelerini emretti. Masaya el i çervonets koydu ve kâğıt vermeye başladı. Biz çevresini aldık, oyun başladı.

Oyun sırasında kesin olarak konuşmamak, hiçbir zaman tartışmamak ve açıklamalara girişmemek Silvio'nun âdetiydi. Eğer hesap tutan bir yanlışlık yapsa, hemen ya farkını verir ya da fazlasını kaydedirdi. Biz bunu biliyor ve istediği gibi davranmasına engel olmuyorduk. Ama aramızda, alayımıza yeni nakledilen bir subay vardı. Bu zat, oyun arasında dalgınlıkla 25 ruble fazla kaybetti. Silvio tebeşiri aldı ve alıştığı üzere hesabı düzeltilti.

Subay,, onun yanıldığını sanarak açıklamalara girişti. Silvio konuşmaksızın kâğıt vermeye devam etti. Soğukkanlılığını kaybeden subay silgiyi aldı ve kendisine, fazladan yazılmış gibi görünenleri sildi. Silvio tebeşiri aldı, silinenleri yeniden yazdı. Şarapla, oyunla ve arkadaşlarının attığı

kahkahalarla sinirleri bozulan subay, kendini fena halde hakarete uğramış saydı ve şiddetli bir öfke ile masanın üzerindeki bakır şamdanı yakalayınca Silvio'nun başına fırlattı. Silvio kenara çekilerek kendini zorlukla bu darbeden koruyabildi. Hepimiz şaşırmıştık. Silvio ayağa kalktı.

Öfkesinden kireç gibi olmuştu. Gözlerinden ateşler saçarak: Efendim, dedi, lütfen buradan çekip gidiniz ve bu olayın evimde geçtiğine Tanrıya şükrediniz.

İşin nereye varacağından hiç birimizin kuşku yoktu. Yeni arkadaşımızı daha şimdiden öldürülmüş sayıyorduk. Subay, ettiği hakarete, kasadarın istediği biçimde yanıt vermeye hazır olduğunu söyleyerek dışarı çıktı. Oyun birkaç dakika daha sürdüyse de, ev sahibinin oyun oynayacak bir durumda olmadığını hissettiğimiz için birer birer kalktık ve yakında boşalacak yerden söz ederek evlerimize dağıldık.

Ertesi gün manejde, zaval ı teğmenin hâlâ yaşayıp yaşamadığını soruştururken kendisi aramıza karıştı. Aynı soruyu ona da sorduk Silvio'dan henüz hiçbir haber almadığını söyledi. Bu durum tuhafımıza gitti. Silvio'ya gittik. Onu 18

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

avlude kapıya iliştilmiş bir birliye, birbiri üzerine kurşunları yapıştırırken bulduk. Geceki olaydan hiç söz etmeden bizi her zamanki gibi kabul etti. Aradan üç gün geçti, teğmen hâlâ sağdı.

Hayretler içinde, nasıl olup da Silvio'nun düel o etmediğini soruyorduk. Silvio düel o etmedi.

Sudan bir özürle yetinerek barıştı.

Bu olay onu gençlerin gözünden çok düşürdü. Genel olarak, cesaretle insanlık meziyetlerinin en yükseğini ve mümkün olan bütün kusurların mazeretini gören gençlerin en az affedebilecekleri şey cesaretsizlikti. Ama, yavaş yavaş her şey unutuldu ve Silvio yeniden nüfuzunu kazandı.

Ona eskisi kadar yakınlık göstermeyen yalnız ben vardım. Yaradılıştta hayalci bir kafam olduğu için, hayatı bir bilmece olan ve üzerimde, esrarlı bir romanın kişisi etkisi bırakan bu adama herkesten önce, herkesten çok ben bağlanmışım. O da beni severdi. Hiç olmasa yalnız benimle görüştüğü zamanlar o her zamanki sert konuşmasını bırakır, içten ve keyifli keyifli çeşitli konulardan söz ederdi. Ama o uğursuz geceden sonra, namusunun lekelendiği ve doğrudan doğruya kendi isteği ile temizlemeye yanaşmadığı düşüncesi kafamdan bir türlü çıkmıyor ve ona eskisi gibi davranmama engel oluyordu, adeta ona bakmaya utanıyordum.

Silvio bunu fark etmeyecek, nedenini anlamayacak kadar aptal ve toy bir adam değildi. Görünüşe göre bu durum onu üzüyordu. Bir iki sefer bana açıklamalarda bulunmak isteğini gösterdi. Ama ben ona bu olanağı vermedim. Süvio'da benden uzaklaştı. O zamandan beri ancak arkadaşlarımla yanında onunla konuşuyordum. Eski samimi görüşmelerimiz sona ermişti.

Başkentlerin dalgın halkı, köy ve kasabalarda oturanların çok iyi duydukları bazı izlenimlerden, örneğin posta günlerini beklemek gibi izlenimlerden tümüyle habersizdirler: salı ve cuma günleri bizim alayın yazıcı odası subaylarla dolardı. Kimi para, kimi mektup, kimi de gazete beklerdi.

PUŞKİN

19

Alışıldığı üzere zarflar hemen oracıkta açılır, havadisler birbirine verilir, kalem odası çok canlı bir görünüş alırdı. Silvio bizim alay aracılığıyla mektuplarını alır, genel olarak o da aramızda bulunurdu. Bir gün kendisine bir mektup verdiler. Büyük bir sabırsızlıkla zarfı yırttı. Mektubu okurken gözleri parlıyordu. Subaylar kendi mektuplarına daldıkları için hiçbir şey fark etmediler.

Silvio onlara dönerek:

Baylar, dedi, durum hemen buradan ayrılmamı gerektiriyor. Bu gece gidiyorum. Son kez benimle öğle yemeği yemeniz için ricamı reddetmeyeceğinizi umarım. Bana dönerek sözlerine devam etti: Sizi de beklerim...Mutlaka beklerim.

Bu sözleri söyledikten sonra hemen çıkıp gitti. Biz de, Süvio'da buluşmak üzere evlerimize dağıldık.

Kararlaştırılan saatte Silvio'nun evine gittiğim zaman hemen hemen bütün alay subaylarını orada buldum. Silvio'nun bütün eşyası toplanmış, kurşun delikli çıplak duvarlardan başka hiçbir şey

kalmamıştı. Masanın başına geçip oturduk. Ev sahibi neşeliydi. Çok geçmeden onun bu neşesi herkese yayıldı. Dakika başına şişeler patlıyor, kadehler köpükleniyor ve biz bütün yüreğimizle giden arkadaşımıza hayırlı seyahatler, mutluluklar diliyorduk. Akşamın geç vaktinde sofradan kalktık. Şapkalarımızı giydik. Silvio herkesle vedalaştıktan sonra tam çıkmak üzere bulunduğum bir sırada, beni elimden tutarak durdurdu, yavaşça:

Sizinle biraz konuşmak isterim, dedi.

Ben kaldım. Konuklar gitti. İkimiz kaldık. Karşılıklı oturup sessizce pipolarımızı yaktık. Silvio, düşünceliydi. Az önceki neşesinden eser bile yoktu. Yüzünün koyu sardığı; parıldayan gözleri, ağzından çıkan koyu duman dalgaları ona gerçek bir şeytan görünüşü vermişti. Aradan birkaç

dakika geçtikten sonra Silvio sessizliği bozarak:

Belki de bir daha birbirimizi hiç görmeyeceğiz, dedi. Ayrılmadan önce size biraz açıklamalarda bulunmak iste

20

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

rim. Başkalarının düşüncesine çok az önem verdiğimin farkındasınız. Ama ben sizi sever ve anlarım: üzerinizde yanlış bir izlenim bırakmak, için acı bir şey olacaktı.

Durdu. Biten piposunu doldurmağa koyuldu. Ben gözlerimi yere dikmiş susuyordum. Silvio sözüne devam ederek:

O sarhoş zirzoptan, R...dan özür dilemeyişi tuhafınıza gitmiştir. Kabul etmelisiniz ki, silah çekmek hakkı bende olduğu sürece onun hayatı benim elimdeydi. Benim hayatım ise hemen hemen tehlikeden uzaktı. Gösterdiğim soğukkanlılığı, pekâlâ yüksek kalpliliğime verebilirdim. Ama yalan söylemek istemem. Kendi hayatımı en küçük bir tehlikeye koymadan R...yi cezalandırabilseydim, onu hiçbir zaman bağışlamazdım.

Hayretle Silvio'nun yüzüne baktım. Böyle bir itiraf beni gerçekten şaşırtmıştı. Silvio sözlerine devam etti.

Dediğim gibi: kendimi ölüm tehlikesine düşürmeye hakkım yok. Altı yıl önce bir tokat yemiştım.

Düşmanım hâlâ sağdır.

Merakım iyice kamçılanmıştı:

Onunla düel o etmediniz mi? diye sordum. Yoksa olaylar mı sizi birbirinizden ayırdı?

Silvio:

Onunla düel o ettim, dedi. Düel omuzun anısı da iş

Silvio ayağa kalktı, mukavva bir kutudan sırma püskül ü ve sırma şeritli (Fransızların bonnet de poliçe dedikleri) kırmızı bir şapka çıkardı ve başına geçirdi. Alnın 45 santim yukarısında bir kurşun deliği görülüyordu. Silvio sözüne devam ederek:

*** Süvari alayında hizmet ettiğimi bilirsiniz. Karakterim sizce bilinmektedir. Her şeyde üstün olmaya çalıştım. Gençliğimden beri bu bende bir tutku halindedir. Zamanımızda hasardık moda idi. Bense ordunun en haşan

PUŞKİN

21

bir subayıydım. Sarhoşluklarımızla ovunurduk. Deniz Davidov'un şiirlerinde adı geçen ünlü

Burtsev'i içkide bastırmıştım

Alayımızda düel olar hiç eksik olmazdı. Ben bu düel olara ya tanık olarak, ya da düel o edenlerden biri olarak katılırdım. Arkadaşlarım bana taparlardı. Boyuna değişen alay komutanlarım ise bana, kaçınılmaz bir bela gözüyle bakarlardı.

Sessizce (ya da gürültülü olarak) ünümün keyfini sürerken alayımıza zengin, tanınmış bir aileden adını söylemek istemiyorum bir genç tayin edildi. Böylesine talihli bir adama ömrümde yaslamamıştım. Düşününüz bir kere: gençlik, zekâ, güzel ik, çılgın bir neşe, delice bir cesaret, tanınmış bir ad ve hiçbir havale ile gelmeyen, hesabını bile bilmediği bir para... Bu adamın aramızda nasıl bir etki yapacağını artık siz düşünün.

Pabuçlarım dama atılmıştı. Ünümün çekiciliğine kapılan bu genç, dostluğumu kazanmak istedi.

Ama ben ona karşı soğuk davrandım. Hiç aldırış etmeyerek o da benden uzaklaştı. Ben ondan nefret ediyordum. Alayda ve kadınlar arasında kazandığı başarılar beni fena halde umutsuzluğa düşürüyordu. Onunla kavga etmek için bahaneler aramağa başladım. Alaylarım daima benimkilerden daha beklenmedik, daha keskin görünen ve kuşkusuz ölçülmeyecek kadar daha neşeli olan alaylarla karşılık veriyordu. O şakalaşıyor bense kinleniyordum. Nihayet bir seferinde Polonyalı bir derebeyinin balosunda bütün kadınların, özelikle benimle ilişkide olan ev sahibi kadının onunla ilgilendiğini görünce kulağına eğilerek kaba birkaç söz söyledim. Fena halde öfkeleni ve suratıma bir tokat yapıştırdı. Hemen kılıçlarımızı çektik. Kadınlar düşüp düşüp bayılıyorlardı. Bizi ayırdılar. O gece dövüşmeye gittik.

Olay sabaha karşı oluyordu. Belirtilen yerde, üç tanığımla beraber duruyordum. Anlatılmaz bir sabırsızlık içinde düşmanımın gelmesine bekliyordum. Bahar güneşi doğ22

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

du, ortalık ısınmağa başladı. Onu uzaktan gördüm. Üniformasını giymiş kılıcını kuşanmış yanında bir tanığıyla, yaya yürüyordu. Ona doğru ilerledik. Kiraz dolu şapkasını elinde tutarak yaklaştı.

Tanıklar aramızda oniki adımlık bir mesafe saydılar. Birinci olarak ben ateş edecektim. Ama beni

kaplayan öfkeden öylesine heyecanlıydım ki isabet ettirebileceğime emin olamıyordum.

Soğukkanlılığımı elde etmek için ilk ateş etmek hakkını ona verdim. Düşmanım buna razı olmadı.

Kura çekmeye karar verdik. Birinci olarak ateş etmek hakkını, talihin daima güler yüz gösterdiği bu adam kazanmıştı. Nişan aldı ve kasketimi deldi. Şimdi sıra benimdi. Artık hayatı benim elimdeydi. Bütün dikkatimle ona bakıyor, hiç olmazsa küçücük bir üzüntü gölgesi fark etmeye çalışıyordum. Şapkasının olgun kirazları seçerek ve çekirdeklerini ağzından ta ayaklarımın dibine kadar tükürerek, tabancamın karşısında duruyordu. Onun bu kayıtsızlığı beni deli etti. Hayata bu kadar az değer veren bir insanı hayattan yoksun etmenin ne yaran olabilir, diye düşündüm. O

anda kafamda zalim bir düşünce doğdu. Tabancamı indirerek:

" Galiba şu anda ölecek bir halde değilsiniz," dedim. "Lütfen kahvaltınızı yapınız, size engel olmak istemem."

" Hayır, bana engel olmuyorsunuz," diye itiraz etti. "Buyurunuz ateş ediniz. Ama, yine siz bilirsiniz.

İlk ateş etmek hakkı daima sizindir. Ben her zaman emrinize amadeyim."

Tanıklara döndüm ve o gün için ateş etmek niyetinde olmadığını söyledim. Düel omuz böylece sona erdi.

İstifa ettim ve gördüğümüz üzere bu yere yerleştim. O zamandan beri hiçbir gün geçmedi ki intikam düşünmemiş olayım. İşte şimdi sıra bana geldi.

Silvio o sabah aldığı mektubu cebinden çıkardı ve okumak üzere bana verdi. Moskova'dan biri (galiba işlerini izleyen adam olsa gerek) bilinen kişinin genç ve çok güzel" bir kızla evleneceğini yazıyordu. Silvio:

PUŞKİN

23

Bu bilinen kişinin kim olduğunu tahmin edersiniz. Moskova'ya gidiyorum. Bakalım, bir tarihte kiraz yerken beklediği ölümü, evlenmek üzere olduğu şu sırada aynı kayıtsızlıkla karşılayacak mı?

Silvio bu sözleri söyledikten sonra ayağa kalktı, kasketini yere fırlatarak, kafesteki bir kaplan gibi odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Onu sessizce dinlemiştım. Garip, birbirleriyle çelişen bir takım duyguların etkisi altında heyecanlanıyordum.

İçeri giren hizmetçi arabanın hazır olduğunu haber verdi. Silvio kuvvetle elimi sıktı. Öpüştük.

Birinde tabancaları, ötekisinde eşyası bulunan iki bavulun durduğu arabaya bindi. Bir daha vedalaştık, araba hareket etti.

II

Aradan birkaç yıl geçti. Ailevi bazı nedenler beni *** ilçesinin fakir bir köyünde yerleşmeye mecbur etti. Bir yandan ekip biçme işleriyle uğraşırken, için için eski gürültülü ve kaygusuz yaşayışımın özlemine çekmekten de kendimi alamıyordum. Bana hepsinden zor gelen şey, kış ve sonbahar gecelerini kesin bir yalnızlık içinde geçirmeye alışmaktı. Öğle yemeğine kadar muhtarla çene çalmak, işleri kontrol etmek ya da yeni yapıları dolaşmak suretiyle, nasıl olsa vakit geçiriyordum.

Ama bir kez ortalık kararmaya başlayınca, ne yapacağımı katiyen bilmiyordum. Dolapların altında, ambarda bulduğum üç beş kitabı adeta ezberlemiştım. Kâhya kadın Kirilovna'nın aklında tutabildiği bütün masal arı tekrar tekrar dinlemiştım. Köy kadınlarının şarkıları bana hüznü veriyordu. İçkiye baş vurayım dedim, içki benim başıma vurdu. Sonra, şunu da itiraf edeyim ki can sıkıntısı yüzünden içkiye vurmaktan, yani bizim ilçede eşlerine pek çok rastladığım tam içkicilere dönmekten de korktum. Sohbetlerinin büyük bir kısmı, öğürtü ve iç çekişlerle24

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

geçen iki üç sarhoştan başka yakın komşum da yoktu. Yalnızlık bunların arkadaşlığından daha iyiydi.

Evimden dört verst kadar uzakta, kontes B ***'ye ait zengin bir malikâne vardı. Ne varki malikânede yalnız kâhya oturuyordu. Kontes malikânesini yalnız bir kez, evlendiği yıl ziyaret etmiş ve topu topu bir ay kalmıştı. Bununla birlikte bu kabuğuna çekilmiş yaşayışımın ikinci baharında, kontesin kocasıyla birlikte, yazı geçirmek üzere malikânesine geleceğine dair ortada bir söylenti dolaşmaya başladı. Gerçekten de karı koca, haziran başında malikânelerine geldiler.

Zengin bir komşusunun gelişi köyde oturanlar için önemli bir olay sayılır. Derebeyleri ve çiftlik halkı olaydan iki ay önce bunun dedikodusuna başlarlar ve olay bittikten üç yıl sonraya kadar bunun lafını ederler. Bana gelince, ne yalan söyleyeyim, genç ve çok güzel bir komşunun gelişi haberi, üzerimde büyük bir etki yaptı. Onu görmek için sabırsızlıktan çaldırıyordum. Gelişini izleyen ilk pazar günü, en yakın komşuları, en sadık bendeleri olarak kendimi sayın soylulara takdim etmek üzere öğleden sonra *** köyüne yol andım.

Bir uşak beni kontun çalışma odasına aldı, geldiğimi haber vermek üzere yanımdan ayrıldı.

Kontun geniş çalışma odası son derece lüks eşyalarla doluydu. Duvarlar boyunca kitap dolu etajerler dizilmiş, bunların üzerine bronz büstler oturtulmuş, mermer şöminenin üzerine büyük bir ayna konmuştu. Döşemeler yeşil bir çuha ile kaplanmış ve halılarla örtülmüştü. Yoksul köşemde lüksü unuttuğum ve çoktandır başkalarının zenginliğini görmediğim için, bayağı ürktüm ve Kontun

'gelişini, taşradan gelmiş bir ricacı, bir bakanın gelişi nasıl beklerse öyle bir üzüntü ve heyecanla beklemeye başladım. Kapı açıldı, otuz iki yaşlarında olağanüstü güzel bir adam içeri girdi. Kont, dostça ve samimi bir eda ile yanıma yaklaştı. Heyecanımı tutmağa çalışarak kendimi tanıtmak istedim. O benden önce davrandı. Oturduk. Açık ve nazik sözleri, yabancı utangaçlığımı pek çabuk PUŞKİN

giderdi. Doğal halime dönmek üzere iken, birdenbire kontes içeri girdi. Bu sefer eskisinden çok

utanmaya başladım. Kadın gerçekten de fevkalade güzeldi. Kont beni ona tanıttı. Serbest görünmek istedim, ama kayıtsız bir eda takınmaya çalıştığım oranda şaşırıyordum. Kendimi toplamama ve bu yeni tanışıklığa alışmama fırsat vermek için aralarında konuşmaya ve bana iyi bir komşu gibi teklifsiz davranmaya başladılar. Bu arada ben kitapları ve tabloları incelemeye koyularak odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladım. Resimden anlamam ama tablolardan biri dikkatimi çekti. Bu tablo, bir İsviçre manzarasını canlandırıyor. Bu tabloda beni şaşırtan şey resim değil, ama üstüste oturtulmuş iki kurşun yeri. Konta dönerek: Ne mükemmel bir atış, dedim.

Evet, olağanüstü bir atış, diye yanıt verdi. Siz iyi nişancı mısınız?

Konuşmamızın bildiğim bir konuya geçmesine sevinerek:

Eh oldukça, dedim. Otuz adımda bir iskambil kâğıdına hatasızca isabet ettirebilirim. Tabi alıştığım bir tabanca olmak şartıyla...

Kontes büyük bir ilgi ile:

Sahi mi? dedi. Ya sen dostum, sen de otuz adımda bir iskambil kâğıdını vurabilir misin?

Kont:

Bir gün denemesini yaparız! dedi. Bir zamanlar ben de fena nişan almazdım. Ama işte dört yıl var ki elime tabanca almış değilim.

Oo, şu halde, efendimizin yirmi adımdan bile iskambil kâğıdına isabet ettiremeyeceğine bahse girebilirim. Çünkü tabanca, her gün çalışma ister. Bunu tecrübe ile bilirim. Alayımızda en iyi atıcılardan biri sayılırdım. Bir aralık tabancamı onarım için gönderdiğimden, bir ay kadar elime almamıştım. Sonra ne olsa beğenirsiniz, efendimiz? Tekrar26

BIYELKİN'İN HİKAYELERİ

silahı elime alıp ilk ateş ettiğim zaman yirmi adımlık bir uzaklıktaki şişeye ancak dördüncü elde isabet ettirebildim. Alaycı, hazırcevap bir yüzbaşımız vardı. Bu halimi görünce Kardeş, dedi, senin elin bir türlü şişeye kalkmıyor. Hayır asaletmeap, insan çalışmayı elden bırakmamalıdır, yoksa eli ustalığını kaybederir. Hayatta rastladığım en iyi atıcı, her gün yemekten önce en az üç sefer nişan alırdı. Bu, bir kadeh votka gibi, onda alışkanlık haline gelmişti.

Kont ve Kontes konuşmaya başladığıma sevinmişlerdi. Kont:

Peki, bu adam nasıl nişan alırdı? diye sordu,

Efendimiz, örneğin, duvara bir sineğin konduğunu görse...ama siz gülüyorsunuz kontes, yemin ederim ki doğrudur. Evet, duvara bir sineğin konduğunu görse hemen: Kuzka, tabancamı, diye bağırır. Kuzka, hemen dolu tabancasını getirir, o tetiği çekti mi, sinek duvara yapıştırdı.

Kont:

Bu gerçekten şaşılacak bir şey, dedi. Bu kişinin adı neydi?

Silvio, efendimiz.

Kont yerinden sıçrayarak:

Silvio mu? diye bağırdı. Siz Silvio'yu tanır mıydınız?

Tanımaz olur muyum, efendimiz. Biz onunla dosttuk. Alayımızda ona bir kardeş gözüyle bakarlardı. Ama işte yıldır, ondan hiçbir haber alamıyorum. Demek ki, efendimiz de onu tanıyordunuz?

Tanırdım, hem de çok iyi tanırdım. Size, çok garip bir olaydan hiç söz etmedi mi?

Bir baloda bir çapkından yediği tokadı mı kastediyorsunuz, efendim?

Bu çapkının ismini de size söylenmiş miydi?

Hayır efendimiz, söylemedi. Gerçeği anlamaya başlayarak:

PUŞKİN

27

Ah efendimiz, diye sözüme devam ettim, af buyurun...Bilmiyordum...Yoksa bu kişi siz olmayasınız?

Kont son derece heyecanlanmış bir eda ile:

Ta kendisi, dedi. Şu kurşun yarası olan tablo da son karşılaşmamızın anısıdır.

Kontes:

Aman sevgilim, dedi. Tanrı aşkına bundan söz etme. Dinlenmesi bile bana korku veriyor.

Kont itiraz ederek:

Hayır, dedi, her şeyi anlatacağım. Arkadaşına nasıl hakaret ettiğimi biliyor. Şimdi de Süvio'nun nasıl intikam aldığını bilmelidir.

Kont koltuğunu bana yaklaştırdı. Ben de büyük bir merak ile şu anlattığım hikâyeyi dinlemeye koyuldum.

Bundan beş yıl önce evlendim.The honey moon (*)ımın ilk günlerini burada, bu köyde geçirdim.

Hayatımın en iyi dakikalarını bu eve borçlu olduğum gibi, en acı anlarımdan birini de bu eve borçluyum. Bir akşam karımla bir at gezintisine çıkmıştık. Karımın bindiği at nedense, huysuzluğa başladı. Karım korktu. Dizginleri bana vererek eve yaya döndü. Ben ondan önce eve dönmüştüm.

Avluda bir yolcu arabası gördüm. Adamlarım, adını vermek istemeyen, sadece benimle işi olduğunu

söyleyen birinin çalışma odamda beni beklediğini söylediler. Odaya girdim: Alacakaranlıkta, üstü başı toz toprak içinde, sakalı bir karış uzamış bir adam gördüm. Şöminenin yanında duruyordu. Yüzünü tanımayaya çalışarak yanına yaklaştım. Konuk titrek bir sesle:

" Galiba beni tanımadın Kont?" dedi.

" Silvio," diye bağırdım ve ne yalan söyleyeyim bir anda saç larımın diken diken olduğunu hissettim.

(*) Aslında İngilizce yazılmıştır. "Balayı" demektir.28

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Silvio sözlerine devam ederek:

" Ta kendisi," dedi." Ateş etmek sırası benimdi. Ben de tabancamı boşaltmaya geldim. Nasıl hazır mısın?"

Tabancası yan cebinden görünüyordu. On iki adım saydım ve karım dönmeden ateş etmesini rica ederek köşeye durdum. O, ağır davranıyordu. Işık istedi, bir mum getirdiler. Kimsenin girmemesini tembih ederek kapıyı kilitledim ve ateş etmesini yeniden rica ettim. Tabancasını çıkardı ve nişan aldı. Saniyeleri sayıyor, karımı düşünüyordum. Korkunç bir dakika geçti. Silvio elini aşağıya indirdi:

" Ne yazık ki tabancam kiraz çekirdekleriyle dolu değil," dedi. "Kurşun ağırdır. Bana hep öyle geliyor ki bu yaptığımız bir düel o değil, sadece adam öldürmektir. Eli silahsız bir adama nişan almaya alışık değilim. Yeni baştan başlayalım. Kimin peşin ateş edeceğini kura ile kararlaştıralım.

Yavaş yavaş kendimi kaybediyordum. Galiba razı oluyordum. Nihayet tabancalarımızı bir kez doldurduk ve iki kâğıdı büktük. Silvio bu kâğıtları bir zamanlar benim kurşunla deldiğim şapkanın içine koydu. Bu sefer de birinci numarayı ben çektim. Silvio, hiç unutmayacağım alaycı bir eda ile:

" Şeytan gibi şanslısın kont," dedi.

Nasıl oldu, beni bu işe ne zorladı bilmiyorum, ama işte ateş ettim ve şu tabloya isabet ettirdim.

Kont, bir kurşunla delinmiş tabloyu parmağıyla gösterdi. Yüzü ateş gibi yanıyordu. Kontes elindeki mendilden daha beyazdı. Ben haykırmaktan kendimi alamadım. Kont sözüne devam ederek: Evet, ben ateş ettim, ama Tanrıya şükür hedefe isabet ettiremedim. O zaman Silvio (itiraf etmeliyim ki o anda çok korkunçtu) bana nişan almaya başladı. Tam bu sırada kapı açıldı. Maşa girdi ve bir çığlıkla boynuma atıldı. Onun vücudu bana cesaret vermişti.

PUŞKİN

29

" Sevgilim," dedim, "şaka yaptığımızı görmüyor musun? Ne kadar da korkmuşsun. Git bir bardak su iç de, sonra buraya gel. Sana çok eski bir dostumu ve arkadaşımı tanıtacağım."

Maşa hala inanmıyordu. Korkunç Silvio'ya dönerek:

"Kocam doğru mu söylüyor?" diye sordu. "Siz gerçekten şaka mı yapıyordunuz?"

Silvio:

"O her zaman şaka eder efendim," dedi. "Bir seferinde şakacıktan suratıma bir tokat atmıştı. Yine şakacıktan şu gördüğünüz şapkamı deldi. Yine şimdi de şakacıktan bana bir el ateş etti ama, isabet ettiremedi. Ne yapalım, şimdi de benim canım biraz şakalaşmak istedi."

Sözlerini bitirince karımın yanında bana nişan almak istedi. Maşa ayaklarına kapandı. Müthiş bir öfke içinde bağırdım:

"Kalk Maşa, utanmıyor musun? Siz de beyefendi, aciz bir kadınla eğlenmekten vazgeçecek misiniz?"

Silvio:

"Hayır, etmeyeceğim," dedi. "Ben memnunum, Şaşkınlığımı, korkaklığımı gördüm. Sizi ateş etmeye mecbur ettim. Bu da bana yeter. Beni daima anımsayacaksın. Seni vicdanınla başbaşa bırakıyorum."

Gitmek üzereydi. Ama kapıda durdu. Kurşunla deldiğim tabloya bir göz attı. Hemen hemen nişan almadan, o da tabloya bir el ateş etti ve gözden kayboldu. Karım bayılmıştı. Adamlarım Süvio'yu durdurmaya cesaret edemiyorlardı. O, merdiven başına çıktı. Arabacısına seslendi, ben daha kendimi toplamaya zaman bulmadan çekip gitti.

Kont sustu. Ben de böylece bir zamanlar başlangıcı beni çok şaşırtmış olan hikâyenin sonunu öğrenmiş oldum. Hikâyenin kahramanı ile bir daha hiç karşılaşmadım. Dolaşan söylentilere göre Silvio, Alexander İpsilanti ayaklanmasında Heteryacı birliklerden birine kumanda ederken Skulyana civarındaki savaşta vurulup ölmüş.KAR FIRTINASI

Atlar, kalın kar tabakalarını çiğneyerek Tümseklerin üzerinden uçuyordu... İşte, kenarda bir yer de, bir başına, Tanrı'nın bir tapınağı görünüyordu.

Birdenbire, küçük bir kar fırtınası koptu Kar, lapa lapa yağıyordu; Siyah bir karga, kanatlarıyla ıslık çalarak Kızağın üzerinde daireler çiziyordu Bir önsezi, imana keder veriyordu. Atlar, yelelerinden dumanlar çıkararak Ve karanlık uzaklara kulaklarını dikerek Acele ediyorlardı.

Jukovskiy

İzler için unutulmaz bir dönem olan 1811 yılı sonlarında Gavril Gavriloviç R...adlı iyi yürekli bir adam, Nenaradovo'daki çiftliğinde oturmaktaydı. Bu bölgede konukseverliği ve neşesiyle ün almıştı. Komşuları, yiyip içmek, ya da karısıyla beş kapağına boston oynamak; bazıları da düzgün vücutlu, saz benizli kızları 17 yaşlarında Marya Gavrilova'yı seyretmek için sık sık kendisini ziyaret ederlerdi.

PUŞKİN

Marya Gavrilova zengin bir gelin sayılıyordu. Birçokları onu, kendileri ya da oğul arı için gözlerine kestirmişlerdi. Marya Gavrilova Fransız romanlarıyla büyümüşü. Bunun sonucu olarak da aşıktı.

Sevdiği delikanlıysa, köyüne izinli gelmiş yoksul bir teğmendi. Pek doğaldır ki delikanlı da kız için aynı sıcaklıkla yanıp tutuşuyordu. Bu karşılıklı sevgiyi fark eden sevdalı kızın ana babası, kızlarına, delikanlıyı düşünmesini bile yasaklamışlar, delikanlıya ise, bir tahsildardan da kötü

davranmışlardı.

Aşıklarımız mektuplaşıyor, her gün çam koruluğunda ya da eski kilisede gizlice görüşüyorlardı. Bu görüşmelerde birbirlerini sonsuz olarak seveceklerine ant içiyor, talihlerinden şikâyet ediyor, çeşitli projeler kuruyorlardı. Böylece mektuplaşarak, görüşerek pek doğal olan şu sonuca vardılar:

"Mademki birbirimizden ayrı olarak soluk alamıyoruz ve mademki katı yürekli ana babamız mutluluğumuza engel oluyor, o halde onların iznini almadan hareket edemez miyiz?"

Bu mutlu düşüncenin ilkin delikanlının kafasında doğduğu, Marya Gavrilova'nın romantik yaradılışına çok uygun geldiği pek tabiidir.

Nihayet kış geldi ve buluşmalarına son verdi. Ama mektupları hararetlendi. Vlademir Nikolayeviç

kıza yazdığı her mektupta kendisiyle birleşmesi, gizlice nikâhlanmaları, bir süre saklandıktan sonra gidip ana babasının ayaklarına kapanması için yalvarıyordu. Onun düşüncesine göre kızın anasıyla babası sevdalıların bu kahramanca sebatlarından ve mutsuzluklarından hiç kuşkusuz etkilenecekler, kendilerine mutlaka;

Çocuklarım, gelin kucağımıza, diyeceklerdir.

Marya Gavrilova uzun bir süre kararsızlık içinde bocaladı. Birçok kaçış planlarını reddetti, ama en sonunda razı oldu. Kararlaştırılan günde akşam yemeği yemeyecek, baş ağrısını bahane ederek odasına çekilecekti. Oda hizmetçisi³²

BIYELKİN'İN HİKAYELERİ

de bu düzene yardım edecekti. Kızla hizmetçi arka merdivenlerden bahçeye inecekler ve bahçe dışında hazır bir kızak bulacaklar, kızığa binerek Nenaradovo'dan beş verst uzaktaki Jadrino köyüne gidecekler ve doğruca Vlademir 'in kendilerini bekleyeceği kiliseye varacaklardı.

Karlaştırılan günün arifesinde Marya Gavrilova bütün gece uyumadı. Eşyalarını topladı, çamaşırlarını, elbiselerini yerleştirdi. Arkadaşlarından duygulu bir kıza uzun bir mektup yazdı, anasıyla babasına da yazdı. Bu mektubunda en dokunaklı sözlerle onlara veda ediyor ve davranışını, aşkın karşı konulmaz gücüne vererek, bağışlanmasını rica ediyordu. Mektubunu anasıyla babasının, ayaklarına kapanmaya izin verecekleri dakikayı hayatının en mutlu bir anı

olarak sayacağını yazmakla bitiriyordu.

Her iki mektubu da, üzerinde alev saçan bir yürek resmiyle ona uygun bir yazı bulunan Tula mührüyle mühürledikten sonra, ortalık aydınlanırken kendisini yatağa attı ve hafifçe uykuya daldı.

Ama korkunç birtakım düşler ikide bir onu uyandırıyor. Kâh nikahlanmak için tam kızağa binip gideceği sırada babasının kendisini durdurarak korkunç bir hızla karların üzerinde sürüklediğini, karanlık ve dipsiz bir zindana attığını... anlatması zor bir yürek çarpıntısıyla ve hızlı uçuşunu. Kâh kanlar içinde sapsarı bir halde otların üzerinde yatan Vlademir'i görüyordu. Vlademir ölürken yanık bir sesle sevgilisine, bir an önce nikâhlanmaları için acele etsin diye yalvarıyordu. Birbiri ardından korkunç, anlamsız, daha bir sürü düşler de gördü. Nihayet, her zamankinden daha solgun bir halde ve gerçek bir baş ağrısı ile yatağından kalktı.

Anasıyla babası kızlarının rahatsızlığını fark ettiler.

Onların sevecen ilgileri ve durmadan sordukları: "Maşa nen var? Maşa hasta mısın?" soruları

Marya 'nın yüreğini parça parça ediyordu. Maşa onları yatıştırmaya, neşeli görünmeye çalışıyordu ama beceremiyordu.

PUŞKİN

33

Akşam oldu. Bugünün, aile ocağında geçireceği son gün olduğunu düşündükçe yüreği sızlıyordu.

Yarı ölü bir haldeydi. İçinden, tüm çevresine, her şeye veda etti. Akşam yemeğine oturdular.

Yüreği daha şiddetli çarpmaya başladı. Titrek bir sesle, canı yemek istemediğini söyledi, annesiyle babasına iyi geceler diledi. Onlar da kızlarını öptüler ve her zamanki gibi hayır dualar ettiler. Kızcağız nerdeyse ağlayacaktı. Odasına girer girmez kendisini bir koltuğa attı ve hüngür hüngür ağlamaya başladı. Hizmetçisi onu yatıştırmaya, cesaretlendirmeye çabalıyordu. Her şey hazır. Maşa, yarım saat sonra baba evini, odasını, o sesiz kızlık hayatını sonsuz olarak bırakıp gidecekti.

Dışarıda kar fırtınası vardı. Rüzgâr uluyor, panjurlar sarsılıyor ve gürültü çıkarıyordu. Bunların hepsi de genç kıza bir tehlike, bir felaket belirtisi gibi görünüyordu. Çok geçmeden bütün ev sessizliğe gömüldü, herkes uykuya daldı. Maşa bir şala sarındı ve kıslık mantosunu giydi, eline de çantasını alarak evin arka merdivenine çıktı. Hizmetçisi iki bohça ile arkasından geliyordu.

Bahçeye çıktılar. Kar fırtınası dinmemişti. Rüzgâr, sanki genç suçluyu durdurmaya çalışıyormuş gibi karşılarından esiyordu. Güçbela bahçenin kenarına gelebildiler. Bir kızak yolun üstünde onları

bekliyordu. Soğuktan üşüyen atlar bir türlü yerlerinde rahat durmuyorlardı. Vlademir'in arabacısı

beygirleri yatıştırmaya çalışarak arabanın oku önünde dolaşıyordu. Arabacı, genç kızın ve hizmetçisinin arabaya binmelerine, çıkınlarla çantayı yerleştirmelerine yardım etti. Sonra dizginleri eline aldı hayvanlar kuş gibi uçmaya başladı.

Genç kızı kadere ve arabacı Treška'nın ustalığına bırakarak bizim âşık delikanlıya gelelim.

Vlademir bütün gün dolaştı durdu. Sabahleyin Jadrino köyünün papazını ziyaret etti. Onu zorlukla kandırabildi. Sonra, civardaki derebeyleri arasında tanık aramaya gitti. İlk baş vurduğu kırk yaşlarında emeldi bir süvari asteğmeni olan Dravin, öneriyi memnunlukla kabul etti. Bu mace34

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

ranın, kendisine eski devirleri ve hassa alayındaki haşarılıklarını, anımsattığını söyleyerek yemeye kalması için Vlademir'i kandırdı ve güvenle öteki iki tanığı bulmakta güçlük çekmeyeceğini söyledi. Gerçekten de yemekten hemen sonra, koca bıyıklı ve mahmuzlu kadastro mühendisi Şmit ile mızraklı süvari alayına yeni girmiş olan, polis komiserinin on altı yaşlarındaki oğlu göründüler. Bunlar, sadece Vlademir'in önerisini kabul etmekle kalmadılar, onun için hayatlarını bile vermeye hazır olduklarını yeminle söylediler. Vlademir kendilerini heyecanla kucakladı ve hazırlanmak üzere evine gitti.

Ortalık kararalı epey olmuştu. Vlademir gereken emirleri vererek sadık Tereška'sını üç atlı bir kızakla Nenaradovo'ya gönderdi. Kendisi için de tek atlı küçük kızığı koşmalarını emretti ve iki saat sonra, yanına arabacı almadan, Marya Gavrilova'nın geleceği Jadrino köyüne hareket etti.

Yolu biliyordu, gideceği yer ise topu topu yirmi dakikalıktı.

Fakat Vlademir köyden çıkıp kıra açılır açılmaz, öyle şiddetli rüzgâr esmeye, kar fırtınası öylesine şiddetli, öylesine müthiş bir hal almaya başladı ki, delikanlı etrafını seçemez oldu. Bir dakika içinde yol karla kapandı. Dörtbir, arasından lapa lapa yağın beyaz kar taneciklerinin uçuştığı, bulanık ve sarımtırak bir sis içinde kayboldu. Yerle gök birbirine karıştı. Vlademir kendini tarlalar arasında buldu. Tekrar yola çıkmak için boşuna çabaladı durdu. Beygir rasgele yürüyor, kâh bir tepeye tırmanıyor, kâh bir çukura yuvarlanıyor, kızak adım başında devriliyordu. Vlademir esas yönü kaybetmemeye çalışıyordu. Ama yarım saatten fazla bir zaman geçmesine karşın hâlâ

Jadrino köyünün koruluğuna varamamıştı. Aradan daha on dakika kadar geçti. Koruluk hâlâ

görünmüyordu. Vlademir derin hendeklerle kesilmiş bir ovadan gidiyordu. Kar fırtınası dinmiyor, gökyüzü açılmıyordu. Beygir yorulmaya başlamıştı. Kendisi de sık sık, beline kadar karların içine gömülüyor, buna karşın yüzünden, iri iri ter damlaları akıyordu.

PUŞKİN

35

Delikanlı, sonunda yanlış bir yöne gittiğini anladı. Arabayı durdurdu. Düşünmeye, anımsamaya çalıştı. Sağa sapması gerektiğine inandı, sağa döndü. Beygir zorlukla adım atıyordu. Bir saatten fazla bir zamandan beri yoldaydı. Jadrino uzakta olmasa gerekti. Ama işte, boyuna yol aldığı

halde, tarlaların bir türlü sonu gelmiyordu. Her yan kar yığınları ve hendeklerle doluydu. Kızığı

boyuna devriliyor, delikanlı da boyuna onu kaldırıyor. Zaman geçiyordu. Vlademir müthiş

üzülmeye başladı.

Sonunda bir tarafta bir kararlı belirdi. Vlademir kızağı o yana sürdü. Yaklaşınca bunun bir koruluk olduğunu gördü. "Tanrıya şükür, artık yaklaştım" diye düşündü. Bildiği yola çıkmak ya da firdolayı dolaşmak umuduyla, koruluk boyunca yürümeye başladı. Jadrino hemen koruluğun arkasındaydı.

Çok geçmeden yolu buldu ve kış mevsiminin yapraklarını döktüğü ağaçların karanlığı arasına daldı. Rüzgâr artık burada kudurganlığını gösteremezdi. Yol düzgündü. Bu hal, beygire cesaret verdi. Vlademir yatıştı.

Ama delikanlı bir hayli yol aldığı halde Jadrino bir türlü görünmüyor, ormanın sonu bir türlü gelmiyordu. Vlademir, bilmediği bir ormana girdiğini dehşetle gördü. Umutsuzluğa kapıldı. Atını kırbaçladı. Zaval ı hayvan tırıs kalktı ise de çok geçmeden yine yavaşladı on beş dakika sonra da, mutsuz Vlademir'in bütün çabalarına karşın adı adımla yürümeye başladı.

Ağaçlar yavaş yavaş seyrekleşiyordu. Vlademir ormandan çıktı. Jadrino görünürlerde "yoktu.

Zaman gece yarısı olmalıydı. Vlademir'in gözlerinden yaşlar boşandı. Kızağını rasgele sürdü.

Fırtına biraz dindi, bulutlar dağılmaya başladı. Önünde, beyaz kabarık bir hah ile örtülü bir düzlük belirdi. Gece oldukça aydınlıktı. Yakınında dört beş evlik küçük bir köy fark etti. Vlademir kızağını

köye doğru sürdü. İlk kulübenin önünde kızaktan atladı, pencereye koştu ve çalmaya başladı.

Birkaç dakika sonra pencerenin tahta kepengi kalktı ve ak sakal ı bir ihtiyar başını uzatarak:36

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Ne istiyorsun? diye sordu.

Jadrino buradan uzak mı?

Jadrino buradan uzak mı, dedin?

Evet, evet, uzak mı?

Pek de değil; on verst kadar bir şey olmalı. Vlademir bu yanıtı işitince idama mahkûm edilmiş bir adam gibi saçlarını tuttu ve bu durumda kala kaldı. İhtiyar devam ederek: Sen nerelisin? dedi.

Vlademir sorulan sorulara yanıt verecek halde değildi:

İhtiyar, dedi, şefi bana Jadrino'ya kadar bir at bulabilir misin?

Mujik:

Bizde at ne gezer, diye karşılık verdi.

Hiç olmazsa bir kılavuz olsun bulamaz mıyım? Kaç para isterse veririm.

İhtiyar pencerenin kapağını indirerek:

Hele dur bakalım dedi sana oğlumu göndereyim; o seni götürür.

Vladimir beklemeye başladı. Daha birkaç dakika geçmeden tekrar pencereye vurdu. Kepenk kalktı; sakal ı yine göründü:

Ne istiyorsun?

Oğlun nerede kaldı?

Şimdi geliyor, çizmelerini giyiyor. Yoksa üşüdün mü? Gir de ısın.

Teşekkür ederim. Elden geldiğince oğlunu çabuk gönder.

Kapı gıcırdadı. Elinde sopası ile bir delikanlı çıktı. Kâh yolu göstererek, kâh kar yığınlarının örttüğü yolu bulmaya çalışarak öne düştü. Vladimir:

PUŞKİN

37

Acaba saat kaç? diye sordu.

Nerede ise şafak sökecek.

Vladimir artık bir kelime bile söylemedi. Jadrino'ya vardıkları zaman horozlar ötüyordu. Ortalık aydınlanmıştı. Kilise kapalıydı. Vladimir kılavuzun parasını verdi. Kızağını papazın avlusuna çekti. Kendi troykası orada yoktu. Kim bilir nasıl bir haberle karşılaşacaktı?

Ama biz şimdi iyi yürekli Nenaradovo derebeyine dönelim de orada neler olup bittiğini anlayalım.

Aslına bakarsanız hiçbir şey olmamıştı.

İhtiyarlar uyanıp oturma odalarına indiler. Gavril Gavriloviç'in başında kalpak, sırtında pamuklu bir hırka vardı. Praskovya Petrovna ise pamuklu bir gecelik giymişti. Semaveri hazırladılar. Gavril Gavriloviç, sağlığını ve geceyi nasıl geçirdiğini sordurmak üzere Marya Gavrilova'ya bir hizmetçi gönderdi. Hizmetçi geri dönerek küçük hanımın geceyi kötü geçirdiğini, ama şimdi kendisini biraz iyi hissettiğini biraz sonra oturma odasına ineceğini haber verdi. Gerçekten de kapı açıldı, Marya Gavrilova annesiyle, babasıyla selamlaşmak üzere yanlarına yaklaştı. Gavril Gavriloviç: Başının ağrısı nasıl, Maşa? diye sordu.

Daha iyi babacığım.

Praskovya Petrovna:

Herhalde dün seni kömür çarpmış olacak, dedi. Maşa:

Belki anneciğim, cevabını verdi.

Gün olaysız geçti. Ama geceleyin Maşa hastalandı. Doktor çağırmak için kente adam gönderdiler.

Doktor akşama doğru geldi ve hastayı sayıklar bir halde buldu. Zaval ı kızcağız şiddetli bir hummaya yakalanmıştı. İki hafta ölümlü pençeleşti.

Tasarlanan kaçış olayını evde kimse bilmiyordu. Bu olaydan bir gün önce Maşa'nın yazdığı mektuplar yakılmış,38

BİYELKÎN' İN HİKAYELERİ

hizmetçi kız, efendilerinin öfkesinden korkarak kimseye bir şey söylememişti. Papaz, emekli teğmen, kırca bıyıklı kadaastro mühendisi ve küçük mızraklı süvari dil erini tutmuşlardı, bu da nedensiz değildi tabi . Arabacı Tereşka, sarhoş olduğu zamanlar bile hiç bir zaman ağzından gereksiz bir laf kaçırmazdı. Birçoklarının bilmesine karşın sır, yine de hiç bir tarafa sızmadı. Ama Marya Gavrilova hiç durmadan sayıkladığı sıralarda, kendi sırrını kendisi açığa vuruyordu. Ama sözleri öylesine saçma sapan şeylerdi ki, baş ucundan hiç ayrılmayan annesi bile, bütün bu sözlerden ancak, kızının Vlademir Nikolayeviç'i çıldırması sevdiğini ve hastalığının da bundan ileri geldiğini anlayabilmişti. Kocasına ve bazı komşularına da danıştıktan sonra, nihayet Marya Gavrilova'nın alinyazısının böyle olduğuna, yoksul uğun bir kusur olmadığına, zenginlikle değil ama insanla yaşandığına v.b... söz birliği ile karar verildi. Kendimizi haklı göstermek için, çok az şeyler uydurabildiğimiz zaman, ahlaki nitelikteki ata sözlerinin şaşılacak yararları vardır.

Bu arada genç kız iyileşmeye başladı. Vlademir ise çoktandır Gavril Gavriloviç'in evinde görünmüyordu. Delikanlı kendisine gösterilen kabul tarzından ürkmüştü. Kendisini çağırıp, ummadığı mutluluğu, Maşa ile evlenmesine razı olduklarını bildirmeyi kararlaştırdılar. Ama delikanlıdan yanıt olarak divanece yazılmış bir mektup aldıkları zaman Nenaradovo sahiplerinin ne büyük bir şaşkınlığa uğradıkları tasavvur bile edilemez. Vlademir mektubunda bir daha evlerine asla ayak basmayacağını yazıyor ve biricik umudu ölüm olan insanı artık unutmalarını

rica ediyordu. Birkaç gün sonra ise Vlademir'in birliğine gittiğini haber aldılar. Bu olay 1812 yılında olmuştu.

O sıralarda iyileşme halinde bulunan Maşa'ya uzun bir süre bu haberi söylemeye cesaret edemediler. Genç kız da Vlademir'in adım hiç ağzına almıyordu. Birkaç ay sonra ise sevgilisinin adını, Borodino savaşında yararlık gösterip

PUŞKİN

ağırca yaralananlar arasında gördüğü zaman düşüp bayıldı. Herkes hummanın yeniden başlamasından korkmuştu. Ama Tanrıya şükür bu bayılmanın öyle bir korkulu sonucu olmadı.

Kız ikinci bir felakete daha uğradı. Gavril Gavriloviç, onun bütün mal arının biricik mirasçısı

bırakarak öldü. Ama miras kızı avutamıyordu. İçtenlikle zaval ı annesinin acısını paylaşıyor, Ondan asla ayrılmayacağına ant içiyordu. Ana kız, acı anılarla dolu Nenaradovo'yu bırakarak ***

malikânesine taşındılar.

İstekliler burada da zengin ve güzel kızın çevresinde pervane kesildiler. Ama, Maşa hiç kimseye en küçük bir umut bile vermiyordu. Annesi bazen, kendisine bir eş seçmesi için onu kandırmaya çalışırdı. Marya Gavrilova başını sal ar, düşünceye dalardı. Vlademir artık yaşamıyordu: Fransızların Moskova'ya girişlerinden bir gün önce ölmüştü. Onun anısı Marya için kutsal bir nitelik almıştı. Onu kendisine anımsatabilecek, her şeyi, okuduğu kitapları, yaptığı resimleri, yazdığı notları, kopya ettiği şiirleri saklamıştı. Bütün bunları öğrenen komşuları kızın duygusuna şaşıyor, nihayet bu bakir Artemis'in hazin sadakatini sonunda babayiğitin yeneceğini merakla bekliyorlardı.

Bu sırada savaş da zaferle sona ermişti. Yurt dışındaki alaylarımız dönüyorlardı. Halk bunları

karşılamaya koşuyordu. Muzıka "Vive Henri Quatre", Tyrol valsleri, "Joconde" den aryalar gibi zafer şarkıları çalıyordu. Hemen hemen ocuk denecek bir çağda savaşa gitmiş olan subaylar, savaş meydanında erkekleşerek, göğüsleri nişanlarla süslü dönüyorlardı. Erler, iki de bir sözlerine Almanca ve Fransızca sözcükler karıştırarak aralarında neşeli neşeli konuşuyorlardı. Bu, ne unutulmaz bir andı. şan ve şeref dolu bir zaman. "Yurt" Kelimesi söylendiği zaman, Rus yüreği nasıl bir güçle çarpıyordu. Kavuşma sevincinden doğan gözyaşlarının tadına doyulmuyordu.

Ulusal gurur duygularımızla _____ BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

ar'a olan sevgimizi ne büyük bir elbirliği ile birleştirmiştik. Bu onun için de ne büyük bir mutluluku. Hele kadınlar, Rus kadınları; o zamanlar essizdiler. Her zamanki soğuklukları

kaybolmuştu. Hele galipleri karşılarken heyecanlan adeta bir sarhoşluk halini alıyor, "Hurra" diye bağırıyorlar,

Ve hotozlarını havaya fırlatıyorlardı

O zamanki Rus subaylarından hangi subay vardır ki en güzel, en değerli dln Rus kadınına borçlu olmadığını söylesin?

İşte bu parlak devirde Marya Gavrilova, annesiyle birlikte *** ilinde yaşadığı için orduların dönüşünü her iki başkentini nasıl kutladığını görmemişti. Bununla birlikte ilçe ve köylerdeki genel sevinç, belki de şehirlerden daha güçlüydü. Bu yerlerde bir subayın görünüşü, gerçekten bir sevinç kaynağıydı. Fraklı aşıklar, subayların yanında pek sönük kalıyorlardı.

Daha önce söylediğimiz gibi Marya Gavrilova'nın çevresi soğuk davranmasına karşın hâlâ onu isteyenlerle kuşatılmıştı. Ama ggsnde Sen Jorj nişanı, ora kızları deyimiyle yüzünde tatlı bir

solgunluk bulunan Burmin adındaki yaralı süvari albayı, Marya'nın konağında gürünce herkes sahneden çekilmek zorunda kaldı. Burmin aşağı yukarı yirmi altı yaşlarındaydı. Marya Gavrilova'nın köyüne izinli gelmişti. Marya Gavrilova ona özel bir ilgi gösteriyordu. Onunla bulunduğu zamanlar, her zamanki düşünceli hali kayboluyordu. Onunla flört ettiği söylenemezdi ama, kızın davranışını gören şair derdi.

P'UŞKİN

41

Se amor non e,che dunche?(*)

Burmin gerçekten çok sevimli bir delikanlıydı! Tam kadınların hoşlanacakları bir zekâsı vardı: terbiyeli, meraklı, hiçbir iddiası olmayan kaygısızca şakacı bir zekâ... Marya Gavrilova'ya olan davranışı sade ve açıktı. Ama kız ne söylerse söylesin, ne yaparsa yapsın, Burmin'in ruhu, bakışları daima onun peşinde dolaşırdı. Sessiz ve uslu görünüyordu. Ama bazı söylentilere göre müthiş çapkınlığı ile ünlüymüş. Ne varki bu söylentiler onu Marya Gavrilova'nın gözünden hiç de düşürmüyordu. Çünkü Marya da genelikle bütün öteki genç kadınlar gibi, cesaret ve coşkunluk taşıyan yaramazlıkları seve seve bağışlardı.

Ama hepsinden çok inceliğinden, tatlı dilinden, hoş giden solgun yüzünden, bağlı kolundan çok genç subayın sessizliği Marya'nın merakını kamçılıyordu. Genç albayın kendisinden hoşlandığını

Marya anlamazlıktan gelemezdi. Herhalde Burmin de genç kızın kendisine özel bir ilgi gösterdiğini zekâ ve deneyimiyle anlamış olacaktı. Öyleyse şimdiye kadar nasıl oluyor da genç

kız, ayaklarına kapanıp onun aşkını ilan edişini görmedi?

Bunu yapmaktan onu alıkoyan neydi? Sıkılganlık mı? Kibir mi? Yoksa kaşerlenmiş bir çapkının cilveleri mi? Marya için bu bir bilmeceydi. Genç kız, iyice düşündükten sonra, buna biricik neden olarak delikanlının sıkılganlığım buldu, onu cesaretlendirmek için de kendisine daha fazla bir ilgi, hatta gerekirse şefkat bile göstermeye karar verdi. İşin en umulmadık bir biçimde çözülmesini hazırlıyor ve romantik aşk ilanı sahnesinin gelip çatacağı dakikayı sabırsızlıkla bekliyordu. Her çeşit sır, kadın kalbi için daima ıstırap vericidir. Kızın giriştiği askeri harekât istenilen başarıyı

(*) Aslında İtalyanca yazılmıştır. "Bu aşk değilse, nedir?" anlamına gelir.42

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

sağladı. Burmin öylesine düşünceli bir hal almış, siyah gözleriyle Marya Gavrilova'ya öyle ateşli bakmaya başlamıştı ki, kesin anın yaklaştığına hükmedilebilirdi. Komşular düğünden olmuş bitmiş

gibi söz ediyorlar, iyi yürekli Praskovya Petrovna ise kızının sonunda kendisine layık bir koca bulduğuna seviniyordu.

Bir gün ihtiyar kadıncağz konuk odasında yalnız başına oturmuş iskambil fak açarken Burmin içeri girdi ve hemen Marya Gavrilova'yı sordu. İhtiyar kadın: Bahçeye çıktı, dedi. Siz de onun yanına

gidiniz, ben sizi burada beklerim.

Burmin bahçeye gitti. İhtiyar kadın da kendi kendine: "Belki de düğüm bugün çözülür" diye düşündü, haç çıkardı.

Burmin, Marya Gavrilova'yı, gölün kıyısında, söğüt ağacının altında, elinde kitap, beyazlar giyinmiş bir halde tam roman kişilerine layık bir durumda buldu. İlk birkaç sorudan sonra Marya Gavrilova konuşmayı mahsus kesti. Böylece ancak ani ve kesin bir aşk ilanı ile önüne geçebilecek olan, her iki taraf için sıkıntılı bir hava yarattı. Nitekim böyle de oldu: Durumunun zorluğunu hisseden Burmin, kalbini açması için çoktandır fırsat aradığını söyleyerek, kendi . sini birkaç dakika dikkatle dinlemesini rica etti. Marya Gavrilova kitabını kapadı ve razı olduğunu bildirmek için gözlerini indirdi.

Burmin:

Sizi seviyorum, dedi, sizi delice seviyorum...

Marya Gavrilova kızardı, başını biraz daha eğdi. Burmin sözüne devam ederek: Sizi her gün görmek ve sözlerinizi dinlemek gibi güzel bir alışkanlığa kendimi kaptırmakla ihtiyatsızca hareket ettim (Marya Gavrilova St. Prieux(*) nun ilk mektubunu anımsadı). Şimdi artık kadere karşı gelmek için geç kalmış

(*) Rousseau'nun "Yeni Helouise" inde geçer.

PUŞKİN

43

bulunuyorum. Anınız, sevimli, eşsiz hayaliniz bundan sonra hayatımın hem ıstırabı, hem sevinci olacaktır. Ama şimdi bana ağır bir görev daha yapmak, size korkunç bir sırrı açmak ve aramıza aşılması olanaksız bir engel koymak kalıyor...

Marya Gavrilova Burmin'in sözünü hararetle keserek:

Bu engel her zaman vardı, dedi. Ben hiç bir zaman sizin karınız olamazdım.

Burmin sakin bir eda ile:

Biliyorum, diye yanıt verdi, bir zamanlar sevgiliniz olduğunu biliyorum. Ama ölüm, üç yıl ık yas...İyi yürekli, sevimli Marya Gavrilova, son tesel iden de beni yoksun etmeye çalışmayınız.

Beni mutlu etmeye razı olacağınız düşüncesi...Ah, ama eğer...susunuz, Tanrı aşkına susunuz.

Beni üzüyorsunuz...Evet, biliyorum, hissediyorum ki siz benim olurdunuz, ama ben dünyanın en mutsuz bir yaratığıyım. Ben evliyim.

Marya Gavrilova hayretle ona baktı. Burmin sözüne devam ederek: Ben evliyim, dedi. Dört yıldan

beri evli bulunuyor ve karımın kim olduğunu, nerede olduğunu, bir daha onunla buluşup buluşmayacağımı bilmiyorum.

Marya Gavrilova:

Ne diyorsunuz? diye haykırdı. Bu ne tuhaf şey. Devam ediniz, ben sonra anlatırım, ama siz devam ediniz, rica ederim devam ediniz.

Burmin sözüne devam ederek:

1812 yılı başlangıcında, alayımızın bulunduğu Vilna kentine gitmek için acele ediyordum. Bir akşam geç zaman bir menzile vardım. Tam atların çabucak değiştirilmesi emrini verirken müthiş

bir kar fırtınası koptu. Gerek menzil müfettişi, gerek arabacılar, beklememi salık verdiler.

Tavsiyelerini tuttum ama anlaşılmas bir sıkıntı, içimi⁴⁴

BÎYELKİN' İN HİKAYELERİ

kemirmeye başladı. Güya birisi beni itiyordu. Halbuki kar fırtınası da dinmiyordu. Daha fazla dayanamadım. Tekrar hayvanları koşmalarını emrettim ve en şiddetli kar tipisinde yola çıktım.

Arabacının aklına dere boyunca gitmek esti: Böylece üç verst kazanmış olacaktık. Irmağın her iki kıyısı da karla örtülmüştü. Arabacı, yola çıkılacak yeri geçmiş olduğundan, kendimizi bilmediğimiz bir yerde bulduk. Tipi bir türlü dinmiyordu. Bir aralık gözüme bir ışık İlişti. Arabayı o yöne sürmesini emrettim. Bir köye geldik. Tahtadan yapılmış bir kilisede ışık yanıyordu. Kilise açıktı.

Parmaklıkların arkasında birkaç kızak duruyordu. Kilisenin sahanlığında birtakım insanlar geziniyordu. Birkaç ses birden:

Buraya, buraya diye bağırdı.

Arabacıma, yaklaşmasını emrettim. Oradakilerden biri:

Kuzum şimdiye kadar nerede kaldın? Gelin baygınlıklar geçirdi. Papaz, ne yapacağını bilmiyor.

Biz de nerede ise geri dönecektik. Çabuk çık.

Ben hiç ses çıkarmadan kızaktan atladım, iki üç mumun zayıf ışığı ile aydınlanan kiliseye girdim.

Genç kız, kilisenin karanlık bir köşesinde bir sıranın üstünde oturuyordu. Başka bir kız da onun şakaklarını ovuyordu. Bu kız:

Tanrıya şükür, sonunda gelebildiniz, dedi. Az kalsın küçük hanımı öldürüyordunuz.

İhtiyar papaz:

Başlamamı emreder misiniz? sözüyle yanıma yaklaştı.

Ben şaşırılmış bir halde:

Başlayınız babacığım, başlayınız, cevabını verdim.

Genç kızı ayağa kaldırdılar. Bana hiç de çirkin görünmedi. Anlatılmaz ve bağışlanamaz bir havailikle kızın yanında, kürsünün önünde yer aldım. Papaz acele ediyordu. Üç erkekle hizmetçi kız gelini tutuyor, yalnız onunla meşgul oluyorlardı. Nikâhımız kıyıldı.

PUŞKİN

45

Şimdi öpüşünüz, dediler.

Karım solgun yüzünü bana çevirdi. Tam onu öpmek üzereyken genç kız: Eyvah, o değil, diye haykırdı ve düşüp bayıldı.

Tanıklar korku dolu gözlerini bana diktiler. Geri döndüm, hiç bir engele rastlamadan kiliseden çıktım ve kendimi arabaya atarak:

Çek, diye bağırdım. Marya Gavrilova:

Aman Tanrım, diye haykırdı, demek ki zaval ı karınızın ne olduğunu bilmiyorsunuz ha?

Burmin:

Hayır, bilmiyorum, dedi. Nikâhlandığımız köyün adını da bilmiyorum. Hangi menzilden hareket ettiğimi de anımsamıyorum. O zaman oynadığım bu alçakça oyuna o kadar az önem vermiştim ki, kiliseden ayrılır ayrılmaz derin bir uykuya dalmış ve ancak ertesi sabah, üçüncü menzilde uyanmışım. O zamanlar yanımda bulunan hizmetçim de savaşta öldüğü için, kendisine böyle insafsızca bir oyun oynadığım ve şimdi de acı intikamına uğradığım zaval ı kadının kim olduğunu öğrenmek umudum yok.

Marya Gavrilova, Burmin'in elinden yakalayarak:

Aman Tanrım, aman Tanrım, demek o sizdiniz, diye söylendi.Hâlâ beni tanımadınız mı?

Burmin sapsarı kesildi ve Marya 'nın ayaklarına kapandı.TABUTÇU

Kocayan evrenin bu ak saçlarını, tabutları, her gün görmüyor muyuz?

Derjavin

Tabutçu Adriyan Prohorov'un son eşyaları da cenaze Vıbarabasına yüklenmiş ve lagar bir çift beygir Basmannaya'dan, tabutçunun evce taşındığı Nitikskaya'ya dördüncü sefer hareket etmişti.

Tabutçu, dükkânını kapayarak, kapının üstüne evin satılık ve kiralık olduğunu bildiren ilanı astı, yaya olarak yeni evine yol andı. Çoktan beridir hayal ettiği, özlediği ve sonunda oldukça pahalıya satın aldığı sarı boyalı küçük evine yaklaşıırken, ihtiyar tabutçu, yüreğinde bir sevinç duymayışına şaştı. Bilmediği eşiği geçip de yeni evin içini karmakarışık görünce, on sekiz yıldan beri her şeyin pek derli toplu durduğu köhne kulübeciğini anımsadı, derin derin içini çekti. Ağır davrandıklarından ötürü her iki kızını ve hizmetçiyi azarladı, kendisi de onlara yardım etmeye koyuldu. Çok geçmeden her şeye bir çeki düzen verildi. Meryem ana kandili, kabkacak dolabı, masa, divan ve karyola arka odada yerlerine konuldu. Mutfakta ki odasına da, tabutçunun kendi yapısı olan her renk ve her boyda tabutlar, yas şapkalarıyla yas mantolarıyla, meşalelerle dolu dolaplar yerleştirildi. Kapının üst yanına, elinde baş aşağı bir meşale bulunan ve şişman bir aşk sembolünü canlandıran bir levha asıldı. Levhanın üzerinde: "Burada sade ve süslü tabutlar satılır, tabutlara kaplama yapılır, kira ile

PUŞKİN

47

de tabut verilir ve eski tabutlar tamir edilir" yazısı okunuyordu.

Kızlar odalarına çekildiler. Adriyan evini dolaştı, pencerenin önüne oturdu ve semaverin hazırlanmasını emretti.

Aydın okurlar, Shakespeare ile Walter Scott'un, bu çelişme ile hayal gücümüzü daha çok şaşırtmak için, kendi mezarcılarını şen ve şakacı insanlar olarak tasvir ettiklerini bilir. Gerçeğe olan saygımızdan ötürü, biz onlara uyamayacağız ve tabutçumuzun, hüznü mesleğine pek uygun bir huyu olduğunu söyleyeceğiz. Adriyan Prohorov, genel olarak asık suratlı ve dalgın bir adamdı. Sessizliğini, ancak, kızlarını aylak olarak, sokaktan gelip geçenleri pencereden seyrederken yakaladığı zaman azarlamak için ya da mal arına muhtaç olmak felaketine (bazen de mutluluğuna) uğrayanlardan yüksek fiyat koparmak için bozardı. Böylece Adriyan, pencerenin başında oturup yedinci bardak çayını içerken, yine alıştığı üzere, gamlı birtakım düşüncelere daldı. Bundan bir hafta önce, emeldi tuğbayın cenaze alayı tam karakolun yanında iken bardaktan boşanırcasına yağın yağmuru düşünüyordu. Bu yüzden birçok manto daralmış, birçok şapkanın kalıbı bozulmuştu. Kaçınılmaz birtakım masraf kapılarının açılacağını önceden kestiriyordu. Çünkü, elindeki cenaze donatımı ile ilgili eski stok, acınacak bir haldeydi. Zaralarını, hemen hemen bir yıldır ölüm döşeğinde bulunan tüccar kadın'dan çıkarmayı umuyordu. Ama, Trühina, Razgulay mahal esinde ölecekti. Prohorov, mirasçılarının, söz vermiş olanlarına karşın bu kadar uzak bir yere adam göndermeye üşenip, yakınlarındaki tabutçu ile anlaşmalarından korkuyordu.

Prohorov'un bu düşünceleri ansızın kapıya farmasonca vurulan üç vuruşla kesildi. Tabutçu: Kim o? diye sordu.

Kapı açıldı. Daha ilk bakışta Alman esnafından biri olduğu anlaşılan bir adam odaya girdi ve gülerek tabutçuya _____ BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

yaklaştı. Bugün bile gülmeden dinleyemeyeceğiniz bir Rusça ile: Affedersiniz sevgili komşucuğum, diye söze başladı. Sizi rahatsız ettiğim için affınızı rica ederim.

Sizinle hemencecik tanışmak istedim. Ben kunduracıyım. İsmim Gotlib Şülts'tür. Bir sokak aşırı sizin pencerenizin karşısına rastlayan şu evde oturuyorum. Yarın evlenişimin 25 inci yıldönümünü kutlayacağım. Kızlarınızla gelmenizi rica ediyorum.

Davet sevinçle kabul edildi. Tabutçu kunduracıdan, oturmasını ve bir bardak çay içmesini rica etti.

Gotlib Şülts'ün teklifsizliği sayesinde pek çabuk, dostça yarenlik etmeye başladılar. Adriyan: Zatinizin işleri nasıl gidiyor? diye sordu.

Ehhhh şöyle böyle...Şikâyete hakkım yok. Ama benim malım elbette sizinkine benzemez: Canlılar kundurasız da olabilir, ama ölüler tabutçusuz yaşayamazlar!

Adriyan:

Çok doğru diye onayladık. Canlı bir insanın kundura satın alacak parası yoksa, af buyur ama, yalınayak gezer. Gelgelelim, yoksul ölü bedava medava da olsa yine tabuta muhtaçtır.

Böylece bir süre daha konuştular. Sonunda kunduracı kalktı, davetini tekrarlayarak vedalaştı.

Ertesi gün, tam saat on ikide, tabutçu ile kızları yeni satın aldıkları evin avlu kapısından çıktılar ve komşularına yol andılar. Bu seferlik, şimdiki romancılarca kabul edilen gelenekten ayrılarak, ne Adriyan Prohorov'un Rus kaftanının, ne de Akulina ile Darya'nın Avrupa biçimi elbiselerini anlatmaya kalkışmayacağım. Bununla birlikte iki kızın da, yalnız olağanüstü zamanlara özgü sarı

bir şapka ile kırmızı birer iskarpin giydiklerini söylemek yararsız olmayacak sanırım.

Kunduracının dar evi, çoğu Alman esnafından, bunların karı ve çıraklarından meydana gelen konuklarla dolmuş

PUŞKİN

49

tu. Rus memurlarından yalnız nokta polisi, Finlandiyalı Yurko vardı. Yurko gösterişsiz sanına karşın ev sahibinin özel sevgisini kazanmayı başarmıştı. 25 yıl Pogorelski'nin Tatarı (*) gibi bu sana bağlılık ve inançla hizmet etmişti.

İlk başkenti silip süpüren 1812 yangını, Yurko'nun sarı nöbetçi kulübesini de yok etmişti. Fakat düşman kovulur kovulmaz eski Yunan mimarisi biçiminde beyaz sütunlarla süslü kül renginde bir kulübe peyda oldu. Yurko yine göğsünde zırhı, elinde baltasıyla bunun etrafında dolaşmaya başladı. (**).Kendisi Nikitskaya kapısı civarında yaşayan Almanların çoğu ile ahbaptı, hatta bunlardan bazılarının, pazardan pazartesine kadar Yurko'da konuk kaldıkları bile olurdu. Adriyan, kendisine er geç muhtaç olacak bir adam diye onunla hemen tanıştı. Konuklar masa başına geçince ikisi yanyana oturdular. Bay ve Bayan Şülts ve on yedi yaşlarındaki kızları Lothen hep beraber konuklarla yemek yerlerken hem onlara ikram ediyor, hem aşçı kadının servisine yardım ediyorlardı. Bira su gibi

akıyor. Yunko, dört kişilik yemek yiyor, Adriyan da ondan geri kalmıyordu.

Kızları naz ediyorlardı. Almanca konuşmalar, saatten saate daha gürültülü bir hal alıyordu.

Birdenbire, ev sahibi "dikkat" ricasında bulundu ve ağzı balmumu ile mühürlü bir şişeyi açarken Rusça:

Benim iyi Luiz'imın sağlığına! diye bağırdı.

Şampanya taklidi içki köpürdü. Ev sahibi, kırklık karısının taze yüzünden sevecenlikle öptü.

Konuklar da gürültü ile kadehlerini iyi Luiz'in şerefine boşaltılar. Ev sahibi ikinci şişeyi açarken: Sevimli konuklarımın şerefine, diye bağırdı. Konuklar kadehlerini yeniden boşaltırlarken ona teşekkür ettiler. Artık sağlığa içmeler birbirini kovalamaya başladı, ayrı ayrı her konuğun sağlığına içildi: Moskova'nın ve bir düzine Alman kentinin şerefine içildi; genel olarak bütün loncaların (*) Pogorelski (17871836) nin hikâyelerinden birinin kişisi. (**) A. E. İzmaylov'un "Dura Pohomovna" efsanesinden bir satır.50

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

sağlığına içildi; ustaların ve çırakların sağlığına içildi. Adriyan canla başla içiyordu. Öylesine neşelenmişti ki, o da eğlenceli bir kadeh tokuşturma önerisinde bulundu.

Birdenbire konuklardan biri, şişman bir ekmekçi, kadehini kaldırarak: Sayelerinde ekmek yediklerimizin, unserer Kundleute^ sağlığına! diye bağırdı.

Öneri, öteki bütün öneriler gibi neşe ve söz birliğiyle kabul olundu. Konuklar birbirlerinin önünde eğilmeye başladılar: terzi kunduracının, kunduracı terzinin, ekmekçi her ikisinin ve hepsi ekmekçinin ilah... önünde eğiliyorlardı. Yunko, bütün bu karşılıklı sağlığa içmeler arasında komşusuna dönerek bağırdı:

Ne duruyorsun be babalık? İç, sen de cenazelerinin sağlığına iç!

Herkes gülmeye başladı. Ne var ki, tabutçu kendisini aşağılanmış saydı ve suratını astı. Kimse bunun farkında olmadı. Konuklar içmeye devam ettiler. Sofradan kalkıldığı zaman akşam çanları çalınıyordu.

Konuklar geç vakit, çoğu sarhoş halde dağıldılar. Şişman ekmekçi ile, yüzü kırmızı marokenle kaplıymış gibi duran ciltçi,

Yurko'nun koluna girerek onu kulübesine kadar götürdüler. Bu işi görürken de: " Borç ödenmekle tükenir " diyen Rus atasözüne uygun olarak davranmış oldular.

Tabutçu sarhoş ve öfkeli, evine geldi. Yüksek sesle kendi kendine söylenmeye başladı: "Bu da ne demek sanki? Benim sanatım neden ötekilerden daha az onurlu oluyormuş? Sanki tabutçu cel adın kardeşi mi? Bu gâvurlar ne diye gülüyorlar? Yoksa tabutçu panayır soytarısı mı? Halbuki ben onları

yeni evime çağırarak bir şölen verecektim. Ama geçmiş ola artık. Onların yerine sayelerinde ekmek yediğim kimseleri, Ortodoks ölülerini çağıracağım."

(*) Aslında Almanca yazılmıştır Müşterilerimiz anlamına gelir.

PUŞKİN

51

O sırada Adriyan'ı soymakta olan hizmetçi:

Ne oluyorsun babacığım, dedi. Neler saçmalıyorsun? İstavroz çıkar! Yeni evine ölüleri çağırarak...Bu ne tuhaf istek? .

Adriyan sözüne devam ederek:

Val ahi de çağıracağım... Hem de yarından tezi yok... Ey benim velinimet efendilerim, yarın akşam yemeğine bize teşrifinizi, istirham ediyorum! Al ah ne verdiyse ikram ederim.

Tabutçu bunları söyleyerek karyolasına uzandı ve az sonra horlamaya başladı.

Adriyan'ı uyandırdıkları zaman dışarıısı henüz karanlıktı. Tüccar kadın Trühina bu gece ölmüştü.

Kadının kâhyasının koşturduğu bir atlı bu haberle Adriyan'a gelmişti. Tabutçu habercinin eline bahşiş sıkıştırdı, çabucak giyinerek bir arabaya atladı ve Razgulaya'ya koştu.

Ölü kadının kapısında polisler duruyor, tüccarlar leş kokusu almış kargalar gibi bir aşağı bir yukarı dolaşıyorlardı. Ölü, yüzü balmumu gibi sapsarı ama henüz bozulmamış bir halde bir masanın üstünde yatıyordu. Akrabaları, komşuları, ev halkı kadının çevresinde sınımsız bir halka oluşturmuştu. Bütün pencereler açıktı. Mumlar yakılmıştı. Papazlar dua ediyorlardı. Adriyan, Trühina'nın, genç bir tüccar olan şık ceketli yeğenine yaklaştı ve tabut, mum, örtü ve diğer cenaze donatımının mükemmel bir halde hemen kendisine teslim edileceğini bildirdi. Mirasçı, fiyat için pazarlığa girişmeyeceğini, her şeyi tabutçunun vicdanına havale ettiğini söyleyerek dalgın bir eda ile teşekkür etti. Tabutçu, fazla bir para almayacağına, alıştığı üzere, yemin bil ah etti. Kâhya ile anlamlı anlamlı işaretleştikten sonra, hazırlık yapmak üzere gitti. Bütün gün Razgulaya ile Nikitskaya ka52

BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

pısı arasında mekik dokudu. Akşama doğru bütün işlerini bitirdi ve arabacısını savıp yaya olarak evine yol andı.

Gece mehtaplıydı. Tabutçu Nikitskaya, kapısına kadar sağlıklı geldi. Voznesensk'te ahabamız Yurko kendisine seslendi. Tabutçuyu tanıyınca ona hayırlı geceler diledi. Vakit geç olmuştu.

Tabutçu tam evine yaklaştığı bir sırada, birdenbire, bir gölgenin avlu kapısına yaklaştığını ve küçük kapıyı açarak arkasında kaybolduğunu görür gibi oldu: Bu da ne olsa gerek? diye düşündü. Yine benden ne istiyorlar? Sakın eve giren hırsız olmasın?

Yoksa bu gelenler bizim aptal kızların aşıkları mı? Hayırdır inşal ah!

Tabutçu, ahbabı Yurko'yu yardıma çağırılmayı düşündü. Tam bu sırada biri daha kapıya yaklaştı ve içeri girmeye davrandı. Ama acele acele eve gelmekte olan ev sahibini görünce durdu ve üç

köşeli şapkasını çıkardı. Adamın yüzü Adriyan'a yabancı gelmedi. Ama aceleden ona dikkatle bakamadı:

Bana geliyor dunuz, şu halde gerek içeri buyurunuz. Gelen adam boğuk bir sesle: Babalık, dedi, teşrifata gerek yok. Sen önden yürü, konuklara yol göster!

Adriyan zaten teşrifata uyacak bir halde de değildi. Kapı açıktı. Merdivene doğru yürüdü. Gelen adam da arkasından yürüdü. Adriyan'a odalarda birileri dolaşmış gibi geldi.

Bu ne şeytan işidir? diye düşündü ve içeri girmekte acele etti.

Birdenbire dizlerinin bağı çözüldü. Oda ölümlerle doluydu. Ay ışığı pencereden onların sarı mor suratlarını, çökmüş avurtlarını, feri kaçmış yarı kapalı gözlerini, uzamış burunlarını aydınlatıyordu.

Adriyan bunların kendi çabasıyla gömülen ölümler, kendisiyle birlikte içeri giren konuğun PUŞKİN

53

da, bardaktan boşanırcasına yağmur yağdığı gün gömülen tuğbay olduğunu dehşetle anladı.

Kadınli erkekli bütün bu ölümler selamlar vererek ve yerlere kadar eğilerek tabutçunun çevresini aldılar. Yalnız, geçenlerde bedava gömülen yoksul bir ölü, kılığında utandığı için sessizce bir köşede duruyordu. Öteki ölümlerin hepsi de çok iyi giyinmişlerdi: kadın ölümler kordelalı hotozlarını

takmışlar, memur ölümler uniformalarını giymişler, ama tıraş olmamışlardı. Tüccarlar ise bayramlık kaftanlarını sırtlarına geçirmişlerdi. Tuğbay bütün bu sayın topluluk adına: Görüyorsun ya Prohorov, diye söze başladı. Davetin üzerine hepimiz mezarlarımızdan kalktık.

Yalnız büsbütün takatten kesilenler, vücutları tamamıyla dağılanlar, sadece derişiz kemik halinde olanlar evde kaldılar. Ama bunlardan biri seni öylesine görmek istedi ki, dayanamadı, bizimle kalkıp geldi.

Bu sırada küçük bir iskelet kalabalığı yararak Adriyan'a yaklaştı. İskeletin kuru kafası tabutçuya sevgiyle gülümsüyordu. İskeletin ötesinde berisinde, açık yeşil ve kırmızı çuha parçaları, kadife eskileri, tıpkı bir sarığin üzerindeymiş gibi, sarkıyordu. Kocaman çizmeleri içindeki ayak kemikleriyse, bir havanın içindeki havan eli gibi sesler çıkarıyordu. İskelet: Beni tanımadın galiba Prohorov, dedi. Emekli hassa çavuşu Piyotr Petroviç Karilkin'i hatırlamıyor musun? Hani şu 1799 yılında ilk tabutunu sattığın, hem de meşe diye çam tabutunu yutturduğun adam?

Ölü bu sözleri söyleyerek kol arıyla Adriyan'ı kucaklamak istedi. Ama gücünü toplayan Adriyan haykırdı ve iskeleti itti. Piyotr Petroviç sal andı, düştü ve darmadağın oldu. Ölüler arasında bir homurtu yükseldi. Hepsi de arkadaşlarının namusunu korumaya çalıştılar. Küfür ve tehditlerle Adriyan'a saldırdılar. Onların bağırmalarıyla sağırlaşan ve boğulma derecesine gelen zavalı tabutçu, kendinden geçti ve hassa çavuşunun kemikleri üzerine yığılarak bayıldı.54

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Güneş, tabutçunun yatmakta olduğu yatağı aydınlatalı epey olmuştu. Sonunda tabutçu gözlerini açtı ve karşısında, semaveri yel emekte olan hizmetçiyi gördü. Adriyan, gece geçen bütün olayları

dehşetle hatırladı. Trühina, tuğbay ve Kurelkin çavuş hayal meyal gözlerinin önüne geldi. Hiçbir şey söylemeksizin, hizmetçinin söze başlamasını ve dün geceki serüvenin sonucunu anlatmasını

bekledi. Hizmetçi, Adriyan'a hırkasını uzatırken:

Adriyan Prohoroviç, dedi, amma da çok uyudun haaaa! Komşu terzi uğradı, sonra şu nokta polisi geldi ve komiserin isim günü olduğunu haber verdi. Ama sen uyuduğun için uyandırmak istemedik.

Ya rahmetli Trühina'dan gelen giden olmadı mı?

Rahmetli mi? O öldü mü ki?

Behey aptal kız! Dün onun cenaze hazırlığı yaparken bana yardım eden sen değil miydin?

Ne diyorsun babacığım, aklını mı oynattın, yoksa çünkü sarhoşluğun hala geçmedi mi? Dün ne cenazesi vardı? Sen bütün gün Alman'ın şölenindeydin, eve sarhoş döndün, kendini yatağa attın, şu ana kadar uyudun! Sabah çanları bile çaldı.

Sevinen tabutçu:

Sahi mi be! dedi. Hizmetçi kız:

Tabii öyle, diye yanıt verdi.

Şu halde çabuk çayı hazırla ve kızları çağır.

MENZİL MÜFETTİŞİ

En küçük dereceden bir memur, posta menzil erinin bir diktatörüdür.

Prens Viyazemskiy

Menzil Müfettişlerine lanet etmeyen, onlarla kavga eteyen var mı acaba? Uğradığı hakaret ve

kabalığı, gördüğü düzensizlikle ilgili faydasız şikâyetlerini yazmak için o öfke anında onlardan o uğursuz defteri istemeyen var mıdır? Onları, bugün artık tarihe karışmış olan avukatlar nev'inden, insan cinsinin birer canavarı, ya da Muromskiy eşkıyaları saymayan kim var? Bununla beraber insafli olalım, kendimizi onların yerine koymaya çalışalım. O zaman belki de onları hoş görürüz.

Menzil Müfettişi ne demektir? Rütbesiyle kendini yalnız dayaktan koruyabilen o da her zaman değil (okurlarımın vicdanına havale ediyorum) on dördüncü dereceden tam bir çilekeş. Prens Viyazemskiy'nin alay olsun diye diktatör dediği bu zatın görevi nedir? Gerçek bir kürek mahkûmluğu değil mi? Ne gündüz, ne de gece rahat yüzü gördüğü yok. Yolcu, sıkıntılı bir yolculuk sonunda birikmiş olan bütün hıncını Menzil Müfettişinden alır. Hava mı bozuktur? Yol ar mı kötüdür? Arabacı mı inatçıdır? Beygirler mi yürümüyor? Sorunlu olan hep Menzil Müfettişidir.

Gelip geçenler fakir evine uğra

it Ü56

BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

dıkça, ona bir düşmana bakar gibi bakarlar. Yakasını davetsiz konukların elinden kurtarabilirse, ne mutlu! Ama ya beygir yoksa? Aman Al ahım! O zaman ona yağdırılan küfürlerin bini bir paradır.

Yağmurda, çamurda, avlularda koşmak zorundadır. Sinirli bir han yolcusunun itip kakmalarından, paylamalarından bir dakika olsun kurtulmak için fırtınalarda, şiddetli ayazlarda koridora fırlar.

General gelir: tirtir titreyen Menzil Müfettişi, biri acele (aktarmasız) cinsinden olmak üzere, elindeki son iki troykayı da ona verir. General kendisine teşekkür bile etmeden çekip gider. Beş

dakika sonra çingirak sesi! Resmi kurye, yol belgesini masanın üzerine fırlatır. Bütün bunları iyice anlayalım, o zaman yüreğimiz kin ve öfke yerine içten bir acıma duygusuyla dolar. Birkaç kelime daha: Yirmi yıl, aralıksız, bütün Rusya'yı her yönde dolaştım. Hemen hemen bütün posta yol arını

bilirim. Birçok kuşak arabacı tanırım. Şahsen tanımadığım Menzil Müfettişleri pek azdır.

Kendilerine işim düşmemiş Menzil Müfettişleri seyrek. Yolculukla ilginç gözlemlerimi yakında yayınlayacağımı umuyorum. Şimdilik yalnız Menzil Müfettişi takımının, kamuoyuna en yanlış bir biçimde tanıtıldığını söylemekle yetineceğim. Kendilerine bunca iftiralar edilmiş olan Menzil Müfettişleri, aslında genel olarak sessiz, yaradılışları gereğince hatır sayan, konuşkan, saygı

konusunda alçak gönül ü, pek de para canlısı olmayan kişilerdir. Onların sözlerinden (Bay yolcuların hiç de yerinde olmayarak hor gördükleri sözlerden) meraklı ve ibret verici pek çok şeyler çıkarmak kabildir. Bana gelince, ne yalan söyleyeyim, ben onlarla konuşmayı, resmi zorunlulukla yapılmış rasgele altıncı sınıf(*) bir memurla konuşmaya tercih ederim.

Sayın Menzil Müfettişleri takımından ahbablarım olduğunu kolayca tahmin etmek mümkündür.

Gerçekten bunlardan biriyle ilgili anılarımın benim için çok değeri vardır.

(*) Çarlık Rusyasında albay rütbesine uyan bir memur rütbesi.

PUŞKİN

57

Olaylar, bir zamanlar bizi birbirimize yaklaştırmıştı. Şimdi sevgili okurlarla bunun üzerine küçük bir konuşma yapmak niyetindeyim.

1816 yılı mayıs ayında, bugün artık kaldırılmış olan bir yol üzerinden *** ilinden geçmem gerekmişti. O zamanlar küçük bir memurdum. Aktarmalı bir araba ile seyahat ediyor ve iki menzil arasındaki yol parasını, iki beygir üzerinden ödüyordum. Bunun sonucu olarak Menzil Müfettişleri bana olan davranışlarında pek de teklif tekel üfe gerek görmüyorlardı. Ben sık sık aklımca hakkım olduğunu sandığım şeyleri mücadele ile alıyordum. Genç ve atılgan olmam dolayısıyla benim için hazırlanmış beygirleri yüksek rütbeli bir memurun arabasına koştukları zaman, Menzil Müfettişinin alçaklığına ve korkaklığına fena halde içerliyordum. Yine bunun gibi, vali sofrasında insan sarrafı

bir garsonun beni atlayarak, yanibaşımdakine yemek vermesine de uzun bir süre alışmamıştım.

Şimdi gerek biri, gerek ötekisi bana pek doğal görünüyor. Gerçekten de rütbe sırasına uymak gibi herkese uygun olan kural yerine bir başka kural, Örneğin: akıl sırasına uymak kabul edilmiş

olsaydı başımıza neler gelirdi? Kim bilir ne münakaşalar başgösterir, garsonlar yemek dağıtmaya kimden başlardı? Neyse hikâyeme dönüyorum.

Sıcak bir gündü *** menzil ine üç verst kala tektük yağmur damlaları düşmeye başladı. Beş

dakika sonra ise bardaktan boşanırcasına yağan yağmur beni iliklerime kadar ıslattı. Menzile gelince ilk işim üstümü başımı değiştirmek, ikinci işim de çay içmek oldu. Menzil Müfettişi: Hey Dünya, diye seslendi, semaveri koy da, git krema getir.

Bu sözler üzerine bölmenin arkasından on dört yaşlarında bir kız çıktı ve koridor boyunca koştu.

Kızın güzel iği beni şaşkına çevirdi. Menzil Müfettişine:

Kızın mı? diye sordum.58

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Menzil Müfettişi, gururu okşanmış insanlara özgü sevinçli bir eda ile: Kızım, yanıtını verdi. Öylesine akıl ı, öylesine becerikli bir kız ki...Tıpkı rahmetli annesi gibi.

Menzil Müfettişi yol belgemi kaydetmeye başladı. Ben ise onun gösterişsiz ama temiz evini süsleyen tabloları seyre daldım. Bu tablolar hayırsız evladın serüvenini canlandırıyor. Birinci tabloda, başında kalpak, sırtında hırka bulunan saygıdeğer bir ihtiyarın, acele acele babasının duasını ve bir para kesesini almakta olan telaşlı bir genci uğurlamakta olduğu görülmektedir.

Öteki tabloda, delikanlının zevk ve eğlenceye düşkün davranışları parlak çizgilerle canlandırılmıştı: delikanlı yalancı dostlarla ve ahlaksız birtakım kadınlarla çevrili olduğu halde bir masa başında oturuyor. Daha sonra bütün paralarını yiyip bitirmiş olan delikanlının, sırtında bir gömlek, başında üç köşeli şapka olduğu halde otlattığı domuzların yemeğinden yediği görülmektedir. Çocuğun yüzünde derin bir üzüntü ve pişmanlık okunuyor. Nihayet delikanlının babasına dönüşü tasvir edilmektedir: iyi yürekli ihtiyar, yine başında kalpak, sırtında aynı hırka ile çocuğunu karşılamaya koşuyor. Hayırsız evlat diz çökmüştür. Tabloda ahçının besili bir danayı

boğazladığı, çocuğun ağabeyisinin de hizmetçilerden bu sevincin nedenini sorduğu görülüyor.

Her tablonun altında Almanca yazılmış uygun şiirler okudum. Bunların hepsi de kına çiçeği saksıları da, alaca bir perde ile kapanmış karyola da o zaman beni çevreleyen bütün öteki eşyalar gibi hâlâ aklımdadır. El i yaşlarında gürbüz, dinç bir adam olan Menzil Müfettişi, solmuş

kurdelelerinde üç madalya bulunan uzun yeşil ceketini ile bugünkü gibi gözlerimin önündedir.

İhtiyar arabacının parasını vermeye vakit bulamadan, Dünya semaverle geri döndü. Küçük yosma, daha ikinci bakışta bende yaptığı etkinin farkında oldu. İri mavi gözlerini indirdi. Onunla konuşmaya başladım. Görmüş geçirmiş bir kız gibi, en küçük bir ürkeklik göstermeden yanıtlar verdi

PUŞKİN

59

yordu. Kızın babasına bir bardak punç ikram ettim, Dünya'ya da bir bardak çay verdim. Yıl ardan beri tanışıyor muyuz gibi, üçümüz, konuşmaya başladık.

Beygirlerim çoktan hazırды. Ben ise Menzil Müfettişi ile kızından bir türlü ayrılmak istemiyordum.

Nihayet onlarla vedalaştım. Babası bana iyi yolculuklar diledi. Kızı ise beni arabaya kadar geçirdi.

Koridorda durakladım ve kızdan, onu bir kerecik öpmek için izin istedim: Dünya razı oldu.

Bu işle uğraştığımdan beri ben,

Birçok öpücükler sayabilirim. Ama bunlardan hiçbiri bende böylesine uzun süren, böylesine hoş

bir anı bırakmamıştı.

Aradan birkaç yıl geçti. Şartlar beni yine aynı yol ara, aynı yere getirdi. İhtiyar Menzil Müfettişinin kızını anımsadım ve onu tekrar göreceğimi aklıma getirince sevindim. Ama ihtiyar Menzil Müfettişinin buradan değiştirilmiş olabileceğini düşündüm. Herhalde Dünya da kocaya varmış

olmalıydı. Onlardan birinin ölmüş olması olasılığı da bir an için aklıma geldi. Üzüntülü bir önsezi ile *** istasyonuna yaklaşıyordum. Araba tam Menzil Müfettişinin evi önünde durdu. Evden içeri girince, hemen hayırsız evladın serüvenini anlatan tabloları tanıdım. Masa ve karyola eski yerinde duruyordu. Ama artık pencerelerde çiçekler yoktu. Odadaki her şeyde bir eksiklik, bir perişanlık göze

çarpıyordu. Menzil Müfettişi gocuğunun altında uyuyordu. Gelişim onu uykudan uyandırdı.

Doğruldu, kalktı. Evet, bu Simeon Vırin'di; ama ne kadar ihtiyarlamıştı! Yol belgemi kaydetmeye hazırlanırken ben de onun kırılmış saçlarına, uzun zamandır ustura yüzü görmemiş yüzünün derin kırışıklarına, kamburu çıkmış sırtına bakıyor ve aradan geçen üç dört yıl gibi bir zamanın dinç bir erkeği nasıl olup da cılız bir ihtiyar haline getirebildiğine bir türlü akü erdiremiyordum.

60

BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

Beni tanımadınız mı? diye sordum. Biz seninle eski ahbabız.

Gamlı bir eda ile:

Olabilir, dedi. Buranın yolu uzundur. Bende pek çok yolcu konaklamaktadır.

Nasıl, senin Dünya iyi mi? diye devam ettim. İhtiyar çatındı: Al ah bilir, diye yanıt verdi.

Evlendi herhalde? dedim.

İhtiyar sorumu duymazlıktan gelerek, yol belgemi fısıltı ile okumaya devam etti. Sorularımı kestim ve bana bir çay demlemesini söyledim. Merak içimi kemirmeye başlamıştı. Bir bardak punçun, ihtiyar dostumun dilini çözeceğini umuyordum. Yanılmamıştım: ihtiyar teklif ettiğim bardağı geri çevirmedi. Romun, ihtiyarın gamını dağıttığını fark ettim. İkinci kadehte konuşkan bir hal aldı; beni anımsadı, ya da anımsamış gibi tavır takındı. Ondan, o zamanlar beni son derece ilgilendiren ve etkileyen bir hikâye dinledim. İhtiyar:

Demek siz Dünya'yı tanıyorsunuz? diye söze başladı. Sanki onu tanımayan var mıydı ki? Ah Dünya! Ne kızdı o! Kim olursa olsun buradan gelip geçen herkes onu överdi. Onu çekiştireni görmedim. Baylar bazen ona mendil bazen de küpe armağan ederlerdi. Buradan gelip geçen baylar öğle veya akşam yemeği yemek bahanesiyle, gerçekte ise sadece Dünya'yı biraz daha fazla görebilmek için, mahsus burada mola verirlerdi. Bir bay ne kadar öfkeli olursa olsun onun yanında hemen yumuşar ve benimle çok nazik konuşurdu. İnanır mısınız, efendimiz, kuryeler, özel kuryeler, onunla yarımşar saat lafa dalarlardı. Ev onunla duruyordu. Derleyip toplamaya, pişirip kotarmaya, her şeye yetişirdi. Ben ise, ihtiyar budala sevincimden kabıma sığamıyor, onu seyretmeye doyamıyordum. Bilmem ben mi Dünya'mı sevmiyordum, ben mi çocuğumu nazlandırmıyordum, yoksa o

PUŞKİN

61

PUŞKİN _____

mu buradan sıkılıyordu? Fakat hayır, felaketi uzaklaştıramazsın; insanın anlına yazılan değişmez.

İhtiyar, sözlerinin bu noktasında kederini uzun uzun anlatmağa başladı: üç yıl önce, bir kış akşamı

Menzil Müfettişi yeni defterinin çizgilerini çizmekle, kızı da bölmenin ötesinde kendisine bir entari dikmekle meşgul olduğu sırada bir troyka gelmiş; başında Çerkez başlığı, sırtında askerî kaput bulunan ve bir atkuya sarınmış olan bir yolcu odaya girerek beygir istemiş. Beygirlerin hepsi de seferde bulunuyormuş. Bu haberi alan yolcu sesini yükseltmek ve kırbacını kaldırmak istemiş; ama bu gibi' sahnelere alışık olan Dünya hemen bölmenin arkasından çıkarak nazik bir sesle yolcuya, bir şeyler yemek isteyip istemediğini sormuş. Dünya'nın görünüşü her zamanki etkisini yapmış. Yolcunun öfkesi yatışmış, beygirleri beklemeye razı olmuş ve kendine akşam yemeği ısmarlamış. Tüylü ıslak başlığını çıkararak, atkısını çözen ve sert bir hareketle kaputunu fırlatan yolcu, siyah bıyıklı, boylu poslu genç bir süvari subayı olarak ortaya çıkmış. Menzil Müfettişinin yanına oturmuş, onunla ve kızıyla sohbete koyulmuş. Akşam yemeğini vermişler, bu arada beygirler de gelmiş. Menzil Müfettişi, yemlerini vermeden beygirleri hemen Yolcunun arabasına koşmalarını emretmiş; ama içeri dönünce, yolcuyu, hemen hemen kendini bilmez bir halde, sıranın üstünde yatar bulmuş: yolcuya bir fenalık gelmiş, birdenbire başı ağrımış, yola çıkmasına olanak kalmamış. Elden ne gelir! Menzil Müfettişi ona kendi karyolasını vermiş. Yolcu iyileşmezse, ertesi sabah *** den bir doktor getirilmesine karar verilmiş.

Ertesi gün süvari subayı büsbütün fenalaşmış; yanındaki adamı, şehre doktor getirmeye gitmiş.

Dünya, sirkeye batırılmış bir mendil e onun başını bağlamış ve elinde dikişi ile yolcunun karyolasının başucuna geçip oturmuş. Hasta, Menzil Müfettişinin yanında inliyor ve hemen hemen ağzından bir söz bile çıkmıyormuş. Bununla beraber iki fincan kahve içmiş ve inleye inleye kendine öğle yemeği ısmarla62

BIYELKİN' İN HİKAYELERİ

miş. Dünya ondan hiç ayrılmıyormuş. Hasta sık sık su istiyor, Dünya da ona kendi eliyle hazırladığı

limonatadan bir bardak ikram ediyormuş. Hasta dudaklarını ıslatıyor ve her seferinde bardağı geri verirken, teşekkür yerine, zayıf eliyle Duma'nın elini sıkıyormuş. Öğleye doğru doktor gelmiş; hastanın nabzını yoklamış, onunla Rusça ve Almanca konuşmuş. Hastanın sadece istirahata ihtiyacı olduğunu ve iki gün sonra da yola çıkabileceğini söylemiş. Subay vizite parası olarak doktora yirmi beş ruble vermiş, onu öğle yemeğine davet etmiş, doktor bu daveti kabul etmiş. İki de büyük bir iştahla yemek yemişler, bir şişe şarap içmişler ve birbirinden pek memnun bir halde ayrılmışlar.

Aradan bir gün daha geçmiş, süvari büsbütün canlanmış. Meğer çok neşeli bir adammış. Hiç

durmadan, kâh Dünya ile, kâh Menzil müfettişi ile şakalaşıp durmuş, ıslıkla şarkı söylemiş, yolcularla konuşmuş, onların yol belgelerini deftere kaydetmiş. Delikanlı Menzil Müfettişinin öylesine hoşuna gitmiş ki, üçüncü günü sabahı, sevgili yolcusundan ayrılacağına bayağı

üzülüyormuş. Günlerden pazarmış; Dünya, kiliseye, sabah duasına gitmeye hazırlanıyormuş.

Süvarinin arabasını getirmişler, delikanlı kendisine ikram edilen yatak ve yiyecekler için Menzil Müfettişini bol bol ödül endirerek onunla vedalaşmış; Dünya ya da veda etmiş ve onu arabasıyla köyün kenarında bulunan kiliseye kadar götürmeyi önermiş Dünya kararsızlık göstermiş. Babası

ona: "Kız korkuyor musun? demiş. Beyefendi kurt değil ki seni yesin; kiliseye kadar araba ile gidiver işte!" Dünya, arabada süvarinin yanına oturmuş. Uşak, arabacı yerine atlamış, arabacı

beygirleri kamçılammış, beygirler yerlerinden fırlamışlar.

Zaval ı Menzil Müfettişi Duma'sının süvari ile birlikte gitmesine nasıl izin verdiğini, işin sonunu nasıl olup da göremediğini, o anda aklının nerede olduğunu bir türlü anlamıyordu. Aradan henüz yarım saat geçmeden, ihtiyarın yüreği sıkılmaya başlamış: üzüntüsü öylesine artmış ki, daha PUŞKİN

63

fazla dayanamamış ve kiliseye kalkıp gitmiş. Kiliseye yaklaşınca cemaatin dağılmakta olduğunu görmüş. Ama Dünya, ne parmaklığın arkasında, ne de sahanlıkta yokmuş. İhtiyar, hemen kilisenin içine girmiş: Papaz, mihraptan çıkıyor, zangoç mumları söndürüyor muş: İki kocakarı, kilisenin bir köşesinde hala ibadet ediyorlarmış. Ama Dünya kilisede yokmuş. Zaval ı Menzil Müfettişi,

istemeye istemeye, zangoçtan, kızının sabah duasında bulunup bulunmadığını sormak cesaretini göstermiş. Zangoç bulunmadığını söylemiş. Menzil Müfettişi, yarı diri yarı ölü bir halde evine dönmüş. Şirndi onun biricik umudu: kızının gençlik havailiğine kapılarak, vaftiz annesinin bulunduğu öteki menzile kadar gitmiş olması olasılığıdır. Sıkıntılı bir heyecan içinde, kızının gittiği troykanın dönüşünü beklemeye başlamış. Arabacı bir türlü dönmüyormuş. Nihayet akşama doğru arabacı yalnız başına ve sarhoş bir halde şu öldürücü haberle dönmüş: Dünya süvari ile birlikte öteki menzilden de ileri geçip gitmiş!

İhtiyar, acıya dayanamamış: hemen bir gün önce genç yalancının yattığı yatağa yatmış. Şimdi, olup bitenleri aklından geçiren Menzil Müfettişi, delikanlıdaki hastalığın uydurma olduğunu anlamıştı. Zaval ı adam, şiddetli bir hummaya tutulmuştu. Kendisini S *** Şehrine götürmüşler, yerine de geçici bir zaman için bir başkasını tayin etmişler. Süvariye muayeneye gelen aynı doktor, Menzil Müfettişini de tedavi ediyormuş. Doktor, genç süvarinin sapasağlam olduğunu, daha o zaman kötü niyetlerini sezdiğini, ama kamçısından korktuğu için sustuğunu Menzil Müfettişine inandırıcı bir dil e anlatmış. Alman, doğru mu söylemişti, yoksa uzak görüşlülüğü ile caka mı

satmak istemişti. Her ne hal ise, ama bununla zaval ı hastayı hiç de avutmamıştı. Menzil Müfettişi biraz iyileşir iyileşmez *** şehri Menzil müdüründen iki aylık bir izin almış ve niyetinden kimseye söz açmadan, yaya olarak kızının peşine düşmüş. Süvari yüzbaşısı Minskiy'nin Smolensk'ten Petersburg'a gittiğini yol belgesinden biliyormuş. Onu götüren arabacının anlattığına göre64

BİYELKİN 'İN HİKAYELERİ

Dünya, isteyerek gidiyormuş gibi görünmesine karşın, bütün yol boyunca hep ağlamış. Menzil Müfettişi: "Kim bilir belki de yolunu şaşırılmış kuzucağızımı evine getiririm" diye düşünmüş. Bu düşünce ile Petersburg'a gelerek İsmailov alayında eski meslek arkadaşlarından emekli bir erbaşın evine yerleşmiş ve araştırmalarına başlamış. Çok geçmeden süvari yüzbaşısı Minskiy'nin Petersburg'da olduğunu ve Demutov otelinde oturduğunu öğrenmiş. Menzil müfettişi ona gitmeye karar vermiş.

Sabah erkenden otelin antresine gelerek, ihtiyar bir askerinin kendisiyle görüşmek istediğini Minskiy'e bildirmelerini rica etmiş. Çizme kalıbının üstündeki çizimleri temizlemekle uğraşan emir eri, efendisinin uyumakta olduğunu ve saat on birden önce, kimseyi kabul etmediğini söylemiş.

Menzil Müfettişi, oradan gitmiş ve belirtilen zamanda geri dönmüş. Sırtında ropdöşambr, başında da kırmızı bir takke olduğu halde bizzat Minskiy çıkmış.: "Kardeş, ne istiyorsun?" diye sormuş.

İhtiyarın yüreği kabarmış, gözlerinden yaşlar boşanmış, titrek bir sesle ağzından ancak şu sözcükler dökülmüş: "Asaletmeap efendimiz, bana ilahî bir lütufta bulununuz!" Minskiy ona acele bir göz atmış kızarmış, ihtiyarı elinden tutarak odasına götürmüş ve arkasından kapıyı kilitlemiş.

İhtiyar, sözlerine devam ederek: "Efendimiz, demiş arabadan düşen kaybolmuştur. Hiç olmazsa bana zaval ı Dünya'yı veriniz! Siz ondan nasıl olsa hevesinizi aldınız. Onu, yok yere mahvetmeyin!" Delikanlı, büyük bir şaşkınlık içinde: "Olan oldu demiş artık geri dönülemez. Sana karşı suçluyum, affını rica etmekle bahtiyarım. Ama Dünya'yı bırakabileceğimi sanma! Onu, mutlu edeceğime namusum üzerine söz veriyorum. Sen onu ne yapacaksın? O beni seviyor, eski durumunu da tümüyle unuttu. Ne sen, ne de o, olan şeyleri artık unutamazsınız!" Delikanlı bunları

dedikten sonra ihtiyarın kolkapağına bir şeyler sokuşturmuş, kapıyı açmış ve Menzil Müfettişi, nasıl olduğunu farkına varmadan, kendini sokakta buluvermiş.

PUŞKİN

65

İhtiyar, uzun bir süre hareketsiz durmuş. Nihayet kolkapağında bir tomar kâğıt görmüş. Bunları çıkarıp, buruşmuş birkaç el i rublelik banknot açmış. Gözlerinden tekrar öfke yaşları boşanmış.

Banknotları, bir yumruk halinde elinde buruşturmuş, yere atmış, ökçeleriyle çiğnemiş ve yürümüş.

Birkaç adım gittikten sonra duraklamış, düşünmüş ve geri dönmüş. Ama artık banknotların yerinde yel er esiyormuş. İyi giyinmiş bir delikanlı, onu görünce, bir arabaya koşup acele acele binmiş ve "Çek!" diye bağırmış. Menzil müfettişi bu adamın arkasından koşmamış. Evine, kendi posta menziline gitmeye karar vermiş; ama gitmeden önce, hiç olmazsa bir defa zaval ı Dünya'yı

görmek istemiş. Bunun için de iki gün sonra, tekrar Minskiy'ye gitmiş. Ama emir eri sert sesle beyefendinin kimseyi kabul etmediğini söylemiş, göğsünden iterek onu antreden atmış ve kapıyı yüzüne kapamış. Menzil Müfettişi beklemiş, beklemiş ve sonunda gitmiş.

O günün akşamı VsehSkorbiyaşçi kilisesinden, akşam duasından çıktıktan sonra Liteynaya caddesinden yürümüş. Birdenbire önünden bir kupa arabası geçmiş; Menzil Müfettişi, Minskiy'yi tanımış. Araba, üç katlı bir binanın kapısı önünde durmuş, süvari subayı, merdivenlerden çıkmış.

O anda güzel bir düşünce ihtiyarın kafasında parlamış. Geri dönmüş, arabacının yanına gelince:

"Kardeş, demiş, bu araba kimin, sakın Minskiy'nin olmasın?" arabacı: "Evet, demiş, onu ne yapacaksın?" "Mesele şu ki, senin efendin, Dünya'ya verilmek üzere bana bir tezkere vermişti.

Ben ise Duma'sının nerede oturduğunu unutmuşum." "Nah şuracıkta, ikinci katta oturuyor. Ama sen tezkerenle geç kaldın, şimdi kendisi Dünya'nın yanına geldi." Menzil Müfettişi anlatılmayan bir yürek çarpıntısı üe: "Zararı yok, demiş. Yol gösterdiğin için teşekkür ederim, ama ben yine de ödevimi yapacağım." İhtiyar bu sözleri söyleyerek merdivenlerden çıkmış.66

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Kapı kapalıymış. Kapıyı çalmış, ona üzücü gelen bekleme içinde birkaç saniye geçmiş. Anahtar şıkırdamış, kapıyı açmışlar. "Avdotya Simyonovya burada mı oturuyor?" diye sormuş. Genç bir hizmetçi kız: "Burada, diye yanıt vermiş. Ne yapacaksın?" Menzil Müfettişi yanıt vermeden içeri girmiş. Hizmetçi kız arkasından: "Olmaz, olmaz, diye bağırması. Avdotya Simyonovna'nın konukları var. " Menzil Müfettişi bu lafları dinlemeden ileri yürümüştü. Baştan gelen iki oda karanlıkmış, üçüncüsünde ışık yanıyormuş. Kapısı aralık duran bu odaya yaklaşmış ve duraklamış. Fevkalade iyi döşeli olan bu odada Minskiy düşünceli bir eda ile oturmaktaymış. Son modaya uygun olarak giyinmiş olan Dünya, Minskiy'nin oturmakta olduğu koltuğun kenarında, tıpkı İngiliz eğeri üzerindeki bir amazon gibi oturuyormuş genç kız. Minskiy'nin siyah kıvrıkcık saçlarını pırıldayan parmaklarına dolayarak, delikanlının yüzüne şefkatle bakmaktaymış. Zaval 1

Menzil Müfettişi! Kızı ona hiçbir zaman bu kadar olağanüstü güzel görünmemiş. Elinde olmayarak onu seyre dalmış. Genç kız başını kaldırmaksızın: "Kim var orada?" diye sormuş. Menzil Müfettişi, susmakta devam etmiş. Cevap almayan Dünya başını kaldırmış ve bir feryatla halının üzerine düşmüş. Korkmuş olan Minskiy onu kaldırmaya koşmuş ve birdenbire kapıda ihtiyar Menzil Müfettişini görmüş. Dünya'yi bırakarak öfke ile Menzil Müfettişine yaklaşmış. Dişlerini sıkarak: "Sen ne istiyorsun? Haydut gibi boyuna peşimde ne dolaşıyorsun? Yoksa beni öldürmek mi istiyorsun? Defol!" demiş ve kuvvetli eli ile ihtiyarın yakasından yapışarak onu merdivenlerden itmiş.

İhtiyar, bulunduğu eve gelmiş. Dostu ona, şikâyet etmesini salık vermiş; ama Menzil Müfettişi düşünmüş taşınmış ve vazgeçmeye karar vermiş. İki gün sonra da Petersburg'dan kendi posta Menziline dönmüş ve işine başlamış. Menzil Müfettişi:

İşte üç yıldır ki Dünya'sız, ondan hiç bir haber almadan yaşıyorum, diye sözünü tamamladı. Ölü mü, diri mi Al

PUŞKİN

67

lah bilir. Her şey olabilir. Dünya, rasgele bir çapkının aldattıklarının ne birincisi, ne de sonucusudur. Onunla yaşar, günün birinde fırlatır atar. Petersburg'da böyle gencecik budalalar pek çoktur. Bugün atlaslar, kadifeler içindedir. Yarın bakarsın ki, varını yoğunu içkiye vermiş bir serseri ile sokakları süpürür. Bazen, belki Dünya da böyle mahvolup gidiyor diye düşünürüm de, istemeyerek ölmesini istiyor ve günaha giriyorum.

İşte, dostum ihtiyar Menzil Müfettişinin Dimitriev'in o güzelim baladında gayretli Terentiç gibi eteğiyle şairane biçimde sildiği göz yaşlarıyla ikide bir kesilen hikâyesi böyleydi. Bu göz yaşları

kısmen, hikâyesini anlattığı sürece yuvarladığı beş bardak punçla harekete gelmişti. Ama, ne olursa olsun, bunlar bana çok dokunmuştu. Ondan ayrıldıktan sonra, ihtiyar Menzil Müfettişini uzun bir süre unutamadım. Zaval ı Dünya'yi çok düşündüm. Daha geçenlerde *** den geçerken dostumu anımsadım. Onun idare ettiği posta menzilin kaldırıldığını öğrendim. "İhtiyar Menzil Müfettişi yaşıyor mu?" soruma kimse inandırıcı bir yanıt vermedi. Bildiğim bölgeyi ziyaret etmeye karar verdim. Dışarıdan bir araba tedarik ettim ve N *** köyüne yol andım.

Bu, sonbaharda olmuştu. Gökyüzünü kurşuni bulutlar kaplamıştı. Soğuk bir rüzgâr, karşıdaki ağaçlardan kırmızı ve sarı yaprakları uçurarak, biçilmiş tarlalardan esiyordu. Gün batarken köye vardım ve Menzil evine indim. Bir zamanlar zaval ı Dünya'nın beni öptüğü koridorda, şişman bir kadın karşıma çıktı. Sorduğum sorulara yanıt olarak: İhtiyar Menzil Müfettişinin bir yıl önce öldüğünü, adamcağızın evine bir bira imalathanesi sahibinin yerleştiğini, kendisinin de bu bira imalathanesi sahibinin karısı olduğunu söyledi. Buraya gelişime ve boşuna sarf ettiğim yedi rubleye acıdım. Bira imalathanesi sahibinin karısına:

Menzil Müfettişi acaba neden öldü? diye sordum.

Neden olacak, içkiden, cevabını verdi.68

BÎYELKİN'İN HİKAYELERİ

Acaba nereye gömüldü?

Köyün dışına, rahmetli karısının yanına

Acaba beni onun mezarına kadar götürmek mümkün . mü?

Niçin olmasın? Hey Vanka! Artık şu kedi ile oynamayı bırak! Bayı mezarlığa kadar götür de Menzil Müfettişinin mezarını kendisine göster!

Bu sözler üzerine, bir gözü kör, üstü başı yırtık pırtık, kızıl saçlı bir çocuk bana doğru koştu ve hemen beni köyün dışına götürdü. Yolda giderken ona:

Sen rahmetliyi tanır mıydin? diye sordum.

Tanımaz olur muyum? Bana düdük yapmasını öğretmişti. Bazen meyhaneden gelirken onun peşine takılır: "Dede, dede, bize ceviz ver!" diye bağırırdık. O da bize öyle bir ceviz verir ki...Hep bizimle uğraşır.

Gelip geçenler azdır. İlçe idare meclisi üyeleri uğrasalar bile bunların da ölümlerle bir ilişkisi yoktur.

Bak, yazın bir bayan gelmişti, bu bayan ihtiyar Menzil Müfettişini sordu, mezarını ziyaret etti.

. Merakla sordum.

Bu bayan nasıl bir bayandı? Çocuk:

Çok güzel bir bayandı, diye yanıt verdi. Altı beygir koşulu bir arabada, üç çocuk, bir sütnine ve siyah bir köpekle seyahat ediyordu. İhtiyar Menzil Müfettişinin öldüğünü ona söyledikleri zaman hemen ağlamaya başladı ve çocuklarına: "Siz uslu oturun ben mezarlığa gideceğim!" dedi. Beni ona yol göstermeye çağırarak oldular. Bayan: "Ben yolu biliyorum" dedi ve bana beş kapıklık gümüş bir para verdi; o kadar iyi bir kadın ki...

Mezarlığa geldik. Parmaklıksız, tahtadan haçlarla kaplı, bir ağacın bile gölgelendirmediği çırılçıplak bir yer. Ömrümde böyle kasvetli bir mezarlık görmemiştim.

PUŞKİN

69

Üzerinde bakırdan bir Meryem ana resmi olan siyah bir haçın saplı bulunduğu bir kum yığını üzerine fırlayan çocuk:

İşte, ihtiyar Menzil Müfettişinin mezarı, dedi.

O hanımefendi buraya gelmiş miydi? diye sordum. Vanka:

Evet geldi, dedi. Ben uzaktan onu seyrettim. Mezara kapandı ve uzun uzun üzerinde yattı. Sonra köye giderek papazı çağırttı, ona para verdi. Bana da gümüş bir beşlik verdi, iyi bir hanımefendiydi.

Ben de çocuğa bir beşlik verdim. Ama artık ne buraya gelişime, ne de harcadığım yedi rubleye acımıyordum.PUŞKİN

71

KÖYLÜ KÜÇÜK BAYAN

«O güzel endamına ne giyerse yaraşır.»

Bogdanoviç

il erimizden birinde, İvan Petroviç Berestov'un malikânesi bulunmakta idi. Berestov, gençliğinde hassa süvari birliklerinde hizmet etmiş, 1797 yılı başlangıcında istifa ederek köyüne gelmiş, o zamandan beri de oradan ayrılmamıştı. Yoksul ama soylu bir kadınla evli idi. Kendisi, birkaç

günlüğüne ava gitmiş bulunduğu bir sırada karısı doğururken ölmüştü. Çiftlik işleri ona bu acıyı

çabucak unutturdu. Planını kendi hazırladığı bir ev yaptırdı. Bir kumaş fabrikası kurdu, gelirini üç misline çıkardı ve kendisini bölgenin en akıllı insanı saymaya başladı. Zaten aileleriyle ve köpekleriyle ona misafirlige gelen komşuları da bunun tersim iddia etmiyorlardı. Adi günlerde kaba ketenden yapılmış kısa bir ceketle gezer, pazarları ise kendi kumaşlarından uzun bir ceket giyerdi.

Masraflarını kendisi yazar, resmi gazeteden başka bir şey okumazdı. Biraz gururlu saymalarına karşın genel olarak onu herkes severdi. Yalnız en yakın komşularından Grigori İvanoviç Muromskiy'nin onunla arası iyi değildi. Muromskiy, gerçek bir Rus soylusuydu. Varlığının önemli bir bölümünü Moskova'da yedikten ve o sıralarda dul da kaldıktan sonra elde kalan bu son köyüne döndü. Burada da, ama bu kez yeni bir biçimde, is

raflarına devam etti. Bir İngiliz bahçesi yaptırdı; hemen hemen geri kalan bütün gelirlerini bu uğurda harcadı. Seyisleri, İngiliz cokeyleri gibi giyiniyorlardı. Kızının bir İngiliz mürebbiyesi vardı.

Tarlalarını, İngiliz usulünce ektirip biçtiriyordu.

Ama yabancı usul erle Rus buğdayı yetişemez!

Masraflarının bir hayli azalmasına karşın, Grigori İvanoviç' geliri bir türlü artmıyordu. O, köyde de yeni birtakım borçlara girmek yolunu buluyordu. Bununla beraber aptal bir adam sayılmazdı.

Çünkü o devirde pek karışık ve cesur bir iş gibi görünen çiftliğini vasiler meclisine (*) rehine koymayı, bütün il derebeyleri içinde, ilk akıl eden o oldu. Onu ayıplayanlar içinde en şiddetli davrananı Berestov'du. Berestov'un karakterinin en göze çarpan yanı, yeniliklerden nefret etmesiydi. Komşusunun İngiliz hayranlığından ilgisizce söz edemez, onu eleştirmek için boyuna fırsatlar bulurdu. Konuğuna çiftliğini mi gezdiriyor, çiftlik idaresindeki başarılarından ötürü yapılan övgülere karşı alaycı bir gülüşle:

Evet efendim, derdi, benim işlerim tabi komşum Grigori İvanoviç'in işlerine benzemez; İngiliz usulünce sefaletle uğramak bizim ne haddimize? Rus usulünce karnımız doysa bizim için yeter.

Bu ve buna benzer şakalar, komşuların çabasıyla hem de ilaveli ve izahlı bir biçimde Grigori İvanoviç'in kulağına, kadar ulaşırdı. İngiliz hayranının eleştirilere olan dayanıksızlığı

gazetecilerimizden farksızdı. Bunları duydukça öfkesinden köpürür ve Zoile'ine (*) "ayı" "kaba adam" adını verirdi.

(*) Vasiler meclisi: Devrimden önce Rusya'da, dul arın, öksüzlerin ve meşru olmayan çocukların korunmasıyla uğraşan bir kurum.

(**) Zoile: Mil attan önce IV üncü yüzyılda yaşamış, eleştirilerinin sertliğiyle ve titizliğiyle ün almış bir Yunan eleştirmecisidir.

L _____ BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

Berestov'un oğlu babasının çiftliğine geldiği zaman, iki çiftlik sahibi arasındaki ilişki bu haldeydi.

Berestov'un oğlu *** üniversitesinde okumuştı. Şimdi de niyeti askerlik mesleğine girmektir. Ama babası buna razı değildi. Delikanlı ise sivil memurluklar için kendisinde kesinlikle yetenek görmüyordu. İkisi de düşüncelerinde direniyorlardı. Genç Aleksey her ihtimale karşı bıyık bırakarak(*) şimdilik bir soylu gibi yaşıyordu.

Aleksey, gerçekten de, güçlü kuvvetli bir gençti. Delikanlıının o güzel endamının hiçbir zaman askeri üniforma giymemesi, at üstünde görünecek yerde, gençliğini büro kâğıtları arasında geçirmesi gerçekten de acınacak bir şey olurdu.

Komşuları Aleksey'in, yol arı ayırdetmeksizin avda atıyla, daima önde koştuğuna bakarak onun hiçbir zaman akli başında bir büro şefi olamayacağını ağız birliğiyle söylerlerdi. Genç kızlar arasına ona bakar, bazen de onu seyre dalardı. Ama Aleksey onlarla pek az ilgilenirdi. Kızlar ise onun bu duygusuzluğunu, bir aşk ilgisine verirlerdi. Gerçekten de mektuplarından birinin şu adres kopyasî elden ele dolaşmaktaydı:

"Moskova'da, Alekseyevski manastırının karşısında bakırcı Savelyev'in evinde Akulina Petrovna Kuroçkina'ya: Bu mektubumun A.N.R. ya verilmesini derin saygılarımla rica ederim."

Köylerde yaşamamış olan okurlarım, bu taşralı genç kızların ne sevimli yaratıklar olduğunu anlayamazlar. Temiz havada, bahçelerindeki elma ağaçlarının gölgeleri altında yetişen bu kızlar dünya ve hayat üzerine olan bilgilerini kitaplar dan alırlar. Yal nızlık, başı boşluk ve okuma, bunlarda, bizim dalgın şehir güzel erinin yabancısı oldukları birtakım duygu ve tutkuların pek erken uyanmasına neden

(*) O devirde Rusya'da bıyık bırakmak yalnız ordu mensuplarına verilmiş bir ayrıcalıktı.

PUŞKİN

73

olmaktadır. Bu taşralı kızlar için posta arabasının çingırağı bile bir serüven, yakın şehirlerden birine seyahat ise, bunların hayatında bir devirdir. Bir konunun ziyareti ise bunlarda uzun, bazen de ölümsüz anılar bırakır.

Tabi , bu kızların bazı tuhaflıklarına gülmekte herkes serbesttir. Ama olaylara üstünkörü

bakanların alayları, bu kızların başlıca meziyetleri olan karakter gücünü ve Jean Paul'un düşüncesine göre insan büyüklüğünün bir belirtisi olan bireysel iği hiçbir zaman ortadan kaldıramaz. Başkentlerdeki kadınlar, belki de, daha iyi öğrenim görürler. Ama sosyete gelenekleri bunların karakterini pek çabuk bozar; ruhlarını, tıpkı başlarının tuvaletleri gibi, tekdüze bir hale getirir. Bu sözler bir yargı, ya da bir ayıplama kastıyla söylenmemiştir. Bununla birlikte, çok eski yorumculardan birinin dediği gibi; Nota nostra manet(*)

Aleksey'in kızlarımız çevresinde nasıl bir etki uyandırması gerekeceğini tahmin etmek çok kolaydır. Aleksey, bu kızların önüne çıkan mahzun, düş kırıklığına uğramış ilk insan; onlara kaybolmuş neşeden, solan gençlikten söz eden ilk gençti. Üstelik Aleksey, üzerinde ölü kafası

bulunan bir de yüzük taşıyordu. Bütün bunlar bu ilde olağanüstü yeni şeylerdi. Kızlar Aleksey için deli oluyorlardı.

Ama Aleksey'le en çok ilgilenen bizim ingiliz hayranının kızı Liza (ya da genel olarak Grigori İvanoviç'in onu çağırdığı gibi Betsi) idi. Babaları birbirlerine gidip geliniyorlardı; bütün komşu

kızları sadece Aleksey'den söz ettikleri halde, Liza onu henüz görmemişti. Liza on yedi yaşındaydı. Kara gözleri, esmer ve çok şirin yüzüne bir canlılık veriyordu. Babasının biricik ve doğal olarak, şımarık çocuğuydu. Onun bu hoppalıkları, bitmez tükenmez yaramazlıkları

babasını ne kadar hayran ediyorsa, mürebbiyesi Mis Jackson'u da öylesine üzüyordu. Mis Jackson, yüzüne pudra

(*) Aslında Lâtinçe yazılmıştır: " Düşüncemiz gücünü korumaktadır " anlamına gelir.74

BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

süren, kaşlarına rastık çeken, yılda iki kez Pamela 'yı okuyan, bütün bunlar için de yılda iki bin ruble alan ve barbar Rusyamızda can sıkıntısından çatlayan kırk yaşlarında mağrur bir İngiliz kıızıydı.

Liza'ya, Nastya adlı bir kız arkadaşlık ediyordu. Nastya. Liza'dan yaşlı olmakla beraber, hanımı kadar havalıydı. Liza onu pek sever bütün sırlarını ona söyler, yaramazlıklarını onunla icadederdi.

Bir kelime ile Nastya, Priluçina köyünde, Fransız trajedilerindeki nedimelerden çok daha önemli kişiydi. Bir gün Nastya, küçük hanımını giydirirken.'

İzin verirseniz bugün misafirlığe gideceğim, dedi.

Olur; ama nereye?

Tugilovo'ya, Berestovlara gideceğim. Ahçının isim günüymüş. Kadın dün gelip bizi yemeğe çağırdı.

Liza:

Bak sen! dedi. Efendileri kavgalı, hizmetçileri ise birbirlerini yemeğe çağırıyorlar.

Nastya:

Efendilerimizden bize ne! diye itiraz etti. Kaldı ki ben babanızın değil sizin hizmetçinizin!. Hem siz genç Berestov'la kavgalı değilsiniz ki.. Eğer bu iş hoşlarına gidiyorsa bırakın ihtiyarlar birbirleriyle boğazlaşıp dursunlar!

Peki Nastya. Orada Aleksey Berestov'u görmeye çalış! Onu nasıl bulduğunu, ne biçim bir adam olduğunu bana iyice anlat!

Nastya, bunu yapacağına söz verdi, Liza da bütün gün sabırsızlıkla Nastya'nın dönüşünü bekledi.

Nastya akşam üzeri döndü. Odaya girerken:

Eh Lizavetta Grigoryevna, nihayet genç Berestov'u gördüm. Onu adamakıl 1 seyrettim. Bütün gün beraberdik.

(* Tamda veyahut ya da Ödül endirilmiş Erdem": Modern İngiliz romancının yaratıcısı sayılan Samuel Richardson (16801761)'ın yapıtıdır.

PUŞKİN

75

Anlat bakalım, bu nasıl oldu? Sırasıyla anlat!

Müsaade ediniz efendim: ben, Anisya Yegerovna, Nenila, Dunka, buradan çıktık.

Güzel. Biliyorum, sonra?

İzin veriniz de hepsini sırasıyla anlatayım. Tam da öğle yemeğine yetiştik. Oda tıklım tıklım doluydu: Kolbinskiler, Zaharyevskiler, kâhyanın karısıyla kızları, Hlupinskiler hep orada idi.

Ya! Berestov'da orada mıydı?

Lütfen biraz bekleyin. Neyse, sofraya başına oturduk. Kâhyanın karısı en ortaya oturdu, ben de onun yanına oturdum. Kızları her ne kadar biraz suratlarını astılsa da ben aldırmadım.

Aman Nastya, şu bitmez tükenmez ayrıntılarında o kadar can sıkıcısın ki!

Ama siz de ne kadar sabırsızsınız! İşte; nihayet sofradan kalktık. Sofra başında üç saat oturmuştuk; yemek de öylesine güzeldi ki...Börekler, renk renk, mavi kırmızı elmasiyeler... sonra sofradan kalktık, bahçeye kovalamaca oynamaya çıktık. İşte genç Berestov bu sırada geldi.

Peki, sonuç? Yakışıklı olduğu doğru mu?

Yakışıldı, hem de çok yakışıklı...Uzun boylu endamlı, yanakları al al...

Sahi mi? Halbuki ben onu solgun benizli sanıyordum. Peki sonra? Görünüşü nasıldı? Mahzun mu, düşünceli mi?

Ne münasebet! Böyle delişmen bir insan ömrümde görmedim. Bizimle kovalamaca oynamaya kalktı.

Sizinle kovalamaca oynamaya mı kalktı? Bu mümkün değil!

Pekâlâ da mümkün...Hem daha neler yapmadı ki! Yakaladıklarını öptü.

Darılma ama Nastya, yalan söylüyorsun.

Darılmayın ama, yalan söylemiyorum. Ben zorla elinden kurtuldum. Bütün gün bizden hiç

ayrılmadı.76

BİYELKİN 'İN HİKAYELERİ

Ama nasıl olur, onun âşık olduğunu, kimseye bakmadığını söylüyorlar?

Orasını bilmem ama beni o kadar dikkatle süzdü ki...Sonra Tania'ya, kâhyanın kızına, ondan sonracığına paşa Kolbinskaya'ya da baktı. Ama Al ah için söylemeli, kimseyi gücendirmede, öyle şakacı ki...

Şaşılacak şey! Peki, evdekiler onun için neler anlatıyorlar?

Çok neşeli, çok iyi, mükemmel bir beyefendi olduğunu söylüyorlar. Yalnız onda buldukları biricik kusur, kızların peşinde fazla dolaşmasıymış. Bence bu bir kusur sayılmaz; zamanla bu huyundan vazgeçer.

Liza içini çekerek:

Onu görmeyi öylesine isterdim ki, dedi.

Bundan kolay ne var sanki? Tugilovo bizden uzak değil ki...Topu topu üç verstlik bir yer. O tarafa doğru yaya, ya da atla şöyle bir gezintiye çıkınız, ona mutlaka rastlarsınız! Çünkü o her sabah tüfeğini omuzladığı gibi avlanmaya çıkarmış.

Hayır, böylesi iyi değil. Sonra peşinde dolaştığımı sanır. Kaldı ki babalarımız da kavgalı olduğu için, nasıl olsa onunla tanışmam yakışık almaz! Ah Nastya, biliyor musun aklıma ne geldi? Bir köylü kızı kılığına girerim!

Pekâlâ da olur: kalın bir gömlekle bir sarafan giyiniz ve korkmadan Tugilovo yolunu tutunuz!

Berestov'un gözüne ilişeceğinize söz veririm.

Hem de bura ağzıyla konuşmasını da çok iyi biliyorum. Ah Nastya, sevgili Nastya ne parlak bir buluş!

Liza, bu neşeli düşüncesini mutlaka hayata uygulamak niyetiyle uykuya yattı. Ertesi gün de planının uygulanmasına girişti. Pazardan kalın bir ketenle kitayka cinsinden mavi bir dokuma ve bakır düğmeler aldırttı. Nastya'nın yardımıyla kendine bir gömlekle sarafan biçti. Bütün hizmetçi kızlarını toplayarak bunları diktirdi. Akşama kadar her şey hazırlanıp bitmişti. Liza elbisesini prova etti ve kendi kendi

İ

PUŞKİN

77

ne, hiçbir zaman bu kadar sevimli görünmediğini aynanın karşısında itiraf etti. Rolünü tekrarladı: Yürürken yerlere kadar eğildi, sonra oyuncak kediler gibi birkaç kez başını sal adı, köylü ağzıyla konuştu, gülerken yenleriyle yüzünü kapadı ve Nastya'nın tam bir takdirini kazandı. Yalnız ortada bir zorluk vardı: Avluda yalınayak yürümeyi denedi, ama çimenler nazik ayaklarına battı, kum ve çakıl ara ise dayanamayacağımlı anladı. Nastya, burada da imdadına yetişti: Liza'nın ayaklarının ölçüsünü

aldı ve kıra, çoban Trofim'e kadar koşarak aldığı ölçüye göre bir çift çarık ısmarladı.

Ertesi sabah da, şafak sökmeden uyandı. Bütün ev henüz uykundaydı. Nastya, kapının ardında çobanı bekliyordu. Bir boru öttü ve köyün koyun sürüsü çiftliğin önünden geçmeye başladı.

Trofim, Nastya'nın önünden geçerken, ona bir çift alacalı küçük çarık verdi ve kızdan yarım ruble bahşiş aldı. Liza sessizce köylü kılığına girdi ve yavaşça Nastya'ya, Mis Jackson ile ilgili emirlerini verdikten sonra arka kapıdan çıktı ve avludan geçerek kırlara doğru açıldı.

Doğuda tanyeri kızarıyordu. Bulutlar, tıpkı mabeyincilerin hükümdarı beklemesi gibi, altın saflar halinde güneşin doğuşunu bekliyordu. Açık gökyüzü, sabah serinliği, çiy, hafifçe esen rüzgâr, kuş

cıvıltıları, Liza'nın yüreğini bir çocuk sevinciyle dolduruyordu. Herhangi bir bildiğe rastlamaktan korkarak, yürümüyor, adeta uçuyordu. Kendi çiftliklerinin sınırı üzerinde bulunan koruluğa yaklaşıncı yürüyüşünü yavaşlattı. Aleksey'i burada beklemesi gerekiyordu. Niçin olduğunu kendisi de bilmeden yüreği şiddetle çarpıyordu. Ama bizim gençlik yaramazlıklarımıza eşlik eden bu korku, bu yaramazlıkların başlıca güzel işini oluşturmuyor mu? Liza, koruluğun karanlıklarına daldı. Koruluğun boğuk, dalgalı gürültüsü Liza'yi selamlıyordu. Kızın neşesi dağıldı.

Yavaş yavaş kendini tatlı bir hülyaya kaptırdı. Genç kız düşünüyordu...Ama on yedi yaşında bir genç kızın, bahar sabahının saat altısında, korulukta, hem de bir başına, neler düşünebileceğini kesin olarak belirlemek mümkün müdür? İşte böylece düşüncelere dalan Liza, iki tarafı yüksek ağaçlarla gölgelenmiş bir yoldan giderken, birdenbire78

BİYELKİN 'İN HiKAYELERİ

çok güzel bir av köpeği, üzerine doğru havladı. Liza korktu ve haykırdı. O anda: Tout beau, Sbogar, ici diyen bir ses duyuldu ve çaldıkların arkasından genç bir avcı çıktı, Liza'ya dönerek:

Korkma güzelim, dedi. Köpeğim ısırmaz.

Liza, korkunun verdiği şaşkınlıktan kurtulmaya fırsat buldu ve hemen durumdan yararlanmasını

bildi. Yarı korkmuş, yan utanmış bir eda takınarak:

Hayır beyefendi ama, yine üstüme atılır diye korkuyorum, dedi. Baksana ne sert bir köpek.

Aleksey (Okur, bunun kim olduğunu anlamıştır.) bu arada genç köylü kızını dikkatle süzüyordu: Eğer korkuyorsan ben seni geçiririm, dedi. Yanında gitmeme izin verir misin?

Sana engel olan mı var? İstek senin, yol ise herkesindir.

Sen nerelisin?

Priluçina'dan. Ben demirci Vasili'nin kızıyım. Mantar toplamaya çıkmıştım (Liza'nın kolunda iple bağlı bir sepet vardı). Ya sen beyefendi? Tugilovo'dansın değil mi?

Aleksey:

Evet, öyle, dedi. Ben genç Tugilovo beyinin uşağıyım. Aleksey kızla aralarındaki farkı kaldırmak istemişti.

Ama Liza onun yüzüne bakarak güldü:

Yalan söylüyorsun, dedi, ben aptal değilim. Beyin ta kendisi olduğunu görmüyor muyum?

Bunun böyle olduğunu nereden tahmin ediyorsun?

Her şeyden bel i.

Hele hele, söyle bakalım.

İnsan bir beyle bir uşağı birbirinden ayırdedemez mi hiç? Bir defa uşak gibi giyinmemişsin, sonra bir başka türlü konuşuyorsun, köpeği de bizim dilden çağırılmıyorsun!

(*) Aslında Fransızca yazılmıştın "Dur Sbogar, buraya gel" anlamına gelir.

PUŞKIN

79

Liza, gittikçe Aleksey'in hoşuna gidiyordu. Güzel köylü kızlarına teklifsizce davranmaya alışmış

olan delikanlı, Liza'yı da kucaklamak istedi. Ama Liza fırlayarak ondan uzaklaştı ve birdenbire öylesine sert, öylesine soğuk bir eda takındı ki bu hal Alekse'yi güldürmekle beraber, onu daha ileri gitmekten alıkoydu. Liza ciddi bir tavırla,

Eğer ileride dost olmamızı istiyorsanız lütfen kendinize hakim olunuz! dedi.

Kahkaha ile gülmeye başlayan Aleksey:

Bu akıl ıca laflan sana kim öğretti? diye sordu. Yoksa dostum Nastenka'dan, küçük hanımının hizmetçisinden mi bunları, öğrendin? Bak hele, bizde eğitim hangi yol arla yayılıyor!

Liza, rolünden uzaklaşmak üzere olduğunu hissetti ve hemen kendisini topladı: Ne sandın ya? Sanki ben beylerin evine hiç gitmemiş biri miyim? Merak etme, ben çok şey gördüm, çok şey işittim. Neyse (sözüne devam ederek) seninle böyle gevezelik edecek olursam mantar toplayamam. İyisi mi sen o yandan git, ben de bu yandan gideyim. İzninizle...

Liza ayrılmak istedi. Aleksey onu elinden yakaladı:

Güzelim senin adın ne? diye sordu.

Liza, parmaklarını Aleksey'in elinden kurtarmaya çalışarak: Akulina, dedi. Bırak elimi beyefendi.

Eve dönme vaktim geldi.

Eee dostum Akulina, mutlaka babanı, Demirci Vasi

li'yi ziyarete geleceğim. Niza, telaşla itiraz etti:

Sen ne yapıyorsun? Peygamber aşkına gelme! Korulukta beyefendi ile, hem de bir başıma konuştuğumu duyarsa ben mahvolurum. Babam Demirci Vasili öldürünceye kadar beni döver.

Ama ben seni mutlaka tekrar görmek istiyorum.

L80

BİYELKİN ' İN HİKAYELERİ

Ben yine bir gün buraya mantar toplamaya çıkarım.

Ama ne zaman?

Örneğin yarın.

Sevgili Akulina'cığım, seni öperdim ama cesaret edemiyorum.

Demek ki yarın, yine bu zamanda, öyle mi?

Evet, evet.

Ama beni aldatmazsın, değil mi?

Hayır, aldatmam. Yemin et!

Yarın geleceğime kutsal cuma üzerine yemin ederim.

Gençler birbirlerinden ayrıldılar. Liza ormandan çıktı, tarladan geçerek usulca bahçeye girdi ve Nastya'nın kendisini beklemekte olduğu çiftlik binasına hızla koştu. Burada sabırsız dostunun sorularına dalgın dalgın yanıtlar vererek kılığını değiştirdi ve konuk salonuna girdi.

Sofrası hazırlanmış, kahvaltı gelmişti. Pudralanmış ve sımsıkı korsesini giymiş olan Mis Jackson, tereyağ için ince ekmek dilimleri kesmekle meşguldü. Babası, sabah gezintisine çıktığı için kızını övdü:

Şafakla beraber uyanmak kadar sağlıklı bir şey yoktur, dedi. Ve genel olarak yüz yıldan çok yaşayan insanların hiç alkol kul anmadıklarını, yaz, kış şafakla beraber kalktıklarını anlatarak, uzun ömür üzerine, İngiliz dergilerinden alınmış birkaç örnek verdi. Niza, babasını dinlemiyordu.

Hayalinde, bu sabahki görüşmenin ayrıntılarını, Akulina'nın genç avcı ile olan bütün konuşmasını

tekrarlıyor ve vicdan azabı duymaya başlıyordu. Konuşmalarının terbiye sınırları dışına çıkmadığına, bu şakanın hiçbir sonucu olamayacağına boş yere kendine itiraz ediyor, vicdan bilincinden daha güçlü mırıldanıyordu. Ertesi gün için verdiği söz onu hepsinden çok üzüyordu: Hatta nerede ise yeminini bile bozacaktı. Ama Aleksey, onu boş yere bekledikten son l

PUŞKİN

ra Demirci Vasili'nin sahici kızı şişman ve çöpür Akulina'yı aramaya kalkışabilir, böylece Liza'nın bu hoppaca şakasının farkına varabilirdi. Bu düşünce Liza'yı fena halde korkuttu ve ertesi sabah da Akulina kılığı ile koruluğa gitmeye karar verdi.

Aleksey'e gelince o, büyük bir sevinç içindeydi. Bütün gün yeni tanıştığı kızı düşündü. O esmer güzelinin hayali, gece rüyasında da onu bırakmadı. Şafak sökerken delikanlı giyinmiş

bulunuyordu. Tüfeğini bile doldurmaya vakit bulmadan, sadık köpeği Sbogar'ı yanına alarak kıra açıldı ve kararlaştırılan buluşma yerine gitti. Onun için ıstıraplı ge^çen yarım saatlik bir beklemeden sonra nihayet çalılıklar arasında kıvıldağan mavi bir sarafadan gördü ve sevgili Akulina'yı karşılamaya koştu. Liza Aleksey'in coşkun teşekkürlerine gülümsedi. Ama kızın yüzündeki keder ve üzüntü izleri Aleksey'in gözünden kaçmadı; delikanlı bunun nedenini öğrenmek istedi. Liza, bu işin kendisine hoppaca bir davranış göründüğünü, bu yüzden bir pişmanlık duyduğunu, bu defalık verdiği sözü tutmuş olmak için geldiğini, ama bu görüşmelerinin son olacağını itiraf etti ve kendileri için hayırlı bir sonuç taşımayan bu tanışıklığı bu noktada kesmeyi kendisinden rica ettiğini söyledi. Doğal olarak bütün bu sözler bir köylü şivesiyle söylenmişti. Ama basit bir kız için olağanüstü sayılabilecek olan bu duygu ve düşünceler Aleksey'i şaşırttı. Delikanlı, Akulina'yı bu kararından caydırmak için bütün çekiciliğini kul andı: Emel erinin saflığına onu inandırmaya çalıştı; kız pişman edecek hiç bir davranışta bulunmayacağına, her alanda kendisine boyun eğeceğine söz verdi. Buna karşılık kendisini günaşırı veya hiç değilse, haftada iki kez görmek sevincinden yoksun etmemesini rica etti. Delikanlı bu sözlerini samimi bir dil e söylemişti; şu anda âşık gibiydi. Liza onu sessizce dinledi. En sonunda: Beni köyde asla aramaya kalkışmayacağına, ya da şundan bundan soruşturmayacağına söz ver, dedi. Sonra, benim belirteceğim görüşme zamanlarından başka görüşme isteğinde bulunmayacağına da söz ver!82

BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

Aleksey, kutsal cuma üzerine yemin etmek istedi. Ama Liza gülümseyerek onu durdurdu: Hayır hayır, yemin istemiyorum, dedi. Bana söz vermen yetiştir!

Bundan sonra bir arkadaş gibi konuşarak, Liza kendisine: "Artık yeter" deyinceye kadar ormanda beraberce dolaştılar.

Birbirlerinden ayrıldılar. Yalnız başına kalan Aleksey, böyle basit bir köylü kızının nasıl olup da iki görüşmede kendisini böyle sımsıkı bağladığına bir türlü akıl erdiremiyordu. Akulina ile olan ilişkisi onun için bir yenilik güzel işi taşımaktaydı. Gerçi bu garip köylü kızının emirleri ona sıkıcı

görünmekle beraber, verdiği sözü tutmamak aklından bile geçmiyordu. Olay şu ki, Aleksey, parmağındaki uğursuz yüzüğe, esrarlı mektuplaşmalara ve gamlı hayal kırıklığına karşın ateşli, iyi bir

gençti. Masumluğun zevkini duyabilecek temiz bir yüreği vardı.

Kendi isteğine bırakılmış olsaydı, bu iki gencin bütün buluşmalarını, gittikçe artmakta olan karşılıklı sevgi ve bağlılıklarını, meşguliyetlerini, konuşmalarını kesinlikle en ince ayrıntılarına kadar betimlemeye kalkardım. Ama, okurlarımdan büyük bir kısmının, bu zevkime ortak olmak istemeyeceklerini biliyorum. Hem genelikle bu ayrıntılar hoşla gitmeyecek kadar çok tatlı

görünecektir. Onun için bu ayrıntıyı geçerek kısaca şunu söyleyeceğim: Aradan henüz iki ay geçmeden benim Aleksey delice âşık olmuştu. Liza da daha sessiz olmakla beraber, ondan aşağı kalmıyordu. İkisi de gerçekten mutluydular ve geleceği çok az düşünüyorlardı.

Çözülmez bir bağla bağlanma düşüncesi sık sık akıl arına geliyordu. Ama onlar bu düşüncelerini birbirlerine asla söylemiyorlardı. Bunun nedeni açıktı: Aleksey, sevgili Akulina'sına ne kadar bağlı olursa olsun, kendisiyle bu yoksul köylü kızı arasındaki mesafeyi daima göz önüne getiriyordu.

Liza ise, babalan arasındaki nefreti biliyor bunların barışabileceklerini ummaya bile cesaret edemiyordu. Bundan

PUŞKİN

83

PUŞKİN

başka, kızın gururu, nihayet Tugilovo beyini, Priluçina demircisinin kızının ayaklarına kapanmış olarak görmek gibi belirsiz ve romantik bir umutla da, içten içe kamçılıyordu. Ani olarak patlak veren bir olay, az kalsın ilişkilerini değiştiriyordu.

Güzel, soğuk bir sonbahar sabahı (Bu çeşit sonbahar sabahları bakımından, Rusya'mız pek zengindir.) İvan Petroviç Berestov, her ihtimale karşı yanında üç çift av köpeği, bir seyis ve el erinde kaynana zırlıtları bulunan birkaç uşak alarak atla gezintiye çıkmıştı. Havanın güzel iğine imrenen Grigor İvanoviç Muromskiy de kesik kuyruklu kısrağını eyerleterek İngiliz usulünce düzenlenmiş arazisi civarında tırıs bir gezintiye çıktı. Ormana yaklaşıncaya, sırtında tilki derisinden bir kürk olduğu halde, azametli bir eda ile ata kurulmuş olan komşusunu gördü.

Komşusu, adamlarının bağıra çağıra, kaynana zırlıtlarıyla, çalılıkların içinde ürkütmeye çalıştıkları tavşanın çıkmasını bekliyordu. Grigori İvanoviç Muromskiy, bu karşılaşmayı önceden tahmin edebilseydi, hiç kuşku yok ki bir başka tarafa sapıp giderdi. Ama çok ani olarak Berestov'un üzerine gelmiş ve ondan ancak bir tabanca atımı kadar bir mesafede bulunduğunu görmüştü. Yapılacak hiçbir şey yoktu: Muromskiy, kültürlü bir Avrupalı gibi atını düşmanın yanına kadar sürerek onu saygıyla selamladı. Berestov da, ayıcının emriyle seyircileri selamlayan zincirli bir ayıcının gayretiyle ona karşılık verdi. İşte tam bu sırada tavşan da çalılıkların arasından fırlamış ve kırlara doğru koşmaya başlamıştı. Berestov ve seyisi avazları çıktığı kadar haykırdılar ve köpekleri salıvererek, arkalarından kendileri de doludizgin atları sürdüler. Avda hiç bulunmamış

olan Muromskiy'nin beygiri ürktü ve gemi azıya aldı. Kendisini iyi bir binici olarak ilan etmiş olan Muromskiy, beygirini alabildiğine koşmakta serbest bıraktı ve hoş gitmeyen bu karşılamadan kendisini kurtardığı için bu rastlantıya için için sevindi. Ama, beygir önceden farkında olmadığı bir hendekle karşılaşınca birdenbire yana fırladı; Muromskiy de kendini tutamayarak yere yuvarlandı.

Oldukça fazla donmuş toprakların üzerine düşen Mu84

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

romskiy kendisini binicisiz hissedince aklı başına gelmiş gibi hemen duraklayan kesik kuyruklu kısırağın lanetler savurarak yerde yatakaldı. İvan Petroviç Berestov bir yerinin incinip incinmediğini sorarak hemen Muromskiy'nin yanına koştu. Bu arada seyis de, dizginlerinden tutarak suçlu beygiri getirdi ve Muromskiy'nin ata binmesine yardım etti. Berestov ise onu evine davet etti. Muromskiy bu daveti reddedemedi, çünkü kendisini borçlu bir durumda görüyordu.

Böylece Berestov, bir tavşan vurarak ve düşmanını yaralı bir halde hemen hemen bir savaş esiri durumunda beraberinde götürerek şerefle malikânesine döndü.

Komşular kahvaltıda, ahbapça konuşmaya başladılar. Vuruklardan ötürü evine kadar atla gidemeyeceğini anlayan Muromskiy, Berestov'dan bir araba rica etti. Berestov onu köşkünün merdivenlerine kadar geçirdi. Muromskiy ise hemen yarın (Aleksey İvanoviç'i de beraberinde alarak) dostça bir yemek yemek üzere, öğle yemeğine geleceğine dair Berestov'dan bir söz almadıkça hareket etmedi. Böylece yıl ardan beri sürüp giden ve adamakıl ı kök salmış bulunan bir düşmanlık, kesik kuyruklu kısırağın ürkekliği yüzünden sona ermiş görünüyordu.

Liza, babasını karşılamaya koştu. Hayretle:

Bu ne hal babacığım? diye sordu. Niçin total ıyorsunuz? Beygiriniz nerede? Bu araba kimin Grigori İvanoviç ise:

Olanağı yok tahmin edemezsiniz my dear!^ diyerek, olup bitenleri kendisine anlatı. Liza kulaklarına inanamıyordu. Grigori İvanoviç, kızın kendisini toplamasına fırsat vermeden, baba oğul her iki Berestov'un da yarın öğle yemeğine geleceklerini haber verdi. Liza sarararak: Ne diyorsunuz! dedi. Baba oğul Berestovlar! Yarın yemeğe gelecekler! Hayır baba siz nasıl isterseniz öyle hareket edin ama, ben kesinlikle yanlarına çıkmayacağım!

Babası itiraz ederek:

(*) Aslında İngilizce yazılmıştır, Sevgili.

PUŞKİN

85

Sen aklım mı kaçırdın? dedi. Ne zamandan beri böyle utangaç oldun? Yoksa bu aileye karşı

roman kişileri gibi irsi bir düşmanlık mı besliyorsun? Deliliğin gereği yok!

Hayır, babacığım, olanağı yok, bana dünyanın hazinelerini bağışlasan Berestovların yanına çıkamam.

Grigori İvanoviç omuzlarını silkti. Aksilikle kızını yola getiremeyeceğini bildiği için daha fazla tartışmaya gerek görmedi. Bu güzel sabah gezintisinin yorgunluğunu çıkarmak üzere odasına dinlenmeye çekildi:

Liza da odasına da giderek Nastya'yı çağırttı. İkisi, uzun uzadıya yarınki ziyareti konuştular.

Akulina'sının böyle yüksek eğitim görmüş bir küçük bayan olduğunu öğrenince acaba Aleksey ne diyecekti? Liza'nın davranışı, izlediği yol, ve ihtiyatlılık hakkında ne düşünecekti? Öte yandan Liza, bu hiç beklenmedik görüşmenin Aleksey üzerinde nasıl bir etki yapacağını çok merak ediyordu. Birdenbire aklına bir düşünce geldi. Bu düşüncesini hemen Nastya'ya söyledi. İkisi de, bir buluntuya sevinir gibi, buna sevindiler ve bu düşünceyi her ne olursa olsun uygulamaya karar verdiler.

Ertesi sabah kahvaltıda, Grigori İvanoviç, kızına, hâlâ Berestovlar'dan saklanmak düşüncesinde ısrar edip etmediğini sordu. Liza:

Babacığım, mademki istiyorsunuz, ben onları kabul ederim, dedi. Ama bir şartla: Onların yanına nasıl bir kıyafetle çıkarsam çıkayım, ne yaparsam yapayım bana darılmayacak, herhangi bir şaşkınlık göstermeyeceksiniz.

Grigori İvanoviç gülererek:

Yine bir muziplik yapacaksın, dedi. Pekâlâ; şartlarını kabul ediyorum, benim kara gözlü yaramazım!

Babası bunları söyleyerek kızını anlından öptü. Liza da hazırlanmaya koştu.

Tam saat ikide, ev yapısı altı atlı bir fayton avluya girdi ve koyu yeşil çimenlerden yapılmış göbeğin çevresini dolaştı. İhtiyar Berestov, Muromskiy'nin resmi elbiseli iki usa 86

BİYELKİN ' İN HİKAYELERİ

ğının yardımıyla merdivenleri çıktı. Onun arkasından oğlu da atla geldi ve babasıyla beraber, yemek masasının hazırlanmış olduğu, yemek salonuna girdi. Muromskiy konuklarını

anlatılamayacak kadar büyük bir nezaketle karşıladı. Onlara yemekten önce bahçe ve vahşi hayvanlar bölümünü gezdirmeyi önerdi. Konuklarını dikkatle süpürülmüş ve kumla döşenmiş

yol ardan geçirdi. İhtiyar Berestov böyle boş bir heves için sarf edilen emeklere ve zamana için için acıdı ama nezaket icabı sesini çıkarmadı. Oğlu ise, ne cimri babasının hoşnutsuzluğuna, ne de kendini beğenmiş İngiliz hayranının sevinçlerine ortak olmuyordu; o, sabırsızlıkla, hakkında çok şeyler dinlediği ev sahibinin kızının görünmesini bekliyordu. Gerçi, bildiğimiz gibi, onun kalbinde başkası vardı, ama, genç bir güzelin onun hayalinde her vakit için bir payı vardı.

Konuk salonuna dönerek, üçü oturdular: ihtiyarlar, geçmiş günleri ve iş hayatıyla ilgili olayları

andılar; Aleksey ise Liza'nın yanında, nasıl bir rol oynaması gerekeceğini düşünüyordu. Herhalde soğuk bir kayıtsızlık göstermenin hepsinden uygun olacağına karar verdi ve böyle bir tavır takınmaya hazırlandı. Kapı açıldı; Aleksey, öyle gururlu bir ilgisizlikle başını çevirdi ki, bu durum karşısında en kaşerlenmiş bir kokotun yüreği bile mutlaka titrerdi. Ama, ne yazık ki, Liza yerine içeriye düzgünler sürmüş, kendine çeki düzen vermiş, gözlerini önüne indirmiş bir halde küçük oyuncağı ile mürebbiye girdi ve Aleksey'in o güzelim askeri hareketi boşa gitti. Delikanlı kendini toplamaya vakit bulmadan kapı tekrar açıldı bu kez içeri giren Liza oldu. Hepsi ayağa kalktılar; babası kızına konuklarını tanıtmaya hazırlanırken, birden bire durakladı ve dudaklarını ısırıldı.

Liza, esmer Liza'sı kulaklarına kadar düzgün sürmüş, sürmeler çekmekte Mis Jackson'u da geçmişti. Kendi saçlarından çok daha açık olan takma bukleleri Louis XIV'ün peruğu gibi kabartılmış. A l'imbecile(*) kol arı, Madame de

(*) Aslında Fransızca yazılmıştır. Omuz başları geniş aşağısı dar bir nevi kol biçimi.

1

PUŞKİN

pompadour'un kabarık fistanı gibi sarkıyordu; beli, sıkıla sıkıla X harfine benzemişti. Annesinin, henüz rehinciye boylamamış bütün elmasları parmaklarında, gerdanında ve kulaklarında pırıldıyordu. Aleksey, bu gülünç ve pırıl pırıl küçük bayanın kimliği altında Akulina'sının gizli olduğunu anlayamadı. Babası kızının elini öptü, delikanlı da, canı sıkılarak, aynı işi yaptı. Ama bu beyaz parmaklara dokunduğu zaman bunlar ona, titriyormuş gibi geldi. Bu arada gözü, özel bir maksatla ileri doğru uzatılmış, fevkalade cicibici bir iskarpinin içindeki ayaklara ilişti. Bu manzara kısmen kızın öteki süslerini unutturdu. Düzgün ve sürmeye gelince, itiraf etmeli ki, delikanlı

yüreğinin temizliğinden ötürü, ilk bakışta bunların farkında olmadı. Sonraları ise, kuşku bile duymadı. Grigori İvanoviç sözünü anımsadı ve hayretini göstermemeye çalıştı. Ama kızın bu muzipliği ona öylesine hoş göründü ki, kendini tutmakta zorluk çekti. Yalnız mağrur ingiliz mürebbiyesi, hiç de gülecek bir halde değildi. Düzgünle sürmenin kendi komodininden aşırıldığı

keşfetmiş ve bir öfke kırmızılığı, yüzünün yapma beyazlıkları arasından bile açığa vurmuştu.

Zaman zaman öfkeli bakışlarla genç şakacıyı süzüyor, Liza ise, açıklamayı bir başka zamana bırakarak bu bakışları görmemezlikten geliyordu.

Sofraya oturdular. Aleksey, kayıtsız ve soğuk bir insan rolünü oynamakta devam etti. Liza kırıttıyor, dişleri arasından, sözcükleri uzatarak ve yalnız Fransızca konuşuyordu. Babası, kızının maksadını anlamamakla beraber bütün bunları pek eğlenceli bularak ikide bir ona bakıyordu.

İngiliz mürebbiye öfkesinden kuduruyor, ama sesini çıkarmıyordu. Kendi evindeymiş gibi davranan yalnız İvan Petroviç'di. İki kişi kadar yemek yiyor, kendi ölçüsüne göre içki içiyor, her zamanki gülüşü ile gülüyor ve saatten saate biraz daha samimîleşerek kahkahalar atıyordu.

Nihayet sofradan kalkıldı; Konuklar gitti. Grigori İvanoviç kahkahalarına ve sorularına serbest bir akış verdi. Liza'ya: BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Kuzum, diye sordu, onlara böyle bir oyun oynamak nereden aklına esti? Biliyor musun, düzgün sürmek sana bayağı yaraşıyor. Kadın tuvaletinin sırlarına karışmak istemem ama, senin yerinde olsam yüzüme düzgün sürmeye başlardım. Tabi çok değil, şöyle hafifçe...

Liza, buluşunun kazandığı başarıdan büyük bir sevinç içindeydi. Babasını kucakladı, tavsiyeleri üzerinde duracağına söz vererek fena halde öfkelenmiş olan Mis Jackson'un gönlünü almaya koştu. Mürebbiye zorlukla odasının kapısını açmaya ve Liza'nın vereceği açıklamayı dinlemeye razı oldu. Liza, yabancıların yanına esmer yüzü ile çıkmaktan utandığını; kendisinden de istemeye cesaret edemediğini; iyi yürekli Mis Jackson'un kendisini bağışlayacağından emin olduğunu v.b...ona anlattı. Liza'nın kendisi ile alay etmek istemediğine kanaat getiren Mis Jackson, genç kızı öptü ve onunla barıştığına bir kanıt olmak üzere Liza'ya bir kutu İngiliz düzgünü hediye etti. Liza bunu içten bir şükranla kabul etti.

Liza'nın ertesi sabah koruluktaki buluşma yerine gitmekte gecikmediğini okurlarımız elbet tahmin etmişlerdir. Genç kız Aleksey'i görür görmez hemen:

Dün bizim beylere gittin mi? diye sordu. Küçük bayanı nasıl buldun?

Aleksey yanıtında, ona dikkat bile etmediğini söyledi. Liza: Yazık olmuş! dedi. Aleksey:

Niçin? diye sordu.

Çünkü söylenen şeyler doğru mu diye senden sormak istiyorum da...

Neler söyleniyormuş?

Güya ben ona çok benziyormuşum; bu doğru mu acaba?

Ne münasebet! O senin yanında Al anın gudubeti gibi bir şey!

1

89

PUŞKİN

Aman beyefendi, böyle söylemekle günaha giriyorsunuz! Bizim küçük bayan o kadar beyaz, o kadar şıktır ki...Ben onunla nasıl bir olabilirmişim.

Aleksey, onun, dünyadaki bütün beyaz küçük bayanlardan güzel olduğuna yemin etti. Kendisini büsbütün inandırmak için de kızın küçük bayanını öyle gülünç çizgilerle anlatmaya başladı ki, Liza kahkaha ile güldü. Sonra, içini çekerek:

Ama, dedi, bizim küçük bayan ne kadar gülünç olsa da, ben onun yanında cahil bir budaladan başka

bir şey değilim.

Aleksey:

Üzüldüğün şeye bak, dedi. Eğer istersen ben sana okuma yazma öğretirim.

Liza:

Sahi mi? dedi. Acaba bir denesek nasıl olur?

Emredersin sevgilim; istersen şimdi başlayabiliriz.

Oturdular. Aleksey cebinden kalemiyle bloknotunu çıkardı. Akulina şaşılacak bir çabuklukla alfabeyi söktü. Aleksey kızın anlayışına şaşa kaldı. Kız ertesi gün yazı yazmayı denemek istedi.

Önceleri kalem kendisine boyun eğmedi. Ama birkaç dakika sonra, harfleri de oldukça düzgün yazmaya başladı. Aleksey:

Bu adeta bir mucize! dedi. Bizim okumamız Lancaster sisteminden(*) daha hızlı gidiyor!

Gerçekten de Akulina, üçüncü dersten sonra, Aleksey'i şaşırtan sorularla okumayı keserek,

"Boyar'ın Kızı Natalya" kitabını hecelemeye başladı ve yine bu hikâyeden alınmış vecizelerle koca bir tabaka kâğıt karaladı.

(*) Lancaster sistemi: güçlü öğrencilerin zayıf öğrencilere yardım etmesi temeli üzerine kurulan bir öğretim sistemi. (**) "Boyar'ın kızı Natalya" : N.M. Karamzin'in duygusal bir hikâyesidir.90

BİYELKİN ' İN HİKAYELERİ

Aradan bir hafta geçtikten sonra aralarında mektuplaşma başladı. İhtiyar bir meşe ağacının kovuğu postane görevini görüyordu. Nastya gizlice, posta dağıtıcılığını yapıyordu. Aleksey, iri harflerle yazılmış mektuplarını buraya getiriyor ve sevgilisinin âdi bir mavi kâğıda yazılmış

kargacık burgacık mektuplarını burada buluyordu. Görünüşe göre Akulina daha düzgün konuşmaya alışıyor, kafası da fark edilecek kadar gelişiyor ve bilgi ile zenginleşiyordu.

Bu arada İvan Petroviç Berestov ile Grigori Ivanoviç Muromskiy arasında henüz daha geçenlerde başlayan tanışıklık gittikçe kuvvetleniyor ve içten bir dostluk halini alıyordu. Bu, şu nedenden ileri geliyordu: Muromskiy, İvan Petroviç ölünce, bütün çiftliğinin Aleksey İvanoviç'in eline geçeceğini, bu takdirde Aleksey İvanoviç'in o bölgenin en zengin derebeylerinden biri olacağını, Liza ile evlenmemesi için ortada hiç bir neden bulunmadığını sık sık aklından geçiriyordu. İhtiyar Berestov'a gelince o da komşusunun bazı zirzopluklarını (yada onun deyimiyle İngiliz budalalığını) kabul etmekle beraber onun bir çok üstünlüklerini de yadsımıyordu. Örneğin Muromskiy eşine az rastlanır işini bilir adamlardandı. Sonra, soylu ve nüfuzlu bir zat olan kont Ponskiy'nin yakın akrabasındandı. Kontun Aleksey'e çok yararları dokunabilirdi. Muromskiy ise (İvan Petroviç böyle düşünüyordu) kızına böyle elverişli bir evlenme sağlamak fırsatına, herhalde, çok sevinecekti.

İhtiyarlar, bütün bunları kendi yönlerinden o kadar düşünmüşlerdi ki, nihayet düşüncelerini birbirlerine de açtılar. Kucaklaştılar...İşi sırasıyla yoluna koymaya birbirine söz verdiler ve her biri ayrı ayrı bu iş üzerine çalışmaya başladı. Muromskiy'nin önünde: Betsi'sini, şu ünlü öğle yemeğinden beri görmediği Aleksey ile daha yakın bir tanışıklık yapmak için kandırmak gibi bir zorluk duruyordu. Görünüşe göre gençler birbirlerinden pek de hoşlanmıyorlardı. Hiç olmazsa Aleksey bir daha Priluçino'ya ayak basmamış, Liza da, İvan Petroviç ziyaretleriyle kendine her şeref verdikçe odasına kapanmıştı. Ama Grigori İvanoviç'e göre PUŞKİN

91

Aleksey kendilerine her gün gelecek olursa, Liza mutlaka ona âşık olacaktı...Bu doğal bir şeydi...Zamanın her şeyi çözeceği besbel idir.

İvan Petroviç tasarısının başarısından daha az kuşku duyuyordu. Hemen o akşam oğlunu odasına çağırttı. Çubuğunu tel endirip bir süre sustuktan sonra: Ne o Aliyoşa, dedi, çoktandır askerlikten hiç sözettiğin yok! Yoksa süvari üniformasını eskisi kadar çekici bulmuyor musun?

Aleksey saygılı bir eda ile:

Hayır babacığım, diye yanıt verdi, ama benim süvariliğe girmemi istemediğinizi görüyorum.

Benim görevim size boyun eğmektir.

İvan Petroviç:

Çok iyi, dedi. Görüyorum ki söz dinler bir evlatsın! Bu benim için avutucu bir şey. Ben de şerli zorlamak istemem...Hemen şu anda sivil bir mesleğe girmen için de seni zorlamak istemem.

Yalnız seni şimdi evlendirmek niyetindeyim.

Şaşırın Aleksey:

Kiminle babacığım? diye sordu. İvan Petroviç:

Lizavetta Grigoryevna Muromskaya ile, yanıtını verdi. Hiç olmazsa gelin demeye lâayık bir kız ; öyle değil mi?

Babacığım, ben evlenmeyi henüz hiç düşünmüyorum.

Sen düşünmeyebilirsin ama, senin yerine ben düşünüp taşındım.

Siz bilirsiniz babacığım ama, Liza Muromskaya benim hiç hoşuma gitmiyor.

Sonradan hoşuna gider. Nikâhta keramet vardır.

Ama ben onu mutlu etmek yeteneğini kendimde göremiyorum.

Onun mutluluğu sana dert olmaz! Hem sen anana babana böyle mi boyun eğersin? Güzel.92

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Siz ne dersiniz deyiniz, ama ben onunla evlenmek istemiyorum ve evlenmeyeceğim de...

Ya evlenirsin ya da ben seni reddederim; emlakime gelince, Al ahın büyüklüğüne yemin ederim ki, onu da satar savar, sana santim bırakmam. Düşünmen için sana üç gün süre veriyorum.

Şimdilik ise hiç gözüme görünme!

Aleksey, babasının aklına koyduğu bir şeyi, Taras Skotinin'in deyimince çivinin bile sökemeceğini biliyordu. Ama Aleksey de babasına benziyordu. Onu da düşüncelerinden caydırmak aynı derecede güç işti.

Delikanlı odasına çekildi ve ana baba egemenliğinin sınırlarını, Lizavetta Grigoryevna'yı, kendisini bir dilenci haline getireceği hakkındaki babasının tumturaklı yeminini; nihayet Akulina'yı

düşünmeye başladı. Onu çılgınca sevdiğini ilk kez açıkça görüyordu. Bir köylü kızı ile evlenerek kendi emeği ile yaşamak gibi romantik bir düşünce aklına geldi. Bu atak kararı üzerinde düşündükçe, bunu en akla yakın bir düşünce olarak buldu. Yağmurlu havalar yüzünden koruluktaki buluşmalarının da bir süreden beri arası uzamıştı. Çok dokunaklı bir yazı ile ve en ateşli sözlerle Akulina'ya bir mektup yazarak, kendilerini tehdideden tehlikeyi ona haber verdi ve aynı mektupta kıza evlenme önerisi yaptı. Mektubu, hemen postaya, meşe ağacına götürdü ve rahat bir uykuya yattı.

Ertesi gün, kararında durur bir halde, kendisiyle açıkça konuşmak üzere, sabah erkenden Muromskiy'e gitti. Umudu Muromskiy'nin yüce gönül ülüğüne sığınmak yoluyla onu da kendi tarafına çekmekti.

Priluçino şatosunun merdivenleri önünde atını durdurarak:

Grigori İvanoviç evde mi? diye sordu. Uşak:

(*) Taraş Skotinin : Fonvizinin " Anasının Kuzusu" komedisi kişilerinden kaba, cahil bir derebeyi.

1

PUŞKİN

93

Hayır efendimiz, evde değil, dedi. Sabahtan atına binip gitti.

Aleksey:

Ne tatsız durum! diye düşündü. Ya Lizavetta Grigoryevna evde mi acaba?

Evet efendimiz, evdeler.

Aleksey atından atladı ve dizginleri uşağın eline vererek, önceden haber vermeye gerek görmeden içeri girdi. Salona doğru ilerlerken de:

Şimdi dananın kuyruğu kopacak, doğrudan doğruya kızla konuşurum diye düşünerek içeri girdi ve dona kaldı...

Liza...Hayır Akulina, sevimli, esmer Akulina, sarafan yerine beyaz bir sabahlık giymiş olduğu halde, pencerenin önüne oturmuş kendi mektubunu okuyordu; öylesine dalmıştı ki Aleksey'in girişini duymamıştı bile. Delikanlı sevinçle bağırmaktan kendini alamadı. Liza irkildi, başını

kaldırdı, bağırdı ve kaçmak istedi. Aleksey onu tutmak için atıldı: Akulina, Akulina!

Liza onun elinden kurtulmaya çalışarak, Fransızca:

Mais laissez-moi donc, Monsieur: mais etes vous fou diye tekrarlıyor ve başını çeviriyordu.

Aleksey genç kızın el erini öperek:

Akulina, sevgilim Akulina! sözlerini durmadan söylüyordu.

Bu sahnenin tanığı olan Mis Jackson ne anlam vereceğini bilemiyordu.

Tam bu sırada kapı açıldı, içeri Grigori İvanoviç girdi:

Ooo maşal ah, dedi, anlaşılın siz işi çoktan pişirmişi

niz!

Okurlarımın beni, hikâyenin sonunu anlatmak gibi gereksiz bir görevden kurtaracaklarını umarım.

(* Aslında Fransızca yazılmıştır. Rica ederim beni bırakınız, yoksa deli mi oldunuz? anlamına gelir.MAÇA KIZIFena havalarda onlar

sık sık toplanırlardı.

Al ah taksiratlarımı affetsin!

El iden yüze kadar

Oynarlardı,

Kazanırlardı,

Tebeşirle yazarlardı.

Ve böylece onlar,

Fena havalarda

Ciddi işlerle uğraşırlardı.

Bir gün hassa süvari subaylarından Nârumov'un evinde kumar oynanıyordu. Uzun kış gecesi farkına varılmadan geçmişti. Sabahın beşine doğru akşam yemeğine oturdular. Oyunda kazananlar büyük bir iştahla yiyorlardı; diğerleri, boş tabakları önünde dalgın oturuyorlardı. Ama şampanya gelince konuşma canlandı, herkes söze karıştı.

Ev sahibi:

Surin, sen ne yaptın? diye sordu. MAÇA KIZI

Her zamanki gibi kaybettim. Talihim olmadığını açıkça söylemeliyim: Mirandol'ce oynuyorum, hiç bir zaman heyecana kapılmıyorum, beni hiçbir şeyle şaşırtmak kabil değil, ama, yine de kaybediyorum.

Bir defacık olsun oyun tarzını değiştirmedin mi? Bir kez olsun kırmızının üzerine koymadın mı?

Sebatına şaşıyorum.

Konuklardan biri, genç bir askeri mühendisi göstererek:

Ya Hermann'a ne dersiniz? dedi. Ömründe eline kâğıt almamış, hiçbir oyuna katılmamış olduğu halde, sabahın beşine kadar bizimle oturup oyunumuzu seyrediyor.

Hermann:

Oyun beni çok ilgilendiriyor, dedi. Ama fazlasını alacağım umuduyla gerekli olanını gözden çıkaracak bir durumda değilim.

Tomskiy:

Hermann bir Alman'dır, dedi; hesabını bilir, hepsi bu kadar! Ama benim anlayamadığım biri varsa, o da büyük annem Kontes Anna Fedotovna'dır.

Konuklar:

Ne? Nasıl? diye bağıştılar. Tomskiy sözüne devam etti:

(*) Mirandol: Bu deyim Rusça metinlerde aynen böyle yazılmıştır. Yaptığımız bütün araştırmalara karşın "Maça Kızı"nın çeşitli Rusça baskılarından hiç birinde bununla ilgili hiçbir açıklamaya rastlamadık. Yapıtın Fransızca çevirilerinde ise bu deyim aynen muhafaza edilmiş ve italik olarak yazılmıştır. İki Almanca çevirisinde ise "Mirandol oynuyorum" deyimini "Bir filozof gibi oynuyorum"

anlamından alınmıştır. Herhalde Puşkin bu deyimini 1463 1495 yıl arında yasayan Giovanni Pico Del a Mirandola ismindeki İtalyan filozofuna bağlayarak kul anılmıştır. Çünkü bu İtalyan filozofu, teoloji ve filozofideki cesaret ve pervasızlığı ile ünlüdür. Bu duruma göre "Mirandol oynuyorum"

sözleri'cesur oynuyorum "anlamına da alınabilir (H. A. Ediz).

PUŞKİN

99

Büyük annemin nasıl olup da kumar oynamadığına bir türlü aklım ermiyor.

Narumov:

Seksen yaşında bir kadının oyun oynamamasında şaşılacak ne var sanki? dedi.

Demek siz onunla ilgili hiçbir şey bilmiyorsunuz?

Hayır; doğrusu hiçbir şey bilmiyoruz!

Oo, öyle ise dinleyin: şunu bilmelisiniz ki, büyük annem, bundan altmış yıl önce Paris'e gitmiş, orada ün salmış... Halk Venüs moscovite'i görmek için peşine dolaşmış. Richelieu de ona kur yaparmış. Büyük annemin dediğine göre, adamcağız yüz bulamadığı için, az kalsın kendini öldürüyormuş.

O devirde kadınlar firavun (*) denilen bir oyun oynarlarmış. Bir defasında büyük annem, sarayda, Orleans Düküyle oynarken, söz üzerine çok büyük bir para kaybetmiş. Eve gelip yüzündeki takma benleriyle etekliğinin altındaki kafesleri çıkarırken, kumardaki kaybım da dedeme anlatmış ve paraları ödemesini emretmiş.

Anımsadığıma göre rahmetli dedem, büyük annemin kâhyasının soyundanmış. Büyük annemden ateşten korkar gibi korkarmış. Ama yine de, bu müthiş kaybı işitince pek öfkelenmiş. Hesapları

getirerek altı ay içinde yarım milyona yakın bir para harcadıklarını göstermiş...Burada, Paris civarında, ne Moskova yakınlarındaki, ne de Saratov'daki köylerinin bulunmadığını söyleyerek, parayı ödemem deyip kesmiş. Büyük annem kendisine bir tokat atmış ve dedemin gözden düştüğünü anlatmak için de o gece ayrı yatmış.

(*) Aslında Fransızcadır. "Moskova Venüs'ü" anlamına gelir.

(**) Firavun: Öğrendiğimize göre firavun oyunu "kılıç" denilen ve kâğıtla oynanan bir çeşit kumar oyununa benzemektir. Bu oyun, karşılıklı iki kişi arasında oynanır. Oyunculardan biri bel i bir para karşılığı örneğin beş, on, el i liraya, bir kâğıt ister. Kâğıtlar açılmaya başlanır. İstenen kâğıt kimin önüne çıkarsa parayı o kazanır. (H. A.Ediz).100

MAÇA KIZI

Ertesi gün, kocasına verdiği bu aile cezasının etkili olduğunu umarak, onu yanına çağdırmalarını

emretmiş: Ama kocasının ayak dirediğini görmüş. Hayatında ilk kez olarak, dedemin itirazlarını

dinlemek, ona açıklamalarda bulunmak durumuna düşmüş. Borçtan borca fark olduğunu, bir prensle

bir arabacının bir olmadığını hoşgörür bir eda ile ispata kanıtlamaya çalışarak onu utandıracağını sanmış...Ama ne gezer! Dedem isyan etmiş. Nuh demiş, peygamber dememiş...Büyük annem ne yapacağını şaşırılmış.

O zamanlar büyük annemin çok dikkate değer bir adamla sıkı fıkı ahbablığı varmış. Hakkında birçok olmayacak şeyler anlatılan Kont SaintGermain'i siz de duymuş olacaksınız! Bu adamın kendisine Serseri Yahudi süsü verdiğini, hayat suyu, tılsımlı taş v.b....gibi şeylerin bulucusu olarak geçindiğini bilirsiniz! Bu adamla şarlatan diye alay ederlermiş. Kazanova "Anılar" ında, bu Kont St. Germain'in bir casus olduğunu söyler...Bununla beraber esrarlı haline karşın Kont St.

Germain'in çok saygıdeğer bir görünüşü varmış.. Sosyetede nezaketiyle tanınmış. Büyük annem hâlâ onu delice sever, ondan saygısızca söz edilince de kızar. Büyük annem St.

Germain'in çok parası olduğunu biliyormuş. Ona başvurmaya karar vermiş. Kendisine bir tezkere yazarak hemen gelmesini rica etmiş.

Tuhaf ihtiyar hemen gelmiş ve büyük annemi büyük bir keder içinde bulmuş. Büyük annem ona kocasının barbarlığını en feci bir biçimde anlattıktan sonra nihayet, bütün umudunu Kontun dostluğuna ve nezaketine bağladığını söylemiş.

St. Germain bir süre düşünmüş. Sonra da: "Ben bu parayı size verebilirim, demiş. Ama bana bunu geri vermedikçe rahat etmeyeceğinizi biliyorum. Halbuki ben sizi yeni birtakım zahmetlere sokmak istemem. Bir başka çare var: kaybettiğiniz parayı tekrar kazanabilirsiniz".

Büyük annem: "Fakat aziz kontum, demiş, size hiç paramız olmadığını söylüyorum!"

PUŞKİN

101

L

St. Germain: "Bunun için paraya ihtiyaç yok, lütfen beni dinleyiniz" diye itiraz etmiş ve büyük anneme, uğrunda hepimizin çok şey vereceğimiz bir sır söylemiş...

Genç kumarbazlar dikkat kesilmişlerdi. Tomskiy piposunu yaktı. Biraz uzatarak sözüne devam etti:

Büyük annem, hemen o akşam Versail es'a Au jeu de la Reine'e(*) gitmiş. Orleans dükü banko tutuyormuş.

Büyük annem, borcunu getiremediği için hafif tertip özür dilemiş; kendini bağışlatmak için de küçük bir yalan kıvırmış ve bankoya karşı oynamaya başlamış. Üç kâğıt seçerek, birbiri ardınca bunları çıkarmış: her seferinde koyduğu parayı kazanmış. Böylece büyük annem evvelce kaybettiği parayı tamamen çıkarmış...

Konuklardan biri:

Rastlantı! dedi. Hermann:

Masal! diye ekledi. Bir üçüncüsü:

Belki de kâğıtlar işaretliydi, düşüncesini ileri sürdü. Tomskiy ciddi ciddi: Sanmam! dedi. Narumov:

Birbiri ardınca üç kâğıt çıkaran bir büyük annen olsun da sen hâlâ onun bu sırrını öğrenmemiş olasın, bu nasıl olur? dedi.

Tomskiy:

Evet, işin kötülüğü burada ya, dedi. Babam da içinde büyük annemin dört oğlu vardı. Bunların dördü de kaşarlanmış kumarcılardı. Büyük annem bunlardan hiçbirine sırrını öğretmedi; halbuki bunu öğrenmek, onlar için olduğu kadar benim için de fena bir şey olmayacaktı. Fakat amcam (*) Aslında Fransızcadır: "Kraliçenin kumar oyununa" anlamına gelir. (H. A Ediz).102

MAÇA KIZI

kont İvan İliç, doğru olduğunu namusu üzerine yemin ederek bakınız bana ne anlattı: Hani şu milyonlarca parayı yedikten sonra sefalet içinde ölen merhum Çaplitskiy yok mu, işte bu adam gençliğinde bir gün galiba Zoriç'le oynarken üç yüz bin rubleye yakın bir para kaybeder. Büyük bir umutsuzluğa düşer. Gençlerin yaramazca hareketlerine karşı daima sert davranan büyük annem, nasılsa Çaplitskiy'e acımış. Birbiri peşinden oynamak şartı ile ona üç kâğıt öğretmiş, bundan sonra da bir daha oynamayacağına dair ondan söz almış...Çaplitskiy, kumarda kaybettiği adamı

bulmuş.. Tekrar oynamaya başlamışlar...Çaplitskiy birinci kâğıda 50 bin ruble koymuş ve kazanmış; parayı iki, sonra da üç misline yükseltmiş, böylece zararını çıkardıktan başka, oyundan kârlı olarak kalkmış...

Artık uyku zamanı gelmişti: saat altıya çeyrek vardı.

Gerçekten de şafak söküyordu. Gençler kadehlerini bitirerek dağıldılar.

II

// parait, que monsieur est decidement pour les suivantes.

Que voulezvous, madame? El es sont plus fraîches^

Bir salon konuşması.

ihtiyar kontes, tuvalet odasında, aynanın karşısında oturuyordu. Üç oda hizmetçisi etrafını almıştı.

Bunlardan biri al ık şişesini, ötekisi firkete kutusunu, bir üçüncüsü de, ateş renginde kurdelelerle süslü yüksek bir hotozu tutuyordu. Güzel iği çoktan solmuş olan kontes hiç de güzel ik iddiasında bulunmamakla beraber, bütün gençlik alışkanlıklarını korumuştı. 1770 yıl arı modasını adım adım

izler, bundan altmış yıl önce nasıl giyiniyorduydu, yine öyle, uzun uzun, özene bezene giyinirdi.

Pencerenin önünde, kontesin evlâtlığı, genç bir kız gergef işliyordu.

İçeri giren genç bir subay:

Günaydın grand'maman! Bonjour mademoiselle Lise! (**), dedi. Grand'maman, sizden bir ricam var.

Neymiş bakalım Paul?

(*) Aslında Fransızca yazılmıştır

Görülüyor ki, mösyö, kesin olarak oda hizmetçileri tercih ediyorlar. . Ne yapalım madam, onlar daha körpe (H. Â Ediz).

(**) Aslında Fransızca yazılmıştır. "Günaydın büyük anne, günaydın Matmazel Liza" demektir (H.

A. Ediz).104

MAÇA KIZI

Dostlarımdan birini tanıtmama ve cuma günü baloya getirmeme izninizi rica edeceğim Doğrudan baloya getir, orada tanıtırsın. Sen dün ***e gittin mi?

Elbette, Çok eğlendik. Saat beşe kadar dans ettik...Yeletskaya ne kadar güzeldi! '

A sevgili oğlum, sanki onun neresi güzel? Onun büyük annesi prenses Darya Petrovna böyle mi idi! Aklıma gelmişken sorayım: Herhalde şimdi prenses Darya Petrovna iyice ihtiyarlamış olmalı.

Tomskiy şaşırılmış bir halde cevap verdi: ihtiyarlamış da ne demek?. Öleli yedi yıl oluyor. Kız başını kaldırdı: Delikanlıya işaret etti. Tomskiy yaşlılarının ölümünü ihtiyar kontesten gizlediklerini hatırladı ve dudaklarını ısırdı. Ama kontes, kendisi için yeni olan bu haberi büyük kayıtsızlıkla dinledi.

Demek ölmüş! dedi. Halbuki benim haberim yok. Frâulein unvanı ikimize aynı zamanda verilmişti.

Takdim olduğumuz zaman İmparatoriçe...diyerek, bu hikâyeyi belki yüzüncü kez torununa anlattı. Sonra da:

Haydi bakalım Paul, dedi, şimdi de kalkmama yardım et! Liza'cığım, enfiye kutum nerede?

Kontes, tuvaletini tamamlamak üzere üç hizmetçisiyle paravanın arkasına geçti. Tomskiy, genç

kızla beraber kaldı. Lizavetta İvanovna, yavaşça:

Kontese kimi tanıtmak istiyorsun? diye sordu.

Narumov'u. Onu tanıyor musun?

Hayır! Sivil mi, asker mi?

Asker.

Asker mühendis mi?

Hayır! Süvari. Onun askeri mühendis olduğunu nereden çıkardın?

Genç kız güldü ve hiç cevap vermedi.

PUŞKİN

105

Kontes paravanın arkasından:

Paul! diye seslendi. Bana yeni bir roman gönder. Yalnız rica ederim şimdikilerinden olmasın.

Ne demek istiyorsunuz grand'maman?

Yani, öyle bir roman istiyorum ki, kişisi ne anasını, ne de babasını boğazlamamış olsun. Suda boğulmuş insanlar olmasın! Ben suda boğulmuş insanlardan pek korkarım.

Şimdi böyle romanlar yok ki. Rus romanlarından istemez misiniz?

Rus romanları var mıymış? Gönder yavrum, lütfen gönder!

Affınızı rica ederim gran'maman, acele işim var. İzninizle, Lizavetta İvanovna. Narumov'un askeri mühendis olduğunu nerden çıkardın?

Tomskiy tuvalet salonundan çıktı.

Lizavetta İvanovna yalnız kalmıştı. Elindeki işi bıraktı, pencereden bakmaya başladı. Çok geçmeden, sokağın öte tarafında, köşe başındaki evin arkasından genç bir subay görüldü. Genç

kızın yüzünü bir kırmızılık kapladı ve başını kanaviçe üzerine eğdi Bu sırada kontes, giyinmiş bir halde içeri girdi:

Liza'cığım, dedi, arabayı koşmalarını emret de gezmeye gidelim; Liza gergefin başından kalktı; elindeki işi toplamaya başladı.

Kontes:

Nen var yavrum? Sağır mısın, nesin? diye bağırdı. Çabuk arabayı koşmalarını söyle.

Genç kız, yavaşça:

Şimdi diyerek kapıya koştu.

Bir uşak girdi ve prens Pavel Aleksandroviç'in gönderdiği kitapları kontese verdi. Kontes:106

MAÇA KIZI

PUŞKIN

107

Pekâlâ, dedi. Kendisine teşekkür et. Liza, Liza. Nereye koşuyorsun?

Giyinmeye.

Vakit var, kızım. Buraya otur. Birinci cildi aç ve yüksek sesle okumaya başla...

Genç kız kitabı aldı; birkaç satır okudu. Kontes:

Daha yüksek, dedi. Sana ne oldu kuzum? Sesin mi kısıldı, nedir? Dur; şu iskemleyi bana yaklaştır; biraz daha... ha şöyle.

Lizavetta İvanovna iki sayfa daha okudu. Kontes esnedi:

At şu kitabı, dedi. Bu ne saçma şey! Bunu prens Pavel'e geri gönder ve teşekkür etmelerini tembih et... Ya araba ne oldu?

Lizavetta İvanovna sokağa bir göz atarak:

Araba hazır, dedi.

Kontes:

Peki, sen neye hâlâ giyinmemiş bir haldesin? Her zaman seni beklemek gerekiyor, yavrum, bu çekilir şey değil doğrusu.

Liza odasına koştu. Daha iki dakika geçmemişti ki, kontes olanca gücüyle çingırağı çalmaya başladı. Üç hizmetçi bir kapıdan, bir uşak da öteki kapıdan içeri koştular.

Kontes:

Ne oluyor kuzum? dedi. Size bir türlü ses duyurmak kabil olmuyor. Lizavetta İvanovna'ya haber verin, bekliyorum.

Lizavetta İvanovna, şapkasını ve mantosunu giymiş bir halde içeri girdi.

Kontes:

Hele şükür, dedi. Bu ne süs! Buna ne gerek vardı? Kendini kime beğendirmek istiyorsun? Peki ama hava nasıl? Rüzgârlı gibi görünüyor.

Uşak:

Hayır kontes hazretleri, dedi. Hava çok sakin. Siz her zaman düşünmeden söylersiniz! Aç

bakayım şu pencereyi. Tamam, dediğim gibi, rüzgâr! Hem de çok soğuk bir rüzgâr! Arabadan vazgeçiyorum, Liza'cığım, gitmiyoruz: süslenmene hiç lüzum yokmuş! Lizavetta İvanovna: İşte benim hayatım! diye düşündü. Gerçekten de Lizavetta İvanovna, çok mutsuz bir varlıktı. Dante der ki: "El kapısının ekmeği acı, el merdivenlerinden çıkmak yorucudur." Başkasına muhtaç

olmanın acılığını, aristokrat bir kocakarının yanındaki zaval ı bir evlatlıktan daha iyi kim anlayabilir?

Hiç kuşku yok ki kontes*** kötü yürekli bir insan değildi. Ama, kibar âleminin şımarttığı bir kadın olmak dolayısıyla birtakım kaprisleri vardı. Cimriydi. Devrini yaşamış, fakat yeni zamana uyamamış her ihtiyar gibi kendini soğuk bir benciliğe kaptırmıştı. Balolara taşınır, yüzü boyalı ve eski modaya göre giyinmiş olarak, salonların kaçınılmaz ve çirkin bir süsü halinde, bir köşeye kurulup oturuyordu. Gelen konuklar, adeta kararlaştırılmış bir törene uyarçasına, önünde yerlere kadar eğilirler, bundan sonra da onunla kimse ilgilenmezdi. Şahsen kimseyi tanımayarak ve teşrifat kural arına sıkı sıkıya bağlı kalarak, bütün şehir halkını konağına kabul ederdi. Sayısı pek çok olan maiyet halkı, kontesin harem ve selamlık dairelerinde saçlarını ağartarak ve semirerek, bir ayağı çukurda olan ihtiyar kadını durmadan soyarlardı. Lizavetta İvanovna bu evin bir çilekeşiydi. Çay dağıtıyor, şekeri israf ediyor diye azar işitirdi. Yüksek sesle roman okur, yazarın bütün yanlışlarından o sorumlu tutulurdu. Gezintilerinde kontese eşlik eder, havanın ve kaldırımın bozukluğundan yine o sorumlu tutulurdu. Ona, hiçbir zaman tam olarak alamadığı bir maaş

bağlanmıştı. Halbuki herkes gibi yani pek az kimseler gibi giyinmesini ister108

MAÇA KIZI

di. Kibar alemindeki hali yürekler acısı idi. Herkes onu tanır, ama kimse farketmezdi. Balolarda, ancak visâvis(*) eksikliğinde onu dansa kaldırırlardı. Kadınlar her seferinde, yalnız tuvaletlerini düzeltmek için tuvalet odasına gitmek ihtiyacını duydukları zaman onun koluna girerlerdi.

Liza, onurlu bir kızdı. Durumunu çok iyi anlıyordu, boyuna çevresine bakınarak kendisini kurtaracak adamı sabırsızlıkla bekliyordu. Ama hoppaca davranışlarında bile hesaplılığı elden bırakmayan gençler ona pek aldırış etmezlerdi.

Halbuki Lizavetta İvanovna, bu gençlerin, çevrelerinde dolaştıkları soğuk ve küstah kızlardan yüzlerce kez sevimliydi. O kaç kez, sıkıcı ve muhteşem salondan sessizce çıkarak, ağlamak için kâğıt kaplı paravanların, komidinin, aynanın, boyalı bir karyolanın durduğu ve bakır bir şamdanda, içyağından yapılmış bir mumun sönük bir ışıkla yandığı kendi yoksul odasına gelmişti.

Bu hikâyenin başında anlattığımız Narumov'un evindeki geceden iki gün sonra, ve şimdi anlatmakta olduğumuz sahneden bir hafta önce bir gündü. Lizavetta İvanovna, pencerenin önüne oturmuş, gergef işliyordu; rastlantı eseri sokağa bakınca, genç bir askeri mühendisin, gözlerini kendi penceresine dikmiş, hareketsiz durduğunu gördü. Kız başını eğdi ve tekrar işiyle uğraşmaya başladı. Beş dakika sonra tekrar baktı, genç subay aynı yerde duruyordu. Sokaktan gelip geçen subaylarla cilveleşmek

âdeti olmadığı için, sokağa bakmaktan vazgeçti ve başını

kaldırmaksızın iki saat kadar gergef işledi. Yemeğe çağırdılar. Ayağa kalktı ve gergefini toplamaya başladı. Gözü sokağa kayınca, subayı yine gördü. Bu ona oldukça tuhaf geldi. Yemekten sonra, bir çeşit üzüntülü duygu ile pencereye yaklaştı. Subay artık orada yoktu. Genç kız onu unuttu.

PUŞKİN

109

(*) Aslında Fransızca yazılmıştır. Dansta, yemekte ve vb.de karşılıklı çiftlerden birine verilen isimdir.(H.A.Ediz).

İki gün sonra, arabaya binmek üzere kontesle beraber evden çıkarken, onu yine gördü. Genç

subay, yüzünü kürk yakasının içine gizlemiş, dış kapının hemen yanibaşında duruyordu. Siyah gözleri, şapkanın altından pırıldıyordu. Lizavetta İvanovna, nedenini kendisinin de bilmediği bir korku duydu; anlaşılmaz bir ürperti ile arabaya oturdu.

Eve dönünce pencereye koştu. Subay, gözlerini ona dikmiş, yine eski yerinde duruyordu. Genç

kız meraktan kıvranarak, kendisi için yepyeni bir duygunun etkisiyle heyecanlanarak pencereden ayrıldı.

O zamandan beri, gün geçmezdi ki delikanlı, bel i saatlerde evin pencerelerinin altına gelmesin.

Kızla delikanlı arasında, sessiz bir ilişki kuruldu. Genç kız, elinde işi, yerinde otururken, onun yaklaştığını hissederek, başını kaldırır, her geçen gün ona biraz daha uzun bakardı. Delikanlı bu bakışlardan minnettarmış gibi görünürdü, gözleri her karşılaştıkça, delikanlının solgun yanaklarının birden pembeleştiğini, genç kız, gençliğe özgü keskin bakışıyla, farkedirdi. Bir hafta sonra kız ona gülümsedi.

Tomskiy, bir arkadaşını tanıtmak için kontesten izin rica ettiği gün, zaval ı kızın yüreği, şiddetle çarpmaya başlamıştı. Fakat Narumov'un mühendis olmayıp süvari olduğunu öğrendiği zaman, patavatsızca sorusuyla havai Tomskiy'e sırrını bel i ettiğine üzüldü.

Hermann, kendisine küçük bir miras bırakan Ruslaşmış bir Alman'ın oğlu idi. Kimseye muhtaç

olmadan yaşamaya ahdetmiş olan Hermann, en küçük bir israfa bile yer vermiyor, servetinin faizine el sürmeksizin yalnız maaşıyla geçiniyordu. Zaten Hermann, içine kapalı, ağırbaşlı bir adamdı. Arkadaşları, onun bu aşırı tutumluluğuyla alay etmek fırsatını pek seyrek buluyorlardı.

Hermann'ın, güçlü tutkuları ve ateşli bir düşgücü vardı. Ama iradesinin gücü onu, gençliğin bilinen hatalarında kurtarmıştı. Örneğin, yaradılıştta bir kumarcı olduğu halde, ömründe eline kâğıt almamıştı. Çünkü, (kendi deyimiyle) durumunun, fazlasını al110

MAÇA KIZI

mak umuduyla gerekli olanını gözden çıkarmasına izin vermediği, kanısında idi. Böyle iken, gecelerce kumar masalarının başından kalkmaz, ateşli bir heyecan içinde oyunun türlü evrelerini izlerdi.

Üç kâğıt hikâyesi onun imgelemi üzerinde güçlü bir etki yapmış ve bütün gece aklından hiç

çıkınamıştı. Ertesi akşam, Petersburg sokaklarında serseri serseri dolaşırken: "Ne olur, diye düşünüyordu, ihtiyar kontes sırrını bana açsa, ya da o üç sağlam kâğıdın hangileri olduğunu söylese, ne olur? Hem talihimi niçin denemeyeyim? İhtiyar kontese tanıtılmak, onun sempatisini kazanmak, hatta hatta âşığı olmak! Bunların hepsi mümkün...Ama bütün bunlar için vakit ister.

Halbuki kontes seksen yedi yaşında. Bir hafta, hatta iki gün sonra pekâlâ ölebilir...Ya şu hikâyeye ne demeli? Buna inanılabilir mi? Hayır. Tutumluluk, ölçülülük, çalışkanlık: İşte benim üç sağlam kâğıdım. İşte benim sermayemi üç, hatta beş misline çıkaracak, bana bağımsızlık ve gönül rahatlığı sağlayacak şey."

Hermann'ın kafası bu düşüncelerle doluyken, kendisinin Petersburg'un ana caddelerinden birinde, mimari biçimde çok eski bir evin önünde buldu. Cadde arabalarla kaplıydı, arabalar birbiri ardınca, çok ışıklı bir kapıya doğru akıp gidiyorlardı. Bu arabalardan zaman zaman, kâh genç ve güzel bir kadının düzgün bacakları, kâh mahmuzlu bir çizme, kâh çizgili bir çorapla diplomat iskarpinleri, bir an için görünüp kayboluyordu. Kürkler ve mantolar heybetli kapıcının önünde acele acele geçiyordu. Hermann durdu ve köşedeki bekçiden sordu: Bu ev, kimin evi? Kontes ***'in!

Hermann ürperdi. O olağanüstü hikâyeye yeniden kafasında canlandı. Kontesi ve onun olağanüstü hünerini düşünerek evin çevresinde dolaşmaya başladı. Geç vakit kendi sakin köşesine döndü.

Uzun bir süre uyuyamadı. Uykuya daldıktan sonra ise, rüyasında, oyun kâğıtları, yeşil bir ma sa, deste deste banknotlar, küme küme altınlar gördü. Birbiri peşinden kâğıt sürüyor, güvenle rölans yapıyor, durmadan kazanıyor, altınları önüne yığıyor, banknotları ceplerine dolduruyordu.

Geç vakit uyandığı zaman bu hayalî servetini kaybettiği için derin derin içini çekti. Tekrar şehirde dolaşmaya çıktı ve kendini yeniden kontesin evinin önünde buldu. Sanki gizli bir el, kendisini oraya çekiyordu.

Durdu; pencerelere bakmaya başladı. Pencerelerden birinde, her halde bir kitap ya da bir iş üzerine eğilmiş, siyah saçlı bir baş gördü. Baş doğruldu. Hermann körpe bir yüzle bir çift siyah göz gördü. İşte bu an, onun alınyazısını belirlemiştir.III

Vous m'crivez, mon ange,

des lettres de quatre de quatre pages plus vite, que je ne puis leş lire*') Bir mektuptan

Lizavetta İvanovna şapkasını ve mantosunu henüz çıkartmıştı ki, kontes ona bir adam göndermiş ve arabanın tekrar hazırlanmasını emretmişti. Arabaya gittiler. İki uşak ihtiyar kontesi kaldırıp tam arabanın kapısından içeri soktukları sırada, Lizavetta İvanovna, tekerleklerin yanı başında mühendisini gördü. Delikanlı kızın elini kavradı. Genç kız korkusunu yenmeye vakit bulamadan, subay ortadan kaybolmuş, kızın elinde bir mektup kalmıştı. Lizavetta mektubu eldivenin içine sakladı. Bütün yol boyunca ne bir şey işitti, ne de bir şey gördü. Kontesin, arabada iken boyuna soru sormak âdeti vardı: şu rastladığımız adam kim? Bu köprünün adı ne? Şu tabelada ne yazıyor? Bu sefer Lizavetta İvanovna düşüncesiz rasgele yanıtlar veriyor, kontesi kızdıırıyordu.

Bugün sana ne oldu, kızım?. Sağır mı oldun nedir?. Sen beni ya dinlemiyorsun, ya da anlamıyorsun?. Al aha şükür peltek değilim, henüz aklımı da kaçırmadım.

.(*) Meleğim, bana, okuyabildiğimden de daha çabuk dörder sayfalık mektuplar yazıyorsunuz.

PUŞKİN

113

Lizavetta İvanovna onu dinlemiyordu. Eve döner dönmez odasına koştu, eldivenin içinden mektubu çıkardı. Mektup açıktı, bir solukta okudu. Bu bir aşk ilanıydı: saygılı ve nazik bir ifade ile yazılmış, sözcüğü sözcüğüne Almanca bir romandan alınmıştı. Ama Lizavetta İvanovna Almanca bilmiyordu, mektup pek hoşuna gitti.

Bununla beraber aldığı bu mektup onu pek üzüyordu. Hayatında ilk kez genç bir erkekle gizli, yakın bir ilişkiye girişiyordu. Subayın pervasızlığı kızı fena halde korkutuyordu, ihtiyatsız davrandığı için kendisini kabahatli görüyor, ne yapacağını bilmiyordu: pencerede oturmaktan vazgeçerek ve ilgisiz davranarak genç subayın bundan sonraki arkasına düşme isteğini mi kırmalıydı? Yoksa mektubunu geri mi göndermeliydi? Ya da kesin ve soğuk bir yanıt mı

vermeliydi? Onun akü danışacağı kimsesi yoktu: ne bir dostu, ne de bir yol göstericisi vardı.

Lizavetta İvanovna yanıt yazmaya karar verdi.

Yazı masasının başına geçti, kalemi kâğıdı eline aldı ve düşünceye daldı. Birkaç kez mektubunu yazmaya başlayıp yırttı: Çünkü kul andığı deyimler kendisine, ya fazla samimi, ya da fazla soğuk görünmüştü. Nihayet kendisinin de beğendiği birkaç satır karalayabildi. Genç kız mektubunda:

"Namuslu niyetler beslediğinize ve düşüncesiz bir davranışla beni küçük düşürmek istemediğinize güvenim var, diyordu. Ama, tanışmamız böyle başlamamalıydı. Mektubunuzu geri gönderiyor ve haketmediğim saygısızca bir davranışla, ileride her hangi bir şikâyete yol açmayacağınızı

umuyorum."

Ertesi gün Hermann'ın geçmekte olduğunu gören Lizavetta İvanovna, gergefinin başından kalktı, salona geçerek, küçük pencereyi açtı ve genç subayın çevikliğine güvenerek mektubu sokağa attı. Hermann koşup mektubu yerden kaptı ve bir şekerci dükkânına girdi. Zarfı yırtınca kendi mektubunu

ve Lizavetta İvanovna'nın cevabını buldu. Zaten o da bunu bekliyordu. Çevirmekte olduğu entrikayla pek meşgul bir halde, evine döndü. 114

MAÇA KIZI

Bu olaydan üç gün sonra, kadın eşyası satan bir mağazanın genç ve açığız kızlarından biri, Lizavetta İvanovna'ya bir tezkere getirdi. Para istendiğini tahmin eden Lizavetta İvanovna, tezkereyi üzüntüyle açtı ve hemen Hermann'ın yazısını tamdı: Yavrucuğum, yanlısınız var dedi, bu tezkere bana değı.

Pişkin kız, hileci gülümseyişini saklamaksızın: Hayır efendim, dedi, sizin, sizin. Lütfen okuyunuz!

Lizavetta İvanovna tezkereye acele bir göz gezdirdi. Hermann kendisiyle görüşmek istiyordu.

Gerek bu acele istekten, gerek Hermann'ın tuttuğı yoldan ürken Lizavetta İvanovna: Olanağı yok! Bu mektup gerçekten bana değıl, dedi ve mektubu parça parça etti.

Mektubu getiren kız:

Mademki mektup size yazılmamış, ne diye yırttınız? dedi. Ben sizin yerinizde olsam onu. yazana geri gönderirdim.

Kızın bu anımsamasından öfkelenen Lizavetta İvanovna:

Rica ederim şekerim, dedi, bundan böyle bana tezkere falan getirmeyin. Sizi gönderene de, böyle şeylerin ayıp olduğunu söyleyin!

Fakat Hermann uslanmadı. Lizavetta İvanovna, her gün şu veya bu araçla ondan mektuplar alıyordu. Artık bunlar Almandan da çevrilmiş değıl erdi. Hermann bunları, tutkusundan esinlenerek yazıyor ve kendine özgü bir dil e konuşuyordu: bu mektuplarda hem onun değışmez istekleri hem de sınırsız bir hayal gücünün perişanlığı göze çarpıyordu. Lizavetta İvanovna artık bunları geri göndermeyi de düşünmüyordu: Bu mektuplar ona sonsuz bir zevk veriyordu. Bunlara yanıt vermeye başladı. Yazdığı tezkereler, gittikçe

PUŞKİN

115

daha uzun, daha ılımlı bir nitelik almaya başladı. Nihayet, şu aşağıdaki mektubu ona pencereden attı:

"Bu akşam *** elçisi bir balo veriyor. Kontes de oraya gidecek. Saat ikiye kadar orada kalırız. Beni yalnız görmeniz için işte size bir fırsat! Kontes gider gitmez adamları da, her halde, şuraya buraya dağılırlar. Antrede yalnız kapıcı kalır. Ama o da, âdeti üzere, kulübesine çekilir. On bir buçukta geliniz. Doğru merdivenlerden çıkınız! Şayet bekleme odasında birine rastlarsanız, kontesin evde olup olmadığını sorunuz! Size "yok" diyeceklerdir. Ö zaman geri dönmekten başka yapacak bir şey de kalmaz! Ama her halde kimseye rastgelmeyeceksinizdir. Kızların hepsi de kendi dairelerinde bir odada otururlar...Bekleme salonundan sola sapınız, kontesin yatak odasına kadar dosdoğru gidiniz! Yatak odasında, paravanın arkasında iki küçük kapı göreceksiniz, sağdaki, kontesin hiçbir zaman

girmediği çalışma odasına, soldaki bir koridora açılır. Burada dar ve dönemeçli bir merdiven vardır. Bu merdiven benim odama gider!"

Hermann, belirtilen zamanı bekleyerek bir kaplan gibi titriyordu. Daha akşamın onunda, kontesin evi önünde duruyordu. Hava çok kötüydü: rüzgâr uluyor, sulu bir kar, lapa lapa yağıyordu.

Fenerlerin ışığı donuktu. Sokaklar tenhaydı. Nadiren, geç kalmış bir müşteriyi gözleyen lagar beygirli bir arabacının geçtiği görülüyordu. Hermann, ne rüzgârı, ne de karı duymaksızın, yalnız bir ceketle duruyordu. Nihayet kontesin arabasını getirdiler. Hermann, uşakların, beli bükülmüş, samur bir kürke bürünmüş ihtiya kadmı koltuklayarak nasıl getirdiklerini, bunun arkasından da ince bir manto giymiş, başını taze çiçeklerle süslemiş olan Lizaveta'nın nasıl geçtiğini gördü.

Arabanın kapıları kapandı. Araba, yumuşak karların üzerinde ağır ağır hareket etti. Kapıcı kapıları

kapadı. Pencereler karardı. Hermann, boşalan evin çevresinde dolaşmaya başladı. Bir fenere yaklaşarak saate baktı: Saat on biri yirmi geçiyordu. Fenerin 16

MAA KIZI

PUŞKİN

117

altında kaldı; gözlerini saatin yelkovanına dikerek geri kalan dakikaların geçmesini beklemeye başladı.

Hermann, tam saat on bir buçukta, kontesin konağının taş merdivenlerinden çıktı ye bol ışıkla aydınlatılmış bir antreye girdi. Kapıcı yoktu. Acele acele merdivenlerden ıktı. Bekleme salonunun kapısını açtı ve lambanın altında, eski ve kirli bir koltuğun içinde uyumakta olan bir uşak gördü.

Hafif ve emin adımlarla uşağın yanından geçti. Salon ve konuk odası karanlıktı. Bekleme odasındaki lamba bunları hafif bir ışıkla aydınlatıyordu. Hermann kontesin yatak odasına girdi.

Eski aziz tasvirleriyle dolu camlı dolabın önünde, altın bir meryem ana kandili yanıyordu. Renkleri solmuş kumaş koltuklarla, ağaçlarının yaldızları dökülmüş, kuştüyü yastıklı kanepeler, Çin işi duvar kağıdıyla kaplı duvarların dibinde, hazin bir simetriyle sıralanmışlardı. Duvarda, Paris'te Madam Lebrun tarafından yapılmış iki portre asılıydı. Bunlardan biri, parlak yeşil üniforması

zerine nişan takılmış, kırk yaşlarında, kırmızı yzly şişman bir adamı; ötekisi ise, pudralı saçları

şakaklarından yukarı doğru taranmış ve üzerine bir gl iliştirilmış, kartal burunlu geç ve güzel bir kadını betimliyordu. Odanın dört bir yanında, oban kızlarını gösteren porselenden yapılmış

minyatürler, nl Leroy işi masa saatleri, kutucuklar, ruletler, yelpazeler ve geçen yüzyılın sonlarında Montgolfier balonu ve Mesmer'in manyetizması ile birlikte icat olunmuş çeşitli kadın oyuncakları göze çarpıyordu.

Hermann paravanın arkasına geçti. Orada demirden, küçük bir karyola duruyordu. Sağda, çalışma odasına, solda da, koridora açılan kapılar vardı. Hermann bu kapıyı açtı ve zaval ı

evlatlığın odasına giden dar, dönemeçli merdiveni gördü... Ne var ki Hermann geri döndü ve karanlık çalışma odasına girdi.

Vakit ağır geçiyordu. Ortalık sessizdi. Konuk salonunun saati on ikiyi çaldı, sonra yine, her şey sustu. Hermann, yanmamış bir sobaya dayanmış, ayakta duruyordu.

Sakindi. Yüreği tehlikeli, ama zorunlu bir işe karar vermiş bir insanın yüreği gibi düzgün vuruşlarla çarpıyordu. Saatler sabahın birini, sonra da ikisini çaldı. Hermann, uzaktan gelen bir araba gürültüsünü işitti. Elinde olmayarak heyecanlandı. Araba yaklaştı ve durdu. İndirilen araba basamağının gürültüsü ona kadar geldi. Evde hareket başladı. Hizmetçiler koştu. Sesler duyuldu. Ev aydınlandı. Üç ihtiyar hizmetçi yatak odasına koştu. Kontes, bitkin bir halde içeri girdi ve Voltaire koltuklarından birine yığıldı. Hermann delikten bakıyordu: Lizavetta İvanovna önünden geçti. Hermann onun kendi merdiven basamaklarından acele acele çıktığını işitti.

Yüreğini vicdan azabına benzer bir şeyler kemirir gibi oldu, ama yeniden yatıştı. Hermann taşlaşmıştı.

Kontes aynanın önünde soyunmaya başladı. Gül erle donanmış hotozunu başından aldılar. Kesik saçlı, kırılmış başından pudralı takma saçlarını çıkardılar. Toplu iğneler bir yağmur gibi etrafına dökülüyordu. Sim ile işlenmiş sarı robu, şiş ayakları üzerine düştü. Hermann bu kadın tuvaletinin bütün iğrenç güzel iklerinin tanığı olmuştu. Nihayet kontes takkesiyle ve gecelik entarisiyle kaldı.

Yaşına daha uygun olan bu kıyafetiyle kontes, daha az korkunç ve daha az çirkin görünüyordu.

Genel olarak bütün yaşlı insanlar gibi kontes de uykusuzluk çekiyordu. Soyunduktan sonra, pencerenin önüne, Voltaire koltuklarından birine oturdu; hizmetçilerini savdı. Mumları dışarı

götürdüler. Oda yine yalnız kandil ışığıyla aydınlanıyordu. Kontes, benzi sapsarı bir halde oturuyor, sarkık dudaklarını kımıldatarak sağa sola sal anıyordu. Bulanık gözlerinden, kafasında hiç bir düşünce olmadığı anlaşılıyordu.

Korkunç ihtiyarın şu haline bakınca, ondaki bu sal antının isteğe bağlı olmaktan çok gizli bir mekanizmanın etkisiyle olduğu sanılabilir.118

MAÇA KIZI

PUŞKİN

119

Birdenbire bu ölü çehre anlatılmaz bir biçimde değişti. Dudakları kımıldamaz oldu, gözleri canlandı: Kontesin önünde yabancı bir adam duruyordu. Bu adam ona, yavaş ve anlaşılır bir sesle:

Korkmayın, Al ah aşkına korkmayın! diyordu. Size hiçbir kötülük yapmak niyetinde değilim. Bana bir

lütüfta bulunmanızı istirhama geldim.

İhtiyar kadın sessizce ona bakıyordu. Hermann kadının sağır olduğuna karar vererek hükmederek, kulağına eğildi ve aynı şeyleri tekrarladı. İhtiyar kadın yine eskisi gibi susuyordu.

Hermann sözüne devam ederek:

Bütün ömrümce beni mutlu edebilirsiniz, dedi. Hem bu size hiçbir fedakârlığa da mal olmaz.

Sizin birbiri ardınca üç kâğıdı çıkardığınızı biliyorum.

Hermann, sustu. Kontes, kendisinden ne istenildiğini galiba anlamıştı. Yanıt vermek için sözcük arıyor gibiydi. Nihayet şunları söyledi:

O bir şakaydı. Size yemin ederim ki o bir şakaydı.

Böyle şaka olmaz. Zararını çıkarmak için kendisine yardım ettiğiniz Çaplitskiy'i anımsayınız!

Anlaşılan kontes, şaşırılmıştı. Yüzünün çizgileri güçlü bir ruh heyecanını gösteriyordu. Ama çok geçmeden eski duygusuz halini aldı. Hermann devam ederek:

Bu üç sağlam kâğıdı bana söyleyebilir misiniz? dedi. Kontes susuyordu. Hermann devam etti: Sırrınızı kimin için saklayacaksınız? Torunlarınız için mi? Onlar zaten zengin... Hem onlar paranın değerini de bilmezler. Sizin üç kâğıdınızın tutumsuz bir adama hiç yararı olamaz. Baba mirasını korumasını bilmeyenler, bütün çabalara karşın sefalet içinde ölürlere. Ben tutumsuz değilim, paranın değerini bilirim. Üç kâğıdınız bende boşa gitmez... Haydi!

Hermann sustu; heyecanla ihtiyar kadının cevabını bekledi. Kontes susuyordu. Hermann diz çöktü:

Hayatta bir kez olsun sevdiyseniz, aşkın heyecanlarını anımsıyorsanız, yeni doğmuş oğlunuzun ağlayışına bir kez olsun gulümsediyseniz, yüreğiniz bir kez olsun insanca bir duygu ile çarptıysa, size bir karı, bir sevgili, bir anne duygusuyla yalvarıyorum; hayatta kutsal olan her ne varsa onlar adına yalvarıyorum, ricamı reddetmeyiniz! Sırrınızı bana söyleyiniz! Onu saklayacak ne var sanki? Belki de bu sır korkunç bir günahla, ölümsüz mutluluğun kaydıyla, şeytanla yapılmış bir sözleşmeyle ilgilidir. Amma düşününüz, siz ihtiyarsınız, çok yaşayacak değilsiniz! Ben bu günahı

üzerime almaya hazırım. Siz yalnız bana sırrınızı söyleyiniz. Düşününüz ki bir insanın mutluluğu sizin elinizdedir. Değil yalnız ben, ama çocuklarım, torunlarım, torunlarımın çocukları, kısaca hepimiz anınızı kutsal aştıracamız, onu bir ermiş kadının anısı gibi yücelteceğiz.

İhtiyar kadın bir sözle olsun yanıt vermiyordu. Hermann ayağa kalktı. Dişlerini sıkarak: Bak ben seni nasıl söyletirim! dedi ve cebinden tabancasını çıkardı.

Kontes tabancayı görünce bir kez daha şiddetli bir heyecana kapıldı. Başını sal adı, tabancanın ateşinden korunur gibi, elini siper etti. Sonra sırt üstü düştü ve kıvıldamaz oldu.

Hermann, ihtiyar kadını elinden tutarak:

Çocukluğu bırakınız, dedi.Son kez soruyorum: Bana üç kâğdın ne olduğunu söyleyecek misiniz? Evet veya hayır?.

Kontes yanıt vermiyordu. Hermann onun ölmüş olduğunu gördü.IV

7Mail8** Homme şans moeurs et şans

Bir mektuptan

Lizavetta İvanovna, balo elbisesini henüz çıkarmamış ve Ederin düşüncelere dalmış bir halde odasında oturuyordu. Eve gelince, kendisine isteksizce hizmet teklif eden gözleri uykulu hizmetçiyi, kendisi soyunacağını söyleyerek, savmakta acele etmiş ve Hermann'ı bulacağını

umarak, ama aynı zamanda orada bulunmamasını da isteyerek heyecanla odasına girmişti. Daha ilk bakışta Hermann'ın bulunmadığına kanaat getirmiş ve görüşmelerine engel olan nedenleri yarattığı için talihine şükretmişti. Soyunmadan oturdu; bu kadar kısa bir zamanda geçen ve onu bu kadar ileri götüren bütün bu olayları anımsamaya çalıştı. Delikanlıyı pencereden ilk gördüğü

günün üzerinden üç hafta bile geçmeden onunla mektuplaşmaya başlamış ve genç ondan bir gece randevusu almayı başarmıştı... Mektuplarından bazılarının altında imzası bulunduğu için adını biliyordu. Onunla hiç konuşmamış, sesini duymamıştı. Bu geceye kadar hakkında asla hiçbir şey işitmemişti. Kısacası acayip bir işti bu..

(* 7 Mayıs 18** Ahlaksız ve dinsiz adam.

PUŞKİN

121

Bu gece, baloda, alışıldığı tersine, kendisine yüz vermeyen prenses Polina'ya içerleyen ve kayıtsız görünmek suretiyle ondan intikam almak isteyen Tomskiy, Lizavetta İvanovna'yı davet ederek onunla bitmez tükenmez bir mazurkaya kalkmıştı. Dans devam ettiği sürece, Tomskiy, genç kızın askeri mühendislere gösterdiği aşırı ilgi ile alay etmiş ve genç kızın tahmin ettiğinden de çok şeyler bildiğini ileri sürmüştü. Yaptığı şakalardan bazıları öylesine uygun düşmüştü ki, Lizavetta İvanovna, birkaç kez, Tomskiy'nin kendi sırrını bildiği sanısına kapılmıştı..

Genç kız gülerek ona:

Bütün bunları nereden öğrendiniz? diye sormuştu. Tomskiy: Tanıdığımız kişinin ahbabı olan olağanüstü bir adamdan! demişti.

Bu olağanüstü adam da kimmiş?

Hermann adında biri.

Lizavetta İvanovna hiçbir yanıt vermemiş, ama el eriyle ayaklarının buz kesildiğini hissetmişti.

Tomskiy sözüne devam ederek:

Bu Hermann gerçekten romanlara layık bir kişidir: onda Napolyon'un profili, Mephistopheles'in ruhu vardır. Öyle sanıyorum ki vicdanında en az üç cinayet yatmaktadır. Fakat siz ne kadar sarardınız.

Başım ağrıyor...Hermann...şey.. Arkadaşınızın adı neydi canım? Size ne söyledi?...

Hermann dostundan hiç de hoşnut değil: Onun yerinde ben olsam büsbütün başka türlü

davranırdım, diyor. Hatta bana öyle geliyor ki, Hermann'ın kendisinin sizde gözü var. Hiç olmazsa dostunun âşıkane ahlarını, vahlarını, pek de soğukkanlılıkla karşılayamıyor.

Peki, beni nerede görmüş?

Kilisede, belki de bir gezinti ye rinde... Al ah bilir, belki de siz uyurken odanızda...Ondan her şey umulur.122

MAÇA KIZI

Üç bayanın, Oubli ou Regret(*) sorusuyla yanlarına yaklaşması üzerine, Lizavetta İvanovna için acı verecek kadar meramlı olan bu konuşma yarıda kaldı.

Tomskiy'nin dans için seçtiği bayan bizzat Prensese*** di. Prensese, fazladan bir tur ve sandalyesi önünde de fazladan birkaç dönüş yapmak suretiyle, Tomskiy ile aralarındaki anlaşmazlığı yoluna koymak fırsatını buldu. Tomskiy yerine döndüğü zaman artık ne Hermann'ı, ne de Lizavetta İvanovna'yı düşünüyordu. Genç kız, yarım kalmış konuşmalarını tamamlamak istemişti. Ama mazurka bitmiş, az sonra da ihtiyar kontes evine gitmişti.

Tomskiy'nin sözleri, mazurka sırasında söylenmesi âdet olmuş gevezeliklerden başka bir şey olmamakla beraber, hayalsever kızın ruhuna pek derin işlemişti. Tomskiy'nin çizdiği portre, bizzat genç kızın da hayalinde canlandırdığı portreye benziyordu. Yeni romanlar sayesinde, artık âdileşen bu yüz, hem imgelemine korkutuyor, hem de büyülüyordu.

Genç kız, çıplak kol arını çaprazlama kavuşturmuş ve / hâlâ çiçeklerle süslü başını çıplak göğsüne eğmiş, oturuyordu. Birdenbire kapı açıldı, Hermann içeri girdi. Genç kız titredi. Ürkek bir fısıltı ile:

Neredeydiniz siz? diye sordu. Hermann:

İhtiyar kontesin yatak odasındaydım, dedi. Şimdi oradan geliyorum. Kontes öldü.

Aman Tanrım! Ne diyorsunuz?. Hermann sözüne devam ederek: Galiba da ölümüne ben neden oldum, dedi.

(*) Bu kelimelerden her biri o üç bayandan ikisinin adıdır. Ortadaki bayan, kavalienin yanına gelerek, Oubli'yi mi, yoksa Regret'yi mi istersiniz diye sorar, kavalienin seçtiği adı taşıyan bayan, kavalye ile bir figür yapmak zorundadır.

Lizavetta İvanovna Hermann'a baktı. Tomskiy'nin söylediği: Bu adamın vicdanında en az üç cinayet yatıyor! Sözleri ruhunda yankılar yaptı. Hermann, pencerenin kenarına, kızın yanına oturdu ve ona her şeyi anlattı.

Lizavetta İvanovna, onun anlattıklarını dehşetle dinledi. Demek ki., bütün bu tutkulu mektuplar, bütün bu ateşli yalvarmalar, bu küstahça ve ardı gelmeyen takipler aşktan değilmiş! Para: İşte onun bütün benliğini kaplayan hırs meğer buymuş!.. Onun hırsını giderecek, onu mutlu edecek insan olamazdı. Zaval ı kız bir haydudun, ihtiyar koruyucusunu öldüren bir katilin kör bir yardımcısından başka bir şey değildi. Zaval ı kız, geç kalmış ıstıraplı bir pişmanlıkla acı acı

ağlamaya başladı. Hermann sessizce ona bakıyordu: Hermann'ın yüreği de ıstırap içindeydi. Ama ne zaval ı kızın göz yaşları, ne de açısındaki bu olağanüstü güzel ik, Hermann'ın katı yüreğini etkilememişti. Ölmüş kocakarıyı düşündükçe de vicdan azabı duymuyordu. Onu korkutan biricik şey, kendisini zengin edecek sırrın sonsuza dek kayboluşuydu.

Nihayet Lizavetta İvanovna:

Siz bir canavarsınız! dedi.

Hermann:

Ben onun ölümünü istemiyordum, yanıtını verdi. Tabancam dolu bile değildi.

Sustular.

Şafak sökmeye başlamıştı. Lizavetta İvanovna, bitmek üzere olan mumu söndürdü. Solgun bir ışık odayı aydınlattı. Genç kız, ağlamış gözlerini silerek Hermann'a baktı: Hermann pencere kenarında hareketsiz oturmuş ve kaşlarını çatmıştı. Bu durumunda şaşılacak kadar Napolyon'un portresini andırıyordu. Bu benzeyiş, Lizavetta İvanovna'yı bile şaşırtmıştı.

Genç kız nihayet: 124

MAÇA KIZI

Evden nasıl çıkacaksınız? diye sordu. Sizi gizli bir merdivenden indirmeyi düşünmüştüm. Ama kontesin yatak odasından geçmek gerek. Halbuki ben korkuyorum.

Bu gizli merdiveni nasıl bulacağımı siz bana anlatın; ben çıkarım.

Lizavetta İvanovna kalktı. Komodinden bir anahtar çıkararak Hermann'a verdi ve nasıl çıkılacağını uzun uzun anlattı. Hermann kızın soğuk ve cansız elini sıktı, önüne eğilmiş olan başını öptü ve çıktı.

Dönemeçli merdivenlerden aşağı indi ve tekrar kontesin yatak odasına girdi. Ölü kocakarı kaskatı

olmuş bir halde oturuyordu. Yüzü derin bir sükûnet ifade ediyordu. Hermann ölünün önünde durdu. Adeta bu müthiş gerçekten emin olmak ister gibi uzun uzun kocakarıya baktı. Nihayet çalışma odasına girdi. Duvar kâğıtlarının arkasındaki kapıyı el yordamıyla buldu ve garip bir duygunun etkisiyle heyecanlanarak karanlık merdivenlerden inmeye başladı. Aklından şunları

geçiriyordu: kim bilir, belki de bundan altmış yıl önce, sırtında süslü bir setre, saçlarını a l'oiseau royal taramış, bugün artık çoktandır mezarında çürümüş olan mutlu bir genç, üç köşeli şapkasını göğsüne bastırarak yine bu saatte, bu merdivenlerden, bu yatak odasına süzülüyordu. Onun çok yaşlanmış metresinin yüreği de bugün artık çarpamaz olmuştu.

Hermann, merdivenin aşağısında bir kapı gördü; onu da aynı anahtarla açtıktan sonra, kendisini, sokağa açılan bir ara koridorda buldu.

Bu gece rahmetli barones von V*** geldi. Baştan başa beyazlar giyinmişti. Bana: "Günaydın, bay müşavir!" dedi.

Swedenborg

uğursuz geceden üç gün sonra, Hermann saat dokuzO da, rahmetli kontesin cenaze töreninin yapılacağı*** manastırına gitti. Bir pişmanlık duymamakla beraber "Sen kocakarının katilisin!"

diyen vicdanının sesini de tamamıyla susturamıyordu. Azıcık dindar olmakla birlikte, birçok kör inancı vardı. Ölü kontesin, hayatı üzerinde zararlı etkiler yapabileceğine inandığı için, bağışlamasını istemek amacıyla, kontesin cenaze töreninde bulunmaya karar verdi.

Kilise ağzına kadar doluydu. Hermann kalabalığın arasından zorlukla geçebildi. Tabut, kadife bir sayvan altında duran görkemli bir katafalk üstüne konmuştu. Ölü kadın, el eri göğsünde, başında dantelalı bir hotoz, sırtında beyaz atlastan bir elbise olduğu halde tabutun içinde yatıyordu. Ev halkı ölünün çevresinde dizilmişti: siyah elbiseler giymiş ve omuzlarına armalı kurdeleler takmış

hizmetçiler, el erinde mumlarla; çocukları, torunları, torunlarının çocukları, bir kelime ile akrabaları

tamamıyla siyahlar giymiş bir hal126

MAÇA KIZI

de duruyorlardı. Kimse ağlamıyordu; gözyaşları affectation(*) olurdu. Kontes öylesine ihtiyardı ki, ölümü, kimseyi hayrette bırakamazdı; zaten akrabaları çoktandır ona, gerektiğinden çok yaşamış

bir insan gözüyle bakıyorlardı. Genç bir piskopos, bir nutuk söyledi. Uzun hayatı, Hıristiyanca bir ölüme sessiz ve dikkatli bir hazırlanıştan ibaret olan bu Hıristiyan kadının sakin ölümünü, basit ve dokunaklı kelimelerle tasvir etti. Vaiz: "Azrail, onu dini düşünceler içinde ölümsüz nişanlısını

beklerken alıp götürdü" dedi.

Ayin, hazin bir nezaket töreni ile sona eriyordu. Kontesle, son kez olarak, ilkin akrabaları

vedalaştılar... Sonra, yıl arca kendi boş ve anlamsız eğlencelerine katılmış, ihtiyar kontesin önünde eğilmeye gelen sayısız konuklar ilerledi. Bunlardan sonra da, bütün ev halkı vedalaştı. Eh sonunda, merhumenin yaşıtı olan ihtiyar bir nedime yaklaştı. İki genç kız, kadının kol arına girmişti. Nedime, yerlere kadar eğilecek bir halde değildi. İhtiyar hanımının soğuk elini öperken, gözyaşı döken biricik insan o oldu. Kadından sonra Hermann, tabuta yaklaşmak cesaretini gösterdi. Yere kapandı ve çam dal arıyla örtülü soğuk zemin üzerinde birkaç dakika yattı. Sonra, kendisi de ölü kadar sararmış bir halde doğruldu, katafalkın merdivenlerine çıktı ve eğildi. Bu sırada ölünün, bir gözünü kırparak kendisine alaycı alaycı baktığını sandı.

Birdenbire kendini geri çeken Hermann'ın ayağı kaydı ve gürültü ile sırtüstü yere yuvarlandı. Onu kaldırdılar.. Aynı dakikada Lizavetta İvanovna'yı baygın bir halde kilisenin önüne çıkardılar. Bu olay, birkaç dakika için, bu hazin törenin şatafatını bozdu. Ziyaretçiler arasında boğuk bir mırıltı yükseldi. Kontesin yakın akrabasından zayıfça bir mabeyinci, yanında durmakta olan bir İngilizin kulağına

(* Aslında Fransızca yazılmıştır İkiyüzlülük yapmacıklık anlamına gelir (H.A.Ediz).

PUSKİN

127

eğilerek, genç subayın, kontesin gayri meşru oğlu olduğunu fısıldadı. İngiliz bu sözlere, soğuk bir "Ya!" ile yanıt verdi.

Hermann bütün gün son derece sinirli bir haldeydi. Tenha bir meyhanede öğle yemeğini yedi.

İçindeki heyecanı bastırmak umuduyla alışık olmadığı halde pek çok içti. Fakat şarap, düş

gücünü büsbütün kamçılıdı. Eve gelince, soyunmadan kendini karyolaya attı ve derin bir uykuya daldı.

Ancak geceleyin uyandı. Ay ışığı odasını aydınlatıyordu. Saate baktı: Üçe çeyrek vardı. Uykusunu almıştı. Karyolaya oturdu, ihtiyar kontesin cenaze törenini düşünmeye başladı.

Bu sırada birisi sokak tarafından pencereden ona baktı ve hemen uzaklaştı. Hermann buna hiç

önem vermedi. Bir dakika sonra antre kapısının açıldığını duydu. Hermann, emir erinin, âdeti olduğu üzere sarhoş bir halde, gece gezintisinden döndüğünü sandı. Ama tanımadığı bir ayak sesi işitti! Biri, terliklerini yavaşça sürüyerek yürüyordu. Kapı açıldı. Beyazlar giyinmiş bir kadın içeri girdi. Hermann bunu ihtiyar sütnesi sandı, onun bu zamanda gelişini gerektirecek nedenler ne olabilir diye hayret etti. Fakat beyazlı kadın, âdeta kayarak, birdenbire Hermann'ın önünde peyda oluverdi. Hermann kontesi tanıdı. Kontes açık bir sesle: Sana istemeyerek geldim, dedi. Ricam yerine getirmem bana emrolundu. Üçlü, yedili, birli, birbiri ardınca sana oyunu kazandırır. Fakat, yirmi dört

saatte ancak bir kâğıt çıkaracak ve bir daha da asla eline kâğıt almayacaksınız!. Evlatlığım Lizavetta İvanovna ile evlenirsen beni öldürmeni bağışlarım.

Kontes bu sözleri söyledikten sonra yavaşça döndü, kapıya doğru gitti ve terliklerini sürüyerek gözden kayboldu. Hermann koridor kapısının kapandığını işitti. Pencereden, birinin, tekrar kendisine baktığını gördü.128

MAÇA KIZI

Hermann uzun bir süre kendini toplayamadı. Öteki odaya çıktı. Emir eri yerde uyuyordu. Zorlukla onu uyandırabüdi. Emir eri her zamanki gibi sarhoştı: Ondan hiçbir şey öğrenmek mümkün değildi. Koridorun kapısı kilitliydi, Hermann odasına döndü; mumu yaktı ve kendisine görünenleri yazdı.

VI

Bekleyiniz!

Siz bana ne cesaretle bekleyiniz dediniz?

Ekselans, ben lütfen bekleyiniz, dedim.

fizik dünyasında iki cisim aynı yeri dolduramadığı gibi, madde dışı dünyasında da iki değişmez düşünce aynı zamanda yaşayamaz. Üçlü, yedili, birli, Hermann'ın imgeleminde pek çabuk ölü

kontesin hayalini unutturdu. Üçlü, yedili, birli onun aklından bir türlü çıkmıyor, dudaklarından hiç

eksik olmuyordu. Genç bir kız görünce: "Ne kadar da düzgün vücudu var, tıpkı kupa üçlüsü gibi"

diyor; kendisine saatin kaç olduğu sorulduğu zaman "yediliye beş var" yanıtını veriyordu. Her göbekli erkek, ona birliyi anımsatıyordu. Üçlü, yedili, birli, mümkün olan her biçime girerek onu uykusunda bir manolya grandi flora halinde açılıyor; yedili, gözüne gotik bir kapı biçiminde, birli ise, kocaman bir örümcek gibi görünüyordu. Bütün düşünceleri bir noktada, kendisine pek pahalıya mal olan sırdan yararlanmak noktasında toplanıyordu. İstifasını vererek seyahate çıkmayı kafasında kurmaya başladı. Paris'in açık kumarhanelerinde, sihirli talihin definelerini zorlamak niyetindeydi.. Ama bir rastlantı, onu bu sıkıntıdan kurtardı.130

MAÇA KIZI

Bütün hayatını kumar masaları başında geçirmiş, bir tarihte bonolar kazanarak ve peşin paralar kaybederek milyonlar biriktirmiş olan meşhur Çekalinski'nin başkanlığında Moskova'da zengin oyuncularından bir dernek kurulmuştu. Uzun yıl arın tecrübesi ona arkadaşlarının güvenini; kapılarının herkese açık bulunuşu, yemeklerinin nefaseti, nezaket ve neşesi ise, halkın saygısını

kazandırmıştı. Çekalinski Petersburg'a geldi. Kumar yüzünden baloları unutan ve firavun oyununun tutkusunu, çapkınlığın zevkine tercih eden gençlik, ona akın etmeye başladı. Narumov, Hermann'ı oraya götürdü.

Terbiyeli garsonlarla dolu bir sıra süslü odalardan geçtiler. Birkaç general e müşavir Whist oynuyorlardı. Birtakım gençler, kanepelere kurulmuş, dondurma yiyor ve pipo içiyorlardı. Salonda, yirmi kadar gencin etrafına toplandığı uzun masanın başında ev sahibi oturmuş, banko tutuyordu.

Bu altmış yaşlarında, görünüşü insana büyük bir saygı aşıl原因 bir kişiydi. Baş, gümüş rengi saçlarla örtülüydü. Yuvarlak ve taze yüzü, iyilik ifade ediyordu. Gözleri, devamlı bir gülümseme pırıltısı ile yanıyordu. Narumov ona Hermann'ı tanıttı. Çekalinski, Hermann'ın elini dostça sıktı ve resmiyete gerek olmadığını söyleyerek oyuna devam etti.

Parti uzun sürmüştü. Masanın üzerinde otuzdan fazla kâğıt vardı. Çekalinski her oyundan sonra, oyuncuların vaziyet almalarına zaman bırakmak için duruyor, zararları kaydediyor, oyuncuların isteklerini nezaketle dinliyor, dikkatsiz bir elin büktüğü bir kâğıdın ucunu daha büyük bir nezaketle düzeltiyordu. Nihayet parti bitti. Kâğıtları karıştırdı ve ikinci bir partiye hazırlandı. Hermann, hemen oracıkta oynamakta olan şişman birinin omuzu üzerinden elini uzatarak: İzin verirseniz, ben bir de bir kâğıt koyayım dedi.

Çekalinski, razı olduğunu gösteren sessiz bir gülümseyişle eğildi. Narumov, uzun süren perhizinin sona erişinden ötürü Hermann'ı kutladı ve talihinin açık olmasını diledi.

PUŞKİN

131

Hermann:

Ben hazırım, dedi. Ve oyuna sürdüğü parayı, kâğıdının üst tarafına tebeşirle kaydetti.

Banko, gözlerini kırpıştırarak:

Efendimiz ne kadar koydunuz? diye sordu. Af buyurun gözlerim seçemiyor.

Hermann:

Kırk yedi bin! dedi.

Bu sözler üzerine bütün başlar bir anda çevrildi ve bütün gözler Hermann'a dikildi. Narumov:

"Hermann aklını oynattı!" diye düşündü.

Çekalinski, yüzünden hiç eksik olmayan gülümseyişi ile:

Oyununuzun çok yüksek olduğunu söylememe izin veriniz, dedi. Burada şimdiye kadar hiç

kimse, bir seferinde iki yüz yetmiş beş rubleden fazla para koymamıştır.

Hermann itiraz ederek:

Ne yapalım? dedi. Siz benim kâğıdımı görüyor musunuz, görmüyor musunuz?.

Çekalinski, razı olduğunu bildiren aynı sessiz eda ile eğildi: Yalnız size arz etmek isterim ki, dostlarımla güvenine layık bir insan olmam itibariyle ancak peşin para ile oynayabilirim. Ben şahsen, elbette, sözünüzün yeter olduğuna inanırım, ama, oyunun ve hesapların dürüstlüğü adına parayı kâğıdın üzerine koymanızı rica ederim.

Hermann cebinden bir çek çıkardı ve Çekalinski'ye uzattı. Çekalinski, çeki şöylece bir göz attıktan sonra, onu Hermann'ın kâğıdı üzerine koydu. Çekalinski kâğıt vermeye başladı. Sağa dokuzlu, sola da üçlü geldi. Hermann kâğıdını göstererek:

Kâğıdım kazandı! dedi.132

MAÇA KIZI

Oyuncular arasında bir mırıltı yükseldi. Çekalinski'nin suratı asıldı. Ama hemen yine eski gülümsemesini ele aldı:

Paranızı emreder misiniz? diye sordu? Lütfedersiniz!.

Çekalinski cebinden birkaç banknot çıkardı ve hemen hesabı temizledi. Hermann paralarını aldı

ve masadan uzaklaştı. Narumov şaşkınlığını bir türlü yenemiyordu. Hermann bir bardak limonata içti ve evine gitti.

Ertesi akşam yine Çekalinski'ye geldi. Ev sahibi banko tutuyordu. Hermann masaya yaklaştı.

Oyuncular ona hemen yer verdiler... Çekalinski onu nezaketle selamladı.

Hermann yeni bir partinin başlamasını bekledi. Bir kâğıt aldı ve üzerine kendi kırk yedi bin rublesiyle dün akşamki kazancını koydu.

Çekalinski kâğıt vermeye başladı. Vale sağa, yedili sola düştü.

Hermann yediliyi açtı.

Herkesin ağzından bir "Ah!" yükseldi. Çekalinski görünüşe göre şaşırılmıştı. Doksan dört bin rubleyi sayıp Hermann'a teslim etti. Hermann paraları soğukkanlılıkla aldı ve hemen oradan uzaklaştı.

Ertesi akşam Hermann yine kumar masasında göründü. Herkes onu bekliyordu. General erle müşavirler, bu görülmemiş oyunu seyretmek için kendi Whistlerini bırakmışlardı. Genç subaylar kanepelerden fırlamış, bütün garsonlar salona dolmuştu. Herkes Hermann'ın başına üşüşmüştü.

Öteki oyuncular kâğıtlarını koymamış, oyunun nasıl biteceğini merakla bekliyorlardı. Hermann masanın başında durmuş, yüzü sapsarı, ama yine de gülümsemesini elden bırakmayan Çekalinski'ye karşı bir başına oynamaya hazırlanıyordu. Her ikisi de yeni birer deste kâğıt açtılar... Çekalinski kâğıtları karıştırdı. Hermann kesti. Kendi kâğıdını masaya koyarak, onu bir banknot yığını ile örttü.

Bu bir düel oyu andırıyordu. Ortalıkta derin bir sessizlik vardı. Çeka PUSKİN

133

linski kâğıt vermeye başladı. El eri titriyordu. Sağa kız, sola da birli geldi. Hermann: Birli kazandı! diyerek kendi kâğıdını, açtı. Çekalinski nezaketle: Kızınız kaybetti! dedi.

Hermann titredi: Gerçekten de, elinde birinin yerine bir maça kızı vardı. Gözlerine inanamıyor, nasıl olup da yanıldığını bir türlü anlamıyordu.

O anda, maça kızı gözünü kırparak kendisine gülümsüyormuş gibi geldi. Bu şaşılacak benzeyiş onu şaşırttı. Dehşetle:

Kocakarı! diye haykırdı.

Çekalinski kaybedilen banknotları önüne çekti. Hermann hareketsiz duruyordu. Masadan ayrıldığı zaman gürültülü konuşmalar başladı. Kumarbazlar: "Yaman para sürdü!" diyorlardı.

Çekalinski yeniden kâğıtları karıştırdı: Oyun doğal gidişini sürdürdü.SONUÇ

Hermann oynattı. Obuhov hastanesinin 17 numaralı koğuşunda yatıyor, hiçbir soruya yarat vermiyor; yalnız büyük bir süratle üçlü, yedili, birli; üçlü, yedili, kız, sözlerini mırıldanıp duruyor.

Lizavetta İvanovna, çok sevimli bir gençle evlendi. Hal ve vakti oldukça yerinde olan ve bir yerde memur bulunan bu genç, ihtiyar kontesin eski kâhyasının oğludur. Lizavetta İvanovna akrabasından yoksul bir kızı yanına almış büyütüyor.

Tomskiy yüzbaşılığa terfi etti; Prens Polina ile evleniyor.

1834

MISIR GECELERİ Quel esi cet homme?

Ha, c'est un bîen grand talent, il fait de sa voix tout ce qu'il veut.

Il devrait bien, ma dame, s'en faire une cu lotte(*).

Çarskiy Petersburg'un yerlilerindendi. Daha otuzunda 5 yoktu. Evli değildi. Çalışmak zorunda da değildi. İyi zamanlarda vali muavinliği yapmış olan merhum amcası, kedisine büyücek bir çiftlik bırakmıştı. Çarskiy'nin hayatı çok hoş geçebilirdi. Ama, şiir yazıp yayınlamak talihsizliğine uğramıştı. Dergilerde adı şairdi, uşak odalarında ise kendisine "destancı" derlerdi.

Şairler, yararlandıkları bütün geniş ayrıcalıklara karşın, (itiraf etmelidir ki, gramer kural arı dışına çıkmak ve öteki bazı şairce ayrıcalıklar bir yana bırakılırsa, Rus şairlerinin öyle pek göze batacak ayrıcalıkları da yoktur) büyük bir takım zarar ve sıkıntılarla karşı karşıyaydılar.

Bir şair için en acı, en dayanılmaz fenalık, bir damga gibi kendisine vurulan ve yakasını bir türlü

bırakmayacak olan bu şairlik unvanıdır. Halk şaire, kendi malı imiş gibi bakar. Onun düşüncesine göre, şair halkın zevki ve çıkarı için yaratılmıştır. Şair köyden mi dönüyor, ilk rastladığı adam ona şunu sorar:

(*) Kim bu adam?

Haaa... O gerçekten büyük bir yetenektir. Sesiyle her istediği şeyi yapabilir.

Sesiyle kendine bir külot yapsa bari, madam. (Ç.N.)138

MISIR GECELERİ

" Bize yine bir şeyler getirmediniz mi?" Şair bozulan işlerini, veya sevdiği bir insanın hastalığını mı düşünüyor? Hemen, bayağı bir gülüşe karışan şu bayağı sözleri işitirsiniz: "Her halde bir şeyler yaratıyorsunuz!" Şair birine mi âşık olmuştur? Sevgilisi hemen İngiliz mağazasından bir albüm satın alır ve aşk şiirleri beklemeye başlar. Önemli bir iş konuşmak için hemen hiç tanımadığı bir kimsenin ziyaretine mi gidiyor? Beriki hemen oğlunu çağırır ve çocuğu falanın manzumelerini okumaya zorlar. Çocukcağz şairi, yine şairin berbededilmiş şiirleriyle ağırlar. Bunlar şairliğin henüz hoş yanlarıdır. Ya kötü yanları kim bilir nasıl olmalıdır? Çarskiy'nin söylediğine göre tebrikler, sorular, albümler ve çocuklar, kendisini öylesine bıktırmışlardır ki, her dakika kaba bir davranışta bulunmaktan kendisini zor tutuyormuş.

Çarskiy, bu çekilmez sanı başından atabilmek için, mümkün olan her çareye başvururdu.

Edebiyatçı kardeşlerinin toplantılarından kaçır, yüksek sosyete adamlarını, hatta bunların da en anlamsızlarını onlara tercih ederdi. Konuşmalarında en bayağı şeylerden söz eder, hiçbir zaman edebiyata dokunmazdı. Giyinişlerinde, hayatında ilk kez Petersburg'a gelmiş genç bir Moskovalının ürkeklik ve kör inancıyla, daima en son modaya uyardı. Bir kadının yatak odası

kadar derli toplu olan çalışma odasında, yazar olduğunu anlatacak hiçbir şey yoktu: Kitapları

masaların altlarında ve üstlerinde yuvarlanmaz, kanepede mürekkep lekeleri görülmezdi. İlham perisinin varlığını, süpürge ile fırçanın yokluğunu gösteren düzensizlik de göze çarpmazdı.

Yüksek sosyete dostlarından biri onu elinde kalemlerle görecekti olsa, Çarskiy'nin fena halde canı

sıkılırdı. Saklık yeteneği ve duyarlık gibi yeteneklere sahip bir insanın böylesine önemsiz şeylerle uğraşabileceğine inanmak bile zordu. Çarskiy, bazen, kendisini müthiş bir meraklısı, bazen kaşarlanmış bir kumarbaz, bazen de ince bir yemek meraklısı gibi göstermekle beraber, adi bir beygiri bir arap atından bir türlü ayırtedemez, kozları hiçbir zaman aklında tutul

PUŞKİN _____ 139

tamaz ve külde pişmiş patatesi, Fransız mutfağının çeşitli icatlarına, içinden, tercih ederdi.

Çarskiy, çok dağınık bir hayat sürüyordu. Hiçbir baloyu kaçırmaz, bütün diplomatik ziyafetlerde midesini şişirir, her gece davetinde, Rezanov dondurması gibi, bulunması zorunlu görülürdü.

Lakin Çarskiy bir şairdi ve bu tutkusu, önüne geçilmez bir haldeydi: Saçma düşünceler (Çarskiy ilhama bu adı verirdi) kendisine musal at olduğu zaman odasına kapanır, sabahtan gecenin geç

vakitlerine kadar yazı yazardı. Çarskiy, ancak böyle zamanlarda gerçek bir mutluluk duyduğunu samimî dostlarına itiraf ederdi. Başka zamanlarda ise, kırılıp dökülerek, olduğundan başka türlü görünerek ve her dakika şu ünlü: Yeni bir şey yazdınız mı? sorusunu dinleyerek dolaşır dururdu.

Çarskiy bir sabah, ruhunun sonsuz bir mutlulukla kanatlandığını hissetti. Böyle anlarda, kafanızın içindeki hayal er, gayet açık olarak gözlerinizin önünde canlanır. Böyle zamanlarda, duygularınızı ifade edebilmek için, hiç beklemediğiniz, canlı kelimeler bulursunuz. Dizeler kolayca kaleminize boyun eğer; ahenkli uyaklar, düzgün fikirlerinizi karşılamak için adeta koşuşur.

Çarskiy bütün ruhuyla tatlı bir vecd içindeydi... Ne yüksek sosyete, ne yüksek sosyetenin görüşleri, ne de kendi kaprisleri, artık onun için yoktu. Çarskiy şiir yazıyordu.

Birdenbire şairin oda kapısı gıcırdadı ve yabancı bir baş göründü. Çarskiy irkildi ve kaşlarını çattı, can sıkıntısıyla:

Kim o? diye sordu. Ve içinden hiçbir zaman antrede bulunmayan hizmetçilerine lanetler savurdu.

Yabancı içeri girdi. Uzun boylu ve zayıfçaydı; otuz yaşlarında görünüyordu. Esmer yüzünün çizgileri anlamlıydı: siyah saç perçemleriyle örtülmüş solgun ve yüksek alnı, parlak siyah gözleri, kartal burnu, sarı, esmer çökük yanaklarını çevreleyen sık, siyah sakalı, bu adamın bir yabancı

olduğunu gösteriyordu. Üzerinde, dikiş yerleri ağarmış siyah bir140

MISIR GECELERİ

frak vardı. Sonbahar oldukça ilerlemiş olduğu halde, yazlık bir pantolon giymişti. Yıpranmış siyah kravatının altındaki sarımtırak plastronunda yalancı bir elmas parlıyordu. Tüylü şapkası, hem iyi, hem kötü günler görmüşe benziyordu. Bu adamla bir ormanda karşılaşırsanız bir haydut; onu kibar salonlarında görseniz bir suikastçı; kendisine kapınızın önünde rastlarsanız iksir ve sıçanotu satan bir şarlatan sanırdınız.

Çarskiy ona, Fransızca:

Ne istiyorsunuz? diye sordu.

Yabancı, yerlere kadar eğilerek karşılık verdi:

Signor, lei voglia perdonarmi si...(*)

Çarskiy ona, oturmasını önermedi. Kendisi de ayağa kalktı. Konuşma İtalyanca devam etti.

Yabancı:

Ben Napolili bir sanatçıyım, diyordu. Durum beni, yurdundan ayrılmaya, zorladı. Yeteneğime güvenerek Rusya'ya geldim.

Çarskiy, Napoli'linin viyolonsel e birkaç konser vermek ve evlere bilet satmak niyetinde olduğunu sandı. Eline yirmi beş ruble sıkıştırıp, bir an önce ondan kurtulmayı düşündü. Fakat yabancı

şunları ekledi:

Signor, meslektaşınıza dostça bir yardımda bulunacağınızı ve beni de devam etmekte olduğunuz yerlere götüreceğinizi umarım.

Çarskiy'nin ününe bundan daha etkili bir hakaret yapılamazdı. Kendisini meslektaşı diye tanıttana, kibir ve azametle bir göz attı. Öfkesini zorlukla yenerek sordu: Kim olduğunuzu ve beni kim sandığınızı sormama izin verir misiniz?.

Napolili, Çarskiy'nin canı sıkıldığını farketmişti. Kekeleyerek yanıt veriyordu: (*) Aslında İtalyanca yazılmıştır. Ekselans, affınızı rica ederim, eğer...

PUŞKİN

141

Signor... Ho creduto... Ho sentito... La vostra eccellenza perdonera...(*) Çarskiy kuru bir tavırla tekrarladı:

Ne istiyorsunuz? İtalyan:

Sizin o olağanüstü yeteneğiniz hakkında çok şeyler işittim, dedi. Buralı mösyölerin sizin gibi üstün bir şairi, her biçimde himaye etmeyi bir şeref sayacaklarına eminim... İşte bundan ötürü size gelmeye cesaret ettim...

Çarskiy onun sözünü kesti:

Yanılıyorsunuz signor. Bizde şairlik diye bir san yoktur. Şairlerimiz, mösyölerin himayesinden yararlanamazlar: çünkü bizim şairlerimiz de mösyödür. Kültür koruyucularımız (Al ah onların belasını versin!) eğer bunu bilmiyor. larsa, bu kendileri için daha fenadır. Bizde, çalgıcıların sokakta yakalayıp kendilerine livretto yazdırdıkları üstü başı yırtık papazlar yoktur. Bizde şairler, yardım dilenmek için, yaya olarak kapı kapı dolaşmazlar.. Benim, sözüm ona, büyük bir şair olduğumu, her halde size şaka olarak söylemişlerdir. Gerçi, bir zamanlar ben de birkaç kötü

taşlama yazmıştım. Fakat Al aha şükür şair baylarla hiçbir ilişğim yoktur ve olmasını da istemem.

Zaval ı İtalyan utanmıştı. Etrafına bir göz attı. Tablolar, mermer ve tunç heykel er, gotik etajerlere

yerleştirilmiş değerli oyuncaklar onu şaşırttı... Önünde durmakta olan başında dibadan yapılmış

sorguçlu bir takke, sırtında, yaldızlı bir çin hırkası, belinde Türk şalından bir kuşak bulunan bu kendini beğenmiş dandy ile, aşınmış kravatlı, eskimiş fraklı zaval ı bir göçebe sanatçı arasında ortaklaşa hiçbir şey olmadığını anladı. İtiraz yol u tutarsız birkaç söz söyledi, eğildi ve gitmek istedi.

(*) Aslında İtalyanca yazılmıştır. "Sinyor sandım ki, Bana öyle geliyor ki... "Efendimiz beni bağışlayacaklar..." anlamına gelir." (Ç.N.)142

MISIR GECELERİ

İtalya'nın acınacak görünüşü, ufak tefek bazı kusurlarına karşın iyi ve soylu bir yüreği olan Çarskiy'ye dokundu. Onurunun bu saha kalkışından utandı. İtalyana: Nereye gidiyorsunuz, canım? dedi, durunuz... Hak etmediğim bir sanı üzerimden atmak ve size şair olmadığımı anlatmak zorundaydım. Şimdi işlerinizden konuşalım. Mümkün olan her yardımı size yapmaya hazırım. Siz çalgıcı mısınız?

İtalyan:

Hayır, eccelanza(*) dedi, ben yoksul bir emprovizatö

Davranışının bütün zalimliğini hisseden Çarskiy:

Emprovizatör ha? diye haykırdı. Emprovizatör olduğunuzu önceden neye söylemediniz?

Çarskiy, içten gelen bir pişmanlık duygusuyla İtalyanın elini sıktı.

Çarskiy'nin dost yüzü İtalyan'ı cesaretlendirmişti. Açık yürekle niyetlerinden söz etmeye başladı.

Kılığı kıyafeti aldatıcı değildi: Paraya ihtiyacı vardı. Rusya'da kendi aile durumunu az çok düzeltmeyi düşünüyordu. Çarskiy dikkatle dinledi. Sonra da zaval ı sanatçıya: Başarı kazanacağınıza umudum var, dedi. Bura sosyetesı hiçbir zaman bir emprovizatör dinlememiştir. Herkes bunu merak edecek... Doğrusunu isterseniz, bizde İtalyanca pek de revaçta değil... Sizi anlamayacaklardır. Ama bunun zararı yok! Önemli olanı sizin sükse yapmanızdır.

Düşünceye dalan emprovizatör:

Fakat sizde İtalyanca'dan anlayan yoksa, kim gelip beni dinleyecek? dedi.

(*) Aslında İtalyanca yazılmıştır: "ekselans" demektir.

(**) Kendisine verilen bir konuya uygun olarak irticalen şiir söyleyen sanatçı (H.A.Ediz) Korkmayınız, gelirler: Birtakımı merak ettiği için gelir; birtakımı ise, nasıl olursa olsun gecesini geçirmek için gelir; üçüncü birtakım da, İtalyanca bildiğini göstermek için gelir. Ama tekrar ediyorum, önemli olanı sizin sükse yapmanızdır. Siz sükse yapacaksınız, size söz veriyorum.

Çarskiy emprovizatörün. adresini alarak ondan çok

dostça ayrıldı ve...

Hemen o akşam İtalyan'ın hesabına çalışmaya koyuldu.PUŞKİN

145

II

Ben çarım, ben esirim, ben Solucanım.

Derjavın

Etesi gün Çarskiy, otelin pis ve karanlık koridorunda 35 numaralı odayı arayıp buldu. Kapının önünde durdu ve kapıyı çaldı. Dünkü İtalyan kapıyı açtı. Çarskiy ona: Başarı! dedi. Sizin iş torbada keklik! Prenses** salonunu size veriyor. Dün akşam kibar bir toplantıda Petersburg'un yarısını sağlamayı başardım. Biletleri ve ilânları bastırınız! Parlak bir başarı değilse bile bir kazanç garanti edebilirim.

İtalyan, kendi güneyli ırkına özgü canlı hareketlerle sevincini belirterek bağırdı: Asıl önemli olanı da budur. Bana yardım edeceğinizi ben zaten biliyordum. Corpo di Bacco(*). Siz de benim gibi bir şairsiniz; ne dersiniz deyiniz, şairler iyi çocuklardır vesselam! Bilmem ki size nasıl teşekkür edeyim? Durunuz, emprovizasyon dinlemek ister misiniz?

Emprovizasyon mu? Fakat bir dinleyici kütlesi, müzik ve alkış sağanağı olmadan yapabilir misiniz?

Geç efendim, geç! Bundan iyi bir dinleyici ben nerede bulabilirim? Siz şairsiniz, beni onlardan iyi anlarsınız. Sizin sessizce cesaret verişiniz benim için bütün bir alkış sağına (*) Aslında İtalyanca yazılmıştır. "Hay Al ah lâyığını versin" anlamına gelir. (H.AEdiz) ğından daha değerlidir. Şuraya bir yere oturunuz da bana bir konu veriniz.

Çarskiy, bavulun üzerine oturdu (Hücrede bulunan iki sandalyeden birisi kırık, diğerinin üzerine ise bir sürü kâğıt ve çamaşır yığılmıştı). Emprovizatör masadan kitarayı aldı. Kemikli parmaklarıyla akordunu yaparak Çarskiy'nin karşısına dikildi ve ısmarlayacağı şeyi beklemeye başladı. Çarskiy:

İşte size konu, dedi: Şair, şarkılarının konusunu kendi seçer. Kütlenin, onun esinini yönlendirmeye hakkı yoktur.

İtalyanın gözleri parladı. Çalgısını biraz daha akordetti. Başını gururla kaldırdı. Bir anlık duyguların ifadesi olan ateşli beyitler, ahenkli olarak dudaklarından dökülmeye başladı.

İşte, Çarskiy'nin bel eğinde kalan kelimelerle dostlarımızdan birinin serbest olarak naklettiği mısralar...

İtalyan sustu, hayretler içinde kalan ve duygulanan Çarskiy susuyordu. Emprovizatör sordu: E, nasıl buldunuz?

Çarskiy İtalyan'ın elini yakaladı ve kuvvetle sıktı. Emprovizatör tekrar sordu: Nasıl, beğendiniz mi?

Şair:

Şaşılacak şey, dedi. Bu nasıl oluyor? Yabancı bir düşünce kulağınıza çalınır çalınmaz, sanki bununla yakınlığınız varmış, bunu büyütüp nazlandırmışsınız, durmadan üzerinde işlemişsiniz gibi, kendi malınız haline geliverdi. Demek' ki sizin için ne bir zorluk, ne bir yadırgayış, ne de esinden önce gelen o huzursuzluk diye bir şey yok! Şaşılacak şey doğrusu!

Emprovizatör:146

MISIR GECELERİ

Her yetenek açıklanması olmayan bir nesnedir, diye yanıt verdi. Bir heykelci, bir Karara mermeri parçasında saklı bulunan Jüpiter'i nasıl oluyor da görüyor? Sonra elindeki kalem ve çekiçle bu mermeri parçalayarak nasıl oluyor da Jüpiter'i meydana çıkarıyor? Bir şairin kafasından, düşünceler, neden dört uyakla bezenmiş olarak düzgün, aynı biçimde dizelerle ölçülü bir halde meydana çıkıyor? İzlenimlerdeki bu hızı, insanın kendi esiniyle bir başkasının iradesi arasındaki bu sıkı bağı, bizzat bir emprovizatör kadar hiç kimse anlayamaz. Benim size bunu anlatmak isteyişim boştur. Ne ise ... İlk konserimi düşünmek gerek. Siz ne dersiniz? Hem halka ağır gelmemesi, hem de benim zarar etmemem için biletlere nasıl bir fiyat koymalıyız? Diyorlar ki la signora Catalani bilet başına 25 er ruble almış? Fena bir fiyat değil!

Birdenbire şiirin yüksekliklerinden bir bakkal dükkânının tezgâhı altına düşmek Çarskiy için hoş

bir şey olmamıştı. Fakat Çarskiy geçinme zorluğunu çok iyi anlıyordu. Bunun için İtalyanla tüccarca hesaplara girişti. İtalyan bu münasebetle, kâr konusunda, öyle vahşi bir hırs, öylesine saf bir sevgi gösterdi ki, Çarskiy'ye iğrenç görünmeye başladı. Çarskiy bu olağanüstü

emprovizatörün kendisinde uyandırdığı hayranlık duygularını büsbütün kaybetmemek için, oradan bir an önce uzaklaşmakta acele etti. Kafası pek meşgul olan İtalyan bu değişikliği farketmedi.

Daima minnettar kalacağını ısrarla söyleyerek yerlere kadar eğilerek Çarskiy'yi koridor boyunca ve merdivenlerin başına kadar geçirdi.

III

Biletlerin fiyatı 10 rubledir. Saat yedide başlıyor.

Duvar ilânı

Prens **in salonu emprovizatörün emrine verilmişti, Sahne kurulmuş, 12 sıra sandalye konmuştu. Belirtilen günde, akşamın yedisinden beri salon aydınlatılmıştı. Kapıda bir masanın önünde, bilet satmak ve gelenlerin biletlerini almak üzere gri şapkasının tüyleri kırılmış, her parmağında yüzükler bulunan uzun burunlu ihtiyar bir kadın oturuyordu. Cümle kapısında jandarmalar duruyordu. Ahali gelmeye başladı. İlk gelenlerden biri Çarskiydi. Çarskiy, temsilin başarılı olması için büyük bir ilgi göstermişti. Yapılan işlerden hoşnut olup olmadığını öğrenmek için emprovizatörü görmek istiyordu: İtalyan'ı yan odalardan birinde, sabırsızlıkla saatine bakarken buldu. İtalyan garip bir kıyafetteydi: Baştanbaşa siyahlar giyinmişti. Gömleğinin dantelalı

yakası açıktı; çıplak boynu garip beyazlığıyla, gür ve siyah sakalından keskin bir çizgi ile ayrılmıştı. Aşağı düşmüş perçemleri alnını ve kaşlarını örtüyordu. Bütün bunlar bir şairi gezici bir hokkabaz kılığında görmekten sinirlenen Çarskiy'nin, hiç de hoşuna gitmemişti. İtalyan'la kısa bir konuşmadan sonra gittikçe dolmakta olan salona döndü.

148

MISIR GECELERİ

Kısa bir zamanda bütün koltuklar şık bayanlarla doldu. Erkekler sıkışık bir sıra halinde sahnenin altında, duvar dibinde ve en gerideki sandalyelerin ardında yer aldılar. Çalgıcılar sehparlarıyla sahnenin iki yanını doldurdular. Orta yerde, bir masanın üzerinde porselen bir vazoduruyordu.

Seyirciler çok kalabalıktı. Herkes, sabırsızlıkla oyunun başlamasını bekliyordu. Nihayet saat yedi buçukta çalgıcılar kımıldadı. Aletlerini hazırladılar ve "Tancreda"nın uvertürünü çalmaya başladılar. Herkes yerine oturdu, sesler kesildi. Uvertürün son nağmeleri inledi... Ve salonun dört bir yanından yükselen şiddetli bir alkış sağanağı arasında emprovizatör, derin reveranslarla sahnenin en kenarına yaklaştı.

Çarskiy, birinci dakikanın nasıl bir etki yapacağını üzüntüyle bekliyordu. Fakat, kendisine o kadar çirkin görünmüş olan kıyafetin, dinleyiciler üzerinde aynı etkiyi yapmadığını gördü: Bizzat Çarskiy, birçok lamba ve mumların aydınlattığı sararmış yüzü ile emprovizatörü sahnede gördüğü zaman, onda, gülünç hiçbir şey bulamadı.

Alkış dindi, konuşmalar kesildi.

.....İtalyan, kötü bir Fransızcayla meramını anlatarak dinleyicilerden ayrı bir kâğıda yazmak suretiyle birkaç konu seçmelerini rica etti. Bu beklenmeyen davet karşısında herkes birbirine baktı

ve kimse bir yanıt vermedi. İtalyan biraz bekledikten sonra, ürkek ve sakin bir sesle ricasını tekrarladı.

Çarskiy, tam sahnenin dibinde duruyordu. Onu bir üzüntü aldı: onsuz bu işin yürümeyeceğini, kendisi bir konu yazmak zorunda olduğunu hissetti. Gerçekten de birkaç kadın başı ona dönmüş, önceleri yavaşça, sonra gittikçe yükselen bir sesle kendisine seslenmeye başlamışlardı.

Çarskiy'nin adını duyan emprovizatör, gözleriyle ayakları dibinde onu aradı. Ve dost bir gülümseyişle ona bir tomar kâğıt

PUSKİN

149

la bir kurşun kalemi uzattı. Bu komedyada rol almak Çarskiy'nin fenasına gitmişti; fakat yapılacak hiçbir şey yoktu. İtalyan'ın elinden kalemle kâğıdı aldı ve birkaç satır yazdı. İtalyan masanın üzerinde

durmakta olan vazoyu aldı, sahneden indi. Vazoyu Çarskiy'nin önüne tuttu. Çarskiy yazdığı konuyu bunun içine attı. Çarskiy'nin örnek teşkil etmesi, etkisini gösterdi. Edebiyatçı

sıfatıyla iki gazeteci birer konu yazmak gereğini duydular. Napoli Elçiliği Sekreteri ile, daha geçenlerde seyahatten dönmüş olan bir delikanlı, Floransa'yi sayıklayarak, büktükleri kâğıtları

vazoya attılar... Nihayet çirkin bir kız, annesinin emriyle gözünde yaşlar olduğu halde İtalyanca birkaç satır karaladı. Kulaklarına kadar kızarak yazdıklarını emprovizatöre verdi. Bu arada kadınlar sessizce, fakat açık bir küçümseyişle gülümseyerek ona bakıyorlardı. Sahneye dönen emprovizatör vazoyu masanın üzerine koydu ve kâğıtları birbiri peşinden vazodan çıkararak yüksek sesle okumaya başladı:

Çençi ailesi (La famiglia dei Cenci) L'ultimo Giorno di Pompeia. Cleopatra e i Suoi Amanti.

La Primavera Veduta da una Prigione. Il Trionfo di Tasso(*) Uysal İtalyan sordu: Sayın dinleyiciler ne emrederler? Teklif edilen konulardan birini kendim mi seçeyim, yoksa bu işin çözümünü kuraya mı bırakalım?

Dinleyicilerden biri:

Kura! dedi. Dinleyiciler:

Kura, Kura! diye tekrarladılar.

(*) Aslında İtalyancandır. Pompei'nin Son Günü Kleopatra ve Âşıkları Zindanda bahar Tasso'nun Zaferi.150

MISIR GECELERİ

Emprovizatör elinde vazo olduğu halde tekrar sahneden indi ve kur'ayı kimin çekmek istediğini sordu. Emprovizatör yalvaran bakışlarla birinci sıradaki sandalyeleri gözden geçirdi. Burada oturmakta olan şık bayanlardan hiçbiri kımıldamadı. Kuzey duygusuzluğuna alışmamış olan emprovizatör, üzülmüş gibi görünüyordu. Birdenbire yan tarafta, beyaz bir eldivenin içindeki küçük bir elin kalktığını gördü. Canlı bir hareketle döndü ve ikinci sıranın başında oturmakta olan genç

ve görkemli güzele yaklaştı. Genç ve güzel kadın hiçbir sıkılganlık duymadan ayağa kalktı, çok doğal bir davranışla kibar elini vazoya soktu ve bükülmüş bir kâğıt çıkardı.

Emprovizatör, kadına:

Onu açıp okumak lütfunda bulunur musunuz? dedi. Güzel kadın kâğıdı açtı ve yüksek sesle okudu:

Cleopatra e i Suoi Amanti.

Bu sözler hafif bir sesle söylenmişti. Fakat salonda öylesine derin bir sessizlik vardı ki, herkes bunları işitti. Emprovizatör derin bir şükran ifade eden bir yüzle kadının önünde yerlere kadar eğildi ve sahneye geldi. Dinleyicilere dönerek:

Baylar, dedi, çekilen kuraya göre emprovizasyon konusu olarak Kleopatra ve Âşıkları çıktı. Bu konuyu seçmiş olan bayandan saygı ile rica ediyorum, kastettiği âşıklar kimlerse lütfen onları söylesinler. *Perche la grande regina aveva moito...(*)

Bu sözler üzerine erkeklerin çoğu kahkaha ile güldüler. Emprovizatörün biraz canı sıkıldı. Sözüne devam ederek:

Bu konuyu seçmiş olan bayanın hangi tarihi olayı ima ettiğini öğrenmek isterdim. Eğer bunu bana açıklarlarsa çok minnettar kalacağım.

(*) Aslı İtalyancadır Çünkü büyük kraliçenin bir çok(H.AEdiz)

ÖN

Kimse yanıt vermeye hazırlanmıyordu. Birkaç bayan, annesinin emriyle konuyu yazmış olan çirkin kıza bakmaya başladı. Zaval ı kız pek de iyiye işaret olmayan bu bakışları hissetmiş ve öylesine utanmış, öylesine sıkılmıştı ki, kirpiklerinden gözyaşları akmaya başlamıştı. Çarskiy buna dayanamadı. Emprovizatöre hitaben İtalyanca:

Konuyu ben teklif etmiştim, dedi. Victor Aurelius'un anlattığı olayı kastediyorum. Ona göre Kleopatra, aşkını ölüm pahasına satmış. Fakat buna karşın bu şartlardan yılmayan, nefret etmeyen hayranları ortaya çıkmışlar... Bana kalırsa konu biraz zorcadır. Bir başka konu seçmez misiniz?

Fakat artık emprovizatör, esin perisinin yaklaşmakta olduğunu hissetmişti. Orkestraya, çalma işaretini verdi. Yüzü, korkunç bir biçimde sararmıştı. Sıtmaya tutulmuş gibi titriyordu. Gözleri olağanüstü bir ateşle parlıyordu. El eriyle siyah saçlarını kaldırdı. Ter damlalarıyla örtülü yüksek alnım mendiliyle kuruladı... Ve birdenbire bir adım ilerledi. El erini çaprazlama olarak göğsüne bağladı... Müzik susmuş, emprovizasyon başlamıştı....

KLEOPATRA VE AŞIKLARI.

Saray pırıl pınlıdı. Şarkıcılar hep bir ağızdan

Destan okuyorlardı, filâvta ve rübabın akışıyla.

Melike sesiyle ve bakışıyla

Canlandırıyordu ziyafeti ihtişam içinde.

Gönül er sürükleniyordu onun tahtına doğru

Fakat altın tasın önünde, o, birdenbire daldı derinlere

Mucizeli başını, omzuna eğip durdu.152

MISIR GECELERİ

Ve şimdi muhteşem ziyafet sanki uyukluyordu, Davetliler susmuştu. Şarkıcılarda ne ses, ne seda vardı!

Ama işte, eğilen başını O kaldırdı yine, Işıklı bir yüzle başladı sözlerine: "Mutluluğunuz sizin, benim aşkımdadır. Dinleyin beni, ben dilersem eğer, siz Benimle bir olabilirsiniz İhtiras alışverişine kim giriyor, kim? Aşkımı satıyorum ben, Hayatı pahasına bir gecemi benim Söyleyin, kim satın alacak içinizden?" Sustu ve korku sardı herkesi, Yürekler burkuldu şehvetle.. O, yüzünde soğuk bir cüretle Dinlemektedir şaşkın mırıltıları Ve küçümseyen bakışlarını ağır ağır Hayranlarının üstünde dolaştırmaktadır. Birden bir insanın çıkışıyla yarıldı kalabalık Onun peşinden geldi iki kişi daha Duruşları pervasızdı, gözbebeklerinde ışık. Melike karşılıyor gelenleri, ve böylece Alışveriş

bitiyor: satın almıyor üç gece, Ölüm adasıdır çağırın onları artık. Şimdi kâhinler Donakalmış davetliler önünde Uğursuz kâseden Sıra kurasını çekiyor birer birer, Birinci, Flavius, son Roma bölümünde En yırtıcı asker. Çıldırtabilirdi onu

Katlanmak bir kadının azametine,

O kabul etmişti zevkin meydan okuyuşunu,

Kızgın kavga günlerinde koşar gibi,

Düşmanın davetine.

İkinci, Kriton, genç hakim,

Epiktir bahçelerindendi,

Kharitelerin, Kıbrıs'ın, Amur'un

Şairi ve hayranlarındandı.

Üçüncü, yeni açmış bir bahar çiçeği gibi

Okşuyordu gözü ve kalbi.

Ünlü değildi, adı asırlarda tutmamıştı yer;

Yavaşça gölgeliyordu,

Dudaklarını ilk tüyler;

Genç yüreğinde tecrübesiz gücü

Kaynıyor ihtirasla;

Heyecan ışıldıyor gözlerinde.

Mağrur Melike hüzünlü bakışlarını,

Durdurdu onun üzerinde.

" And içerim.. Ey zevklerin anası,

Mislini görmediğin gibi hizmet edeceğim sana.

Satılık bir cariye gibi gireceğim,

Kandırıcı ihtiraslar odasına.

Dînle beni, gücü büyük Kıbrıslı sen,

Ve siz yeraltı hükümdarları,

Ey gazaplı Aydanın ilahları,

Yemin ederim ki, sabah şafak şokene kadar

Arzulanma hükmedenleri; ben

Tatlı ihtiraslarla doyuracağım,

Ve bütün esrarlı aşk hünerleriyle

Ve misilsiz bir rehavetle onları yoracağım.

Ama, kızıl sabah ışıklarıyla,

Sökünce ölümsüz şafak,154

MISIR GECELERİ

Yemin ederim ki, Ölümün baltasıyla Bu bahtiyar başlar yuvarlanacak." Ve işte artık gün batıyor, Altın bir yay gibi doğuyordu ay. Örtüldü baygın gölgelerle İskenderiye'de saray. Fıskiyeler coşuyor, meşaleler tutuştu. Buhurdanlar tütüyor ağır ağır, yer yer... Dünya ilahlarının bekliyor emirlerini Tatlı ihtiraslı serinlikler. Sessiz ve ihtişamlı karanlıkların, Gönlü çeken mucizeleri arasında, Ve gölgesinde erguvani perdelerin Işıldıyordu altın oda...

1835

DUBROVSKİBundan birkaç yıl önce, eski Rus derebeylerinden Kirila Petroviç Troyekurov, malikânelerinden birinde oturuyordu. Zenginliği, soyluluğu ve ilişkileri, çiftliklerinin bulunduğu ilde ona büyük bir saygınlık kazandırmaktaydı. Komşuları onun en küçük bir isteğini yerine getirmek için can atarlar, il memurları adını duydukları zaman titrerlerdi. Kirila Petroviç bu yaltaklanma gösterilerini, kendisine verilmesi zorunlu bir haraç sayardı. Evi her zaman konuklarla dolup taşardı;

bunlar onun gürültülü, bazen de çalginca eğlencelerini katılarak, derebeyi avareliğini neşelendirmeye can atarlardı.

Hiç kimse onun davetlerini reddetmek, ya da bel i günlerde gerekli saygı ile Pokrovskoye köyüne gelmemek cesaretini gösteremezdi. Kirila Petroviç'in ev yaşayışı, cahil bir adamın bütün kusurlarını açığa vurmaktaydı. Çevresindeki insanlarca şımartılan Kirila Petroviç, ateşli huyunun bütün isteklerine ve oldukça dar kafasının bütün düşüncelerine tam bir serbestlik vermeye alışmıştı. Vücutça fevkalade sağlam ve güçlü olmasına karşın, pisboğazlığından ötürü haftada iki sefer hastalanır, her gece de çakırkeyif olurdu. Evinin bir dairesinde, cinslerine özgü dişleriyle uğraşarak on altı odalık yaşardı. Dairenin pencereleri tahta kafeslerle örtülü; kapılarında ise, anahtarları Kirila Petroviç'te duran kilitler vardı. Genç mahpuslar bel i saatlerde bahçeye iner ve iki yaşlı kadının gözcülüğü altında gezinirlerdi. Kirila Petroviç zaman zaman bunlardan bazılarını

kocaya verir ve yerlerine yenileri getirilirdi.158

DUBROVSKİ

Köylülere ve adamlarına karşı sert ve keyfince davranırdı. Ama bunlar yine de kendisine bağlıydılar: Efendilerinin zenginliği ile, ünüyle öğünürler, sırası düştükçe de onun güçlü

korumasına güvenerek komşularına çeşitli kötülükler etmekten çekinmezlerdi.

Troyekurov'un sürekli işi geniş malikâneleri çevresinde dolaşmaktan, boyuna şölenler vermekten ve her gün bir yenisi icadedilen muziplikler yapmaktan ibaretti. Genel olarak bu muzipliklere kurban olanlar yeni ahbaplardı. Bununla beraber Andrey Gavriloviç Dubrovski bir yana bırakılırsa, eski ahbaplar da bu muzipliklerden her zaman yakalarını kurtaramazlardı. Emekli bir hassa teğmeni olan bu Dubrovski, Troyekurov'un en yakın komşusu olup yetmiş toprak kölesi vardı(*) En yüksek rütbeli kimselerle ilişkilerinde bile kibirli davranan Troyekurov, pek de varlıklı

sayılmamasına karşın, Dubrovski'ye saygı gösterirdi. Bunlar bir zamanlar iş arkadaşlığı etmişlerdi.

Troyekurov arkadaşının mert ve hiç kimseye boyun eğmeyen karakterini tecrübeyle biliyordu.

Şanlı 1762 yılı onları uzun bir süre birbirinden ayırdı. Prenses Daşkova'nın akrabası olan Troyekurov yükseldi; maddi durumu bozulan Dubrovski ise istifasını vererek elde kalan köyüne gelip yerleşmek zorunda kaldı. Bunu haber alan Kirila Petroviç onun koruyucusu olmayı önerdi; Dubrovski teşekkür ederek yoksul ama bağımsız kalmayı tercih etti. Birkaç yıl sonra Emekli General Anşef Troyekurov da çiftliğine geldi; iki arkadaş buluştular ve bu buluşmaya pek sevindiler. O günden beri de her gün vakitlerini bir arada geçirmeye başladılar. Ziyaretiyle kimseyi onurlandırmış olan Kirila Petroviç, eski arkadaşının evine teklifsizce girip çıkmaya başladı. Yaşıt olmaları, bir tabakaya mensup bulunmaları, aynı eğitimi görmeleri yüzünden karakter ve eğilimleri de az çok birbirine benziyordu. Bazı alanlarda alın yazıları da (*) Vaktiyle Rusya'da toprak köleliği devrinde köylüler derebeyinin malı sayılıyordu. (Ç.N.) PUŞKIN

PUŞKİN

birbirine benzemişti: İki de severek evlenmiş, ikisinin de eşleri erken ölmüştü. Sonra, ikisinin de birer çocuğu kalmıştı: Dubrovski'nin oğlu Petersburg'da okuyor, Kirila Petroviç'in kızı ise babasının gözcülüğü altında büyüyordu. Troyekurov sık sık Dubrovski'ye: Bana bak kardeşim Andrey Gavriloviç, derdi, eğer senin Volodka hayırlı bir evlât olursa: Beş

parasız da olsa yine kızım Mâşa'yı ona veririm.

Andrey Gavriloviç başını sal ar ve âdeti üzere:

Hayır Kirila Petroviç, diye yanıt verirdi, benim Volodka'm Mariya Kirilovna'ya eş olamaz! Volodka gibi yoksul bir soylunun, yine kendisi gibi yoksul bir soylu kızla evlenerek evin başı olması, şımarık bir kadının vekilharcı olmasından daha iyidir.

Kibirli Troyekurov ile yoksul komşusu arasındaki bu dostluğu herkes kıskanıyor ve Dubrovski'nin, Kirila Petroviç'in sofrasında, ev sahibinin düşüncelerine uygun olup olmadığına zerre kadar önem vermeden açıkça kendi düşüncelerini savunmakta gösterdiği cesarete şaşırıyordu. Bazıları onu taklit etmeye ve gösterilmesi gereken saygı sınırları dışına çıkmaya yeltenmişlerdi. Ama Kirila Petroviç onların haddini öylesine bir bildirmişti ki, bir daha bu gibi hal ere kalkışmak istekleri sonsuz olarak kırılmış, Dubrovski bu genel kural dışında bir başına kalmıştı. Gelgelelim beklenmedik bir olay her şeyi değiştirdi, altüst etti.

Bir sonbahar başlangıcıydı; Kirila Petroviç birkaç günlüğüne ava çıkmaya hazırlanıyordu. Bir gün önce, köpekçilere, seyislere sabahın beşinde hazır bulunmaları için emirler verildi. Çadırlar ve mutfak takımları Kirila Petroviç'in öğle yemeğini yiyeceği yere önceden gönderilmişti. Ev sahibi ve konuklar beş yüzden fazla tazı ve zağarın karınları tok, sırtları pek, köpekçe dil eriyle Kirila Petroviç'in cömertliğine hamederek, bulunduğu köpekhaneye gittiler. Yine orada, başhekim Timoşka'nın gözcülüğü altında, hasta köpekler için bir hastane (düşkünler yurdu) ile cins kö160

DUBROVSKI

peklerin yavrulamaları ve yavrularını emzirmeleri için özel bir pavyon vardı. Kirila Petroviç bu güzel kurumyla iftihar eder ve konukları önünde her birinin en aşağı yirminci kez gördüğü bu bina ile övünmek fırsatını hiçbir zaman kaçırmazdı. Kirila Petroviç konuklarıyla çevrili ve yanında başhekim Timoşka ile köpekçi basısı olduğu halde köpekhaneyi dolaşılıyor ve kâh hasta köpeklerin sağlıklarını sorarak, kâh az çok sert ve haklı uyarılarda bulunarak, kâh tanıdığı köpekleri yanına çağırarak ve onlarla tatlı tatlı konuşarak bazı köpek kulübelerinin önünde duruyordu. Konuklar Kirila Petroviç'in köpekhanesi karşısında hayranlık göstermeyi bir borç sayıyorlardı. Bunların içinde susan ve somurtan yalnız Dubrovski idi. Dubrovski ava çok meraklıydı. Ama malî durumu ancak iki zağarla bir tazı sürüsü beslemesine elverişliydi. Bu güzel kurum karşısında bir dereceye kadar haset duymaktan kendini alamıyordu. Kirila Petroviç: Suratını niye astın kardeş? diye sordu. Yoksa köpekhanemi beğenmedin mi?

Dubrovski sert bir tavırla:

Hayır, köpekhaneniz pek mükemmel, diye yanıt verdi. Herhalde adamlarınız köpekleriniz kadar iyi yaşamasalar gerek.

Köpekçilerden birinin canı sıkıldı:

Evelal ah, sonra da efendimiz sayesinde yaşayışımızdan bir şikâyetimiz yok, dedi. Ama ne yalan söyleyeyim, yoksul soylulardan bazıları malikânelerini buradaki rasgele bir köpek kulübesiyle değiştirseler, hiç de kötü bir şey yapmış olmazlar. Hiç olmazsa hem karınları doyar, hem sırtları ısınır.

Kölesinin bu küstahça düşüncesi üzerine, Kirila Petroviç kahkaha ile güldü. Köpekçinin bu alayının kendilerini de ilgilendirebileceğini hissetmekle beraber, konuklar de onun arkasından kahkahalarını bastılar. Dubrovski sapsarı kesildi ve hiçbir şey söylemedi.

PUSKİN

161

Bu sırada Kirila Petroviç'e bir sepetin içinde yeni doğmuş köpek yavruları getirdiler. O, bunlarla ilgilendi, iki tanesini kendisi için ayırttı; geri kalanların da öldürülmesini emretti. Bu arada Andrey Gavriloviç gözden kaybolmuş, kimse de bunun farkında olmamıştı.

Konuklarıyla beraber köpekhaneden dönen Kirila Petroviç, akşam yemeğine oturdu ve ancak o zaman Dubrovski'nin yokluğunu fark ederek soruşturmaya başladı. Adamları Andrey Gavriloviç'in evine gitmiş olduğunu söylediler. Troyekurov hemen ona koşup yetişmelerini ve mutlaka geri çevirmelerini emretti. O, hiçbir zaman, köpeklerin değerini takdir etmekte büyük bir deneyimi olan ve avcılıkla ilgili tartışmalı konuları doğru olarak çözen Dubrovski'siz ava çıkmazdı. Dubrovski'nin arkasından koşturulan hizmetçi döndüğü zaman henüz sofradan kalkmamışlardı. Hizmetçi efendisine Dubrovski'nin söz dinlemediğini ve dönmek istemediğini bildirdi. Her zamanki gibi içki başına vuran Kirila Petroviç öfkeleni ve Pokrovskoye'ye gecelemek üzere hemen, geri dönmezse, kendisiyle sonsuza kadar bozuşacağını söylemesi için aynı hizmetçiyi ikinci sefer Dubrovski'ye gönderdi. Hizmetçi tekrar Dubrovski'ye koştu. Kirila Petroviç sofradan kalkarak konuklarını savdı ve yatmaya gitti. Ertesi günü ilk işi:

Dubrovski burada mı? diye sormak oldu.

Yanıt yerine kendisine üç köşe bükülmüş bir mektup verdiler. Kirila Petroviç kâtibine, mektubu yüksek sesle okumasını emretti ve şunları işitti:

"Pek lütufkâr efendim.

"Özür dilemek üzere köpekçi Paramoşka 'yi bana gönderinceye kadar Pokrovskoye'ye gelmek niyetinde değilim. Onu cezalandırıp cezalandırmamak benim bileceğim bir iştir. Kölelerinizin şakalarına katlamaya niyetli değilim: hatta sizin bile şakalarınıza katlanamam. Çünkü, ben bir

maskara değilim, eski bir kişizadeyim.

Daima hürmetkarınız Andrey Dubrovski"162

DUBROVSKI

Bu mektup, bugünkü etiket anlayışlarına göre de pek münasebetsiz bir mektup saydırdı. Amma burada Kirila Petroviç'i kızdıran ne mektubun acayip biçimi, ne de yazılış tarzıydı, belki özüydü.

Yataktan yalınayak fırlayan Troyekurov:

Nasıl, diye gürledi, özür dilemek üzere adamlarımı ona mı gönderecektim? Onları bağışlamak ya da cezalandırmakta serbest miymiş? Ne sanıyor o? Kiminle atıştığını biliyor mu? Ben onu...

Ayaklarıma kapanıp yalvarmazsa... Troyekurov'a karşı gelmeyi ben ona gösteririm.

Kirila Petroviç giyindi ve her zamanki debdebesiyle ava gitti. Ama avlanmak kısmet olmadı.

Sabahtan akşama kadar yalnız bir tavşan görebildiler, onu da kaçırdılar. Kırdı, çadır altında yenen öğle yemeği iyi geçmedi, daha doğrusu ahçıyı döven konukları haşlayan, dönüşte de bütün av kafilesiyle kasıtlı olarak Dubrovski'nin tarlalarını çiğneyen Kirila Petroviç'in hoşuna gitmedi.

Aradan birkaç gün geçti, iki komşu arasındaki düşmanlık yatışmadı. Andrey Gavriloviç, Pokrovskoye'ye dönmüyordu. Halbuki Kirila Petroviç'in onsuz canı sıkılıyor ve bu can sıkıntısını

en ağır sözcüklerle belirtiyordu. Bu sözler oralı derebeylerinin çabasıyla, değiştirilmiş ve şişirilmiş

bir halde Dubrovski'nin kulağına kadar geliyordu. Yeni bir olay, son barış umudunu da ortadan kaldırdı.

Bir gün Dubrovski kendi küçük malikânesini dolaşıyordu. Kayın koruluğuna yaklaşırken bir balta sesi duydu. Birkaç dakika sonra da devrilen bir ağaç gürültüsü işitti. Hemen koruluğa daldı ve orada büyük bir sükûnetle kendi ağaçlarını aşırmakta olan Pokrovskoye'li birkaç mujiği bastırdı.

Dubrovski'yi gören köylüler kaçmak istediler. Dubrovski arabacısının yardımıyla bunlardan ikisini yakaladı ve bağlı olarak evine getirdi. Düşmana ait üç beygir de hemen oracıkta galiplerin eline geçmişti. Dubrovski pek öfkeliydi. Haydutluklarıyla tanınmış Troyekurov'un adamları, Dubrovski ile kendi efendileri arasındaki sıkı fıkı dostluğu

PUŞKİN

bildikleri için eskiden Dubrovski'nin malikânesine adım atmaya cesaret edemezlerdi. Dubrovski, Troyekurov'la aralarının açılmasından, şimdi bunların yararlandıklarını görüyordu. Esirlerini, bütün savaş hakları kural arına aykırı olarak, kendi koruluğundan aşırarak sopalarla terbiye etmeye, beygiri de, çiftlik hayvanlarına katarak çalıştırmaya karar verdi.

Bu olayın ayrıntıları o gün Kirila Petroviç'in kulağına kadar geldi. Troyekurov köpürdü, öfkesinin ilk

anlarında bütün maiyetiyle birlikte Kistenevka'yı (komşusunun köyü bu adı taşıyordu) basarak bütün köyü baştan başa yağma ve Dubrovski'yi de köşkünde kuşatmayı aklından geçirdi. Zaten bu gibi davranışlar onun için hiç de tuhaf sayılmazdı. Ama çok geçmeden düşünceleri bir başka yön aldı. Salonunda ağır ağır, bir aşağı bir yukarı dolaşırken, rasgele pencereden baktı ve kapıda bir troykanın durduğunu gördü. Troykadan, sırtında kıvrırcık tüylü bir kaput olan meşin kasketli ufaktefek bir adam indi ve kâhyanın odasına girdi. Troyekurov yargıç Şabaşkin'i tanıdı, onu çağirtmaları için emir verdi. Bir dakika sonra Şabaşkin, üst üste reveranslar yaparak ve aşırı bir saygı ile emirlerini bekleyerek Troyekurov'un önünde duruyordu. Troyekurov: r*

Günaydın, dedi, senin adın neydi bakayım? Niçin geldiniz?

Şehre gidiyordum, efendimizin bir emri olup olmadığını anlamak için İvan Demyanov'a uğradım.

Tam da sırasında geldin, şey, neydi adın senin? Benim de sana ihtiyacım vardı. Bir votka iç de beni dinle İ

Bu güzel karşılanma, yargıcı tatlı bir şaşkınlığa uğrattı. İkrâm edilen votkayı içmedi, bütün dikkatiyle Kirila Petroviç'i dinlemeye koyuldu. Troyekurov: Benim bir komşu var, dedi. Küçük arazi sahiplerinden, kaba herifin biri. Bunun çiftliğini elime geçirmek istiyorum, sen bu işe ne dersin?164

DUBROVSKI

Efendimiz, elinizde senet falan varsa... Ya da...

Yalan söylüyorsun be birader, senede falan ne gerek var? Emirler ne güne duruyor? Marifet hiç

hakkımız olmadığı halde elinden malikânesini almaktır. Hele dur bakayım, malikâne bir zamanlar bizimdi. Spitsin adlı birinden satın alınmış, sonra da Dubrovski'nin babasına satılmıştı. Acaba buradan bir şey tutturamaz mıyız?

Bu akla yakın bir şey efendimiz; herhalde bu alışveriş yasal yol arıyla yapılmış olsa gerek.

İyice bir düşün taşın bakalım!

Eğer efendimiz, komşunuzdan, ona bu malikâneye tasarruf hakkını veren senetlerden birini, hangi yoldan olursa olsun ele geçirmek olanağı bulursa, o zaman...

Anlıyorum, anlıyorum ama, işin kötülüğüne bakın ki onun bütün senetleri bir yangında yanmıştı.

Nasıl, efendimiz, onun senetleri yandı mı diyorsunuz? Bundan iyisi can sağlığı! O halde müsaade, buyurun da hemen yasal yol ara başvuralım. Bütün isteklerinizin yerine getirileceğinden hiç kuşkunuz olmasın!

Öyle mi sanıyorsun? Bak, karışmam. Senin yardımına güveniyorum,, bunun altında kalmayacağıma emin olabilirsiniz!

Şabaşkin, hemen hemen yerlere kadar eğilerek dışarı çıktı. O günden tezi yok tasarlanan iş

üzerinde çalışmaya başladı. Becerikliliği sayesinde de tam iki hafta sonra Dubrovski şehirden, Kistenevka köyü üzerindeki tasarruf hakkına dair tezelden açıklama isteyen bir yazı aldı.

Bu hiç beklenilmeyen sorudan şaşırın Dubrovski, hemen o gün yanıt olarak yazdığı oldukça kaba bir yazı ile, Kistenevka köyünün rahmetli babasının ölümüyle kendisine kaldığını; veraset hakkı

gereğince bu köye sahip bulunduğunu; Troyekurov'un bu köyle hiçbir ilgisi olmadığını, bu mülkiyetine dışarıdan yapılacak her karışmanın iftira ve sahtecilikten başka bir şey olmayacağını

anlattı.

PUŞKİN _____

Bu mektup yargıç Şabaşkin üzerinde çok iyi bir etki yaptı. Şabaşkin bu mektupta: 1) Dubrovski'nin işten pek az anladığını, 2) Böyle çabuk parlayan, ihtiyatsız bir adamı yere vurmanın hiç de zor bir iş olmadığını anladı.

Andrey Gavriloviç yargıcın sorularını soğukkanlılıkla inceleyince, daha etraflı yanıt vermek gereğini duydu. Oldukça akla yakın bir savunma yazısı yazdı; ama zamanla bunun da yetmediği anlaşıldı.

İş uzamaya başladı. Hakkına güvenen Andrey Gavriloviç, işi umursamıyor, etrafına para saçmak için ne bir istek duyuyor, ne de buna olanak görüyordu. Gerçi o her zaman bu çanak yalayıcıların satılık vicdanlarıyla alay edenlerin başında gelirdi, ama bir iftiranın kurbanı olacağını aklına bile getirmemişti. Öte yandan Troyekurov da ortaya attığı bu davanın kazanılmasında aynı derecede ilgisizlik gösteriyordu. Çünkü Şabaşkin yargıçları korkutarak, satın alarak ve yasaları enine boyuna yorumlayarak onun adına hareket ediyor ve uğraşıyordu. Kısaca nasıl olduysa oldu.

Dubrovski, 18** yılı 9 şubatında, Teğmen Dubrovski ile General Troyekurov arasında ihtilafli olan malikâne hakkındaki mahkeme kararını dinlemek ve bu kararı kabul edip etmediğini yazı ile bildirmek üzere * * ilçe mahkemesinde bulunmak için şehir polisi eliyle bir çağrı aldı. Dubrovski hemen o gün şehre hareket etti. Troyekurov yolda ona yetişti. Birbirlerine gururla baktılar.

Dubrovski düşmanın yüzünde kin saçan bir gülümseme fark etti. II Andrey Gavriloviç şehre gelince bildik bir tüccara indi ve onun evinde geceledi. Ertesi sabah da ilçe mahkemesinin karşısına çıktı. Ona aldırış eden olmadı. Arkasından Kirila Petroviç geldi.

Kâtipler ayağa kalktılar, kalemlerini kulaklarının arkasına koydular. Mahkeme üyeleri derin saygılarıyla onu karşıladılar. Rütbesine, yaşına ve şişmanlığına saygı göstererek ona bir koltuk gösterdiler. Kirila Petroviç açık kapının ağzına oturdu. Andrey Gavriloviç duvara yaslanmış bir halde ayakta duruyordu. Ortalığı derin bir sessizlik kapladı. Zabıt kâtibi, çınlayan bir sesle mahkemenin kararını okumaya başladı.

Su götürmez bir hakka dayanarak sahib olduğumuz bir mülkten, Rusya'da nasıl yoksun kılınabileceğimizi gösteren yol ardan birini öğrenmekten herkesin hoşlanacağını düşündüğümüz için bu kararı olduğu gibi yazıyoruz:

«K*** ilçe mahkemesi 18** yılı şubatında Troyekurov oğlu Tuğgeneral Kirila Petroviç'e ait olup

Dubrovski oğlu Hassa Teğmeni Andrey Gavriloviç'in fuzuli olarak işgal ettiği ** ilinin Kistenevka köyünde kâin ** erkek nüfusuyla, otlakları ve tüm van yoğuyla ** desiyatin araziden ibaret çiftlik davasını inceledi: Adı geçen Tuğgeneral Troyekurov, geçen 18**yılıının 9 haziranında mahkememize başvurarak ölü babası (sekizinci dereceden memur) Süvari Troyekurov oğlu (Piyotr Yefimov)un genel valilik taşra kâtipliği ettiği sıralarda, 17 ** yılının 14 ağustosunda, soylu sınıfına mensup memurlardan Spitsın oğlu Fadey Yegorov'dan yukarda adı ge

PUŞKİN

çen Kistenevka köyünde kâin çiftliği, malikânesiyle, ** erkek nüfusuyla, bütün menkul ve gayrimenkul eriyle, ekilip biçilmeye elverişli ve elverişsiz arazisiyle, ormanıya, otlaklarıyla, dere üzerindeki dalyanıya, çiftlik binasıyla, hulasa Spitsın oğlu Fadey Yegorov'a babası Spitsın oğlu Yegor Terentiyev'den miras olarak kalan tüm varı yoğuyla 2500 rubleye satın alındığını ve bu temlik işleminin aynı günde ilgili makamlarca tescil olunduğunu, babasının o zaman, ağustosun 26 sında K ** ilçe mahkemesi kararıyla yeni mülküne tasarruf ettiğini ve sonra da 27 ** yılı

eylülünün 6 sında eceliyle öldüğünü, halbuki iddia sahibi Tuğgeneral Troyekurov 17 ** yılından itibaren, hemen hemen küçüklüğünden beri, askeri görevde ve daha ziyade yabancı

memleketlerde seferde bulunduğundan, gerek babasının ölümünden, gerek kendisine kalan servetten haberi olamadığını; fakat şimdi, askeri vazifesinden istifa ederek ** ve ** il eriyle K **, P

**, R ** ilçelerinde ve çeşitli köylerde bulunan ve top yekûn 3000 baş erkek nüfusu da içine alan emlakine el koyunca, yukarda adı geçen Kistenevka Köyünün hiçbir hakka dayanmadan içindeki bütün varlığıyla, Hassa Teğmeni Andrey Gavriloviç Dubrovski tarafından fuzuli olarak işgal edilmiş

olduğunu gördüğünü beyan ve ifade ederek işbu çiftliğin, eski sahibi Spitsın tarafından babasına verilen ilişik tapu senetlerine dayanarak, Dubrovski'nin fuzuli işgalinden kurtarılarak aidiyeti cihetiyle iddia sahibine, yani Troyekurov'a geri verilmesine ve Dubrovski'nin adı geçen çiftlikten haksız olarak elde ettiği gelirin de, kendisine ödettirilmesine karar verilmesini talebetmiştir.

"Bu hususta J** Zemstvo mahkemesinin yaptığı soruşturma sonucunda: Adı geçen ihtilafli çiftliğin bugünkü sahibi Hassa Teğmeni Dubrovski sorgu yargıcına verdiği ifadede, her ne kadar, şu kadar can nüfusuyla, toprak ve her türlü varlığıyla adı geçen Kistenvka köyündeki emlakin babası topçu Asteğmeni Dubrovski oğlu Gavril Yevgrafov'un ölümünden sonra miras olarak kendisine kaldığını, işbu terekenin168

DUBROVSKİ

ise babasına, ilkin genel valilik taşra kâtiplerinden, sonraları sekizinci derece memurlardan Troyekurov tarafından 17 ** yılı 30 ağustosunda ** ilçe mahkemesi huzurunda, fahrî müşavir Sobolev oğlu Grigori Vasifyev'e verilen vekâlete dayanılarak adı geçen Sobolev tarafından satıldığını ve aradaki anlaşma gereğince kararlaştırılan 3200 rubleyi babasından tamamen aldıktan sonra, Troyekurov, vekili bulunan Sobolev'den tapu senetlerini Dubrovski'nin babasına vermesini talebettiğini, yine aynı vekâletname hükümlerine göre parayı tamamen ödediği takdirde kesin tapu senetlerini çıkartıncaya kadar bu emlaka, gerçek sahip sıfatıyla el koyabileceğini, gerek bu malı satan Troyekurov 'un, gerekse üçüncü bir kişinin ilerde bu emlak üzerinde hiçbir iddia ve müdahalede

bulunamayacağını beyan etmiş ise de o zaman Andrey Dubrovski küçük olduğu için bu emlakta ait tapu senetlerinin nerede ve hangi tarihte babasına verilmiş olduklarını

bilmediğini, babasının ölümünden sonra da bu tapu senetlerini bulamadığını, bununla beraber, 17

** yılında evlerinden çıkan ve köy halkınca da bilinen yangın sırasında diğer evrak ile beraber bu tapu senedinin de yanmış olmasının mümkün olduğunu ve fakat mezkûr emlakın Troyekurov veya vekili Sobolev tarafından satıldığı tarihten, yani 17 ** yılından ve babasının ölüm yılı olan 17 **

yılından bugüne kadar da Dubrovski ailesinin aralıksız ve çekişmesiz olarak tasarrufunda kaldığına 52 kişiden ibaret bulunan köy halkının tanıklık edebileceğini beyan etmiş ve huzurda yemin, ettirilerek dinlenen tanıklar, hatırladıklarına göre, Dubrovski'lerin, adı geçen ihtilafı

emlakta, takriben 70 yıl önce hadisesiz tasarruf ettiklerini, fakat bu tasarrufun nasıl bir hukuki işleme dayandığını bilmediklerini ve bu emlakın ilk alıcısı olan eski genel valilik taşra kâtiplerinden Piyotr Troyekurov 'un mezkûr emlakta herhangi bir tarihte malik olup olmadığını hatırlamadıklarını

söylemişler ve ilave olarak Dubrovski'ye ait evin, çıkan bir gece yangını sırasında 30 yıl önce yandığını, ihtilafı mülkün yılda ortalama

PUSKİN

169

ma olarak 2000 ruble irat getirmekte olduğunu ifade ve bel170

DUBROVSKI

ve aynı senet muhteviyatından anlaşıldığına göre bu alım satım işleminin aynı yıl içinde ** ilçe mahkemesince tescil kılınmış bulunmasına, ve her ne kadar adı geçen mülkün, babası Gavril Dubrovski'ye satılması için müteveffa Troyekurov tarafından Sobolev'e verilen vekâletname Hassa Teğmeni Andrey Dubrovski tarafından mahkemeye gösterilmiş ise de, bu çeşit vekâletnamelerle gayrimenkulün satışını kabul etmek şöyle dursun, bunları başkasının geçici tasarrufuna vermek bile kararname gereğince yasak olmasına ve halen bu vekâletnamenin, müvekkilin ölümüyle hiçbir hukuki değeri bulunmamasına ve böyle bir alım satım işleminin nerede ve ne zaman geçtiğine dair soruşturmanın başladığı 18** tarihinden bugüne kadar davalının sarıh bir belge gösterememesine binaen mahkeme, gösterilen tapu senetlerine dayanarak adı geçen malikânenin şimdiki durumuyla, şu kadar nüfus, toprak ve diğer gayrimenkul eriyle Tuğgeneral Troyekurov'a ait olduğunu kabul ve bu mülkün Hassa Teğmeni Dubrovski'nin fuzuli işgalinden kurtarılarak vârisi bulunan Troyekurov'a geri verilmesine ve fakat davalının mezkûr mülkü fuzulen işgali sırasında elde ettiği intifanın geri verilmesi hakkındaki davacı talebine gelince, mahkeme bunun da gereğini düşünerek: Her ne kadar bu husustaki kanunlar, başkasına ait bir mülkün etrafına çit çevrilmesi ve ekilip biçilmesi halinde, asıl sahibinin her hangi bir şikâyeti üzerine, bu arazi ve emlakın bütün tesis ve meyveleriyle sahibine geri verilmesini emretrmekte ise de, gerek mezkûr emlakın Dubrovski'nin elinde kaldığı müddetçe çekişmesiz ve aralıksız tasarruf edildiğinin tanıkların tanıklıklarıyla anlaşılması, gerek davacı Troyekurov'un bugüne kadar herhangi bir iddia ve talepte bulunmaması, bu defa da mülkün aynen ve

tamamen kendisine iadesine karar verilmiş

olması dolayısıyla davalının intifa hakkındaki isteğinin reddine temyiz yol an açık olmak üzere karar verildi."

Zabıt kâtibi sustu. Yargıç ayağa kalktı ve yerlere kadar eğilerek okunan kararı imzalaması için Troyekurov'u

PUŞKİN _____ 171

davet etti. Muzaffer Troyekurov yargıcın elinden kalemi alarak mahkemenin kararı altına bunu tümüyle kabul ettiğine dair imzasını attı.

Sıra Dubrovski'ye gelmişti. Zabıt kâtibi karan ona da uzattı. Fakat Dubrovski başını eğerek hareketsiz bir hal aldı.

Zabıt kâtibi, ya karan tümüyle kabul ettiğini, ya da haklı olduğuna dair vicdani bir kanaati varsa, yasal süresi içinde ilgili makamlarda temyiz etmek üzere kabul etmediğini bildirir bir imza atması

hakkındaki davetini tekrarlardı. Dubrovski susuyordu... Birdenbire başını kaldırdı, gözleri kıvılcımlandı, ayağını yere vurdu ve zabıt kâtibini öyle bir şiddetle itti ki, adam yere yuvarlandı, mürekkep hokkasını kaptığı gibi yargıca fırlattı. Ortalığı bir dehşet kapladı: Nasıl, diye bağırdı, Al ah'ın tapınağına saygısızlık, ha! defolun itler!

Sonra Kirila Petroviç'e dönerek:

Köpekçilerin, köpekleri kiliseye sokması işitilmiş bir şey midir, ekselans? Köpekler kilisenin içinde koşuyor. Yok artık, sizin haddinizi bildireceğim.

Gürültüyü duyan muhafızlar koşular ve Dubrovski'yi zorla tutabildiler. Sonra dışarı çıkarıp kızağa bindirdiler. Bunların arkasından da, ardında bütün mahkeme üyeleri olduğu halde Troyekurov çıktı. Dubrovski'nin bu beklenmedik deliliği Troyekurov'un sinirine pek dokunmuş ve bütün neşesini kaçırmıştı. Troyekurov'dan minnettarlık bekleyen mahkeme üyeleri, onun en küçük bir iltifatını bile elde etmediler. Troyekurov hemen o gün Pokrovskoye'ye hareket etti. Dubrovski ise bu arada yatakta yatıyordu. Bir talih eseri olarak tümüyle cahil olmayan ilçe doktoru, ondan kan almış, sülük yapıştırmış ve kantarit böcekleri uygulamıştı. Hasta akşama doğru biraz iyileşti ve akli başına geldi. Ertesi gün onu hemen hemen artık kendi malı olmayan Kistenevka'ya götürdüler.

III

Aradan bir süre geçmiş, fakat zaval ı Dubrovski'nin sağlığı hâlâ düzelememişti. Gerçi delilik nöbetleri bir daha tekrarlanmamıştı, ama kuvveti gözle görülecek kadar azalmaktaydı. Eski işlerini unutuyor, odasından pek seyrek çıkıyor, günlerce düşüncelere dalıyordu. Bir zamanlar oğlunu büyütmüş olan iyi yürekli ihtiyar Yegorovna, şimdi de Dubrovski'nin dadısı olmuştu. Bir çocuğa bakar gibi ona bakıyor, yemek ve uyku zamanlarını ona anımsatıyor, yemeğini yediriyor ve onu yatırıyordu. Andrey Gavriloviç sessizce ona boyun eğiyor, ondan başka kimse ile görüşmüyordu.

İşlerini, çiftliğe ait verilecek emirleri düşünecek halde değildi. Yegorovna bütün bu olup bitenleri, o zamanlar Petersburg'da bulunan ve Hassa piyade alaylarından birinde hizmet etmekte olan genç

Dubrovski'ye bildirmek gereğini duydu. Böylece masraf defterinden bir yaprak kopararak Kistenevka'nın biricik okur yazarı olan aşçı Hariton'a bir mektup yazdırdı, hemen o gün postaya atılmak üzere şehre gönderdi.

Artık okurlarımızı, hikâyemizin başlıca kişisi ile tanıştırmak zamanı geldi sanırız.

Vladimir Dubrovski, askeri lisede okumuş ve Hassa Asteğmeni olarak okuldan çıkmıştı. Babası ona rahat bir yaşayış sağlamak için hiçbir fedakârlıktan kaçınmıyordu. Delikanlı evinden, umduğundan da çok yardım görüyordu. Açık el i ve ün düşkün olan genç Dubrovski, lüks bir yaşayış sürüyordu. Kumar oynuyor, yoksul gençlerin bir düşü olan zengin bir kızla evleneceğini tahmin ederek geleceği düşünmeksizin borca giriyordu.

PUŞKİN

Bir akşam birkaç subay, genç Dubrovski'nin evinde, divanlara uzanmış, kehribar ağızlıklarla sigara içtikleri bir sırada uşağı Grişa, Dubrovski'ye bir mektup uzattı. Mektubun üzerindeki yazı ile mühür delikanlıyı şaşırttı. Mektubu çabucak açtı ve şunları okudu:

"Efendimiz Vladimir Andreyeviç, ben ihtiyar dadın, babacığının sağlık durumunu sana bildirmeye karar verdim. Babanın hali çok kötü. Bazen abuk sabuk konuşuyor ve bütün gün aptal bir çocuk gibi oturup duruyor. Ölüm Al ahın emri, buraya gel benim şahin oğlum, sana Pesonçnoye'ye araba da göndeririz. Duyduğumuza göre ilçe mahkemesi buraya gelip bizi Kirila Petroviç

Troyekurov'un emrine verecekmiş. Çünkü, güya biz onun malıymışız. Halbuki biz oldum olası

sizin malınıız! Onun olduğumuzu hiçbir zaman duymadık. Sen Petersburg'da olduğun için bunu Çar babamıza arz edebilirsin. O bizim hakkımızı çiğnetmez. Senin sadık kölen, dadın.

Arina Yegorovna Buzireva"

Oğlum Grişa'ya hayır dualar ederim. Sana iyi bakıyor mu? İşte ikinci haftadır burada yağmur yağıyor. Çoban Rodya, Nikola gününde öldü."

Vladimir Dubrovski, bu oldukça anlamsız satırları büyük bir heyecanla birkaç sefer üst üste okudu. Daha küçükken annesini kaybetmişti. Babasını hemen hemen bilmediği bir çağda, sekiz yaşındayken Petersburg'a getirilmişti. Ama bütün bunlara karşın romantik bir ilgi ile babasına bağlıydı. Aile hayatının sesiz sevinçlerinden zevk almaya fırsat bulamadığı oranda bu hayata olan sevgisi de artmıştı. Babasını kaybetmek düşüncesi bir ağırlık gibi yüreğine çöküyor, dadısının mektubundan anlayabildiği zaval ı hastanın hali ise tüylerini ürpertiyordu. Ücra bir köyde, aptal bir kocakarı ile çiftlik halkının eline kalmış babasının, birtakım felaketlerin tehdidi altında bulunduğunu, yardımsız bir halde maddi ve ruhi birtakım acılar içinde sönüp gitmekte174

DUBROVSKI

olduğunu gözünün önüne getiriyordu. Vladimir bu canice ihmalden ötürü kendini suçluyordu.

Babasından uzun zamandır hiçbir haber alamamış, ama onu gezilerde, ya da çiftlik işlerine dalmış varsayarak haber almayı hatırına bile getirmemişti.

Babasının yanına gitmeye, hatta babasının sağlık durumu orada bulunmasını gerektiriyorsa, istifa etmeye bile karar verdi. Genç Dubrovski'nin üzüntüsünü sezen arkadaşları kalkıp gittiler. Yalnız başına kalan Vladimir, izin vermeleri için bir dilekçe yazdı, piposunu yaktı ve derin düşüncelere daldı.

Hemen o gün izin almak için girişimlerde bulundu. İki gün sonra da yanında sadık uşağı Grişa olduğu halde posta arabasıyla yola çıktı.

Vladimir Andreyeviç, Kistenevka'ya sapmak zorunda bulunduğu posta menziline yaklaşıyordu.

Yüreği acı bir önsezi ile dolu idi. Babasını sağ bulamayacağından korkuyordu. Köyde kendisini bekleyen yaşayış tarzını: Issızlığı, tenhalığı, yoksul uğu, hiç anlamadığı birtakım işler peşinden koşmayı gözünde canlandırıyor. Posta menziline gelince, menzil amirinin yanına girdi ve ondan boş beygir istedi. Menzil amiri genç Dubrovski'nin nereye gideceğini öğrendikten sonra, Kistenevka'dan gönderilen arabanın dört günden beri kendisini beklemekte olduğunu haber verdi.

Çok geçmeden Vladimir Andreyeviç'in yanına, bir zamanlar onu tavlada gezdiren ve tayına bakan, ihtiyar arabacı Anton geldi. Dubrovski'yi görünce Anton'un gözleri yaşardı. Yerlere kadar eğilerek ihtiyar efendisinin henüz sağ olduğunu bildirdi ve atları arabaya koşturdu. Vladimir Andreyeviç kendisine önerilen edilen kahvaltıyı geri çevirerek acele yola çıkmak istedi. Anton onu kestirme yol ardan götürdü. Aralarında şöyle bir konuşma başladı: PUŞKİN

Kuzum Anton, babamla Troyekurov arasında neler geçtiğini bana anlatsana!

Neler geçtiğini Al ah bilir. Vladimir Andreyeviç! Duyduğumuza göre efendimizle Kirila Petroviç

arasında bir anlaşmazlık çıkmış. Gerçi Kirila Petroviç çok kez kendi başına buyruk olmakla birlikte, bu kez babanızı mahkemeye vermiş. Her ne kadar efendilerin işine karışmak bizim gibi kölelerin haddi değilse de, babanız, Kirila Petroviç'e karşı gelmeyecekti... Kamçı ile ağaç yıkılır mı?

Anlaşılan bu Kirila Petroviç oralarda istediğini yapıyor?

Pek tabi , efendimiz... Yargıca metelik bile verdiği yok... Emniyet amiri avcunun içinde...

Derebeyleri saygılarını sunmak için ayağına kadar geliyorlar... Sizin anlayacağınız, varsa pulun, herkes kulun!

Çiftliğimizi elimizden aldığı doğru mu?

Ah efendiciğim, biz de böyle duyduk. Geçenlerde Pokrovskoye köyünün zangocu bizim muhtarın

vaftiz töreninde: "Artık aylak aylak gezdiğiniz yeter, demiş. Kirila Petroviç gelip sizi emri altına alacak!" demirci Mikita da ona demiş ki: "Bırak Saveliç, hemşehrini üzme, konukların keyfini kaçırma! Kirila Petroviç kendi başına buyruk, Andrey Gavriloviç de kendi başına... Bizse hepimiz, Al ah'ın ve Çarın kul arıyız!" Elalemin ağzına kilit vuramazsın ya!

Demek ki siz Troyekurov'un emri altına girmek istemiyorsunuz?

Kirila Petroviç'in emri altına girmek mi? Al ah yazdıysa bozsun! Onun kendi adamları bile inim inim iniyor, eline yabancılar düşerse, derilerini yüzmek şöyle dursun, etlerini bile parça parça doğrar. Hemen Al ah Andrey Gavriloviç'e uzun ömürler versin! Yok eğer Al ah onu aramızdan çekip alırsa, o zaman da senden başkası bize gerekli değil, velinimetimiz efendimiz! Sen bizi kimselere verme, biz sana arka çıkarız.176

DUBROVSKİ

Anton bu sözlerden sonra kamçısını şaklattı, dizginleri çekti, beygirler dörtnala kalktılar.

İhtiyar arabacısının bağlılığından pek memnun olan Dubrovski sustu ve düşünceye daldı. Bir saatten fazla bir zaman geçmişti. Birdenbire Grişa'nın: İşte Pokrovskoye! haykırışıyla kendisine geldi. Dubrovski başını kaldırdı. Geniş bir göl boyunca gidiyorlardı. Bu gölden çıkan bir ırmak, ilerde, tepelerin arasında, kıvrıntılar yaparak akıyordu. Bu tepelerden birinin üzerinde, sık ve yeşil bir koruluğa yukarıdan bakan bir yerde, büyük bir taş binanın yeşil damı ile kulesi görünüyordu.

Bir başka tepede ise, beş kubbeli bir kilise ile eski bir çan kulesi göze çarpıyordu. Tepelerin eteklerine sebze bahçeleriyle ve kuyularıyla köy evleri serpilmmişti. Dubrovski bu yerleri tamdı. İşte bu tepecikte kendisinden iki yaş küçük ve daha o zaman çok güzel olacağı bel i olan küçük Maşa Troyekurov ile oynadığını hatırladı. Anton'dan kıza dair bilgi almak istedi ama, sebebini bilmediği bir sıkılganlık onu bundan vazgeçirdi.

Troyekurov'un evine yaklaştıkları zaman, bahçenin ağaçları arasında kımıldayan beyaz bir elbise gördü. Bu sırada Anton beygirleri kamçıladi ve gerek köy, gerek şehir arabacılarında ortaklaşa yaşayan bir geleneğe uyararak köprüden ve köyün yanından son süratle geçti. Köyden çıkınca bir tepeyi tırmandılar. Vladimir, kayın ağacı koruluğunu, solda açıklık bir yerde de kırmızı damlı

kurşuni bir ev gördü: Yüreği çarpmaya başladı. Önünde, Kistenevka köyü ile babasının gösterişsiz evi belirdi.

On dakika sonra avluya girdiler. Delikanlı anlatılması zor bir heyecanla etrafını gözden geçirdi. On iki yıldır yurdunu görmemişti. Kendi zamanında çitlerin etrafına yeni dikilmiş olan kayın fidanları, şimdi dal ı budaklı kocaman birer ağaç olmuştu. Bu avluda bir zamanlar, dikkatle süpürülmüş

geniş bir yol a ayrılan üç düzgün çiçeklik vardı. Şimdi burası, ayağı köstekli bir beygirin otladığı

biçilmemiş bir çayır halini almıştı. Köpekler havlayacak oldular, ama An PUSKİN

ton'u tanıyarak sustular ve tüylü kuyruklarını sal adılar. Çiftlik halkı izbelerden dışarı döküldü, gürültülü bir biçimde sevinçlerini bel i ederek genç beylerinin etrafını aldı. Delikanlı, kendisini candan karşılayan bu kalabalığın arasından zorlukla bir yol bularak kendini köhne merdivenlere attı. Yegorovna onu koridorda karşıladı ve ağlayarak boynuna sarıldı. Delikanlı bu iyi yürekli ihtiyar kadın göğsüne bastırarak:

Günaydın dadı, babamdan ne haber? diye sordu. Kendisi nerede? Sağlığı nasıl?

Tam bu dakikada, başında kalpak, sırtında hırka, uzun boylu, uçuk benizli zayıf bir ihtiyar, zorlukla ayaklarını sürüyerek salona girdi. Zayıf bir sesle:

Günaydın Volodka, dedi. Vladimir hararetle babasını kucakladı.

Sevinç, hastanın üzerinde çok güçlü bir etki yaptı, adamcağızın dermanı kesildi, ayakları büküldü, oğlu tutmasaydı, az daha düşecekti. Yegorovna:

Yatağımızdan niçin kalktınız? diye söylendi. Ayakta duracak hali yok, gene de herkesin yaptığını yapmak istiyor.

İhtiyarı yatak odasına götürdüler. Oğlu ile konuşmaya çabaladı, ama kafasında düşünceler karışıyor, sözlerini bir türlü bağlayamıyordu. Sustu ve daldı. Babasının bu hali Vladimir'i çok şaşırttı. Babasının yatak odasına yerleşti ve babasıyla başbaşa bırakmalarını rica etti. Ev halkı

onun bu isteğine boyun eğdi. Bu kez de onlar Grişa'ya başvurarak onu uşak odasına götürdüler, köylü usulünce her türlü ikramlarda bulundular ve bin bir çeşit sorularla başını ağrıttılar.IV

Bir zamanlar yemeklerle dolu olan yemek masasında şimdi tabut var.

Genç Dubrovski, gelişinden birkaç gün sonra işleri ele almak istedi, ama babası ona gerekli açıklamalarda bulunacak bir durumda değildi. İhtiyar Dubrovski'nin güvenilir bir adamı da yoktu.

Delikanlı babasının kâğıtlarını gözden geçirirken, yalnız yargıcın yazdığı ilk mektupla babasının buna verdiği karşılığın taslağını buldu. Bunlardan dava hakkında açık bir fikir edinemedi. Bu işte haklı olduklarına güvenerek sonucu beklemeye başladı.

Bu arada Andrey Gavriloviç'in sağlık durumu saatten saate kötüleşiyordu. Vladimir babasının yakında öleceğini hissediyor ve tümüyle çocuklaşan ihtiyarın yanından bir dakika bile ayrılmıyordu.

Yine bu arada, verilen süre dolmuş, temyize başvurulmamıştı. Kistenevka artık Troyekurov'un eline geçiyordu. Şabaşkin saygı ve tebriklerini sunmak, öte yandan yeni ele geçirilen malikâneye ne zaman el koymak niyetinde olduğunu sormak ve bunu kendisinin mi yapacağını, yoksa bir başkasına mı vekâlet vereceğini öğrenmek maksadıyla Troyekurov'a gelmişti. Kirila Petroviç

şaşırdı. Yaradılıştan aç gözlü bir adam değildi. Öç alma isteği onu aşırı davranışlara sürüklemişti.

Vicdan azabı çekiyordu. Düşmanının, eski gençlik arkadaşının, ne durumda olduğunu biliyor,

kazandığı zafer gönlüne bir ferahlık vermiyordu. Küfretmek için

PUŞKİN

bir bahane arayarak Şabaşkin'e korkunç bir bakışla baktı. Fakat bunun için yeter bir neden bulamayınca, öfkeyle: Defol! diye bağırdı, o senin bileceğın iş değıl! Şabaşkin, Troyekurov'un keyfi yerinde olmadığını görünce onu saygıyla selamladı ve oradan acele savuştu. Bir başına kalan Kirila Petroviç bir aşaağı bir yukarı dolaşmaya ve daima çok düşünceli ve heyecanlı

olduğunu gösteren, zafer yıldırımları gürlüyor! şarkısını ıslıkla çalmaya başladı.

Sonra yarış arabasını koşmalarını emretti. Kalınca giyindi (artık eylül sonlarıydı), arabayı kendisi kul anarak avludan çıktı.

Çok geçmeden Andrey Gavriloviç'in evciğini gördü, ruhunu çelişmeli birtakım duygular kapladı.

Tatmin edilmiş intikam duygusuyla başkasına hükmetmek hırısı, daha soylu duygulan bir dereceye kadar boğuyordu. Ama en sonunda soylu duygular üstün geldi. Kirila Petroviç eski komşusuyla barışmaya, malını mülkünü geri vermekle aralarındaki kavganın izini bile yok etmeye karar verdi.

Bu iyi niyetlerle ruhunu hafiflettikten sonra arabasını hızla komşusunun köşküne doğru sürdü ve doğruca avluya girdi.

Hasta bu sırada yatak odasının penceresinde oturmaktaydı. Kirila Petroviç'i tanıdı. Yüzünde korkunç bir telaş ve şaşkınlık belirdi. O korkunç çehreyi erguvani bir kızıl ık kapladı. Anlaşılmaz birkaç hece mırıldandı. Çiftlik hesaplarını gözden geçirmekte olan oğlu başını kaldırdı. Babasının halini görünce şaşırđı. Hasta, öfke ve dehşet içinde, parmağıyla avluyu gösteriyordu. Koltuktan kalkmaya çalışarak, acele acele hırkasının eteklerini topluyordu. Doğruldu ve birdenbire yere yıkıldı. Oğlu ona doğru atıldı. İhtiyar soluk almadan duygusuz yatıyordu, inme inmişti. Vladimir: Çabuk, çabuk; şehre doktor getirmeye koşun! diye bağırdı.

Bu sırada içeri giren hizmetçi:

Kirila Petroviç sizi soruyor, dedi.180

DUBROVSKI

Vladimir ona korkunç bir bakışla baktı:

Kirila Petroviç'e söyle, dedi, ben onu kapı dışarı atırmadan çabuk buradan defolup gitsin! Haydi marş!

Hizmetçi, efendisinin emrini yerine getirmek için sevinçle koştu. Yegorovna el erini birbirine vurarak ağlamaklı bir sesle:

Velinimetimiz, kendini mahvedeceksin, diye bağırdı. Kirila Petroviç bizi çiy çiy yer!

Vladimir öfke ile:

Dadı sus! diye bağırdı. Doktor getirmek üzere şimdi Anton'u şehre koştur!

Yegorovna dışarı çıktı. Antrede kimsecikler yoktu. Bütün ev halkı Kirila Petroviç'i görmek için avluya koşmuştu. İhtiyar kadın merdiven başına çıktı ve genç Dubrovski adına yanıt veren hizmetçinin sözlerini duydu. Kirila Petroviç arabada oturduğu yerden kalkmadan onu dinledi.

Yüzü, geceden daha karanlık bir hal aldı. Küçümser bir gülüşle gülümsedi; çiftlik halkını, korkutucu bir bakışla süzdü ve arabasının ağır ağır avlu boyunca sürdü. Az önce Andrey Gavriloviç'in oturmakta olduğu küçük pencereye bir göz attı. Ama şimdi orada kimsecikler yoktu.

Dadı, genç Dubrovski'nin emrini unutmuş, merdiven başında duruyordu.

Çiftlik halkı bu olayı gürültü ile konuşuyordu. Birdenbire aralarında Vladimir görünürdü ve kesik kesik:

Doktoru çağırmaya gerek yok, dedi. Babam öldü.

Ortalık karıştı. Çiftlik halkı ihtiyar beylerinin odasına koştu. Ölü, Vladimir'in kendisini yatırdığı bir kanepenin üstündeydi. Sağ eli yere kadar sarkmıştı; başı, göğsü üzerine düşmüştü. Henüz soğumamış, ama ölümle bozulmuş olan bu vücutta hayatın eseri bile yoktu. Yegorovna feryada başladı, hizmetçiler artık kedi ilgilerine bırakılmış olan ölünün etrafını çevirdiler. Onu yıkayıp, daha 1797 yılında dikilmiş olan üniformasını giydirdiler ve yıl arca kendisine hizmet ettikleri masanın üstüne yatırdılar.

Cenaze töreni üçüncü gün yapıldı. Zaval ı ihtiyarın ölüsü kefene sarılmış ve mumlarla çevrilmiş

olduğu halde masanın üstüne yatırılmıştı. Yemek salonu çiftlik halkıyla dopdoluydu. Cenazeyi götürmeye hazırlanıyorlardı. Vladimir ve üç hizmetçi tabutu kaldırdılar. Papaz önden yürüdü.

Zangoç ilahiler okuyarak, onun arkasından gidiyordu. Kistenevka'nın sahibi, son kez evinin eşiğinden geçti. Tabutu koruluktan geçirdiler. Kilise, koruluğun arkasındaydı. Hava açık ve soğuktu. Sonbahar yaprakları ağaçlardan dökülüyordu.

Koruluktan çıkınca Kistenevka köyünün tahta kilisesini ve yaşlı ıhlamur ağaçlarının gölgelendirdiği mezarlığı gördüler. Vladimir'in annesi bu mezarlıkta gömülüydü. Bu mezarın yanına dün taze bir çukur kazılmıştı.

Kilise, efendilerine son saygı borçlarını ödemek üzere gelmiş olan Kistenevka köylüleriyle doluydu.

Genç Dubrovski, koro yerinde durdu. Ne ağlıyor, ne de dua ediyordu. Ama yüzü korkunçtu. Dinî

tören bitti. Ölü ile ilk vedalaşan Vladimir oldu. Bütün çiftlik halkı onu izledi. Tabutun kapağını

getirip çivilediler. Kadınlar yüksek sesle ağlıyorlardı. Mujikler, yumruklarıyla sık sık göz yaşlarını

siliyorlardı. Vladimir ve yine o üç hizmetçi arkalarında bütün köy halkı olduğu halde tabutu mezarlığa götürdüler, mezara indirdiler. Orada bulunanların hepsi mezara birer avuç toprak attılar.

Çukuru örttüler, selamladılar ve dağıldılar. Vladimir herkesten önce davranarak hızla uzaklaştı ve Kistenevka koruluğu içinde kayboldu.182

DUBROVSKI

Yegorovna, genç Dubrovski'nin cenaze yemeğinde bulunmak niyetinde olmadığını söyleyerek, onun adına papazı ve kilise adamlarını yemeğe davet etti. Böylece, Baba Anton, karısı Fedotovna ve zangoç, Yegorovna ile ölünün iyiliğinden ve görünüşe göre mirasçısını bekleyen sonuçtan söz ederek (Troyekurov'un gelişi ve ona gösterilen kabul tarzı bütün bölgede duyulmuştu. Ora politikacıları bunun önemli sonuçlar doğuracağını tahmin ediyorlardı), derebeyi köşküne yaya yol andılar. Papazın kararı:

Ne yazdı ise o olacak, ama Vladimir Andreyeviç, efendimiz olmazsa yazık olacak, dedi. Diyecek yok doğrusu, aslan adam.

Yegorovna onun sözünü keserek:

O olmayıp da bizim efendimiz kim olacak? dedi. Kirila Petroviç boşuna yırtınıyor, bu sefer gözü pek bir adama çattı. Şahin oğlum kendini savunmasını bilir, inşal ah koruyucusu da onu bırakmaz!

Grişa'cığim: "Bas bakalım ihtiyar çomar! Defol dışarı!" diye bağırdığı zaman o mağrur Kirila Petroviç nasıl da kuyruğunu kısımıştı.

Zangoç:

Aman Yegorovna'cığim, dedi. Grişa'nın dili nasıl vardı da bunları söyledi? Ben Kirila Petroviç'e yan bakmadansa başpapaza küfretmeye çoktan razıyım. Onu görür görmez insanı bir korkudur alıyor, dizlerinin bağı çözülüyor, beli öyle bir kamburlaşıyor, öyle bir kamburlaşıyor ki...

Papaz:

Boş şeyler, dedi. Bir gün gelip Kirila Petroviç da Andrey Gavriloviç gibi ölmeyecek mi? Ama cenaze töreni daha zengin, cenazeye gelenler daha çok olacaklarmış, hepsi Al ahın indinde bir değil mi?

Ah babacığim, biz de bütün çevreyi çağırmak istemiştik ama, Vladimir Andreyeviç arzu etmedi.

Çok şükür her şeyimiz bol, ikram edebiliriz. Mademki kimsecikler yok, bari sizleri iyice ağırlayayım, aziz konuklarımız!

Bu tatlı vaat ve güzel bir ziyafete konmak umudu, konuşanların adımlarını sıklaştırmalarına neden oldu. Sağlıkla köşke geldiler, sofraya hazırlanmıştı. Konuklara votka ikram nuşanların adımlarını sıklaştırmalarına neden oldu. Sağlıkla köşke geldiler, sofraya hazırlanmıştı.

Konuklara votka ücram

edildi..

Bu sırada Vladimir ağaçların en sık yerlerine doğru ilerliyor, hareket ve yorgunlukla ruhundaki acıyı boğmaya çalışıyordu. Yol arı ayırdetmeksizin yürüyor, ağaçların dal an budaklan adım başında ötesine berisine takılarak onu tırmalıyor, ayakları boyuna çamurlara batıyor o hiçbir şeyin farkında olmuyordu. En sonunda dört bir yanı ağaçlarla çevrili bir vadiye geldi. Sonbaharın yapraklarını döktüğü ağaçların arasında bir derecik, kıvrılarak sessizce akıyordu. Vladimir durdu, soğuk çimenlere oturdu. Birbirinden kara birtakım düşünceler kafasına saldırdı. Yalnızlığını

şiddetle hissetti. Geleceği korkunç bulutlarla kaplıydı. Troyekurov'la olan düşmanlığı yeni felaketler vadediyordu. Büyük olmayan serveti yabancı el ere geçebilirdi; bu takdirde kendisini sefalet bekliyordu. Sararmış birkaç yaprağı sürükleyip götüren derenin sessiz akışına bakarak bulunduğu yerde uzunca bir süre hareketsiz oturdu. Derenin akışı ile hayatın akışı arasındaki bu gerçek ve doğal benzerlik, gözleri önünde bütün gücüyle canlandı. Nihayet havanın kararmaya başladığını fark etti. Ayağa kalktı, eve giden yolu aramaya koyuldu. Ama kendisini dosdoğru evinin kapısına çıkaran patikayı buluncaya kadar bilmediği ormanın içinde daha uzun bir süre serseri serseri dolaştı.

Yolda Dubrovski'nin karşısına maiyetiyle beraber papaz çıktı. Delikanlı, bunun bir uğursuzluk belirtisi olduğunu düşündü. Elinde olmayarak bir kenara çekildi ve ağaçların arkasına saklandı.

Onlar Dubrovski'yi görmediler. Yanından geçerlerken, aralarında ateşli ateşli konuşuyorlardı.

Papaz karısına:

Kötülükten kaç, iyilik yap, diyordu. Artık bizim burada kalmamız için neden yok!184

DUBROVSKİ

Papazın karısı yanıt olarak bir şeyler söyledi ama Vla, dimer bunu işitmedi.

Biraz daha yaklaşınca bir insan kalabalığı gördü; köylüler ve çiftlik halkı evin avlusuna dolmuşlardı. Vladimir uzaktan müthiş bir gürültü ve konuşmalar duydu. Ahırın önünde iki troyka duruyordu. Merdiven başında üniformalı, yabancı birkaç adam durmuş, görünüşe göre bir şeyler tartışıyorlardı. Kendisini karşılamaya koşan Anton'a öfkeli öfkeli sordu: Bu ne demek? Bunlar da kim oluyor? Ne istiyorlar? İhtiyar soluyarak: Ah babamız Vladimir Andreyeviç, mahkeme geldi. Bizi Troyekurov'a veriyorlar. Bizleri senin lütfundan yoksun ediyorlar.

Vladimir başını eğdi. Adamları, mutsuz efendilerinin etrafını çevirdiler. El erini öperek bağışıyorlardı:

Sen bizim babamızsın: Biz senden başka efendi istemeyiz! Sen emret, biz mahkemenin hakkından geliriz! Ölürüz de teslim olmayız!

Vladimir onlara bakıyor ve garip birtakım duyguların 1 etkisi altında heyecanlar geçiriyordu.

Nihayet onlara:

Siz uslu durun, dedi, ben memurlarla konuşurum! Kalabalığın içinden: Konuş babacığım, konuş, diye bağırdılar, melunları insafa getir!

Vladimir memurlara yaklaştı. Şabaşkin, başında kasket, el erini kalçasına dayamış, gururla etrafına bakıyordu. Uzun boylu, şişman, kırmızı suratlı, bıyıklı, el i yaşlarında bir kişi olan üçe emniyet amiri, Dubrovski'nin yaklaştığını görünce öksürdü ve kısık bir sesle: İşte böyle, dedi, az önce söylediğim şeyleri size tekrarlıyorum: İlçe Mahkemesinin kararı

gereğince bundan böyle Kirila Petroviç Troyekurov'a ait bulunuyorsunuz! Bay
PUŞKIN _____

Şabaşkin burada onun temsilcisidir. Her ne emrederse ona boyun eğiniz! Siz kadınlar, onu bilhassa seviniz ve ona saygı gösteriniz! O size pek düşkündür!

Bu ince nükte üzerine emniyet amiri bir kahkaha attı. Şabaşkin'le öteki üyeler de onu taklit ettiler.

Vladimir öfkesinden köpürüyordu. Zoraki bir soğukkanlılıkla neşeli emniyet amirine sordu: Bunun ne demek olduğunu anlamama izin verir misiniz?

Kurnaz memur:

Bu şu demektir ki, biz burasını Kirila Petroviç Troyekurov'un mülkiyetine geçirmeye, ilişiği kalmayanların da iyilik ve tatlılıkla buradan defolup gitmelerini ricaya geldik.

Fakat zannediyorum ki siz, köylülerimden önce bana başvurabilir ve derebeyinden, haklarından vazgeçmesini isteyebilirdiniz?

Şabaşkin küstah bir bakışla:

Fakat sen kim oluyorsun? dedi. Buranın eski derebeyi Dubrovski oğlu Andrey Gavrilov al anın emriyle öldü. Biz sizi tanımıyoruz, tanımak da istemiyoruz.

Kalabalıktan bir ses:

Efendimiz, dedi, bizim genç beyimiz Vladimir Andre

yeviç'tir.

Emniyet Amiri korkutucu bir sesle bağırdı:

Ağzını açmak cesaretini gösteren kimmiş bakayım? Hangi beyden, hangi Vladimir Andreyeviç'ten söz ediyorsunuz? Sizin beyiniz Kirila Petroviç Troyekurov'dur, işittiniz mi, yarmalar?

Aynı ses:

Daha da neler! dedi.

DUBROVSKI

Fakat buna isyan derler, diye bağırdı. Hey muhtar, buraya gel!

Muhtar ilerledi.

Benimle konuşmak cesaretini gösteren kimmiş bakayım? Çabuk onu ara bul! Ben onu...

Muhtar kalabalığa dönerek kimin konuştuğunu sordu. Ama kimse yanıt vermiyordu. Çok geçmeden arka sıralardan bir mırıltı yükseldi, bu mırıltı gittikçe kuvvetlenmeye başladı ve beş

dakika içinde korkunç bir uğultu halini aldı. Emniyet amiri sesini alçalttı, onları yatıştırmak istedi.

Fakat çiftlik halkı:

Onun suratına ne bakıyoruz? diye bağırdı. Çocuklar, bunları alaşağı edelim!

Kalabalık kımıldadı. Şabaşkin ve öteki üyeler acele , kendilerini koridora attılar ve arkalarından kapıyı sürgülediler. Aynı ses:

Çocuklar, şunları bağlayalım! diye bağırdı. Kalabalık yüklenmeye başladı. Dubrovski: Durun aptal ar, diye haykırdı. Nedir bu yaptığınız? Kendinizi de, beni de mahvediyorsunuz!

Evlerinize gidin, beni de rahat bırakın! Korkmayınız, Çar efendimiz merhametlidir, ben ona yalvarırım, o bizim hakkımızı korur. Biz hepimiz onun çocuklarıyız! Siz ayaklanın, haydutluk etmeye kalkarsanız ondan nasıl koruyuculuk isteyebilirsiniz?

Genç Dubrovski'nin sözleri, ahenkli sesi, heybetli görünüşü istenilen etkiyi yapmıştı. Çiftlik halkı

yatıştı ve dağıldı. Avlu boşaldı. Mahkeme üyeleri evin içinde oturuyorlardı. Nihayet Şabaşkin yavaşça kapıyı açtı, merdiven başına çıktı ve insanı küçülten reveranslarla lütufkâr himayelerinden dolayı Dubrovski'ye teşekkür etmeye koyuldu.

Vladimir onu küçümseyerek dinledi ve yanıt vermedi. Yargıç sözüne devam ederek: PUŞKİN

İzin verirsiniz burada gecelemeğe karar verdik, dedi. Çünkü ortalık karardı. Hem yolda köylüleriniz bize saldırabilir. Konuk salonuna hiç olmazsa biraz ot göndertmek lütfunu da bizden esirgemeyin! Sabah olur olmaz evlerimize gideriz.

Dubrovski soğuk bir eda ile:

Ne isterseniz onu yapınız, yanıtını verdi. Artık buranın sahibi ben değilim.

Dubrovski bu sözlerden sonra babasının odasına çekildi ve arkasından kapıyı sürgüledi. VI Dubrovski kendi kendine:

«İşte böyle, diye söylendi, artık her şey bitti. Daha bu sabah bir köşem, bir lokma ekmeğim vardı.

Yarın sabah ise, doğduğum, babamın öldüğü bu evi, babamın ölümüne ve benim sefaletime sebeb olana bırakmak zorunda kalacağım.»

Gözleri annesinin portresine takıldı. Ressam, annesini parmaklığa dayanmış bir halde, beyaz bir sabahlık içinde, başında bir gül ile canlandırmıştı. Vladimir: «Bu portre de aile düşmanımın eline geçecek, diye düşündü. Belki de kırık iskemlelerle beraber ambara atılacak, ya da köpekçilerinin bir alay konusu olarak sofaya asılacaktır. Annemin yatak odasına, babamın öldüğü odaya, kim bilir belki de Troyekurov'un kâhyası veya harem dairesi yerleşecektir! Hayır, hayır! Kovulduğum şu hazin ev ona da kalmasın!»

Vladimir dişlerini gıcırdattı. Kafasında korkunç birtakım projeler doğuyordu. Memurların sesi ona kadar geliyordu. Onlar evin sahibiymiş gibi davranarak kâh şunu, kâh bunu istiyor ve gamlı

düşünceleri arasında genç Dubrovski'nin sinirine dokunuyorlardı. Nihayet her şey sustu.

Vladimir çekmece ve sandıkları açtı. Rahmetli babasının evrakını ayırmaya başladı. Bunların çoğu çiftlik hesaplarından ve çeşitli işlerle ilgili mektuplardan ibaretti. Vladimir bunları okumadan yırttı. Bunların arasında eline karımın mektupları yazılı bir paket geçti. Vladimir büyük bir heyecanla bunları incelemeye koyuldu. Bunlar T. savaşı zamanında yazılmış ve Kistenevka köyünden orduya gönderil

PUSKİN

189

misti. Annesi bu mektuplarında sessiz yaşayışını, çiftlik işlerini anlatıyor, nezaketle ayrılıktan şikâyet ediyor ve onu eve, iyi karısının kol an arasına çağırıyordu. Bu mektuplardan birinde küçük Vladimir'in sağlık durumuyla ilgili üzüntülerini anlatıyordu. Bir başkasında ise oğlunun erken filiz veren yeteneklerine seviniyor, onu mutlu ve parlak bir geleceğe aday görüyordu. Vladimir kendini okumaya vermiş, dünyadaki her şeyi unutmuştu. Bütün benliği ile kendini aile mutluluğuna kaptırdığı için vaktin nasıl geçtiğini fark etmemişti. Duvar saati on biri çaldı. Vladimir mektupları

cebine koydu, mumu aldı ve odadan çıktı. Memurlar salonda, yerde uyuyorlardı. Masanın üstünde boşalttıkları kadehler duruyor, kuvvetli bir rom kokusu bütün odayı dolduruyordu. Vladimir nefretle bunların yanından geçerek antreye gitti. Kapı kilitliydi. Anahtarı bulamayan Vladimir salona döndü. Anahtarlar masanın üzerinde duruyordu. Vladimir kapıyı açtı ve köşeye sinmiş bir adamla burun buruna geldi. Adamın elinde bir balta parlıyordu. Mumu ona doğru tuttu. Vladimir demirci Arhip'i tanıdı:

Burada ne arıyorsun? diye sordu. Arhip bir fısıltı ile yanıt verdi.

Ah Vladimir Andreyeviç, siz misiniz? Çok şükür Al aha, iyi ki elinizde mum varmış!

Vladimir şaşkın şaşkın ona bakıyordu:

Buraya niye gizlendin?

Arhip kekeleyerek, yavaşça yanıt verdi:

İstedim ki... Şey... Herkesin evde olup olmadığını kontrol etmek istedim de...

Peki bu baltanın işi ne?

Baltanın işi mi ne? Gece baltasız çıkılır mı hiç? Bu memurlar öyle kötü adamlar ki... dikkat etmek gerek.

Sen sarhoşsun, baltayı bırak da git uyu!

Ben mi sarhoşum? Al ah şahidim olsun ki Vladimir Andreyeviç ağzıma bir damla bile koymadım.

Hem insanın191

190

DUBROVSKİ

aklına şarap mı gelir? İşitilmiş şey mi bu? Memurların aklına bize sahibolmak, efendimizi çiftliğinden kovmak esmiş. Nasıl da horluyorlar melunlar! Bir vuruşta hepsini gebertip izlerini yok etmeli.

Dubrovski kaşlarını çattı. Bir süre sustuktan sonra:

Bana bak Arhip, dedi, iş senin anladığın gibi değil! Memurların hiçbir suçu yok. Şu feneri yak da arkamdan gel!

Arhip, efendisinin elinden mumu aldı, sobanın arkasındaki feneri bulup yaktı. Yavaşça, ikisi birlikte merdivenlerden inerek avlu boyunca yürüdüler. Gece bekçisi demir levhayı çalmaya başladı. Köpekler havladı.

Dubrovski:

Gece bekçileri kim? diye sordu. İnce bir ses yanıt verdi?: Biziz efendimiz:

Vasilisa ve Lukerya. Dubrovski:

Evlerinize gidiniz, dedi, size gerek kalmadı. Arhip:

Artık paydos! diye mırıldandı. Kadınlar:

Teşekkür ederiz velinimetimiz, dediler ve hemen evlerine gittiler.

Dubrovski ilerledi. İki adam yaklaşarak ona seslendi. Dubrovski Anton'la Grişa'nın seslerini tamdı: Siz niçin uyumuyorsunuz? diye sordu. Anton:

Şimdi uykunun sırası mı? dedi. Ne günlere kaldık! Kimin aklına gelirdi ki?..

Dubrovski onun sözünü keserek:

Yavaş ol, dedi. Yegorovna nerede? . Grişa:

PUŞKİN

PUŞKİN_____

Derebeyi köşkünde, diye yanıt verdi, kendi odasında.

Git onu buraya getir! Sonra evin içindeki bütün adamlarımızı da dışarı çıkar. Evin içinde, memurlardan başka canlı kimse kalmasın! Sen de Anton, arabayı koş!

Grişa gitti, bir dakika sonra da annesiyle beraber döndü. İhtiyar kadın bu gece soyunmamıştı.

Memurlardan başka bu gece kimse gözünü yummamıştı.

Dubrovski:

Herkes burada mı? Evde kimse kalmadı mı? diye

sordu.

Grişa:

Hayır, dedi, memurlardan başka kimse kalmadı.

Dubrovski:

Saman ya da kuru ot getirin, dedi.

Adamları, ahıra koştular ve kucakları otlarla dolu döndüler.

Doldurun şunları merdivenin altına! Hah şöyle! Şimdi çocuklar, ateş verin!

Arhip feneri açtı. Dubrovski çırayı tutuşturdu: Arhip'e

dönerek:

Dur hele, dedi, galiba acele ile antrenin kapısını kilitlemiş olacağım! Çabuk koş da kapıyı aç!

Arhip koridora koştu, kapı açıktı. Yavaşça:

Daha da neler, açacakmışım: diye mırıldanarak kapıyı kilitledi ve Dubrovski'in yanına döndü.

Dubrovski çırayı otlara yaklaştırdı. Otlar parladı, bir alev yükseldi ve bütün avluyu aydınlattı.

Yegorovna acıklı bir sesle:

Ah Vladimir Andreyeviç, ne yapıyorsun? diye bağırdı.

Dubrovski:192

DUBROVSKİ

Sen sus, dedi. Eeee çocuklar, Hoşçakalın! Ben gidiyorum. Bakalım Al ah ne gösterecek? Yeni efendinizle mutlu olun!

Dubrovski'nin adamları hep bir ağızdan:

Babamız, velinimetimiz, diye bağıştılar, ölürüz de seni bırakmayız! Biz de seninle beraber geliyoruz.

Araba hazırды. Dubrovski Grişa ile arabaya bindi. Adamlarına buluşma yeri olarak Kistenevka koruluğunu gösterdi. Anton beygirleri kamçılardı, araba avludan çıktı.

Rüzgâr esti. Alevler bir dakika içinde bütün evi sardı. Damın üzerinde kızıl bir duman göründü.

Camlar çatırdıyor, dökülüyordu. Ateş haline gelen direkler düşmeye başladı. Birdenbire acı bir feryat ve çığlık duyuldu:

Yanıyoruz! İmdaat, imdaat!

Zalim bir gülüşle yangını seyretmekte olan Arhip:

Daha da neler! diye söylendi. Yegorovna ona:

Arhip'çiğim, ne olursun, kurtar şu melunları, diyordu. Al ah sana mükâfatını verir!

Demirci:

Daha da neler! dedi.

Tam da o sırada iki katlı pencere çerçevelerini kırmaya çalışan memurlar pencerede göründüler.

Ama tam bu sırada çatı, büyük bir gürültüyle çöktü, çığlıklar kesildi.

Çok geçmeden bütün çiftlik halkı avluya dolmuştu. Kadınlar bağışarak pılıpırtılarını kurtarmaya çalışıyorlardı. Çocuklar, yangını seyrederek zıplıyorlardı. Kıvılcımlar bir ateş fırtınası halinde uçuyor, kulübeler tutuşuyordu.

Arhip:

Şimdi artık neresi yanarsa yansın vız gelir, diye söylendi. Herhalde Pokrovskoye'den bunun seyrine doyum olmaz!

Bu sırada yeni bir olay onun dikkatini çekti: tutuşmuş olan ahırın damında; nereye atlayacağını

şaşırmış bir kedi koşuyordu. Alev yavaş yavaş dört bir yanını sarıyordu. Zaval ı hayvan acıklı bir miyavlama ile yardım istiyordu. Çocuklar kedinin bu umutsuz durumuna bakarak gülmekten katılıyorlardı. Demirci Arhip öfke ile onlara çıkıştı:

Ne gülüyorsunuz şeytan yavruları? Hiç Al ahtan korkmuyor musunuz? Al anın bir yaratığı yanıyor da siz seviniyorsunuz, ha!

Arhip yanmakta olan dama merdiveni dayadı ve kediyi kurtarmaya koştu. Kedi onun niyetini anlamış, minnettar bir çabuklukla Arhip'in kol arına sarılmıştı. Yarı yanmış demirci, avı ile birlikte aşağı indi. Şaşırان çiftlik halkına dönerek:

Eeee çocuklar, dedi. Hoşçakalın. Artık benim burada yapılacak bir işim kalmadı. Hoşça kalın, beni kötülükle

anmayın!

Demirci gitti. Yangın bir süre daha ortalığı kasıp kavurdu. Nihayet söndü. Kor haline gelen ateş

yığınları, gecenin karanlığı içinde göz alıcı bir parlaklıkla ışıldıyor, yangından çıkmış Kistenevka köyünün halkı bu ateş yığınları etrafında serseri serseri dolaşıyordu. VII Dangın haberi ertesi gün bütün bu çevreye yayıldı. Herkes bunu bir başka türlü yorumluyor, çeşitli tahminler ileri sürülüyordu. Bazıları, cenaze töreninde sarhoş olan Dubrovski'nin adamlarının dikkatsizlikle evi tutuşturduklarını iddia ediyor; diğer bir kısmı ise yeni ev şerefine fazlaca kaçırان memurları suçlu buluyorlardı. Birçokları da evin, mahkeme üyeleri ve bütün ev halkıyla beraber kendi kendine yandığını ileri sürüyorlardı. Bazıları ise gerçeği anlıyor, ve bu korkunç facia suçlusunun, kin ve öç alma duygularıyla hareket eden Dubrovski olduğunu ileri sürüyorlardı.

Troyekurov hemen ertesi gün yangın yerine gelmiş ve kendisi soruşturma yapmıştı. Emniyet amirinden, ilçe mahkemesi üyelerinden, avukat ve kâtipten başka Vladimir Dubrovski'nin, Yegorovna'nın, çiftlik halkından Grişa ile arabacı Anton'un ve demirci Arhip'in de ne oldukları

anlaşılammıştı. Bütün çiftlik halkı çatı çöktüğü zaman memurların yandığını doğruladılar. Onların yanmış kemikleri de bulundu. Vasilisa ile Lukerya adındaki kadınlar, Dubrovski ile demirci Arhip'i yangından birkaç dakika önce görmüş olduklarını söylediler. Herkesin söylediğine göre, demirci Arhip sağ olup yangının biricik değilse bile herhalde başlıca suçlularından biriydi. Dubrovski hakkındaki kuşklar da güçlüydü Kirila Petroviç bütün bu olup bitenleri uzun uzunvali *** e yazdı

ve yeni bir soruşturma faslı başladı.

Çok geçmeden başka birtakım haberler, merak ve yorumlara yeni bir besin kaynağı oldu.*** de birtakım eşkıyalar türemiş ve çevreye dehşet saçmaya başlamışlardı. Hükümetin bunlara karşı

aldığı önlemler yeterli olmamıştı. Bi

ri ötekenden güzel soygunlar, birbirini kovalıyordu. Ne yol arda, ne de köylerde güvenlik kalmamıştı. Eşkuya dolu birkaç troyka, güpegündüz bütün ilin içinde dolaşüyor, yolcuları ve posta arabalarını çeviriyor, köylere iniyor, derebeyi köşklerini yağma edip ateşe veriyordu. Çete başı

zekâsıyla, cesaretiyle ve bir çeşit yüce gönül ülüğüyle ün almıştı. Onun üzerine olmayacak şeyler anlatıyorlardı. Dubrovski adı bütün ağızlarda dolaşyordu. Bu cesurca soygunlara başkasının değil de özelikle onun başkanlık ettiğine herkes emindi. Yalnız bir şeye şaşırıyorlardı: Troyekürov'un çiftliği bu soygunların dışında kalıyordu. Eşkuyalar onun ne bir ambarını soymuşlar, ne de bir arabasını çevirmişlerdi. Troyekurov her zamanki gururuyla kendisine yapılan bu ayrı

davranışı, bütün il içinde saldıgı korkuya ve köylerinde kurduğu eşsiz güvenlik örgütüne yoruyordu. Önceleri komşuları Troyekürov'un bu kibirliliğine kendi aralarında gülmüşler ve davetsiz konukların, çok şey bulabilecekleri Pokrovskoye'yi ziyaret etmelerini her gün beklemişlerdi. Ama en sonunda onlar da Troyekurov'a hak vermek ve haydutların ona karşı

anlaşılmaz bir saygı beslediklerini kabul etmek zorunda kalmışlardı. Troyekurov öğünüyor, Dubrovski'nin her yeni soygun haberini aldıkça vali ile, emniyet amirleriyle, bölük komutanlarıyla alay ediyordu. Çünkü Dubrovski bunların elinden her zaman zararsızca kurtulabiliyordu.

Bu arada Troyekürov'un köyündeki kilisenin yortusu(*) olan ekim ayının biri gelip çatmıştı. Ama bu töreni ve bundan sonraki olayları anlatmaya girişmeden önce okurlarımızı, kendileri için yeni olan ya da hikâyemizin başlarında kısaca anlatılan bazı kimselerle tanıştıralım.

Bu çeşit yortular, sözü edilen Kilisenin,adını taşıdığı işin, ya da olayın yıl dönümüne rastlayan gün yapılır (Ç.N.).PUŞKİN

197

VIII

Şimdiye kadar kendisinden ancak birkaç kelime ile söz ettiğimiz Kirila Petroviç'in kızının, hikâyemizin kişilerinden biri olduğunu okurlarımız herhalde tahmin etmişlerdir. Anlattığımız olayların geçtiği sıralarda, genç kız on yedi yaşlarında ve güzel iği tam bir gelişme halindeydi.

Babası kızını delice seviyordu. Ama, bazen en küçük isteklerini yerine getirmeye çalışarak, bazen de sert, hatta zalim davranışlarıyla kendisini korkutarak ona karşı, yaradılışına uygun biçimde davranıyordu. Kızının bağılılığına emin olmakla beraber hiçbir zaman onun güvenini kazanamamıştı.

Kız, duygu ve düşüncelerini babasından saklamaya alışmıştı. Çünkü bunların nasıl karşılanacağını hiçbir zaman yüzde yüz kestiremezdi. Hiçbir arkadaşı yoktu, yalnızlık içinde büyümüşü. Komşu kızlar, kadınlar Kirila Petroviç'e çok seyrek gelirlerdi. Çünkü alışıldığı üzere, Troyekurov'un konuşma ve eğlenceleri kadınlardan çok erkek arkadaşların bulunmasını

gerektirecek bir biçimdeydi. Güzelimiz, babasına eğlenmeye gelen konukların arasına pek seyrek katılırdı. Çoğu XVIII. yüzyıl Fransız yazarlarının yapıtlarından meydana gelen büyük bir kitaplık

kızın emrine verilmişti. Ömründe, Mükemmel Ahçı Kadın kitabından başka, bir şey okumamış

olan babası, kitap seçiminde tazına yol göstere ' cek bir durumda değildi. Pek doğal olarak Maşa, birçok kitap karıştırdıktan sonra, romanlar üzerinde karar kıldı. Böylece bir zamanlar Matmazel Mimi'nin elinde başlamış olan eğitim ve öğrenimini tamamlamış oluyordu. Kirila Petroviç'in Matmazel Mimi'ye büyük bir güveni ve bağlılığı vardı. Bu bağlılık ve dostluğun izleri gizlenemeyecek bir

hal aldığı zaman, Kirila Petroviç kızı yavaşça bir başka malikâneye aşırnak gereğini duymuştu.

Matmazel arkasında çok iyi anılar bırakarak ayrılmıştı. İyi yürekli bir kızdı. Kirila Petroviç'in üzerindeki etkisini hiçbir zaman kötü maksatlara kul anmamıştı. Kirila Petroviç'in sık sık değıştirdiği gözdelerden farta da, en çok bu noktadaydı. Görünüşe göre Kirila Petroviç onu öteki gözdelereinden fazla seviyordu. Matmazel Mimi'nin güney insanlarına özgü çizgiler taşıyan dokuz yaşlarında, kara gözlü yaramaz çocuğu, Kirila Petroviç'in yanında terbiye ediliyor, onun oğlu olarak tanınıyordu. Halbuki bir elmanın yarısı kadar Troyekurov'a benzeyen nice çocuklar vardı ki, onun pencereleri önünde oynuyor ve çiftlik halkından sayılıyorlardı.

Kirila Petroviç küçük Sâşa'sı için Moskova'dan bir Fransız öğretmen istetmişti. Bu öğretmen artık anlatmaya başladığımız olayların geçtiği sıralarda Pokrovskoye'ye gelmişti.

Öğretmen, sevimli yüzüyle ve yalın davranışlarıyla Kirila Petroviç'in hoşuna gitmişti. Kirila Petroviç'e bonservislerini ve yanında eğitimci olarak dört yıl çalıştığı Troyekurov'un akrabalarından birinin tavsiye mektubunu gösterdi. Kirila Petroviç bütün bunları gözden geçirdi, hoşuna gitmeyen biricik nokta, Fransız'ın genç oluşuydu. Ama bu hoşna gitmeyiş, zaval ı öğretmen unvanı için pek gerekli olan sabır ve tecrübe ile bu güzel kusurun bir arada bulunamayacağı

korkusundan ileri gelmiyordu. Troyekurov'un hemen söylemeye karar verdiği, kendine göre başka tereddütleri vardı. Bunun için de Mâşa'yı çağırnaklarını emretti. (Kirila Petroviç Fransızca bilmezdi, tazi ona çevirmenlik edecekti).

Buraya gel Maşa! Bu Mösyöye de ta: "Pekâlâ, kendisini kabul ediyorum, ama evdeki kızlarıma sarkıntılık etmemek şartıyla... Yoksa bu it oğlu ite... Bunu kendisine çevir!"198

DUBROVSKI

Maşa kızardı. Öğretmene dönerek Fransızca, babasının kendisinden ağırbaşlılık ve dürüst bir davranış beklediğini söyledi.

Fransız, kızın önünde eğildi ve kendisi iltifattan yoksun edilse bile saygı hak etmeye çalışacağı

yanıtını verdi. Maşa öğretmenin bu sözlerini kelimesi kelimesine çevirdi. Kirila Petroviç: İyi, iyi, dedi. Ona saygı da, iltifat da gerekli değil. Görevi Sâşa'ya bakmak, gramer ve coğrafya öğretmektir. Bunu kendisine çevirdin!"

Marya Kirilovna babasının kaba sözlerini yumuşatarak çevirdi. Kirila Petroviç Fransız'ın, kendisine

ayrılan odanın bulunduğu daireye gitmesine izin verdi.

Soylu geleneklerine göre terbiye edilmiş olan Maşa, genç Fransız'a hiç aldırış etmemişti.

Öğretmen, onun için bir hizmetçi ya da işçi parçasından başka bir şey değildi. Halbuki hizmetçilerle işçiler onun gözünde erkek bile sayılamazlardı. Genç kız Mösyö Deforj üzerinde bıraktığı etkinin farkında olmadığı gibi, genç öğretmenin sıkılganlığını, titreyişini, sesinin değişişini de fark etmedi. Sonraları genç kız, birkaç gün üstüste öğretmenle oldukça sık karşılaştı ise de, onu incelemeye yaraşır görmedi. Hiç umulmadık bir biçimde onun hakkında yepyeni bir izlenim edindi.

Alışıldığı üzere Kirila Petroviç'in evinde, birkaç ayı beslenir ve Pokrovskoye derebeyinin başlıca eğlencelerinden birini de bunlar oluştururdu. Ayılar yavru iken her gün konuk salonuna getirilir, Kirila Petroviç bunları kedilerle, köpek yavrularıyla dövüştürerek saatlerce vakit geçirirdi. Yavrular biraz büyüyünce gerçek bir dövüş beklemek üzere zincire vurulurlardı. Bazen ayılar köşkün pencereleri önüne getirilir, çiviler çakılı, boş bir şarap fiçisini onlara doğru yuvarlardı. Ayı ilkin bu fiçiyi koklar, sonra da yavaşça ayağı ile iter ve pek doğal olarak ayağı acırdı. Bu acıdan öfkelenen ayı, bu sefer daha büyük bir kuvvetle fiçiyi

PUŞKİN

iter ve daha büyük bir acı duyardı. Ayı öfkesinden kudurma derecesine gelir ve büyük bir homurtu ile yine şarap fiçisine saldırırdı. Bu hal, zaval ı hayvanı deliye döndüren bu şarap fiçisi ortadan kaldırılıncaya kadar sürüp giderdi. Bazen de bir çift ayıyı arabaya koşarlar, konukları zorla bu arabaya bindirerek arabayı başıboş bırakırlardı. Ama Kirila Petroviç'in en güzel eğlencesi şuydu: Aç bir ayı boş bir odaya kapatılır, bir iple de duvardaki halkaya bağlanırdı. Ayının bağlı olduğu ipin uzunluğu, hemen hemen odanın uzunluğu kadar olurdu; öyle ki, odanın ancak karşı köşelerinden biri korkunç canavarın saldırısından uzak kalabilirdi. Adet olduğu üzere eve yeni gelenleri bu odanın kapısına kadar getirirler, ansızın ayının yanına itiverirler, kapıyı da üstüne kilitlerler ve mutsuz kurbanı canavarla başbaşa bırakırlardı. Zaval ı konuk, kanlar içinde, üstü başı

paramparça kendisini ayının yetişemediği köşeye atar, ama bazen iki adım ötede homurdanan, sıçrayan, iki ayağı üstüne kalkan ve boyuna saldıran, ısırarak isteyen yırtıcı hayvanla üç saat karşı karşıya duvara yapışmış bir halde durmak zorunda kalırdı. İşte Rus derebeyinin soylu eğlenceleri bunlardı.

Öğretmenin gelişinden birkaç gün sonra Troyekurov onu anımsardı ve ayının bulunduğu odaya konuk etmeyi tasarladı: Bu maksatla bir sabah öğretmeni yanına çağırttı ve yanına alarak karardık koridorlardan geçirdi. Birdenbire yan kapılardan biri açıldı, iki uşak Fransız'ı içeri itiverdiler, kapıyı da üstüne kilitlediler. Aklını başına toplayan öğretmen, bağlı ayıyı gördü. Ayı

uzaktan konuğu koklayarak homurdanmaya başladı, birdenbire arka ayakları üzerine kalkarak ileri yürüdü. Fransız şaşırmadı, kaçmadı, ayının saldırışını bekledi. Ayı yaklaşıncaya, cebinden küçük bir tabanca çıkardı ve aç hayvanın kulağına dayayarak ateş etti. Ayı yere yuvarlandı.

Herkes koştu, kapılar açıldı. Kirila Petroviç yaptığı şakanın böyle bitmesinden şaşırılmış bir halde odadan içeri girdi.200

Kirila Petroviç bütün bu olup bitenler hakkında kendisine mutlaka açıklama yapılmasını istiyordu: Böyle bir oyun hazırlandığını Deforj'a kim haber vermişti. Yahut onun cebinde dolu bir tabancanın ne işi vardı? Mâşa'yı çağırttı. Maşa koşarak geldi ve babasının sorularını Fransız'a çevirdi. Deforj verdiği yanıtta.

Benim ayıdan falan haberim yoktu, dedi, ama taşıdığım unvan gereğince bağışlanma isteyemeyeceğini bir hakarete katlanmak niyetinde olmadığım için yanımda daima tabanca taşıyırım.

Maşa hayretle öğretmene baktı ve söylediklerini Kirila Petroviç'e aktardı. Kirila Petroviç hiçbir yanıt vermedi, sadece ayıyı dışarı çıkarmalarını ve derisini yüzmelerini emretti. Sonra da kendi adamlarına dönerek:

Aferin herife be! dedi. Hiç korkmadı, val ahi hiç korkmadı.

O gün birdenbire Deforj'a kanı ısındı, bir daha da onu denemeye kalkışmadı.

Ama bu olay Mariya Kirilovna üzerinde daha büyük bir etki yaptı. Genç kızın hayal evi altüst olmuştu: Önünde ölü bir ayı yatıyor, ayının başucunda da Deforj, soğukkanlılıkla ayakta durmuş, kendisiyle sakin sakin konuşuyordu. Kız, cesaret ve gururun yalnız bir tabakanın elinde olmadığını gördü ve o günden beri de genç öğretmene, saatten saate artmakta olan bir saygı

beslemeye başladı. Aralarında bir ilişki kuruldu. Mâşa'nın çok güzel bir sesi ve büyük bir müzik yeteneği vardı. Deforj, kıza da ders vermek önerisiyle karşılaştı. Bütün bunlardan sonra Mâşa'nın, henüz bunu kendi kendine bile itiraf etmediği halde öğretmene aşık olduğunu okurlarımız anlamakta zorluk çekmemişlerdir.

IX

Dortu arifesinde konuklar akın etmeye başladılar. Bunlardan bir kısmı derebeyi köşküne ve bu köşke bağlı pavyonlara; öteki bir kısmı kâhyaların dairelerine; üçüncü bir kısmı ise papaza konuk edildiler. Bazıları ise zengin köylü evlerine indiler. Tarlalar atlarla, avlu ve ahırlar ise çeşitli arabalarla doldu. Sabahın dokuzunda sabah duası çanları çalındı. Bütün konuklar Kirila Petroviç

tarafından yaptırılan ve her yıl verdiği hediyelerle süslenen taş kiliseye doğru yol andılar. Dua için gelen hatırlı konuklar öylesine çoktu ki, sıradan köylüler kiliseye sığamadılar ve kilisenin sahanlığı

ile parmaklık dışında kaldılar. Ayine başlamıyorlar, Kirila Petroviç'i bekliyorlardı. Troyekurov altı

atlı bir araba ile geldi ve arkasında Mariya Krilovna olduğu halde, yerine geçip kuruldu. Kadın erkek bütün gözler genç kıza çevrildi. Erkekler kızın güzel iğine hayran oluyor, ka. dınlarsa dikkatle tuvaletini gözden geçiriyorlardı. Ayin başladı. Ev şarkıcıları mihrapta ilahi okuyorlardı.

Kirila Petroviç de bunlara katılıyor, sağına soluna bakmadan dua ediyordu. Zangoç yüksek sesle bu tapınağın yapıcısının da adını anarken, gösterişli bir alçakgönül ülükle yere kapandı.

Ayin bitti. Haça ilk yaklaşan Kirila Petroviç oldu. Herkes onun ardından yürüdü. Sonra, komşuları saygılarını sunmak üzere kendisine yaklaştılar. Kadınlar Mâşa'nın etrafını aldılar. Kirila Petroviç kiliseden çıkarken oradakilerin hepsini öğle yemeğine çağırdı, arabasına bindi ve evine gitti.

Ötekiler de arabalarıyla onun peşinden yürüdüler. Odalar konuklarla doldu. Her dakika yeni yeni kişiler içeri giriyor ve ev sahibine yaklaşımda güçlük çekiyorlardı. Modası202

DUBROVSKI

geçmiş, pahalı ve eski tuvaletler giymiş bayanlar, uygun bir biçimde yarım daire halinde oturmuşlardı. Hepsi de inci ve pırlanta içindeydiler. Erkekler votka ve havyarın başına üşüşmüşler, gürültülü seslerle aralarında konuşuyorlardı. Salonda seksen kişilik bir yemek masası hazırlanıyordu. Hizmetçiler gidip geliyor, şişe ve sürahileri yerleştiriyor, sofrayı düzeltiyorlardı. Nihayet kâhya yemeğin hazır olduğunu haber verdi. İlk sofraya oturan Kirila Petroviç oldu. Onun arkasından bayanlar harekete geçti ve bir çeşit yaş sırası gözeterek azametle yerlerine kuruldular. Genç kızlar, ürkek bir keçi sürüsü gibi birbirlerine sokularak yanyana oturdular. Erkekler onların karşısında yer aldılar. Öğretmen, masanın dibinde, küçük Sâşa'nın yanına oturdu.

Hizmetçiler tabakları rütbe sırasına göre dağıtmaya başladılar. Tereddüde düştükleri zaman da, hemen hemen hiç yanılmadan, Lafater'ce tahminlerle işin içinden çıkıyorlardı. Tabak ve kaşık şingirtuları konukların gürültülü konuşmalarına karışıyordu. Kirila Petroviç şölen sofrasını neşe ile süzüyor ve konukseverliğin verdiği mutluluğun zevkini sürüyordu. Bu sırada üç çift beygir koşulu bir fayton avluya girdi. Ev sahibi:

Bu da kim ola? diye sordu. Birkaç ses birden:

Anton Pafnutiç, diye yanıt verdi.

Kapılar açıldı ve değirmi yüzlü, gerdanı üç kat, el i yaş • larında şişman bir kişi olan Anton Pafnutiç Spitsın, yerlere kadar eğilerek, gülümseyerek, özür dilemeye hazır bir tavırla yemek salonundan içeri girdi. Kirila Petroviç:

Takım getirin! diye bağırdı, sonra Anton Pafnutiç'e dönerek: Rica ederim buyurunuz, oturunuz Anton Pafnutiç, dedi. Sonra bunun ne anlama geldiğini bize anlatsanız kuzum: Ayinime gelmediniz, yemeğe geç kaldınız! Bu, hiç de senin karakterine uymuyor: Sen hem dini bütün bir adamsın, hem de boğazına düşkünsün!

PUŞKİN

Anton Pafnutiç, peçetesini kaftanının iliğine geçirirken yanıt verdi: Suçluyum Kirila Petroviç, suçluyum! Erkenden yola çıkmıştım. Daha on dört verst yol almaya fırsat bulmadan birdenbire ön tekerleğin çemberi ikiye ayrılmasın mı? Elden ne gelir ! Bereket versin köy yakındı. Gidinceye, demirciyi arayıp buluncaya ve bu işleri yoluna koyuncaya kadar tam üç saat geçti. Kestirme yoldan,

Pokrovskoye ormanından geçmeye cesaret edemedim.

Dolambaçlı yoldan geldim.

Kirila Petroviç onun sözünü keserek:

Cesur olmadığını biliyoruz ama korkmak için de neden yoktu! dedi.

Nasıl, korkmak için neden mi yoktu? Ya, Dubrovski'yi unutuyor musun? İnsan onun eline bir düşmeyegörsün! O az buz bir herif değil, kimseyi elinden kaçırmaz. Hele beni eline bir geçirse iki kez derimi yüzmeye kalkar!

Sana böyle farklı davranması neden gerekiyormuş?

Aman efendim Kirila Petroviç, ne demek neden gerekiyormuş? Rahmetli Andrey Gavriloviç'in muhakemesini unuttunuz mu? Efendimizin gönlünü hoş etmek... Şey yani elimi vicdanıma koyarak Dubrovski'lerin hiçbir hakları olmadığı halde, sadece efendimizin lütufları sayesinde Pokrovskoye'ya sahib olduklarına dair doğruluk adına tanıklıkta bulunan ben değil miydim?

Rahmetli (nur içinde yatsın) benimle kozunu paylaşacağını söylemişti. Galiba oğlu babasının sözünü yerine getirecek gibi görünüyor. Bugüne kadar Al ah korudu. Şimdiye kadar topu topu bir ambarımı soydu, ama Al ah vere de malikâne kadar gelmeseler!

Kirila Petroviç:

Malikânene gelirlerse işte o zaman keyiflerine diyecek yok; kırmızı çekmece tıklım tıklım dolu Ne gezer dostum Kirila Petroviç? Bir zamanlar doluydu ama şimdi tamtakır oldu.201

DUBROVSKI

Bırak şu palavraları anton Pafnutiç! Biz hepsini biliyoruz: senin ne masrafın var ki? Evde yoksul bir yaşayış sürüyorsun! Kimseleri evine çağırılmıyorsun, mujiklerini soyup soğana çeviriyorsun! Ha babam, yalnız küpe istif etmesini biliyorsun!

Anton Pafnutiç gülümseyerek:

Çok şakacısın Kirila Petroviç, diye mırıldandı. Halbuki inan olsun ki yoksul düştük.

Anton Pafnutiç ev sahibinin bu derebeyce şakasını yağlı bir börek lokmasıyla sineye çekmişti.

Kirila Petroviç onu kendi haline bırakarak ilk kez kendisine konuk gelen ve masanın öbür ucunda, öğretmenin yanında oturmakta olan emniyet amirine döndü:

Eeeee bay emniyet amiri, hiç olmazsa siz Dubrovski'yi yakalayabilecek misiniz?

Emniyet amiri ürktü, eğildi, gülümsedi, kekeledi, nihayet: Gayret edeceğiz efendimiz, dedi.

Hım... Gayret edeceğiz... Bir hayli zamandır gayret ediliyor, ama bir yararı görülüyor. Hem doğrusunu isterseniz herifi ne diye tutmalı? Dubrovski'nin haydutluğu emniyet amirlerinin işine gelir. Takip masrafı, araba parası, soruşturma falan filan derken haydi paralar cebe. Böyle bir velinimeti ortadan nasıl kaldırırsın? Doğru değil mi?

Emniyet amiri büyük bir şaşkınlık içinde:

Çok doğru söylüyorsunuz efendim, yanıtını verdi. Konuklar kahkahayı bastı. Kirila Petroviç: Bu delikanlıyı doğruluğu için severim, dedi. Ama şu bizim ölen emniyet amiri Taraş Alekseyeviç'e acıyorum doğrusu. Adamcağızı yakmasaydılar bizim buraları daha rahat olurdu. Dubrovski'den ne haber? Son kez onu nerede görmüşler acaba?

Kalın bir kadın sesi:

PUŞKIN

Evimde Kirila Petroviç. Geçen sah günü evimde öğle

yemeği yedi.

Bütün gözler Anna Savişna Glebova'ya çevrildi.

Oldukça basit, dul bir kadın olan Anna Savişna neşesiyle, iyi yürekliliğiyle kendini herkese sevdirmişti. Oradakiler büyük bir merakla kadının anlatacağı hikâyeyi dinlemeye hazırlandılar.

Üç hafta önce Vanyuşa'ma para göndermek üzere kâhya postahaneye yol amıştım. Gerçi oğlumu şımartmam. Hatta istesem de onu şımartacak bir durumda değilim. Ama bir hassa subayının iyi yaşamak zorunda olduğunu siz de takdir edersiniz! Ben de elden geldiği kadar gelirim Vanyuşa ile paylaşıyorum. İşte ben de ona iki bin ruble göndermişim. Gerçi Dubrovski birkaç kez hatırıma gelmemiş değildi, ama kendi kendime: kasaba yakın, diyordum. Şunun şurasında yedi verstlik bir yol, Al arun izniyle bir şeycik olmaz. Bir de ne göreyim, akşama kâhya sararmış, üstü başı parça parça olmuş bir halde yaya olarak gelmesin mi? Eyvah, dedim, ne oldu? Bu ne hal? Kâhya: Hiç sorma Anna Savişna, dedi. Haydutlar soydu. Az kalsın beni de öldürüyorlardı. Dubrovski'nin kendisi de oradaydı. Beni asmak istedi, ama nedense acıdı ve bıraktı. Buna karşılık atımı, arabamı, her şeyimi aldı. Ben kendimden geçmişim. Aman Al ahım, şimdi Vanyuşa'mın hali ne olacaktı? Yapılacak hiçbir şey yoktu: Oğluma bir mektup yazdım, olanı

biteni anlattım ve kuru bir hayır dua göndermekle yetindim.

Aradan bir iki hafta geçti. Bir gün ansızın avluma bir fayton girdi. Bir general, benimle görüşmek istiyormuş. Buyursun, dedim. Yanıma, Kulnev'in portresini andıran esmer yüzlü, siyah saçlı, sakal 1 bıyıklı, otuz beş yaşlarında bir adam girdi. Kendisini rahmetli kocam İvan Andreyeviç'in dostu ve meslek arkadaşı diye tanıttı. Yolu bu taraflara düşmüş, benim de burada oturduğumu biliyormuş, tabii arkadaşının dul karısını çiğneyip geçemezmiş... Ben kendisini elimden geldiği kadar ağırladım. Şuradan buradan konuşmaya başladık. Nihayet sıra Dubrovski'ye geldi.

Başım206

geleni ona da anlattım. General çatındı: "Garip şey," dedi. Benim işittiğime göre Dubrovski her önüne geleni değil, yalnız zenginleri soyarmış. Hatta bunu yaparken de zenginin bütün parasını almaz, yarısını kendisine bırakmış. Adam öldürdüğünü hiç duymadım. Sakın bunda bir yalan olmasın? Lütfen kâhyanızı çağırır mısınız?" Kâhyayı çağır I maya gittiler, geldi. Generali görür görmez donakaldı. Ge neral ona: "Dubrovski seni nasıl soydu, nasıl asmak istedi? Kuzum şunu anlatsana!" dedi. Kâhyam titremeye başladı ve generalin ayaklarına kapandı: "Suç işledim, yalan söyledim, beni affedin!" dedi. General: "Mademki öyledir," dedi, o halde bu iş nasıl olduysa lütfen hepsini bayana anlat. İşte ben de dinliyorum!" Kâhyam bir türlü kendine gelememi. General sözüne devam ederek: "Haydi anlatsana," dedi, "Dubrovski ile nerede karşılaştın?"

"Çifteçamlarda babacığım. Çifteçamlarda!" "Dubrovski sana ne" dedi?" "Kimin | adamısın?"

Nereye ve ne için gidiyorsun?" diye sordu. "Peki, sonra?" "Sonra, mektup ve paraları benden istedi." "Peki, ya sonra?" "Mektupla paraları ona verdim." "Bunun üzerine o ne yaptı?" "Suçluyum, affedin!" "Peki, o ne yaptı canım?" "Mektupla paraları geri verdi: Haydi güle güle git, bunları

postaya ver, dedi." "Sonra?" "Babacığım, suçluyum." Korkunç general: "Ben sana gösteririm,"

dedi, "siz de hanımefendi bu sahtecinin sandığını aramalarını emredin, bu herifi de bana teslim edin, kendisine iyice bir ders vereyim! Şunu biliniz ki Dubrovski de bir hassa subayıydı, bir arkadaşına fenalık etmek istemez!" Bu zatın kim olduğunu anlamıştım. Onunla konuşacak bir şeyim yoktu. Arabacılar kâhyayı, faytonun arabacı yerine bağladılar. Paralar bulundu. General öğle yemeğini bende yedi ve hemen kalkıp gitti; giderken de kâhyamı da götürdü. Kâhyamı ertesi gün ormanda, soyulup soğana çevrilmiş bir halde bir meşe ağacına bağlı olarak buldular.

Herkes, hele genç kızlar Anna Savişna'nın anlattıklarını sessizce dinlediler. Hayal gücü fevkalade geniş olan ve Raddcliffe'in esrarlı korku öyküleriyle hayali beslenen Mar

PUŞKİN _____ 207

ya Kirilovna başta olmak üzere bunlardan çoğu Dubrovski'nin kişiliğinde romantik bir kahraman görüyor ve için için onun iyiliğini istiyorlardı. Kirila Petroviç: Anna Savişna, dedi, sana gelenin Dubrovski'nin kendisi olduğunu sanıyorsan çok aklanıyorsun.

Sana gelenin kim olduğunu bilmem ama, herhalde Dubrovski olmasa gerek.

Yol arı kesen, geleni geçeni çevirip soyan Dubrovski değil de kimdir?

Orasını bilmem ama, herhalde Dubrovski değildi. Ben onun çocukluğunu bilirim. Saçlarının kararıp kararmadığını bilmem, ama, küçükken kıvrırcık sarı saçlı bir çocuktü. Yalnız şunu kesin olarak bilirim ki, Dubrovski Mâşa'mdan beş yaş büyüktür. Doğal olarak şimdi 35'inde değil de 23'ünde olması gerektir.

İlçe emniyet amiri:

Tümüyle buyurduğumuz gibi, dedi. Cebimde Vladimir Dubrovski'nin eşkâli var. Onun 23 yaşında olduğu burada açıkça yazılıdır.

Kirila Petroviç:

Öyle mi? dedi. Bari şunu okuyuver de biz de işitelim. Onun eşkâlini öğrenmek fena bir şey olmayacak. Bir yerde gözümüze ilişecek olursa herifi kaçırmamış oluruz.

Emniyet amiri cebinden oldukça kirli bir kâğıt çıkardı, açtı, önem vererek ve yüksek sesle okumaya başladı:

"Ona mensup çiftlik halkının anlattıklarına göre Vladimir Dubrovski'nin tespit edilen eşkâlidir: Yaş 22, boy orta, yüz düzgün, sakal tıraş edilmemiş gözler ela, saç kumral, burun çekme, başkaca ayırt edici belirtisi yoktur."

Kirila Petroviç sordu:

Hepsi bu kadar mı? Emniyet amiri kâğıdı katlayarak:

Hepsi bu kadar, karşılığını verdi.

il _____ DUBROVSKİ

Kutlarım bay emniyet amiri. Hey gidi kâğıt, hey! Bu eşkâle göre siz Dubrovski'yi zor bulursunuz!

Orta boylu az mı insan var? Kumral saç, çekme burun, ela gözler kimde yok! Korkmadan bahse girebilirim ki, üç saat durmadan Dubrovski ile konuşursun da kiminle konuştuğunun farkında olmazsın? Diyecek yok doğrusu, şu memurlar akıl 1 insanlar kısacası.

İlçe emniyet amiri usulca kâğıdı cebine koydu ve sessizce lahanalı kaz kızartmasını atıştırmaya başladı. Bu arada hizmetçiler birkaç sefer konuklan dolaşarak herbirinin kadehini doldurmak fırsatını buldular. Birkaç şişe Gorski ve Tsimlanask şarabı patlatıldı ve seve seve şampanya yerine kabul edildi. Yüzler kızarmaya başladı. Konuşmalar daha canlı, daha birbirini tutmaz, daha neşeli bir hal aldı. Kirila Petroviç sözüne devam ederek:

Hayır dedi, biz artık Taraş Alekseyeviç gibi bir ilçe emniyet amirini bir daha göremeyiz! Bu adam hiç de kör ve sersem bir adam değildi. Yazık ki adamcağızı yaktılar. Yoksa çetedekilerden bir tanesi bile elinden kurtulamazdı. Son kişisine kadar hepsini enselerdi. Hatta Dubrovski bile elinden kaçamaz, rüşvetle de postu kurtaramazdı. Taraş Alekseyeviç parayı almasına alırdı ama, onu yine bırakmazdı. Rahmetlinin âdeti böyleydi. Ben başka çare göremiyorum, bu işe benim de karışmam, adamlarımla haydutların peşine düşmem gerekecek. İlk ağızda yirmi kişi göndereceğim, varsın bunlar haydutların bulunduğu koruluğu bir temizlesinler. Adamlarım korku nedir bilmezler, her biri bir başına bir ayının üzerine gider, haydutlarından yılmazlar.

Bu sözler üzerine kıl 1 dostunu, bir zamanlar kendisinin de kurbanı olduğu bazı şakaları hatırlayan Anton Pafnutiç sordu:

Ayımız nasıl Kirila Petroviç? Kirila Petroviç:

PUŞKİN

209

Al ah geri kalanlara uzun ömürler versin, dedi. Mişa düşman kurşunuyla şerefli bir ölümle öldü

Kirila Petroviç, Deforj'u göstererek işte onun galibi, dedi. Benim Fransızımdan ibret al, o senin intikamını da aldı affına mağrurken anımsarsın ya?

Anton Pafnutiç başını kaşıyarak: Nasıl anımsamam? dedi çok iyi anımsıyorum. Demek Mişa öldü

ha? Val ahi yazık oldu şu Mişa'ya! Ne maskara, ne akıl ı bir hayvandı! Böyle bir ayıyı bir daha bulamazsın! Mösyö onu niçin öldürdü?

Kirila Petroviç, büyük bir memnurlukla Fransız'ının kahramanlık davranışını anlatmaya koyuldu.

Çünkü kendisini çevreleyen her şeyle övünmek gibi mutlu bir yeteneği vardı. Konuklar Mişa'nın ölümü hikâyesini dikkatle dinliyor ve konuşma konusunun kendi cesareti olduğundan kuşku bile etmeksizin rahat rahat yerinde oturan yaramaz öğrencisine ahlak öğütleri veren Deforj'u şaşkın şaşkın süzüyorlardı.

Aşağı yukarı üç saatten beri süren öğle yemeği sona erdi. Ev sahibi peçetesini masanın üstüne koydu. Hepsi ayağa kalktılar ve kahve ile kâğıt oyununun kendilerini beklediği konuk salonuna yürüdüler. Yemek odasında pek şatafatlı bir biçimde başlayan içkiye, burada da devam olunacaktı.PUŞKİN

211

Akşamın yedisine doğru konuklardan bazıları gitmek isteldüer, ama punçla neşelenen ev sahibi, kapıların kilitlenmesini emretti ve ertesi sabaha kadar kimseyi evden dışarı bırakmayacağını

bildirdi. Az sonra müzik başladı. Salon kapıları açıldı, balo başlamış bulunuyordu. Ev sahibi ve yakınları bir köşeye kurulmuş, arka arkaya kadehleri yuvarlıyor, gençlerin neşesini seyrediyorlardı. Yaşlı kadınlar kâğıt oynuyorlardı. Uhlan tugaylarından birinin karargâh kurmadığı

her yerde olduğu gibi burada da kavalyeler damlardan daha azdı, bu işe yarayan bütün erkekler paylaşılmıştı. Öğretmen hepsinin içinde kendini gösteriyor, herkesten iyi dans ediyordu. Bütün kızlar onu seçiyor, onunla vals oynamayı çok rahat ve kolay buluyorlardı. Deforj birkaç sefer de Marya Kirilovna ile dans etti. Genç kızlar, arkalarından alaycı düşünceler ileri sürdüler. Nihayet gece yarısına doğru yorgun ev sahibi, dansı durdurdu, akşam yemeğini getirmelerini emretti.

Kendisi ise yatmaya gitti.

Kirila Petroviç'in yokluğu meclise daha büyük bir canlılık ve serbestlik verdi. Kavalyeler damlarının yanına oturmak cesaretini gösterdiler. Genç kızlar gülüşüyor ve komşularıyla fısıldaşıyorlar, kadınlar masa başında, karşıdan karşıya yüksek sesle konuşuyorlardı. Erkekler içiyor, tartışıyor ve kahkaha ile

gölüyorlardı. Bir sözcükle akşam yemeği fevkalade neşeli geçti ve birçok tatlı anılar bıraktı.

Yalnız bir kişi bu genel sevince ortak olmamıştı: Anton Pafnutiç somurtarak sessizce yerinde oturmuş, dalgın dalgın yemek yemiş ve pek düşünceli bir tavır takınmıştı.

Eşkîya hikâyeleri onun sınırlarını çok bozmuştu. Anton Pafnutiç'in eşkıyalardan korkması için yeter nedenler bulunduğunu yakında göreceğiz.

Anton Pafnutiç Al ahı şahit göstererek kırmızı kutunun boş olduğunu söylerken, ne yalan söylemiş

ne de günaha girmişti. Kırmızı kutu gerçekten de boştu. Bir zamanlar bu kutuda saklanan paralar şimdi Anton Pafnutiç'in koynunda duran meşin bir keseye aktarılmıştı. Kimseye güvenememek duygusunu ve sonsuz korkusunu, ancak böyle önlemlerle yenebiliyordu. Bir başkasının evinde geceleme zorunda kalan Anton Pafnutiç, kendisine evin ücra bir köşesinde, hırsızların kolayca girebilecekleri yerde bir oda vermelerinden korkuyordu. Gözleriyle etrafta güvenilir bir arkadaş

aradı, nihayet Deforj'u seçti. Deforj'un kuvvet ifade eden dış görünüşü, hele zavalı Anton Pafnutiç'in titremeden anımsayamadığı ayı ile karşılaşmasında gösterdiği cesaret, onu seçmesine neden olmuştu. Sofradan kalktıkları vakit, Anton Pafnutiç öksürerek ve yutkunarak genç Fransız'ın etrafında dönmeye başladı. Nihayet derdini anlattı: Hımmmm... Şey... Mösyö... odanızda geceleme izin verir misiniz. Çünkü, efendim söyleyeyim...

Saygıyla eğilen Deforj sordu:

Que desire monsieur? (*)

Hay Al ah layığını versin Mösyö, sen hâlâ Rusça konuşmasını öğrenmemişsin! Jö vö, mua, şe vu kuşe(**) anladın mı?

*) anla

Deforj:

(*) Bir emriniz mi var, Mösyö? (**) Odanızda yatmak istiyorum.212

DUBROVSKİ

Monsieur, tres volontiers, yanıtını verdi, veuil ez donnerdeş ordres en conseequence(*) Fransızca'daki bilgisinden fevkalade memnun olan Anton Pafnutiç hemen gerekli emirleri vermeye koştu.

Konuklar, aralarında vedalaşmaya başladılar. Herkes kendisine ayrılan odaya çekildi. Anton Pafnutiç ise öğretmenle birlikte onun dairesine gitti. Gece karanlıktı. Deforj yolu bir fenerle aydınlatıyordu. Anton Pafnutiç paralarının hâlâ yanında bulunduğundan emin olmak için, zaman zaman, koynunda saklı bulunan kesmeyi göğsüne bastırarak, oldukça cesur adımlarla onun arkasından yürüyordu.

Öğretmen, dairesine gelince mumu yaktı, ikisi de soyunmaya başladılar. Bu arada Anton Pafnutiç

kilitleri ve pencereleri gözden geçirerek odada dolaşıyor ve kendisini pek de kandırmayan bu gözden geçirme sırasında sal ıyordu. Kapı yalnız bir sürgü ile kapanıyordu: pencereler ise bir katlıydı. Bunu Deforj'a şikâyet etmek girişiminde bulundu ama, Fransızcadaki bilgisi böyle karışık bir işi anlatacak bir durumda değildi. Fransız onu anlamadı. Anton Pafnutiç de şikâyetinden vazgeçmek zorunda kaldı. Yatakları karşı karşıya yapılmıştı. İkisi de yattılar. Öğretmen mumu söndürdü.

Anton Pafnutiç Rusça, söndürüyorum (") fi linin kafasını gözünü yaran Fransızca bir çekimiyle bağırdı:

Purkua vu tuşe, purkua vu tuşe, ben karardıkta dormir (***) yapamam.

(*) Memnuniyetle efendim. Bu konuda gereken emirleri lütfen verir misiniz?

(**) Rusça (tuşit) kelimesi söndürmek anlamına gelir. Halbuki Fransızca Toucher (Tuşe) kelimesi: dokunmak, ilişmek, temas etmek anlamlarına gelir. Anton Pafnutiç Fransızca «Niçin söndürüyorsunuz?» demek isterken, Rusça tuşit kelimesiyle Fransızca toucher kelimesini birbirine karıştırarak «niçin dokunuyorsunuz?» demiş oluyor. (Ç.N.) (***) Uyumak.

Deforj, Anton Pafnutiç'in sözlerini anlamadı, ona iyi dı:

Anton Pafnutiç Spitsın yorganına sarınarak homurdan

Melun gâvur, sanki söndürmesi farzdı. Bu kendisi için daha fena oldu. Ben ışısız uyuyamam.

devam ederek Mösyö, Mösyü, jö vö avek vu parle(*)

. rek Mösyö, Mösyü, jö vö avek vu

Fakat Fransız yanıt vermiyordu. Kısa bir zaman sonra da horlamaya başladı. Anton Patnutiç:

«Uyuyor kerata Fransız, diye düşündü. Halbuki uyumak benim aklıma bile gelmiyor. Tetikte bulunmak gerek! Hırsızlar açık kapıdan veya pencereden girseler bu keratayı topla bile uyandırmak mümkün olmaz!»

Mösyö! Hey mösyö! Seni Mösyö gibi şeytanlar alsın! Anton Pafnutiç sustu. Yorgunluk, şarabın verdiği ağırlık yavaş yavaş korkaklığını bastırmıştı. Uyuklamaya başladı, Çok geçmeden derin bir uykuya daldı.

Tuhaf bir uyanış onu bekliyormuş. Uykusu arasında birinin, yavaşça gömleğinin yakasından tutup sarstığını hissetti. Anton Pafnutiç gözlerini açtı. Karşısında, sonbahar sabahının solgun ışıkları

altında Deforj'u gördü. Fransız bir elinde küçük bir tabanca tutuyordu. Öteki eliyle de şu ünlü

keseyi çözmeye çalışıyordu. Anton Pafnutiç taş kesildi. Titrek bir sesle: Kes kö se Mösyö, kes kö se? diye sordu(**) Öğretmen temiz bir Rusça ile: Yavaş ol, sesini kes! yanıtını verdi. Sus, yoksa

mahvolduğun gündür. Ben Dubrovski'yim.

(*) Aslında Rusça harflerle yazılmıştır. «Mösyö Mösyö, sizinle görüşmek istiyorum» anlamına gelir.

(**) Bu ne demek Mösyö, bu ne demek?XI

Şimdi de okurlarımızdan, henüz anlatmak fırsatını bulamadığımız bundan önce olup bitenlerle, hikâyemizin son olaylarını açıklamamıza izin vermelerini rica ederiz.

Yukarda sözünü ettiğimiz ** menziline menzil amirinin evinde bir köşede bir yabancıyı ya da halktan birini andıran, yani posta arabalarında kendisine önem verilmeyen, sessiz ve sabırlı bir yolcu oturuyordu. Üstü açık faytonu (brıçka) avluda duruyor ve yağlanmasını bekliyordu. Arabanın içinde küçük bir bavul vardı. Bunun dış görüşünü, içinin pek de zengin olmadığını gösteriyordu.

Yolcu ne bir çay, ne de bir kahve istiyor, pencereden dışarısını seyrederek bölmenin ötesinde oturan menzil amirinin karısını fena halde sinirlendirecek biçimde ıslık çalıyordu. Kadın yarım sesle:

Bu ıslıkçı da nereden başımıza musal at oldu? diye söyleniyordu. Amma da ıslık çalıyor, melun gâvur, inşal ah geberir!

Menzil amiri:

Ne olacakmış sanki? dedi. Islık çalmanın ne kötülüğü var? Varsın çalsın!

Menzil amirinin karısı öfkeli bir eda ile:

Ne kötülüğü mü varmış? diye itiraz etti. Bunu neye yorduklarını bilmez misin?

Neye yorarlarmış? Islık çalmak evin bereketini mi kaçırmış? Aldırma Pahomovna, ıslık çalınsa da çalınmasa da bizim yine paramız olmaz!

PUŞKİN

Kuzum Sîdoriç, sen şu adamı göndersene! Onu burada tutmaktan ne zevk alıyorsun? Ver şuna beygir de defolup gitsin?

Varsın beklesin. Pahomovna, ahırda topu topu üç troykalık beygir var. Dördüncü arabanın beygirleri istirahatta... Bir de bakarsın ki hatırlı yolcular gelir... Fransızın hatırı için başımı belaya sokmak istemem. Bak, işitiyor musun! İşte dörtnala koşuyorlar... Vay anasını, amma da hızlı

koşuyorlar... Sakın general falan olmasın?

Araba merdivenlerin önünde durdu. Uşak, arabacı yerinden atladı ve arabasının kapısını açtı. Bir dakika sonra da asker kaputu giymiş beyaz kasketli bir genç menzil amirinin yanına girdi.

Arkasından gelen uşağı küçük bir çekmece getirdi ve pencerenin içine koydu. Subay emreden bir sesle:

Beygir! diye bağırdı. Menzil amiri:

Hemen şimdi, yanıtını verdi. Lütfen seyahat vesikanızı veriniz!

Benim seyahat vesikam yok. Ben falan yere gidiyorum. Yoksa beni tanımadın mı?

Menzil amiri telaşlandı, arabacıların çabuk davranmalarını sağlamak için koştu. Delikanlı, odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Bölmenin arkasına geçerek menzil amirinin karısından yavaşça, yolcunun kim olduğunu sordu. Kadın:

Al ah bilir kimdir, dedi. Fransız'ın biri. Beş saatten beri beygir bekliyor, boyuna da ıslık çalıyor.

Kabak tadı verdi melun herif!

Delikanlı, yolcu ile Fransızca konuşmaya başladı:

Nereye gidiyorsunuz? diye sordu. Fransız:216

DUBROVSKI

Yakın kasabaya gidiyorum, dedi. Oradan da beni, uzaktan öğretmen olarak tutan bir derebeyinin yanına gideceğim. Bugün artık yerime varacağımı düşünüyordum. Ama görüşüne göre menzil amirinin niyeti başka! Bu memlekette beygir bulmak zor bir iş bay subay!

Subay:

Siz bura derebeylerinden kime gidiyor sunuz? diye sordu.

Mösyö Troyekurov'a

Troyekurov'a mı? Kimmiş bu Troyekurov?

Ma foi, monsieur(*) onun için pek de iyi şeyler duymadım. Kibirli, şımarık bir derebeyi olduğunu, evindekilere karşı sert davrandığını, kimsenin onunla geçinemediğini, adını duyan herkesin ondan titrediğini öğretmenlere karşı da (avec les outchitels) (**) hiç şakası olmadığını, hatta bunlardan ikisini döve döve öldürdüğünü söylüyorlar.

İnsaf edin! Siz de böyle bir canavara kalkıp gidiyorsunuz!

Ne yaparsınız, bay subay! Bana iyi bir maaş teklif ediyor: yılda 3000 ruble, üstelik de her şey caba. Belki ben ötekilerden daha talihli çıkarım. İhtiyar bir anam var, maaşımın yarısını ona göndereceğim, geri kalan para ile de beş yıl içinde, ilerideki bağımsızlığım için yetecek kadar küçük bir kapital biriktirebilirim, o zaman da bonsoir (**) ver elini Paris... Orada ticarete atılırım.

Troyekurovların evinde sizi tanıyan var mı? Öğretmen:

Kimse tanımaz, yanıtını verdi. O beni dostlarından biri aracılığıyla Moskova'dan getiriyor. Bu

dostunun ahçısı hemşehrimdir, beni tavsiye etmiş. Doğrusunu isterseniz (*) Doğrusunu isterseniz bayım.

(**) Aslında Fransızca olarak yazılmıştır. «Öğretmenlerle» anlamına gelir. (***) Burada «Al aha ısmarladık'» anlamına gelir.

PUŞKİN

217

ben ülkenize öğretmen olmak için değil, şekercilik yapmak için gelmiştim. Ama buraya geldikten sonra sizde öğretmenlik unvanının ölçülemeyecek derecede karlı olduğunu öğrendim.

Subay düşünceye daldı. Sonra Fransızca sözünü keserek:

Beni dinleyin, dedi. İlerde alacağınız paraya karşılık, hemen Paris'e dönmeniz şartıyla, size şimdi peşin olarak 10.000 ruble verseler ne dersiniz?

Fransız, şaşkın şaşkın subayın yüzüne baktı, gülümsedi ve başını sal adı. İçeri giren menzil amiri: Beygirler hazır, dedi.

Uşak da aynı şeyi tekrarlardı, Subay:

Hemen şimdi, dedi. Yalnız bir dakika için dışarı çıkınız!

Menzil amiri ile uşak dışarı çıktılar. Subay Fransızca olarak sözüne devam etti: Ben şaka etmiyorum. Bu 10.000 i size verebilirim. Bana gerekli olan evrakınızla yokluğunuzdur.

Subay bu sözler üzerine çekmeceyi açtı, birkaç deste banknot çıkardı.

Fransız'ın gözleri faltaşı gibi açıldı. Ne düşüneceğini bile şaşırmıştı. Hayretle: Yokluğum... Evrakım, deyip duruyordu. İşte evrakım! Fakat siz herhalde şaka ediyorsunuz: evrakımı ne yapacaksınız?

Bu sizi ilgilendirmez. Size soruyorum: Evet mi, hayır mı?

Hâlâ kulaklarına inanamayan Fransız, evrakını genç subaya uzattı. Subay bunları çabucak gözden geçirdi.

Pasaportunuz, iyi. Tavsiye mektubu, bakalım. Nüfus kâğıdınız, mükemmel.. İşte paranız, hemen geri dönünüz! Haydi Hoşçakalın.218

DUBROVSKİ

Fransız put gibi duruyordu. Subay geri dönerek:

Az daha en önemlisini unutuyordum: bütün bunların aramızda kalacağına namusunuz üzerine söz veriniz! Namusunuz üzerine yemin ediyor musunuz?

Fransız:

Namusum üzerine söz veriyorum, dedi. Fakat ya benim evrakım?.. Evraksız ben ne yaparımı?

Varacağınız ilk şehirde Dubrovski tarafından soyulduğunuzu söylersiniz! Size inanır ve gerekli vesikaları verirler. Hoşçakalın! İnşal ah yakında Paris'e varır annenizi sıhhat ve afiyette bulursunuz!

Dubrovski odadan çıktı, arabaya bindi ve hareket etti.

Menzil amiri küçük pencereye baktı, araba gittikten sonra karısına dönerek: Pahomona, dedi, biliyor musun ne oldu? Şu giden Dubrovski idi.

Menzil amirinin karısı hızla pencereciğe atıldı. Ama geç kalmıştı. Artık Dubrovski epeyce uzaktaydı. Kadın ko. casına çıkışmaya başladı;

Sen Al ahtan korkmuyor musun Sidoriç? Niye bunu bana önceden söylemedin? Hiç olmazsa Dubrovski'ye şöyle bir bakardım. Şimdi işin yoksa tekrar uğramasını bekle. Seni vicdansız..

Gerçekten de sende hiç vicdan yokmuş!

Fransız hâlâ put gibi duruyordu. Subayla yaptığı anlaşma, paralar, kısaca bütün bunlar ona bir rüya gibi geliyordu. Ama banknot desteleri, nah şuracıkta, cebindeydiler ve bu şaşılacak olayın gerçekliğim büyük bir parlaklıkla söylü'yorlardı.

Beygirleri şehre kadar kiralamaya karar verdi. Arabacı arabayı ağır sürmüş, geceleyin şehre varabilmişlerdi.

Fransız, arabacıya, kapısında nöbetçi yerine yıkık bir kulübe duran karakola varmadan arabayı durdurmasını emretti. Arabadan indi ve arabasıyla bavulunu kendisine hedi

PUŞKİN _____ 219

ye ettiğini işaretle arabacıya anlatarak yaya yürüdü. Fransız, Dubrovski'nin teklifinden ne derece şaşırды ise arabacı da Fransız'ın bu cömertçe davranışından öylesine şaşırmıştı. Ama yabancıнын çıldırdığına hükmederek, yerlere kadar eğildi, ona teşekkür etti ve şehre inmesinin kendisi için hayırlı olacağını düşünmeden sahibini çok iyi tanıdığı genel evlerden birine gitti. Bütün geceyi orada geçirdi. Ertesi sabah da yüzü şiş, gözleri kıpkırmızı bir halde arabasız ve bavulsuz, boş bir troyka ile evine döndü.

Fransız'ın evrakını eline geçerken Dubrovski, yukarda gördüğümüz üzere hiç korkmadan Troyekurov'a gitmiş ve evine yerleşmişti. Dubrovski'nin gizli maksatları ne olursa olsun (Biz bunların ne olduğunu sonra öğreneceğiz) davranışlarında çirkin sayılabilecek hiçbir şey yoktu.

Gerçi küçük Sâşa'nın eğitimiyle az uğraşıyor, yaramazlık etmesi için ona tam bir serbestlik veriyor ve laf olsun diye verdiği dersler için onu pek de sıkıştırmıyordu, ama buna karşılık öğrencisi Marya Kirilovna'nın müzikteki başarılarını büyük bir ilgi ile izliyor, onunla sık sık, saatlerce piyano başında kaldığı oluyordu.

Genç öğretmeni herkes seviyordu: Kirila Petroviç avda gösterdiği cesaret ve becerikliliğinden; Marya Kirilovna, sonsuz çabasından, çekingen dikkatinden: Şaşa yaramazlıklarına göz yummasından, ev halkı ise iyiliğinden ve mali durumuyla uygun olmayan cömertliğinden ötürü

onu seviyordu. Görünüşe göre o da bütün aile bireylerine bağlılık gösteriyor, kendini de onlardan biri sayıyordu.

Dubrovski'nin öğretmenlik unvanını alışından şu meşhur yortu gününe kadar bir ay geçmişti.

Alçak gönül ü genç Fransız'ın kimliği altında adı bütün bu bölge toprak sahipleri arasında dehşet uyandıran korkunç bir haydudun saklı olduğuna kimse ihtimal bile vermiyordu. Bütün bu süre içinde Dubrovski, Pokrovskoye'den ayrılmamış, ama köy halkının yaratıcı düş gücü sayesinde onun eşkıyalık menkıbeleriyle ilgili söylentilerinin ardı arkası kesilmemişti. Bununla220

DUBROVSKI

beraber reisleri olmadan çetesinin iş görmeye devam etmiş olması da mümkündü.

Kişisel düşmanı ve felaketinin başlıca neden olanı sayabileceği bir adamla bir odada geceleleyen Dubrovski, ona kötülük etmekten kendini alamamıştı. Dubrovski onda para kesesinin bulunduğunu biliyordu, onu ele geçirmeye karar verdi. Hiç beklenmedik bir biçimde öğretmenlikten haydutluğa geçmekle Dubrovski'nin zaval ı Anton Pafnutiç'i ne kadar şaşırttığını

yukarda görmüştük.

Pokrovskoye'de geceleleyen konuklar, sabahın dokuzda, birbiri ardınca semaverin fokurdadığı

salonda toplanmaya başladılar. Marya Kirilovna sabahlık kılığıyla semaverin karşısında oturuyor, Kirila Petroviç ise sırtında kadife bir ceket, ayağında terlikler olduğu halde bir eltasını andıran kocaman bir fincandan çay içiyordu. Salona en son gelen Anton Pafnutiç oldu. Yüzü öylesine solgun, hali öylesine perişandı ki Kirila Petroviç bile sağlığını sormak gereğini duydu. Anton Pafnutiç Spitsin, ipe sapa gelmez yanıtlar veriyor ve hiçbir şey olmamış gibi şurada oturmakta olan öğretmene dehşetle bakıyordu. Birkaç dakika sonra içeri giren uşak, Spitsin'e arabasının hazır olduğu bildirdi. Anton Pafnutiç acele acele vedalaştı, ev sahibinin öğütlerine rağmen odadan çıktı ve hemen hareket etti. Ona ne olduğunu kimse anlayamamıştı. Kirila Petroviç onun oburluk yüzünden rahatsızlandığına hükmetti. Çaydan ve veda kahvaltısından sonra öteki konuklar de dağılmaya başladılar. Çok geçmeden Pokrovskoye tenhalaştı, her şey eski halini aldı.

XII

Aradan birkaç gün geçmiş, kayda değer hiçbir şey olmamıştı. Pokrovskoye'dekilerin yaşayışı

tekdüzeydi. Kirila Petroviç her gün ava gidiyordu. Okuma, gezinti, müzik dersleri, özelikle müzik dersleri Marya Kirilovna'yı meşgul ediyordu. Genç kız kendi yüreğini anlamaya başlamış genç

Fransız'ın meziyetlerine ilgisiz olmadığını elinde olmayan bir acı ile itiraf etmişti. Öte yandan, öğretmen de saygı ve terbiye sınırları dışına çıkmıyor, bununla da genç kızın gururunu ve korkulu

kuşkularını yatıştırıyordu. Genç kız her gün biraz daha artan bir güvenle, kendini bu çekici alışkanlığa kaptırıyor. Deforj'suz canı sıkılıyor, yanında olduğu zamanlar daima onunla meşgul oluyor, her şey üzerine onun düşüncelerini öğrenmek istiyor, her zaman onunla uyuşuyordu.

Genç kız belki de henüz aşık değildi, ama rasgele ilk engel veya talihin beklenmeyen bir cilvesi genç kızın kalbindeki ihtiras alevini körükleyebilirdi.

Bir gün Marya Kirilovna öğretmenin kendisini beklemekte olduğu salona girdiği zaman, hayretle onun solgun yüzünde bir telaş sezdi. Piyanoyu açarak birkaç şarkı çaldı, fakat Dubrovski baş

ağrısını bahane ederek özür diledi, dersi kesti. Notaları kaparken de gizlice genç kızın eline bir tezkere sıkıştırdı. Marya Kirilovna düşünmeye fırsat bulamadan tezkereyi kabul etti ve o anda pişman oldu. Ama artık Dubrovski salondan gitmiş bulunuyordu. Marya Kirilovna odasına çekildi, tezkereyi açtı ve şu satırları okudu:

«Bugün saat yedide, çay kenarındaki kameriyede bulununuz! Sizinle görüşmek zorundayım»222

DUBROVSKİ

Genç kızda şiddetli bir merak uyandırmıştı. Çoktandır kendisine aşk ilan edilmesini bekliyordu: bunu hem istiyor, hem de bundan çekiniyordu. Tahmininin doğru olduğunu işitmek hoşuna gidecekti ama, öte yandan durumu gereğince kendisiyle evlenmeyi umut edemeyecek birisinin ağzından böyle bir aşk ilanını duymasının da hoş olmayacağını hissediyordu. Buluşma yerine gitmeye karar verdi. Yalnız bir noktada tereddüdü vardı: Öğretmenin bu aşk ilanını nasıl karşıla malıydı? Aristokratça bir öfkeyle mi? Dostça bir öğütle mi? Alaycı bir şakayla mı? Yoksa sessizce bir kabul e mi karşılamalıydı? Genç kız bu arada boyuna saatine bakıyordu. Ortalık karardı, mumlar yandı. Kirila Petroviç komşu konuklarla boston oynamaya oturdu. Duvar saatleri yediye çeyrek kalayı çaldılar. Marya Kirilovna yavaşça merdiven başına çıktı, her tarafı gözden geçirdi ve bahçeye koştu.

Gece karanlıktı. Gökyüzü bulutlarla kaplıydı. İki adım ötesini görmek mümkündeğildi, ama Marya Kirilovna bildiği yol ardan karanlıkta yürüyordu. İki dakika sonra da kendini kameriyenin yanında buldu. Biraz cesaretini toplamak, Deforj'un karşısına kayıtsız ve sakin bir yüzle çıkmak için burada durakladı. Fakat işte Deforj önünde duruyordu. Mahzun ve alçak bir sesle: Ricamı reddetmediğiniz için size teşekkür ederim, dedi. Buna razı olmasaydınız çok üzülecektim.

Marya Kirilovna, önceden hazırladığı bir cümleyle:

Gösterdiğim hoş görürlükten ötürü beni pişman etmeyeceğinizi umarım, yanıtını verdi.

Delikanlı susuyor, görünüşe göre heyecanını yatıştırmaya çalışıyordu. Nihayet ağzından şu sözcükler döküldü:

Durumun gereği... Sizden ayrılmak zorundayım. Belki de yakında duyacaksınız ama, ayrılmadan önce bunu ben size anlatmalıyım.

PUŞKİN

Marya Kirilovna yanıt vermiyordu. Bu sözlerde, beklediği aşk ilanının bir başlangıcını görüyordu.

Delikanlı başını

Marya Kirilovna yanıt vermiyordu. Bu sözlerde, bekle

diği aşk ilanının bir başlangıcını görüyordu. Delikanlı başını

eğerek sözüne devam etti:

Ben sizin sandığınız kimse, yani Fransız Deforj değilim, ben Dubrovski'yim.

Marya Kirilovna haykırdı. Dubrovski:

Al ah aşkına korkmayınız, dedi. Siz benim adımdan korkmamalısınız! Evet, ben babanızın bir lokma ekmekten yoksun bıraktığı baba evinden kovduğu ve eşkıyalığa mecbur ettiği o mutsuz insanım. Ama siz, ne kendiniz için, ne de babanız için benden korkmamalısınız! Artık her şey bit, ti, ben onu bağışladım. Beni dinleyin, onu siz kurtardınız! İlk kanlı saldırımı ona karşı yapacaktım.

Nereye kundak koyacağımı, yatak odasına reden gireceğimi, bütün kaçış yol arını nasıl keseceğimi tespit ederek evin etrafında dolaşıyordum. İşte bu dakikada bir peri gibi, yanımdan siz geçtiniz! Kalbim sükûnet buldu. Yaşadığınız evin kutsal olduğunu, sizinle kan bağıllığı olan hiçbir varlığın benim kinime hedef olamayacağını anladım. Bir çılgınlık saydığım bu intikamdan vazgeçtim. Beyaz elbisenizi uzaktan olsun görebilmek umuduyla, günlerce Pokrovskoye köyünün bahçeleri etrafında bir serseri gibi dolaştım. Bir başına yaptığınız gezintilerinizde, ağaçların arkasına saklanarak sizi korumak gibi mutlu bir düşünceyle gizli olarak bulunduğum yerde sizin için bir tehlike olamayacağı düşüncesiyle peşinizde dolaştım. Nihayet bir fırsat çıktı evinize yerleştim. Bu üç hafta benim için mutluluk dolu günler oldu. Bunların anısı üzüntülü hayatımın bir avuntusu olacaktır. Bugün bir haber aldım, bu haberden sonra artık benim için burada daha fazla durmak olanağı kalmamıştır. Bugün sizden ayrılıyorum... Hemen şimdi... Ama, bana lanet etmemeniz, beni hor görmemeniz için, ayrılmadan önce, size açılmak zorundaydım. Ara sıra Dubrovski'yi düşününüz! Biliniz ki o, başka işler için yaratılmıştı. Onun ruhu sizi sevmesini biliyordu, hiçbir zaman...224

DUBROVSKİ

Bu sırada hafif bir ıslık işitildi. Dubrovski sustu. Genç kızın elinden tuttu ve ateş gibi yanan ağızına götürdü. Islık tekrar çalındı. Dubrovski:

Bağışlayın, dedi. Beni çağırıyorlar... Bir dakika hayatıma mal olabilir...

Dubrovski geri çekildi. Marya Kirilovna hareketsiz duruyordu. Delikanlı döndü, genç kızı tekrar elinden tuttu. Tatlı ve dokunaklı bir sesle:

Bir gün başınıza bir felaket gelir de kimseden yardım ve himaye göremezseniz, bana koşup benden yardım istemeye söz veriyor musunuz? İlgimi reddetmeyeceğinize söz veriyor musunuz?

Marya Kirilovna sessizce ağlıyordu. Islık üçüncü defa çaldı. Dubrovski: Siz beni mahvediyorsunuz,

diye bağırdı, bana yanıt vermedikçe sizi bırakmayacağım! Söz veriyor musunuz, yoksa vermiyor musunuz?

Zaval ı güzel kız, yavaşça:

Söz veriyorum, diye mırıldandı.

Marya Kirilovna, Dubrovski ile görüşmesinden heyecanlanmış bir halde bahçeden dönüyordu.

Ona, çiftlik halkı koşuyormuş, bütün ev hareketteymiş, avluda birçok insan varmış, merdiven başında da bir troyka duruyormuş gibi geldi. Uzaktan Kirila Petroviç'in sesini duydu. Yokluğunun farkına varılmasından korkarak içeri girmekte acele etti. Salonda onu babası karşıladı,. Konuklar, bildiğimiz emniyet amirinin etrafını çevirmişler ona sorular yağdırıyorlardı. Sefer elbisesi giymiş ve tepeden tırnağa kadar silahlanmış olan emniyet amiri, esrarlı ve telaşlı bir tavırla onlara yanıtlar veriyordu. Kirila Petroviç kızına:

Sen neredeydin Maşa? diye sordu. Mösyö Deforj'u görmedin mi?

Maşa zorlukla olumsuz bir yanıt verebildi. Kirila Petroviç sözüne devam ederek:

PUŞKİN _____ 225

Düşün ki, dedi, emniyet amiri onu yakalamaya, beni de öğretmenin Dubrovski olduğunu inandıрмаğa gelmiş!

Emniyet amiri saygı ile:

Efendimiz, dedi, bütün eşkâl... Kirila Petroviç onun sözünü keserek: Bana bak arkadaş, dedi, sen şu eşkâlinle defolup gider misin? İşin aslını kendim anlamadıkça sana Fransızımı teslim etmem... Şu korkak ye yalancı Anton Pafnutiç'in sözlerine nasıl inanılabilir? Öğretmenin, kendisini soymak istediğini düşünde görmüş olacak. Niçin hemen o sabah bu konuda bana bir sözcük olsun söylemedi?

Emniyet amiri:

Fransız onu korkutmuş efendimiz, susacağına dair yemin de ettirmiş, dedi.

Kirila Petroviç:

Yalan, dedi. Şimdi ben her şeyi meydana çıkarırım (İçeri giren hizmetçiye). Öğretmen nerde kaldı? diye sordu.

Hizmetçi:

Hiçbir yerde bulunamıyor efendimiz, yanıtını verdi.

Kuşkulanmaya başlayan Troyekurov:

O halde arayın onu, diye bağırdı. Sonra emniyet amirine dönerek: Şu methettiğin eşkâli göster

bakalım! dedi. Emniyet amiri kâğıdı uzattı.

Hımmm... Yirmi üç yaşında... Gerçi orası öyle ama, bu henüz hiçbir kanıtlamaz! Peki öğretmen nerde?

Kendisine, yine:

Bulunamıyor efendimiz, yanıtı verildi.

Kirila Petroviç sinirlenmeye başlamıştı. Marya Kirilovna yarı cansız bir haldeydi. Bunu fark eden babası:226

DUBROVSKI

Sen sararmışsın Maşa, dedi. Galiba korktun!

Hayır babacığım, başım ağrıyor.

Haydi Maşa odana git, üzülme!

Maşa babasının elini öptü ve hemen odasına gitti. Kendini yatağa atarak bir sinir krizi içinde hıçkırmağa başladı. Hizmetçiler koştu, onu zorla soydular, soğuk su ile, binbir çeşit kolonyalarla güçbela yatıştırabildiler, yatırdılar. Genç kız daldı.

Fransız bir türlü bulunamıyordu. Kirila Petroviç öfkeli öfkeli zafer yıldırımları gürleyiniz! şarkısını ıslıkla çalarak salonda bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Konuklar aralarında fısıldaşıyorlardı.

Emniyet amiri yine amacına erişememiş, Fransız bulunamamıştı. Herhalde ona haber verilmiş, o da gizlenmeyi başarmıştı. Ama kim haber vermişti? Bu nokta bir sır olarak kalıyordu.

Saat on biri vurdu, ama kimse uykuyu düşünmüyordu. Nihayet Kirila Petroviç emniyet amirine dönerek öfkeyle:

Eee, bu böyle ne olacak bakalım? dedi. Burada sabaha kadar kalacak değilsin ya! Benim evim koltuk meyhanesi değil, bu, gerçekten Dubrovski de olsa kardeş, bu becerikliliğinle sen onu yakalayamazsın! Şimdi basbakalım evine, bundan sonra da daha becerikli ol! (Konuklarına dönerek devam etti).
Sonra, sizin de eve gitme vaktiniz geldi. Haydi bakalım, arabalarımızı

hazırlatmalarını emredin, benim uykum var.

Troyekurov konuklarından işte böyle kabaca ayrıldı.

XIII

Olağanüstü hiçbir şey olmadan aradan bir süre daha geç— ti, ama önümüzdeki yazın başlangıcında Kirila Petroviç'in aile hayatında birçok değişiklikler oldu.

Troyekurov'dan 30 verst kadar ötede, prens Vereyski'nin zengin malikânesi bulunuyordu. Prens yıl arca yabancı ülkelerde yaşamıştı. Prens bütün malikânesini emekli bir binbaşı idare ediyor ve Pokrovskoye ile Arbatovo arasında hiçbir bağlantı bulunmuyordu. Fakat, Mayıs ayı sonlarında prens yabancı ülkelere döndü ve şimdiye kadar hiç görmediği köyüne geldi. Ne varki, eğlenceli bir yaşayışa alıştığı için, yalnızlığa dayanamadı. Gelişinin üçüncü günü, vaktiyle tanıdığı

Troyekurov'a öğle yemeğine gitti.

Prens el i yaşlarında kadardı, ama yaşından çok daha fazla gösteriyordu. Çeşitli aşırılıklar sağlığını bozmuş, onda silinmez izler bırakmıştı. Buna karşın görünüşü zarif ve güzeldi. Her zaman sosyete de yaşamak alışkanlığı, ona özelikle kadınlarla ilişkilerinde bazı incelikler kazandırmıştı. Hiç durmadan eğlenmek ister, daima canı sıkılırdı. Kirila Petroviç, prensin bu ziyaretini, sosyete yaşayışını bilen bir insanın saygı belirtisi gibi sayarak, buna pek sevinmişti.

Âdeti olduğu üzere konuğuna malikânesini gezdirmek suretiyle ikramlarda bulundu ve onu köpekhaneye götürdü. Ama prens, köpek kokuları içinde az kalsın boğuluyordu. Esanslı mendili ile burnunu kapayarak kendini dışarı dar attı. Budanmış ıhlamurlarıyla, dört köşe havuzuyla, düz yol arıyla Troyekurov'un eski bahçesi konuğun hoşuna gitmedi. O, İngiliz bahçelerini ve sözüm ona doğayı severdi, ama övmekten ve hayranlığını belirtmekten de geri kalmadı.228

DUBROVSKI

Hizmetçi yemeğin hazır olduğunu haber vermeye geldi. Yemeğe gittiler. Gezintiden yorulan prens topal ıyor, bu ziyareti yaptığına pişman oluyordu.

Salonda onları Marya Kirilovna karşıladı, ihtiyar çapkın, kızın güzel iğine hayran oldu. Troyekurov konuğunu kızın yanına oturttu. Kızın varlığı prensi canlandırmış, neşelendirmişti. Meraklı

hikayeleriyle birkaç sefer kızın dikkatini çekmeyi başardı. Yemekten sonra Kirila Petroviç ata binmeyi önerdi, etti. Ama prens kadife çizmelerini göstererek ve damla hastalığıyla alay ederek, özür diledi. Sevimli komşusundan ayrılmamak için araba gezintisini tercih etti. Arabayı

hazırladılar. İhtiyarlar ve güzel kız, üçü birden, arabaya bindiler ve hareket ettiler. Konuşmalarını

burada da sürdürdüler. Marya Kirilovna bu sosyete adamının gönül alıcı ve neşeli komplimanlarını

hazla dinliyordu. Derken, Vereyski birdenbire Kirila Petroviç'e dönerek bu yanmış binanın ne olduğunu, kime ait bulunduğunu sordu. Kirila Petroviç çatındı. Yanmış çiftlik binasının onda uyandırdığı anılar hiç de hoş gidecek şeyler değildi. Verdiği yanıtta bu toprakların şimdi kendisinin olduğunu, eskiden Dubrovski adında birine ait bulunduğunu söyledi. Prens: Dubrovski'ye mi, nasıl şu ünlü hayduta mı? diye tekrarladı.

Troyekurov:

Onun babasına ait, dedi. Hoş, onun babası da hatırı sayılır haydutlardandı ya!

Sahi, şu bizim Rinaldo ne oldu? Sağ mı, ele geçti mi?

Hem sağ, hem selamette. Emniyet amirlerimiz hırsızlarla birlik oldukları sürece yakalanacağı da yok. İyi hatırıma geldi Prens. Dubrovski senin Arbatovo'yu da ziyaret etti mi hiç?

Evet, geçen yıl galiba bir şeyler yakmış veya çalmıştı. Şu romantik kahramanla şöyle kısaca tanışmak herhalde meraklı bir şey olsa gerek, değil mi Marya Kirilovna?

PUŞKİN

229

Troyekurov:

Elbette meraklı, dedi. Marya Kirilovna onunla tanışıyor. Dubrovski tam üç hafta ona müzik dersi verdi, Al aha şükür derslerine karşılık bir şey almadı.

Kirila Petroviç burada Fransız öğretmenin hikâyesini anlatmaya başladı. Marya Kirilovna, adeta iğne üzerinde oturuyor gibiydi. Vereyski anlatılanları büyük bir dikkatle dinledi, bütün bunları çok tuhaf buldu ve konuşma konusunu değiştirdi. Gezintiden dönünce kendi arabasını hazırlamalarını

söyledi ve Kirila Petroviç'in, gece yatısına kalması için yaptığı bütün ısrarlarına karşın çaydan sonra hemen hareket etti. Ama gitmeden önce, Marya Kirilovna ile beraber kendisini ziyarete gelmesini Kirila Petroviç'ten rica etti. Mağrur Troyekurov geleceğine söz verdi. Çünkü Prenslük niteliğini, iki nişanını ve babadan kalma üç bin nüfuslu çiftliğini dikkate alarak prens Vereyski'yi bir dereceye kadar kendine eşit sayıyordu.

Bu ziyaretten iki gün sonra Kirila Petroviç, kızıyla birlikte Prens Vereyski'yi ziyarete gitti.

Arbatovo'ya yaklaşırken, temiz ve ferah köy evlerini, İngiliz şatoları biçiminde ve taştan yapılmış

derebey köşkünü seyretmekten kendini alamadı. Köşkün önünde, çingiraklarını sal ayarak İsviçre ineklerinin otladıkları gür ve yeşil bir çayır uzanıyordu. Geniş bir park köşkün dörtbir yanını

çevirmişti. Ev sahibi, konuklarını merdiven başında karşıladı, genç kıza kolunu verdi. Konuklar üç

kişilik bir yemek masasının hazırlandığı son derece güzel bir salona girdiler. Prens konuklarını

pencereye götürdü, önlerinde eşsiz bir manzara canlandı. Volga, pencerelerin önünden akıyordu.

Irmakta, yelkenlerini " şişirmiş yüklü mavnalar gidiyor ve çok anlamlı olarak ölüm kayığı adını alan balıkçı kayıkları suyun üzerinde oynaşıyorlardı. Irmağın ötesinde tepeler ve ovalar uzanıyor, birkaç köy çevreyi süslüyordu. Sonra konuklar prensin yabancı ülkelerde satın aldığı tabloları meydana gelmiş bir resim galerisini seyretmekle vakit geçirdiler. Prens bunların çeşit230

DUBROVSKİ

li konularına, resimcilerinin hayatına dair Marya Kirilovna'ya izahat veriyor, kusur ve üstünlüklerini gösteriyordu. Tablolardan, ukala bir bilgicin önceden hazırlanmış sözleriyle değil, duyarak ve

anlayarak söz ediyordu. Marya Kirilovna onu memnuniyetle dinliyordu. Yemeğe oturdular.

Troyekurov Amphitryon'unun(*) şaraplarının ve ahçısının ustalığının tam hakkını verdi.

Marya Kirilovna ise hayatında ancak ikinci sefer gördüğü bir adamla bu konuşmasında ne küçücük bir şaşkınlık, ne de bir zorluk duyuyordu. Yemekten sonra ev sahibi konuklarına bahçeye çıkmayı önerdi. Kahvelerini, içinde birçok adacıklar bulunan geniş bir gölün kıyısındaki kameriyede içtiler. Birdenbire bir bando çalmaya başladı. Üç çifte bir sandal gelip doğruca kameriyeye yanaştı. Gölde adacıklar arasında gezmeye çıktılar, bunlardan bazılarını ziyaret ettiler. İçlerinden birinde mermer bir heykel; bir başkasında ıssız bir mağara; üçüncüsünde, Marya Kirilovna'nın prensin nazik üstü kapalı anlatımıyla pek de tatmin edilmemiş genç kızlık merakını

uyandıran esrarlı yazılarla süslü bir anıt gördüler. Vakit farkına varılmadan geçmiş, ortalık kararmaya başlamıştı. Prens serinlik bastığını ve çiy yağdığını ileri süre rek eve dönmekte acele etti. Semaver onları bekliyordu. Prens, Marya Kirilovna'dan bu ihtiyar bekarın evinde ev sahipliği yapmasını rica etti. Genç kız bu sevimli gevezenin bitmez tükenmez hikâyelerini dinleyerek çay dağıttı. Ansızın bir patlama duyuldu, bir havai fişek gökyüzünü aydınlattı. Prens, Marya Kirilovna'nın omuzlarına bir şal örttü ve onları balkona davet etti. Evin önünde, karanlıkta, renk renk ışıklar yandı; kıvrıldı, başaklar, fiskiyeler, palmiyeler biçiminde havaya yükseldi, sonra yağmur halinde, yıldızlar halinde yerlere döküldü. Bunlar söndü ve yeniden yandı. Marya Kirilovna bir çocuk gibi neşeleniyordu. Prens Vereyski, genç kızın bu neşesine seviniyordu. Troyekurov ise bütün bunlardan son derece memnundu. Çünkü

PUŞKİN

prensın tous leş frais(*) ini bir saygı ve bir yaranma belirtisi gibi sayıyordu.

Akşam yemeği zenginlik bakımından, öğle yemeğinden hiç de geri kalmıyordu, konuklar, kendilerine ayrılan odalara çekildiler. Ertesi sabah da, yakında tekrar görüşmek sözüyle nazik ev sahibinden ayrıldılar.

(*) Moliere'in komedilerinden birinin kişisi, ev sahibi (Ç.N.) (*) Aslında Fransızca yazılmıştır. «Bütün bu masraflarını» anlamına gelir.î

r

XIV

Marya Kirilovna, odasında, açık bir pencerenin önünde gergef işliyordu. Aşkın verdiği dalgınlıkla gülü yeşil ipekle işleyen Konrad'ın sevgilisi gibi ipekleri birbirine karıştırmıyordu. Aklı işiyle meşgul olmamasına ve çok uzaklarda dolaşmasına rağmen, iğne altındaki kanaviçe, yanhşsızca modeldeki desenleri tekrarlıyordu.

Ansızın pencereye bir el uzandı. Biri, gergefin üzerine bir mektup bıraktı ve Marya Kirilovna kendini toparlayıncaya kadar gözden kayboldu. Tam bu sırada içeri giren hizmetçi, Kirila Petroviç'in kendisini çağırmakta olduğunu haber verdi. Kız mektubu, korku ile başörtüsünün içine sakladı ve

babasının odasına koştı.

Kirila Petroviç yalnız değildi. Yanında Prens Vereyski oturuyordu. Marya Kirilovna'nın görünmesi üzerine prens ayağa kalktı, onun için doğal olmayan bir şaşkınlıkla, genç kızı sessizce selamladı.

Kirila Petroviç:

Buraya gel Maşa, dedi. Sevineceğini umduğum bir haberim var. İşte sana bir nişanlı, bak prens seni istiyor.

Maşa donakaldı. Yüzünü bir ölüm sarılığı kapladı. Susuyordu. Prens ona yaklaştı. Elinden tuttu, sevecen bir eda ile, kendisini mutlu etmeye razı olup olmayacağını genç kızdan sordu. Maşa susuyordu. Kirila Petroviç:

Razı, tabi razı, dedi. Fakat bu sözü söylemenin kızlar için ne kadar zor olduğunu bilirsin, prens!

Haydi çocuklar öpüşün ve mutlu olun!

PUŞKİN _____ 233

Maşa kımıldamadan duruyordu. İhtiyar prens kızın elini öptü. Birdenbire kızdan boşanan gözyaşları solgun yanaklarından yuvarlanmaya başladı. Prens hafifçe çatındı. Kirila Petroviç: Git, git, git, dedi. Gözyaşlarını kurula da yanımıza neşeli bir yüzle gel!

Sonra Vereski'ye dönerek sözlerine devam etti:

Bunlarda gelenek haline gelmiştir, kocaya vardıkları zaman hepsi de ağlarlar. Şimdi biz prens, işten, yani çeyizden konuşalım.

Marya Kirilovna oradan gitmesi için verilen izinden, can atarcasına yararlandı. Odasına koştı, kapıyı kilitledi. İhtiyar prensin karısı olduğunu düşünerek gözyaşlarını koyverdi. Birdenbire prens ona iğrenç ve tiksinti uyandıran bir insan halinde görüldü. Nikâh onu, bir darağacı, bir mezar kadar korkutuyordu. Umutsuzluk içinde: «Hayır, hayır, ölmek, manastıra kapanmak, Dubrovski'le evlenmek daha iyi...» diye tekrarlıyordu. Bu anda mektubu anımsadı. Bunun Dubrovski'den olduğunu sezinleyerek hırsla okumaya başladı. Mektup gerçekten de Dubrovski'dendi. İçinde yalnız şunlar yazılıydı:

«Akşam saat 10 da, eski yerde.»XV

ışıldıyor durgun bir temmuz gecesiymi zaman zabir rüzgâr esiyor ve bütün bahçeyi hafif bir hışırtı kaplıyordu.

Genç kız, hafif bir gölge gibi, kararlaştırılan buluşma yerine yaklaşıyordu. Henüz kimsecikler görünmüyordu. Birden bire kameriyenin arkasından çıkan Dubrovski, kızın önüne dikiliverdi. Alçak ve üzüntülü bir sesle:

Ben her şeyi biliyorum, dedi, verdiğiniz sözü anımsayınız!

Maşa:

Bana koruyuculuğunuzu öneriyorsunuz ama, darılmayınız, dedi, bu koruyuculuğunuz beni korkutuyor. Siz bana nasıl yardım edebilirsiniz?

Nefret ettiğiniz adamdan sizi kurtarabilirim.

Al ah rızası için ona dokunmayın! Beni seviyorsanız • sakın ona dokunmayın! Ben hiçbir faciaya neden olmak istemem.

Ona dokunmayacağım, istekleriniz benim kutsaldır. O hayatını size borçludur. Adınıza hiçbir kötülük yapılmayacaktır. Siz benim işlediğim cinayetlerde bile temiz kalmalısınız! Ama zalim babanızdan sizi nasıl kurtarabilirim?

Daha umudum var. Gözyaşlarımla, üzüntümle onu yumuşatacağımı umuyorum. Gerçi o inatçıdır ama, beni de çok sever.

Boşuna umuda kapılmayınız; babanız bu gözyaşlarında severek değil de çıkarım gözeterek kocaya varan her

PUŞKIN

genç kıza özgü sıradan bir korku ve nefretten başka bir şey görmeyecektir. Babanız, isteğinize karşın mutluluğunuzu yaratmayı aklına korsa, talihinizi sonsuz olarak ihtiyar bir kocanın iradesine bağlamak için sizi zorla evlendirirse ne yaparsınız?

O zaman, o zaman yapılacak hiçbir şey kalmıyor... Beni almaya gelin, sizin karınız olurum.

Dubrovski titredi. Solgun yüzünü erguvani bir kızıl ık kapladı ve hemen o anda daha solgun bir hal aldı. Başını eğerek, uzun bir süre hiç ses çıkarmadı.

Bütün cesaretinizi toplayınız, babanıza yalvarınız, ayaklarına kapanınız, ilerde sizi bekleyen bütün felaketleri, sarsak ve sefih bir ihtiyarın yanında solacak gençliğimizi ona anlatınız! Onunla sertçe konuşmayı göze alınız: kararından şaşmadığı takdirde, o zaman, evet o zaman müthiş bir koruyucu bulacağınızı söyleyiniz! Zenginliğin bir an için bile size mutluluk getirmeyeceğini; lüksün ve ihtişamın, o da alışıncaya kadar, bir an için ancak yoksul uğü avutabileceğim ona anlatınız!

Onun karşısında ısrar ediniz, öfkesinden, ve tehditlerinden korkmayınız! Bir umut kıvılcımı kaldığı sürece, Al ah aşkına dayanınız!! Yook, artık başka bir çare kalmazsa...

Dubrovski sözlerinin burasında el eriyle yüzünü kapadı, adeta boğuluyordu. Maşa ağlıyordu.

Dubrovski acı acı içini çekerek:

Zaval 1, zaval 1 alın yazım! Sizin için canımı bile verdim. Sizi uzaktan görmek, elinize dokunmak bile beni sarhoş ederdi. Sizi heyecanla çarpan göğsüme bastırmak ve: Meleğim, ölelim!! demek fırsatı doğduğu zaman, zaval 1 ben bu mutluluktan kaçınmak, bütün gücümle onu kendimden uzaklaştırmak zorunda kalıyorum. Ayaklarınıza kapanmak, hak etmediğim bu anlaşılmasız lütuftan dolayı Al aha şükretmek cesaretini bile gösteremiyorum. Oooh, ondan ne kadar nefret etmek zorundayım, ama bu anda yüreğimde nefret etmek için en küçük bir yer bulunmadığını

hissediyorum.236

DUBROVSKİ

Dubrovski yavaşça genç kıızı kucakladı, sessizce göğsüne bastırdı. Kız, başını güvenle genç haydudun omzuna dayadı. İkisi de susuyordu. Zaman akıp gidiyordu. Nihayet Maşa: Vakit geldi, dedi.

Dubrovski adeta uykudan uyanır gibi oldu. Genç kızın elini tuttu ve parmağına bir yüzük geçirdi: Bana kaçmaya karar verirsiniz, dedi, bu yüzüğü buraya getiriniz ve bu meşe ağacının kovuğuna koyunuz! O zaman ne yapacağımı ben bilirim.

Dubrovski genç kızın elini öptü ve ağaçların arasında kayboldu.

XVI

Prens Vereyski'nin evlenme isteği artık komşular için gizli bir şey değildi. Kirila Petroviç kutlamaları kabul ediyor, düğün hazırlığı yapılıyordu. Maşa günden güne kesin kararını

geciktiriyordu. Bu arada ihtiyar nişanlıya olan davranışı soğuk ve zoraki idi. Prens buna aldırmıyordu. Genç kızın sessizce razı oluşundan memnun olan prens sev . gi için çabalamıyordu.

Ama zaman geçiyordu. Nihayet Maşa harekete geçmeye karar verdi ve prens Vereyski'ye bir mektup yazdı. Genç kız prensin yüreğinde yüce gönül ülük duyguları uyandırmaya çalıştı: Ona en küçük bir bağlılık duymadığını açıkça itiraf etti. Kendisiyle evlenmekten vazgeçmesini ve babasının otoritesine karşı onu savunmasını presten rica etti. Mektubu gizlice prene verdi.

Prens yalnız kalınca mektubu okudu. Nişanlısının bu açık yürekliliğinden zerrece üzülmeydi. Tam tersine, düğünü çabuklaştırmak zarureti gördü, bunun için de mektubu gelecekteki kaynatasına göstermek gerektiğine inandı.

Kirila Petroviç küplere bindi. Gönderilen mektuptan haberi olduğunu Mâşa'ya sezdirmemesi için prens onu zorla kandırabildi. Kirila Petroviç kızına bundan söz etmemeye razı oldu ama, vakit kaybetmeden düğünü hemen ertesi gün yapmaya da karar verdi. Prens bu kararı çok akıl ıca buldu. Nişanlısının yanına giderek, mektubun kendisini çok üzdüğünü, ama zamanla sevgisine hak kazanmayı umduğunu, genç kızdan yoksun olmak düşüncesinin çok ağır geldiğini, kendi idam kararına razı olmak gücünde olmadığını ona238

DUBROVSKİ

söyledi. Sonra da saygı ile genç kızın elini öptü ve Kirila Petroviç'in kararına dair ona hiçbir şey çitlatmadan oradan ayrıldı.

Prens avludan henüz çıkmıştı ki, babası içeri girdi ve hemen yarın hazır olmasını kızına emretti.

Zaten prens Vereyski'nin sözlerinden heyecanlanmış olan Marya Kirilovna'nın gözlerinden yaşlar boşandı, babasının ayaklarına kapanarak şikâyet eden bir sesle bağırdı: Babacığım... Babacığım... Bana kıymayınız!!! Ben prensi sevmiyorum, onun karısı olmak istemiyorum.

Kirila Petroviç korkutucu bir sesle:

Bu ne demek? diye bağırdı. Şimdiye kadar hiç sesini çıkarmadan razı oluyordun da şimdi, her şey olup bittikten sonra mı nazlanmaya, vazgeçmeye kalkıyorsun? Aptal ığın gereği yok, bu gibi davranışlarla kararımı değiştiremezsin!

Zaval ı Maşa:

Bana kıymayınız, diye tekrarladı, niçin beni yanınızdan kovuyor ve sevmediğim bir adama veriyorsunuz? Yoksa benden bıktınız mı? Ben yine eskisi gibi sizinle kalmak istiyorum.

Babacığımı, siz bensiz sıkılacaksınız! Hele benim mutsuz olduğumu düşündükçe büsbütün üzüleceksiniz! Babacığım beni zorlamayınız, ben evlenmek istemiyorum.

Kirila Petroviç etkilenmişti. Ama üzüntüsünü gizledi, kızını iterek sert bir tavırla : Bana bak, dedi, bütün bunlar saçma şeyler... mutluluğun için gereken şeyleri ben senden iyi bilirim. Göz yaşlarının sana yaran yok! Öbür gün düğünün olacak.

Maşa:

Öbür gün mü? diye bağırdı, aman Al ahım! Hayır hayır, mümkün değil, bu olamaz! Babacığım, beni dinleyin, eğer bana kıymaya karar vermiş bulunuyorsanız kendime aklınızdan bile geçirmedığınız bir koruyucu bulacağım! O zaman beni ne hale getirdiğinizden siz de korkacaksınız!

Kirila Petroviç:

PUŞKİN

Neee? Neee? diye bağırdı. Tehdit ha! Küstah kız, beni tehdit ediyorsun ha! Sana öyle bir şey yaparım ki bunu aklından bile geçirmezsın! Sen ne cesaretle beni koruyucu ile korkutuyorsun, ha? Görelim bakalım senin bu koruyucun kimmiş?

Maşa umutsuzluk içinde:

Vladimir Dubrovski, dedi.

Kirila Petroviç, kızının aklını oynattığını sandı. Hayretle ona baktı. Bir süre sustuktan sonra: Çok iyi, dedi, kimi istersen kurtarıcı diye bekleyebilirsin. Şimdilik bu odada otur bakalım, düğüne kadar bu

odadan çıkmayacaksınız!

Kirila Petroviç bunları söyledikten sonra odadan çıktı ve kapıyı kilitledi.

Zaval 1 kız başına gelecekleri düşünerek uzun uzun ağladı. Fakat yaptığı coşkunca itiraflar yüreğini ferahlatmıştı. Şimdi, kendisini bekleyen sonucu ve bundan sonra izlemesi gerekli davranış tarzını daha sakin düşünebilirdi. Onun için en önemli olan şey bu nefret ettiği evlilikten kurtulmaktı. Bir haydudun karısı olmak kaderi, ona hazırlanan kısmete göre bir cennet gibi görünüyordu. Dubrovski'nin bıraktığı yüzüğe baktı. Onunla başbaşa görüşmeyi ve kesin an arifesinde bir kez daha ondan akıl danışmayı şiddetle istiyordu. Bir önsezi, geceleyin Dubrovski'yi bahçede, kameriyenin yanında bulacağını ona söylüyordu. Ortalık kararır kararmaz oraya gidip onu beklemeye karar verdi. Ortalık karardı. Maşa hazırlandı. Gelgelelim kapısı anahtarla kilitlemişti. Oda hizmetçisi, Kirila Petroviç'in kendisini dışarı bırakmamaları için emir verdiğini kapının dışından söyledi. Demek ki kız kilit altında idi. Ağır bir hakarete uğramış bir halde, pencerenin kenarına oturdu, gece geç vakte kadar, soyunmaksızın, hareketsizce karanlık gökyüzüne bakarak orada kaldı. Sabaha karşı biraz kestirdi. Fakat hafif uykusu üzüntülü birtakım düşlerle bölündü. Yükselen güneşin ilk ışıkları onu uyandırdı. XVII Genç kız gözünü açtı, ilk aklına gelen şey, durumunun korkunçluğu oldu. Zili çaldı, bir kız içeri girdi. Marya Kirilovna'nın sorduğu sorulara yanıt olarak: Kirila Petroviç'in dün akşam Arbatovo'ya gittiğini, geç vakit döndüğünü; genç kızı odadan çıkarmamaları için sıkı emirler verdiğini; düğün için, göze batacak hiçbir hazırlık yapılmadığını; bununla beraber papazın ne nedenle olursa olsun, köyden uzaklaşmaması için tembihlerde bulunulduğunu söyledi. Bu haberleri verdikten sora dışarı çıktı ve tekrar oda kapısını kilitledi.

Hizmetçinin sözleri genç mahpusu kızdırmıştı. Kızın tepesi atmış, kan beynine çıkmıştı. Bütün bu olup bitenleri Dubrovski'ye bildirmeye karar verdi. Yüzüğü şu meşhur meşe ağacı kovuğuna gönderme çarelerini araştırmaya başladı. Bu sırada penceresine küçük bir taş atıldı, cam şıngırdadı. Marya Kirilovna avluya bakınca, kendisine gizli birtakım işaretler yapmakta olan küçük Şaşa'yi gördü. Genç kız çocuğun kendisine olan bağlılığını bildiği için buna sevindi. Pencereyi açtı ve:

Günaydın Şaşa, dedi, beni niye çağırdın?

Birşey gerekli mi diye sormaya geldim ablacığım. Babam öfkeli, evdekilerin hepsine sözlerinizi yerine getirmeyi yasak etti. Ama siz ne istiyorsanız bana söyleyin, ben sizin için her şeyi yaparım.

Teşekkür ederim sevgili Şaşa'cığim. Bak beni dinle: kameriyenin yanındaki kovuklu meşe ağacını biliyor musun?

Biliyorum ablacığım.

PUŞKİN _____ 241

Beni seviyorsan çabuk oraya koş ve şu yüzüğü kovuğun içine bırak! Ama seni kimsenin görmemesine dikkat et.

Genç kız bunları söyledikten sonra yüzüğü çocuğa attı ve pencereyi kapadı.

Çocuk yüzüğü yerden aldı, var hızıyla koşmaya başladı ve üç dakika içinde bilinen ağacın yanına vardı, durdu. Soluk soluğa dört bir yanı gözden geçirdi ve yüzüğü kovuğa koydu. Bu işi başarıyla gördükten sonra, sonucunu hemen Marya Kirilovna'ya bildirmek istedi. Ama, tam bu sırada, kızıl saçlı, şaşlı gözlü, üstü başı yırtık pırtık bir çocuk kameriyenin arkasından çıkıverdi, meşe ağacına atıldı ve elini kovuğun içine daldırdı. Şaşlı bir sincaptan daha çabuk çocuğun üstüne atıldı ve iki elini birden tuttu. Korkutucu bir sesle:

Sen burada ne yapıyorsun? dedi.

Çocuk. Şaşlı'nın elinden kurtulmaya çalışarak:

Sana ne? diye yanıt verdi. Şaşlı:

Bırak şu yüzüğü kızıl tavşan, yoksa ben sana gösteririm, diye bağırdı.

Çocuk yanıt yerine, Şaşlı'nın suratına bir yumruk indirdi. Ama Şaşlı onu bırakmadı ve sesinin bütün gücüyle bağırmaya başladı:

Hırsız var! Hırsız var! Buraya koşun!

Çocuk, Şaşlı'nın elinden kurtulmaya çalışıyordu. Görünüşe göre Şaşlı'dan iki yaş büyük ve ondan çok daha kuvvetli idi. Ama Şaşlı daha çevikti. Çocuklar birkaç dakika boğuşular. Nihayet kızıl saçlı çocuk Şaşlı'yı alt etti, yere yatırdı ve gırtlığına sarıldı, işte tam bu sırada kuvvetli bir el, çocuğun firçayı andıran kızıl saçlarından yakaladı. Bahçıvan Steyan, onu yarım arşın kadar yerden kaldırdı:

Ah seni kızıl saçlı şeytân ah, diye çıkışmaya başladı. Sen ne cesaretle küçük beyi dövüyorsun?

242

DUBROVSKÎ

Şaşlı yerden fırlayarak kendini toplamaya fırsat buldu

ve:

Sen beni yenemedin ama, dedi, koltuk altlarımdan yakaladın! Çabuk yüzüğü ver ve buradan bas git!

Kızıl saçlı çocuk:

Daha da neler! diye söylendi ve birdenbire olduğu yerde dönerek saçlarını Stepan'ın elinden kurtardı, kaçmaya koyuldu.

Ama Şaşlı ona yetişerek arkasından itti, çocuk boylu boyunca yere yuvarlandı. Bahçıvan tekrar çocuğu yakaladı ve kuşağıyla bağladı.

Şaşlı:

Yüzüğü ver! diye bağıyordu. Stepan:

Dur hele küçük bey dedi, biz onu kâhyanın yanına götürelim de cezasını versin!

Bahçıvan esirini köşkün avlusuna götürdü. Şaşa bunların peşinden gidiyor, yırtılan ve yeşil otlarla kirlenen pantolonlarına düşünceli düşünceli bakıyordu. Birdenbire üçü de kendilerini tavlada beygirleri yoklamaya giden Kirila Petroviç'in karşısında buldular. Troyekurov Stepan'a: Bu ne demek? diye sordu.

Stepan kısa birkaç sözle olup bitenleri anlattı. Kirila Petroviç onu, dikkatle dinledi. Sonra Sâşa'ya dönerek:

Yaramaz çocuk, dedi, senin bununla ne alış verişin var?

Babacığım, o kovuktan yüzüğü çaldı, emredin de yüzüğü versin!

Ne yüzüğü ? Hangi kovuktan?

Şey, bana Marya Kirilovna... Canım işte o yüzük.

Şaşa heyecanlandı, şaşırdı. Kirila Petroviç çatındı. Basanı sal ayarak: PUŞKİN

243

Desene, dedi, işe Marya Kirilovna da karıştı. Ya bana her şeyi anlat, ya da sana öyle bir sopa çekerim ki dünyam şaşırırsın!

Val ahi babacığım... Babacığım... Marya Kirilovna bana hiçbir şey söylemedi. Babacığım!

Stepan, koş da bana kayın ağacından güzel, taze bir sopa kes!

Dur babacığım, size her şeyi anlatacağım. Bugün avluda oynuyordum. Ablam pencereyi açtı, ben de yanına gittim. Ablam kazara yüzüğünü düşürdü, ben de alıp kovuğun içine sakladım...

Şey, sonra bu kızıl çocuk da onu almak istedi.

Kazara düşürdü ha! Sen de onu saklamak istedin! Stepan, koş bir sopa getir!

Babacığım, durun, hepsini anlatacağım! Ablam Marya Kirilovna meşe ağacına gidip yüzüğü kovuğun içine koymamı söyledi. Ben de koşup yüzüğü oraya koydum. Halbuki bu pis çocuk da...

Kirila Petroviç pis çocuğa döndü ve korkutucu bir sesle sordu: Sen kimsin? Kızıl saçlı çocuk:

Ben bay Dubrovskilerin çiftlik halkındayım. Kirila Petroviç'in yüzü buruştu: Sen galiba beni efendin olarak tanımıyorsun? Güzel. Ya benim bahçemde ne işin vardı?

Çocuk büyük bir ilgisizlikle:

Ahududu aşırıyordum, dedi. Kirila Petroviç:

Ne ala, dedi, adamları da efendileri gibi: Desene imam ne ki, cemaat ne olsun! Bizde, meşe ağaçlarında ahududu yetiştğini nerede gördün?244

DUBROVSKİ

Çocuk yanıt vermiyordu. Şaşa;

Babacığım, dedi, ona emredin de yüzüğü geri versin! Kirila Petroviç: Sen sus Aleksandr, (*) dedi. Seninle de ayrıca hesaplaşacağımı unutma! Haydi odana git. Sen şaşş oğlan, bana öyle geliyor ki sen az açık gözlerden değilsin! Yüzüğü ver de evine def ol git!

Çocuk avuçlarını açtı ve elinde hiçbir şey olmadığını gösterdi.

Eğer bana her şeyin doğrusunu söylersen seni dövmem, üstelik de beş köpek veririm. Yoksa sana öyle bir şey yaparım ki aklına bile getiremezsin, haydi bakalım!

Çocuk hiç sesini çıkarmıyordu. Başını önüne eğmiş duruyor, kendine gerçek bir aptal süsü

veriyordu. Kirila Petroviç:

Pekâlâ, dedi, bunu bir yere kapayın, kaçmaması için de iyice dikkat edin! Yoksa topunuzun derinizi yüzerim.

Stepan çocuğu güvercinliğe götürdü ve kilitledi. İhtiyar kuşçu kadın Agafıya'yı da çocuğa gözcü

olarak bıraktı. Kirila Petroviç gözleriyle çocuğu izleyerek: Emniyet amirini çağırarak için şimdi hemen şehre "koşun! Hem de elden geldiği kadar çabuk!

Kirila Petroviç odasında dolaşıyor ve öfkeli öfkeli zafer yıldırımları şarkısını ıslıkla çalarak şunları

düşünüyordu:

Artık kuşkuya yer yok. Kız, melun Dubrovski ile ilişkisini devam ettirmiş. Acaba gerçekten onu yardıma çağırıldı mı? Belki de nihayet sağlam bir ip ucu ele geçirmiş oldum. Artık elimizden kurtulamaz! Bu fırsatı kaçırmayalım! Bir araba çingırağı... Çok şükür emniyet amiri gelebildi.

PUŞKİN

245

(*) Aleksandr Şaşa adının bütünüdür (Ç.N.)

Hey, şu yakalanan çocuğu buraya getiriniz!

Bu arada, araba da avluya girmişti. Önceden tanımış olduğumuz emniyet amiri, toz toprak içinde

odaya girdi.

Kirila Petroviç:

Sevinçli bir haber, dedi. Dubrovski'yi yakaladım. Emniyet amiri sevinçli bir eda ile: Al aha şükür efendimiz, dedi, nerede o?

Canım Dubrovski'nin kendisini değil de, çetesinden birini yakaladım. Şimdi onu getirecekler.

Çetebaşını yakalamamız için işimize yarar. İşte onu getirdiler.

Korkunç bir haydut bekleyen emniyet amiri, görünüşü oldukça zayıf 13 yaşlarında bir çocukla karşılaşınca şaşakaldı. Hayretle Kirila Petroviç'e baktı ve ondan açıklama bekledi. Kirila Petroviç

sabahki olayı, tabii Marya Kirilovna'nın adını anmaksızın, hemencecik anlatmaya başladı.

Emniyet amiri boyuna küçük hayduda bakarak dikkatle onu dinledi. Çocuk bir aptal rolü oynuyor ve etrafında olup bitenlere hiç aldırmış etmiyormuş gibi görünüyordu. Nihayet emniyet amiri: Sizinle yalnızca görüşmeme izin veriniz efendimiz, dedi.

Kirila Petroviç onu bir başka odaya götürdü ve arkadan kapıyı kilitledi.

Yarım saat sonra da kaderi üzerine bir karar verilmesini bekleyen mahpusun bulunduğu salona döndüler. Emniyet amiri çocuğa dönerek:

Efendimiz seni ilçe hapisanesine göndererek orada bir temiz dayak attırdıktan sonra sürdürecekti. Ama ben seni savundum ve affettirdim. Çözün şunu!

Çocuğu çözdüler. Emniyet amiri:

Haydi bakalım, şimdi beyefendiye teşekkür et, dedi.

1246

DUBROVSKİ

Çocuk Kirila Petroviç'e yaklaştı ve elini öptü. Kirila Petroviç ona: Bas bakalım evine, dedi, bundan sonra da kovuklardan ahududu çalma!

Çocuk çıktı. Neşeyle merdivenlerden indi, etrafına bakmaksızın, tarlaların içinden koşarak Kistenevka yolunu tuttu. Köye gelince kenardaki birinci ve yan harap izbenin önünde durdu, cama vurdu. Pencere açıldı ve bir kocakarı görüldü. Çocuk:

Nineciğim bana ekmek ver, dedi, sabahtan beri hiçbir şey yemedim, açlıktan geberiyorum.

Kocakarı:

Aaa, sen misin Mitya, dedi. Neredeydin şeytan yavru

su?

Sonra anlatırım nineciğim. Al ah aşkına bana ekmek ver!

İzbeye girsene!

Vaktim yok nineciğim, bir yere daha uğramak zorundayım. Peygamberini seversen bana ekmek ver!

Kocakarı:

Ne cıva gibi bir çocuksun, diye homurdandı ve pencereden bir dilim kara ekmek uzatarak al sana bir dilim ekmek, dedi.

Çocuk hırsla ekmeği ısırды ve çiğneyerek hızla yoluna devam etti.

Ortalık kararmaya başlamıştı. Mitya hendeklerin içinden ve çitler boyunca yürüyerek Kistenevka koruluğuna süzüldü. Koruluğun ileri nöbetçileri gibi duran çifte çamlara gelince durdu. Dört bir tarafını gözden geçirdi, kesik ve keskin bir ıslık çaldı, beklemeye başladı. Buna yanıt olarak hafif fakat uzun bir ıslık duydu. Koruluğun içinden biri çıktı ve ona yaklaştı.

XVIII

Kirila Petroviç salonda bir aşağı bir yukarı dolaşıyor ve her zamandan daha yüksek sesle kendi şarkısını ıslıkla çalıyordu. Bütün ev hareket halinde idi. Hizmetçiler koşuyor, kızlar gidip geliyor, arabacılar ahırda koşuşuyorlardı. . Avluda bir yığın insan toplanmıştı. Genç kızın tuvalet odasında, etrafı hizmetçilerle çevrili bir madam, aynanın karşısında hareketsiz ve sararmış bir halde oturmakta olan Marya Kirilovna'yı süslemekle meşguldü. Genç kızın başı elmasların ağırlığı

altında bir yana yatmıştı. Dikkatsiz bir el, bir yerine iğne sapladığı zaman kız hafifçe irkiliyor, ama anlamsız bakışlarla aynaya bakarak susuyordu. Kapıda Kirila Petroviç'in sesi duyuldu: Çabuk bitiyor mu? Madam:

Hemen şimdi, karşılığını verdi. Marya Kirilovna kalkınız, aynaya bir bakın bakalım, iyi olmuş mu?

Marya Kirilovna ayağa kalktı ama hiçbir yanıt vermedi. Kapılar açıldı. Madam, Kirila Petroviç'e dönerek:

Gelin hazır, dedi. Arabaya binilmesi için emreder misiniz?

Kirila Petroviç:

Mübarek olsun, dedi. Ve masada duran haçı alarak şefkatli bir sesle, buraya gel Maşa, diye ekledi, seni takdis edeyim.

Zaval 1 kız babasının ayaklarına kapandı ve hıçkırmaya başladı. Gözyaşları içinde: 1,248

DUBROVSKI

Babacığım... Babacığım... diye inliyor ve sesi sönüyordu.

Kirila Petroviç, onu takdis etmekte acele etti. Kızı kaldırdılar ve adeta kucakta arabaya götürdüler.

Kızla birlikte yengelik ödevini gören kadın ve bir hizmetçi de arabaya bindiler, kiliseye hareket ettiler. Güvey onları orada bekliyordu. Gelini karşılamaya çıktı. Kızın sarılığı ve halindeki tuhaflık onu şaşırttı. İkiisi birlikte soğuk ve boş kiliseye girdiler, arkalarından kapı kapandı. Papaz dua odasından çıktı ve hemen törene başladı. Marya Kirilovna hiçbir şey işitmiyordu. Kafası bir şeyle meşguldü; sabahtan beri Dubrovski'yi bekliyordu. Bir dakika için olsun umudunu kaybetmemişti.

Fakat papaz alışılmış olan soruyu kendisine sorduğu zaman titredi, adeta taş kesildi. Ama hâlâ işi uzatıyor, bir şeyler bekliyordu. Papaz kızın yanıtını beklemeden artık dönülmesi imkânsız olan o sözleri söyledi.

Tören bitti. Genç kız sevimsiz kocasının soğuk öpüşünü hissetti, törende bulunanların neşeli tebrikleri kulağına çalındı, ama buna karşın hayatının sonsuz olarak bir zincire vurulduğuna, Dubrovski'nin kendisini kurtarmaya yetişemediğine hâlâ inanamıyordu. Prens ona okşayıcı birkaç

söz söyledi, ama kız bunları anlamadı. Kiliseden çıktılar. Pokrovskoye köylüleri kilisenin sahanlığını doldurmuşlardı. Kız acele bunlara bir göz gezdirdi ve tekrar eski duygusuz halini aldı.

Yeni evliler beraberce arabaya bindiler. Arbatovo'ya hareket ettiler. Kirila Petroviç de orada onları karşılamak için Arbatovo'ya gitmişti. Prens, genç karısıyla yalnız kalınca, karısının soğuk davranışlarından hiç üzüntü duymadı. Yapmacık sözlerle ve gülünç heyecanlarla kızı daha fazla sıkımsa da kalkmadı. Söylediği sözler basitti, yanıtsız da kalsalar olurdu. Bu suretle on verst kadar yol aldılar. Beygirler kestirme ve toprak yoldan süratle gidiyorlardı, arabadaki İngiliz yaylan sayesinde hiçbir sarsıntı duyulmuyordu. Birdenbire arkadan gelen birtakım sesler duyuldu, araba durdu. Silahlı bir insan kalabalığı arabayı çevirdi. Yü

PUŞKİN

249

zünde yarı yarıya maske bulunan bir adam arabanın, genç prensesin oturduğu taraftaki kapısını açarak:

Serbestsiniz çıkınız, dedi. Prens:

Bu da ne demek, sen kim oluyorsun? diye bağırdı. Prens: Bu Dubrovski'dir, dedi.

Prens soğukkanlılığını kaybetmeksizin, yan cebinden bir tabanca çıkardı ve maskeli hayduta ateş etti. Prens haykırdı, dehşet içinde, iki eliyle yüzünü kapadı. Dubrovski omzundan yaralanmıştı.

Kanlar akmaya başladı. Prens dakika bile kaybetmeden bir başka tabanca çıkardı. Ama ona ateş etmek fırsatını vermediler. Arabanın kapısı açıldı, birkaç güçlü el, onu arabadan dışarı sürükledi ve elinden tabancayı aldı. Prensın başı üzerinde bıçaklar parladı.

Dubrovski:

Ona dokunmayın, diye haykırdı.

Haydudun korkunç arkadaşları geri çekildiler. Dub.rovski sararmış olan prensese dönerek: Serbestsiniz! diye devam etti. Prensese:

Hayır, dedi artık iş işten geçti. Ben nikahlandım, ben artık prens Vereyski'nin karışiyım.

Dubrovski umutsuzlukla bağırdı:

Ne diyorsunuz? Hayır, siz onun karısı değilsiniz! size bunu zorla yaptırdılar. Siz buna hiçbir zaman razı olmadınız!

Prensese kesin bir tavırla itiraz etti:

Ben razı oldum, yemin ettim. Prens benim kocamdır. Onu lütfen serbest bırakmalarını emrediniz, beni de onunla bırakınız! Ben sizi aldatmadım. Son dakikaya kadar sizi bekledim. Ama şimdi, tekrar ediyorum, iş işten geçti. Bizi bırakınız!250

DUBROVSKİ

Ama Dubrovski artık onu dinlemiyordu. Yarasının ağrısı, şiddetli ruh heyecanları onu güçten düşürmüştü. Tekerleklerin üstüne yığıldı. Haydutlar çevresini aldılar. Dubrovski onlara birkaç söz söyledi. Onu ata bindirdiler. Haydutlardan ikisi kendisini tutuyor, bir üçüncüsü de atı yedeğinde götürüyordu. Arabayı yol ortasında insanları bağlı, atları da başı boş bir halde bırakarak, hiç

kimseyi soymadan, reislerinin kanına karşılık bir damla kan akıtmadan, yürüyüp gittiler.

XIX

Sık bir ormanın ortasında, dar bir çimenliğin üzerinde siperler den ve hendeklerden ibaret, topraktan yapılmış küçük bir korugan yükseliyordu. Koruganın arkasında birkaç baraka ile birkaç zeminlik vardı.

Avluda, kılıklarının başka başka oluşundan ve hepsinin silahlı bulunuşundan, hemen eşkıya olduklarına hükmedebileceğimiz kalabalık bir insan grubu, başları açık, karavananın başına oturmuş öğle yemeği yiyordu. Siperin üstünde, küçük bir topun yanında, ayaklarını altına almış bir nöbetçi oturmaktaydı. Nöbetçi, elbisesine yama vurmakla meşguldü. İğnesini, usta bir terziyi imrendirecek bir ustalıklı kul anıyor ve sık sık etrafına bakıyordu.

Bir kâse, birkaç kez elden ele dolaştığı halde ortalıkta garip bir sessizlik hüküm sürüyordu.

Haydutlar yemeklerini bitirdiler. Birbiri peşinden yemekten kalkıyor ve dua ediyorlardı. Bir kısmı barakalara dağıldılar. Diğerleri ise ormanın içine girdiler yahut Rus geleneğine uykuya yattılar.

Nöbetçi işini bitirdi, partal arını silkti, yamasını seyretti, iğnesini yenine soktu. Ata biner gibi topun üstüne oturdu, sesinin bütün gücü ile, eski, melankolik bir şarkı tutturdı: Hey anam anam yeşil orman gürültü etme, Bu koç yiğitin düşüncelerine engel olma!

Bu sırada barakalardan birinin kapısı açıldı. Eşikte temiz ve düzgün giyinmiş beyaz başlıklı bir yaşlı kadın görüldü. Öfkeli bir sesle:252

DUBROVSKİ

Yeter artık Stepka, dedi. Bay dinleniyor, halbuki sen alabildiğine gürültü ediyorsun; Sizde ne insaf var ne de merhamet!

Affedersin Yegorovna... Peki, bir daha yapmam... Babamız varsın dinlensin, çabucak iyileşsin.

İhtiyar kadın gitti. Stepka siperlerin üstünde gezinmeye başladı.

İhtiyar kadının çıktığı barakanın içinde, bir paravananın arkasındaki portatif karyolada, yaralı

Dubrovski yatıyordu. Tabancaları önündeki masada, kılıcı ise başucunda asılı duruyordu. Toprak kulübenin duvarları ve döşemesi değerli halılarla örtülmüştü. Köşede kadınlara mahsus gümüş bir tuvalet takımı ve büyük bir ayna vardı. Dubrovski elinde açık bir kitap tutuyordu, ama gözleri kapalıydı. Uyumuş muydu, yoksa sadece düşünüyor muydu, paravananın arkasından zaman zaman ona bakan yaşlı kadın bunu bilmiyordu.

Dubrovski birdenbire irkildi. Koruganda alarm işareti verilmişti. Stepka, camdan başını uzatarak: Babacığım Vladimir Andreyeviç, dedi, bizimkiler işaret veriyor, bizi arıyorlar.

Dubrovski karyoladan fırladı, silahlarını kaparak barakadan dışarı çıktı. Haydutlar gürültü ile avluda toplanıyorlardı. Dubrovski'nin görünmesi üzerine ortalığa derin bir sessizlik çöktü.

Dubrovski:

Herkes burada mı? diye sordu.

Gözcülerden başka herkes burada. Dubrovski:

Herkes yerine! diye bağırdı. Haydutların her biri bel i bir yer tuttu.

Bu sırada üç gözcü koruganın kapısına geldi Dubrovski onları karşılamaya koştı ve: PUŞKİN

Ne var? diye sordu.

Askerler ormana girmiş, bizi çeviriyorlar. Dubrovski kapıların kapanmasını emretti. Kendisi de topa gözcülük etmeye gitti. Ormandan birkaç ses duyuldu, sesler yaklaşılmaya başladı. Haydutlar sessizce bekliyorlardı. Birdenbire ormanın içinde üç dört er görüldü, fakat hemen geri çekilerek tüfek ateşiyle arkadaşlarına işaret verdiler. Dubrovski:

Savaşa hazır olun! komutunu verdi.

Haydutlar arasında bir hışırtı oldu, sonra yine her şey sustu.

Bu sırada yaklaşan bir birliğin gürültüsü duyuldu. Ağaçların arasından tüfekler parladı. Yüz el i kişilik bir askeri birlik, bağışarak ormandan fırladı ve istihkâmlara saldırdı. Dubrovski topun fitilini ateşledi, atış isabetli olmuştu: Birinin başı kopmuş, ikisi yaralanmıştı. Erler arasında bir şaşkınlık başgösterdi. Ama subay ileri atıldı, erler de onun peşinden yürüdüler ve hendeğe saldırdılar.

Haydutlar tüfekleriyle ve tabancalarıyla ateş etmeye başladılar, baltalarla koruganı savunmaya koyuldular. Hırslanan erler, hendeğin içinde yirmiye yakın yaralı bırakarak koruganı tırmanmaya başladılar. Göğüs göğüse bir savaş başladı. Erler artık siperlerin üzerindeydiler. Haydutlar çekilmeye başladılar. Ama bu sırada Dubrovski subaya yaklaştı, tabancasını göğsüne dayayarak ateş etti. Subay sırt üstü yere yuvarlandı. Birkaç er onu kucaklayarak acele ormanın içine götürdü. Geri kalan erler, başlarını kaybedince durakladılar. Cesaretlenen haydutlar bu şaşkınlık anından yararlandılar. Erleri bozguna uğratarak, hendeğin içine sıkıştırdılar. Kuşatanlar kaçıştılar.

Haydutlar naralar atarak onların peşinden saldırdılar. Zafer kazanılmıştı. Düşmanın tümüyle bozulduğuna inanan Dubrovski adamlarını durdurdu ve koruganın içine kapanarak yaralıların toplanmasını, nöbetçilerin artırılmasını, kimsenin yerinden ayrılmamasını emretti.²⁵⁴

DUBROVSKİ

Bu son olaylar, Dubrovski'nin pervasızca haydutlukları üzerine hükümetin ciddi olarak dikkatini çekti. Dubrovski'nin bulunduğu yer öğrenilmişti. Onun, diri veya ölü, yakalanması için bir bölük asker gönderildi. Dubrovski'nin çetesinden bir iki haydut yakalandı. Bunların sözlerinden, Dubrovski'nin artık aralarında olmadığı öğrenildi. O çarpışmadan birkaç gün sonra Dubrovski bütün adamlarını toplamış, kendilerinden büsbütün ayrılmak niyetinde olduğunu bildirmiş ve onlara tutumlarını değiştirmelerini tavsiye ederek:

Benim idarem altında hepiniz zenginleştiniz, demiş. Her biriniz tehlikesizce uzak il erden birine giderek orada geri kalan ömrünüzü namuslu bir işle, rahatlık içinde geçirebilirsiniz! Ama sizler haydutluğa alıştığınız için belki de sanatınızı bırakmak istemeyeceksinizdir.

Bu sözlerden sonra Dubrovski, yanına ***i alarak onları bırakmış, nereye gittiğini kimse bilmiyormuş.

Haydutların şeflerine olan bağılılığı bilindiği için, önceleri bu sözlerin doğruluğundan kuşku duyuldu, haydutların, şeflerini kurtarmak için mahsus böyle davrandıkları sanıldı. Ama olaylar bu sözlerin

doğruluğunu kanıtladı. Korkunç baskınlar, yangınlar ve soygunlar artık sona ermiş, yol arda tehlike kalmamıştı. Alınan başka haberlere göre de Dubrovski yabancı bir ülkeye kaçmıştı.

(1832 1833)Bu kitap, Patates Baskı Ekibi tarafından tek kopya olarak, Beyazıt Devlet Kütüphanesi Görme Engel iler bölümünde kul anılmak üzere görmeyen okuyucuların yararlanabileceği hale dönüştürülmüştür.

Bu çalışma Patates Baskı'nın söz konusu kamu hizmetine destek sağlamak amacı ile gönül ü olarak yürüttüğü bir faaliyettir.

PUŞKİN

E

DUBROVSKİ

Türkçesi: Hasan Âli Ediz

BEYAZIT DEVLET" KÜTÜPHANESİ

ENGİN YAYIMCILIK

Tiyatro Cad, Aydın Saray İşhanı, No: 14/ 117118, Beyazıt/İSTANBUL Tel: 511 79 38 511 79 39

Biyelkin'in Hikayeleri..... 7

Yayınlayanın Notu..... 9

Düel o..... 15

Kar Fırtınası..... 30

Tabutçu..... 46

Menzil Müfettişi..... 55

Köylü Küçük Bayan..... 70

Maça Kızı..... 95

Mısır Geceleri.....135

Dubrovski..... 155BİYELKİN'İN HİKAYELERİYAYINLAYANIN

NOTU

Bayan. Prostakova:

Efendime söyleyim,

o dana küçüklüğünden beri hikâye severdi Skotinin:

Mitrofan, bana benzemiş.

« Anasının Kuzusu.»

Bu sefer halka sunduğumuz İ. P. Biyelkin'in hikâyelerini yayınlamak işine girişirken, merhum yazarının hayatını kısa da olsa bunlara eklemeyi, dolayısıyla da, ülke edebiyat severlerinin haklı

merakını kısmen olsun gidermeyi arzuladık. Bunun için de ilkin İvan Petroviç Biyelkin'in en yakın akrabası ve mirasçısı Marya Alekseyevna Trafilina'ya baş vurduk. Ama ne yazık ki bu bayan bize Biyelkin hakkında hiçbir bilgi veremedi. Çünkü Trafilina, merhumu hiç de tanımıyormuş. Bayan bize İvan Petroviç'in eski arkadaşlarından bir zata başvurmamızı salık verdi. Biz bu öğüdü tuttuk, mektubumuza da şu aşağıdaki karşılığı aldık. Biz bu karşılığı soylu bir düşünce tarzının, duygulu bir dostluğun değerli bir anısı, sonra da oldukça yeter biyografik bir bilgi olarak hiç değiştirmeden, hiçbir not eklemeden basıyoruz:

"Benim lütfkâr efendim,10

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Bu ayın on beşinde yazıp eski yakın arkadaşım ve çiftlik komşum İvan Petroviç Biyelkin'in ölüm ve doğum zamanı, memurluğu, aile durumu, işi, ahlakı ve alışkanlıkları üzerine geniş bilgi edinmek isteğini gösterdiğiniz çok saygı değer mektubunuzu bu ayın 23'ünde aldım. İsteğinizi büyük bir sevinçle yerine getiriyor ve onunla konuşmalarımın hatırımında ne kalmışsa, hepsini gönderiyorum, lütufkâr efendim.

İvan Petroviç Biyelkin, 1798 yılında Gorühino köyünde soylu ve namuslu bir aileden dünyaya geldi. Merhum babası önyüzbaşı Piyotr İvanoviç Biyelkin, Trafilina ailesinden Pelageye Gavrilovna adlı bir kızla evlendi. Piyotr İvanoviç zengin olmakla birlikte, alçakgönül ü ve ev idaresine aklı eren bir adamdı. Oğul arı ilk öğrenimini köy papazından yaptı. Okuma ve Rus Edebiyatıyla uğraşma merakını, galiba, bu sayın zata borçluydu. 1815 yılında piyade nişancı

alayında (numarasını anımsamıyorum) askerlik hizmetine girdi. 1823 yılına kadar bu alayda kaldı.

Hemen hemen aynı zamana rastlayan anasıyla babasının ölümü, onu, istifasını vererek Gorihino köyündeki çiftliğe gitmeye zorladı.

Çiftliğin idaresini eline alan İvan Petroviç, deneyimsizliği ve yufka yürekliliği yüzünden, kısa zamanda çiftlik işlerini savsakladı ve merhum babası tarafından kurulan sıkı disiplini gevşetti.

Köylülerin (alıştıkları üzere) kendisinden hoşnut olmadıkları, ödevini bilen becerikli muhtarı

değiştirerek köyün idaresini hikâye anlatmak sanatıyla güvenini kazanmış olan ihtiyar kâhya kadına verdi. Bu aptal kocakarı hiçbir zaman yirmi beş rublelik bir banknotu el i rublelik bir banknottan ayırdetmesini bilmezdi. Köylüler herkesle senli benli olan bu kadınlardan korkmuyorlardı. Köylülerin seçtiği muhtar, hilekârlığı da elden bırakmayarak kendilerine öylesine göz yumuyordu ki, İvan Petroviç, angarya çalışma usulünü kaldırarak yerine çok ehven, senelik bir vergi koymak zorunda kaldı. Ama bu kez de köylüler onun bu yumuşaklığından yararlanarak birinci yıl kendileri için özel

PUŞKİN

11

yumuşaklığından yararlanarak birinci yıl kendileri için özel bir kolaylık gösterilmesini istediler.

İkinci yıl ise, verginin üçte ikisinden çoğunu ceviz, kırmızı yaban mersini ve buna benzer şeylerle ödediler. Bu halinde bile vergiyi zamanında ödemiyorlardı.

İvan Petroviç'in merhum babasının dostu olmam dola. yısıyla oğluna da öğütlerimi önermeyi bir borç saydım ve İvan Petroviç'in umursamazlığı yüzünden bozulan eski düzeni kurmağa bir çok seferler kalkıştım. Bu amaçla kendisine gittiğim bir gün çiftlik defterini istedim. Hileci muhtar

çağırtdım ve İvan Petroviç'in yanında defterleri incelemeye koyuldum. Genç çiftlik sahibi ilkin büyük bir gayret ve dikkatle beni izledi. Ama hesaplara göre son iki yıl içinde köylü sayısı arttığı

halde kümes hayvanlarıyla davar sayısının kasıtlı olarak azaldığı anlaşılınca İvan Petroviç bu ilk

bilgileri yeter buldu ve bundan sonra artık beni dinlemez oldu. Araştırmalarım ve sıkıcı sorgularım sonucunda tam hileci muhtarı fena halde şaşırttığım ve ağzını açamaz hale getirdiğim bir sırada, derin derin horlamakta olduğunu üzülererek işittim. O zamandan beri de onun çiftlik işlerine karışamaz oldum. Onu (kendisinin de yaptığı gibi) Tanrı'ya havale ettim.

Bu olay aramızdaki dostluğu zerre kadar bozmadı. Çünkü İvan Petroviç'in, genç soylularımıza özgü yıkıcı ihmalciliği ve yumuşaklığına acırken, onu candan seviyordum. Hem böylesine sessiz, böylesine namuslu bir insanı sevmemek elde değildi. İvan Petroviç de kendi payına benim yaşıma saygı gösteriyor ve bana candan bağlı bulunuyordu. Görenek, düşünce tarzı ve ahlak bakımından birbirimize pek az benzediğimiz halde basit konuşmama değer vererek, ölümüne kadar hemen hemen her gün benimle görüştü.

İvan Petroviç çok sakin bir yaşayış sürüyor, her çeşit aşırılıklardan kaçınıyordu. Onu sarhoş görmek hiçbir za man kısmet olmadı (bu olay bizim taraflar için işitilmemiş¹²

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

bir mucize gibi sayılabilir). Kadınlara fazlasıyla düşküdü. Ama onda gerçek bir kız utangaçlığı vardı.

İvan Petroviç, mektubunuzda sözünü ettiğiniz hikâyelerden başka, kısmen bende bulunan, kısmen de kâhya İcadının çeşitli ev işlerinde kul andığı birçok el yazıları bırakmıştı. Böylece kâhya kadının oturduğu dairenin bütün pencereleri Ivan Petroviç'in bitirmediği romanın birinci bölümüyle kaplanmıştı. Yukarıda adı geçen hikâyeler galiba onun ilk kalem denemeleriydi. İvan Petroviç'in anlattığına göre bu hikâyeler genel olarak doğrudur ve yazarı tarafından çeşitli kimselerden naklen yazılmışlardır. Bununla birlikte bunların içinde geçen adlar İvan Petroviç

tarafından uydurulmuştur. Köy ve kasaba adlarına gelince bunlar da bizim tarafın adlarından alınmadır. Nitekim benim köyün adı da bir yerlerde geçer. Bu hiç de kötü bir niyetle yapılmamıştır.

Bunun biricik nedeni düşgücü yetersizliğidir.

İvan Petroviç, 1828 yılı sonbaharında hummaya çeviren bir soğuk algınlığından hastalandı.

Özelikle kökleşmiş nasır ve buna benzer hastalıkların tedavisinde çok usta bir adam olan bizim bölge doktorunun uyanık çabasına karşın öldü. Tam otuzunda iken gözlerini, kol arımın arasında, hayata kapadı.

(*) Lüzumsuz sayarak buraya koymadığımız bir fıkra vardır; ama bu fikranın İvan Petroviç

Biyelkin'in anısını kirletecek nitelikte olmadığını okurlarımıza temin edebiliriz. (Puşkin'nin notu).

(**) Gerçekten de Biyelkin'in el yazılarında her hikâyenin üstünde yazarın kendi yazısıyla (rütbe veya unvanı, soyadıyla adının ilk harfleri gösterilmek suretiyle) falan ve filan kimseden dinledim kaydı vardır. Meraklı araştırmacılar için yazıyorum. "Menzil Müfettişi" hikâyesi ona fahrî

müşavirlerden G. G. N. tarafından; "Düel o" hikâyesi yarıbay İ. L. P. tarafından; "Tabutçu" hikâyesi tezgâhtar B. V. tarafından, "Kar Fırtınası" ve "Köylü bir Küçük 'Bayan" hikâyeleri K. İ. T. tarafından anlatılmışlardır (Puşkin'in notu).

PUŞKİN

13

Merhum, akrabalarına yakın bir yere, Gorühino köyünün kilisesine gömüldü. İvan Petroviç'in boyu orta, saçları kumral, gözleri kurşuni, burnu çekme, yüzü beyaz ve zayıfçaydı.

İşte muhterem efendim, merhum komşumun ve dostumun yaşayışına, işine, ahlakına ve görünüşüne ait bütün anımsayabildiğim şeyler bunlardır. Ama bu mektubumu şu veya bu türlü

kul anmak gereğini duyarsanız adımı ortaya atmamamızı özelikle rica ederim. Gerçi ben yazarlara büyük bir saygı besler, onları çok severim ama, bu unvanı benimsememin gereksiz, hele bu yaşta, uygunsuz olduğuna inanıyorum. İçten saygılarımla..."

16 Kasım 1830 yılı Nenaradovo köyü

Yazarımızın sayın arkadaşının isteğine saygı göstermeyi bir görev sayarak bize lütfettiği bilgiden ötürü kendisine derin teşekkürlerimizi sunar, halkın, bu bilginin içtenlik ve doğruluğunu takdir edeceklerini umarız.

A.P.DÜELLO

Birbirimize ateş ederdik,,

Bamtinskiy

Düel o kuralı gereğince

onu öldürmeye ahdetmiş tim. (Ona ateş etmek sırası da bendeydi.) «Açık hava karargâhında, bir

*** kasabacığında bulunuyorduk. Bir birlik subayının yaşayışı bilinen şey. Sabahlan eğitim ve binicilik; öğle yemeklerini alay komutanında ya da Yahudi meyhanesinde yemek; akşamlan punç

ve iskambil. *** de. ne kapıları bize açık bir ev, ne de bir nişanlımız vardı. Birbirimizde toplanır ve uniformalarımızdan başka hiçbir şey göremezdik.

Asker olmadığı halde toplantılarımıza katılan bir kişi vardı. Bu, 35 yaşlarında kadardı, bunun için de kendisine ihtiyar bir adam gözüyle bakıyorduk. Hayat deneyimi ona, bizim yanımızda birçok üstünlükler sağlıyordu. Üstelik de suratının aşıklığı, tabiatının sertliği, dokunaklı dili, genç

beyinlerimiz üzerinde çok güçlü bir etki yapıyordu.

Hayatı bir esrar perdesiyle örtülüydü. Rus'a benzediği

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

halde bir yabancı ad taşıyordu. Bir zamanlar süvari birliklerinde, hatta başarı ile, hizmet etmişti.

İstifa edip ordudan ayrılmasının, hem yoksul hem de zevk ve eğlenceye düşkün bir yaşayış

sürdüğü bu zaval ı kasabacığa yerleşmesinin nedenlerini kimse bilmiyordu. Sırtında siyah eski bir ceketle daima yaya yürürdü. Sofrası alayımızın bütün subaylarına açıktı. Gerçi eski bir erin pişirdiği yemekleri, iki, nihayet üç kabı geçmezdi, ama buna karşılık şampanya su gibi akardı. Ne malî durumunu ne de gelirini bilen vardı. Zaten kimse de bunu kendisinden sormak cesaretini gösteremezdi. Bir bölümü roman, büyük bir bölümü de askerlikle ilgili olan bir hayli kitabı vardı.

Bunları, okumak için seve seve şuna buna verir, bir daha da geri istemezdi. Buna karşılık, okumak üzere aldığı kitapları hiçbir zaman sahibine geri vermezdi. Başlıca idmanı tabanca atışlarıydı. Odasının duvarları, kurşunlardan dökülmüş, an peteği gibi hep delik deşik olmuştu.

Oturmakta olduğu gösterişsiz toprak evin biricik süsü, zengin bir tabanca koleksiyonuydu.

Atıcılıkta çok ustaydı. O kadar ki, birinin şapkasının üzerindeki armudu tabanca kurşunuyla düşürmeye kalkışsa, alayımızda kimse başını ona teslim etmekte duraksamazdı.

Aramızda sık sık düel odan konuşulurdu. Silvio (ona bu adı takacağım) hiçbir zaman bu konuşmalara katılmazdı. Düel o edip etmediği sorulduğu zaman, kısaca evet cevabını verir, ama ayrıntıya girişmezdi. Böyle sorulardan hoşlanmadığı açıkça görülüyordu. Vicdanında, korkunç

ustalığına kurban giden bir mutsuzun anısını taşıdığına inanıyorduk. Onda, korkaklığa benzer en küçük şeyden kuşku etmek aklımızdan geçmezdi. Öyle insanlar var ki, yalnız dış görünüşleri bile böyle bir kuşkuyu üzerlerinden atmaya yeter. Ama beklenilmedik bir olay hepimizi şaşırttı.

Bir gün bizimkilerden on kadar subay arkadaş, Silvio'da öğle yemeği yiyorduk. Her zamanki gibi, yani pek çok içildi. Yemekten sonra ev sahibini oyunda kasa olması için kandırmaya çalıştık.

Uzun bir süre kabul etmedi, çün

PUŞKİN

17

kü hemen hemen hiç oyun oynamazdı. Nihayet kâğıtları getirmelerini emretti. Masaya el i çervonets koydu ve kâğıt vermeye başladı. Biz çevresini aldık, oyun başladı.

Oyun sırasında kesin olarak konuşmamak, hiçbir zaman tartışmamak ve açıklamalara girişmemek Silvio'nun âdetiydi. Eğer hesap tutan bir yanlışlık yapsa, hemen ya farkını verir ya da fazlasını kaydederdi. Biz bunu biliyor ve istediği gibi davranmasına engel olmuyorduk. Ama aramızda, alayımıza yeni nakledilen bir subay vardı. Bu zat, oyun arasında dalgınlıkla 25 ruble fazla kaybetti.

Silvio tebeşiri aldı ve alıştığı üzere hesabı düzeltti.

Subay,, onun yanıldığını sanarak açıklamalara girişti. Silvio konuşmaksızın kâğıt vermeye devam etti. Soğukkanlılığını kaybeden subay silgiyi aldı ve kendisine, fazladan yazılmış gibi görünenleri sildi. Silvio tebeşiri aldı, silinenleri yeniden yazdı. Şarapla, oyunla ve arkadaşlarının attığı

kahkahalarla sınırları bozulan subay, kendini fena halde hakarete uğramış saydı ve şiddetli bir öfke ile masanın üzerindeki bakır şamdanı yakalayınca Silvio'nun başına fırlattı. Silvio kenara çekilerek kendini zorlukla bu darbeden koruyabildi. Hepimiz şaşırmiştık. Silvio ayağa kalktı.

Öfkesinden kireç gibi olmuştu. Gözlerinden ateşler saçarak: Efendim, dedi, lütfen buradan çekip gidiniz ve bu olayın evimde geçtiğine Tanrıya şükrediniz.

İşin nereye varacağından hiç birimizin kuşkusu yoktu. Yeni arkadaşımızı daha şimdiden öldürülmüş sayıyorduk. Subay, ettiği hakarete, kasadarın istediği biçimde yanıt vermeye hazır olduğunu söyleyerek dışarı çıktı. Oyun birkaç dakika daha sürdüyse de, ev sahibinin oyun oynayacak bir durumda olmadığını hissettiğimiz için birer birer kalktık ve yakında boşalacak yerden söz ederek evlerimize dağıldık.

Ertesi gün manejde, zaval ı teğmenin hâlâ yaşayıp yaşamadığını soruştururken kendisi aramıza karışiverdi. Aynı soruyu ona da sorduk Silvio'dan henüz hiçbir haber almadığını söyledi. Bu durum tuhafımıza gitti. Silvio'ya gittik. Onu 18

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

avlude kapıya iliştilmiş bir birliye, birbiri üzerine kurşunları yapıştıtırırken bulduk. Geceki olaydan hiç söz etmeden bizi her zamanki gibi kabul etti. Aradan üç gün geçti, teğmen hâlâ sağdı.

Hayretler içinde, nasıl olup da Silvio'nun düel o etmediğini soruyorduk. Silvio düel o etmedi.

Sudan bir özürle yetinerek barıştı.

Bu olay onu gençlerin gözünden çok düşürdü. Genel olarak, cesarete insanlık meziyetlerinin en yükseğini ve mümkün olan bütün kusurların mazeretini gören gençlerin en az affedebilecekleri şey cesaretsizlikti. Ama, yavaş yavaş her şey unutuldu ve Silvio yeniden nüfuzunu kazandı.

Ona eskisi kadar yakınlık göstermeyen yalnız ben vardım. Yaradılıştta hayalci bir kafam olduğu için, hayatı bir bilmece olan ve üzerimde, esrarlı bir romanın kişisi etkisi bırakan bu adama herkesten önce, herkesten çok ben bağlanmışım. O da beni severdi. Hiç olmasa yalnız benimle görüştüğü zamanlar o her zamanki sert konuşmasını bırakır, içten ve keyifli keyifli çeşitli konulardan söz ederdi. Ama o uğursuz geceden sonra, namusunun lekelendiği ve doğrudan doğruya kendi isteği ile temizlemeye yanaşmadığı düşüncesi kafamdan bir türlü çıkmıyor ve ona eskisi gibi davranmama engel oluyordu, adeta ona bakmaya utanıyordum.

Silvio bunu fark etmeyecek, nedenini anlamayacak kadar aptal ve toy bir adam değildi. Görünüşe göre bu durum onu üzüyordu. Bir iki sefer bana açıklamalarda bulunmak isteğini gösterdi. Ama ben ona bu olanağı vermedim. Süvio'da benden uzaklaştı. O zamandan beri ancak arkadaşlarımla yanında

onunla konuşuyordum. Eski samimi görüşmelerimiz sona ermişti.

Başkentlerin dalgın halkı, köy ve kasabalarda oturanların çok iyi duydukları bazı izlenimlerden, örneğin posta günlerini beklemek gibi izlenimlerden tümüyle habersizdirler: salı ve cuma günleri bizim alayın yazıcı odası subaylarla dolardı. Kimi para, kimi mektup, kimi de gazete beklerdi.

PUŞKİN

19

Alışıldığı üzere zarflar hemen oracıkta açılır, havadisler birbirine verilir, kalem odası çok canlı bir görünüş alırdı. Silvio bizim alay aracılığıyla mektuplarını alır, genel olarak o da aramızda bulunurdu. Bir gün kendisine bir mektup verdiler. Büyük bir sabırsızlıkla zarfı yırttı. Mektubu okurken gözleri parlıyordu. Subaylar kendi mektuplarına daldıkları için hiçbir şey fark etmediler.

Silvio onlara dönerek:

Baylar, dedi, durum hemen buradan ayrılmamı gerektiriyor. Bu gece gidiyorum. Son kez benimle öğle yemeği yemeniz için ricamı reddetmeyeceğinizi umarım. Bana dönerek sözlerine devam etti: Sizi de beklerim...Mutlaka beklerim.

Bu sözleri söyledikten sonra hemen çıkıp gitti. Biz de, Süvio'da buluşmak üzere evlerimize dağıldık.

Kararlaştırılan saatte Silvio'nun evine gittiğim zaman hemen hemen bütün alay subaylarını orada buldum. Silvio'nun bütün eşyası toplanmış, kurşun delikli çıplak duvarlardan başka hiçbir şey kalmamıştı. Masanın başına geçip oturduk. Ev sahibi neşeliydi. Çok geçmeden onun bu neşesi herkese yayıldı. Dakika başına şişeler patlıyor, kadehler köpükleniyor ve biz bütün yüreğimizle giden arkadaşımıza hayırlı seyahatler, mutluluklar diliyorduk. Akşamın geç vaktinde sofradan kalktık. Şapkalarımızı giydik. Silvio herkesle vedalaştıktan sonra tam çıkmak üzere bulunduğu bir sırada, beni elimden tutarak durdurdu, yavaşça:

Sizinle biraz konuşmak isterim, dedi.

Ben kaldım. Konuklar gitti. İkimiz kaldık. Karşılıklı oturup sessizce pipolarımızı yaktık. Silvio, düşünceliydi. Az önceki neşesinden eser bile yoktu. Yüzünün koyu sardığı; parıldayan gözleri, ağzından çıkan koyu duman dalgaları ona gerçek bir şeytan görünüşü vermişti. Aradan birkaç

dakika geçtikten sonra Silvio sessizliği bozarak:

Belki de bir daha birbirimizi hiç görmeyeceğiz, dedi. Ayrılmadan önce size biraz açıklamalarda bulunmak iste

20

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

rim. Başkalarının düşüncesine çok az önem verdiğimin farkındasınız. Ama ben sizi sever ve anlarım:

üzerinizde yanlış bir izlenim bırakmak, için acı bir şey olacaktı.

Durdu. Biten piposunu doldurmağa koyuldu. Ben gözlerimi yere dikmiş susuyordum. Silvio sözüne devam ederek:

O sarhoş zirzoptan, R...dan özür dilemeyişim tuhafınıza gitmiştir. Kabul etmelisiniz ki, silah çekmek hakkı bende olduğu sürece onun hayatı benim elimdeydi. Benim hayatım ise hemen hemen tehlikeden uzaktı. Gösterdiğim soğukkanlılığı, pekâlâ yüksek kalpliliğime verebilirdim. Ama yalan söylemek istemem. Kendi hayatımı en küçük bir tehlikeye koymadan R...yi cezalandırabilseydim, onu hiçbir zaman bağışlamazdım.

Hayretle Silvio'nun yüzüne baktım. Böyle bir itiraf beni gerçekten şaşırtmıştı. Silvio sözlerine devam etti.

Dediğim gibi: kendimi ölüm tehlikesine düşürmeye hakkım yok. Altı yıl önce bir tokat yemiştim.

Düşmanım hâlâ sağdır.

Merakım iyice kamçılanmıştı:

Onunla düel o etmediniz mi? diye sordum. Yoksa olaylar mı sizi birbirinizden ayırdı?

Silvio:

Onunla düel o ettim, dedi. Düel omuzun anısı da iş

Silvio ayağa kalktı, mukavva bir kutudan sırma püskül ü ve sırma şeritli (Fransızların bonnet de poliçe dedikleri) kırmızı bir şapka çıkardı ve başına geçirdi. Alnın 45 santim yukarısında bir kurşun deliği görülüyordu. Silvio sözüne devam ederek:

*** Süvari alayında hizmet ettiğimi bilirsiniz. Karakterim sizce bilinmektedir. Her şeyde üstün olmaya çalıştım. Gençliğimden beri bu bende bir tutku halindedir. Zamanımızda hasardık moda idi. Bense ordunun en haşan

PUŞKİN

21

bir subayıydım. Sarhoşluklarımızla ovunurduk. Deniz Davidov'un şiirlerinde adı geçen ünlü

Burtsev'i içkide bastırmıştım

Alayımızda düel olar hiç eksik olmazdı. Ben bu düel olara ya tanık olarak, ya da düel o edenlerden biri olarak katılırdım. Arkadaşlarım bana taparlardı. Boyuna değişen alay komutanlarım ise bana, kaçınılmaz bir bela gözüyle bakarlardı.

Sessizce (ya da gürültülü olarak) ünümün keyfini sürerken alayımıza zengin, tanınmış bir aileden

adını söylemek istemiyorum bir genç tayin edildi. Böylesine talihli bir adama ömrümde yaslamamıştım. Düşününüz bir kere: gençlik, zekâ, güzel ik, çılgın bir neşe, delice bir cesaret, tanınmış bir ad ve hiçbir havale ile gelmeyen, hesabını bile bilmediği bir para... Bu adamın aramızda nasıl bir etki yapacağını artık siz düşünün.

Pabuçlarım dama atılmıştı. Ünümün çekiciliğine kapılan bu genç, dostluğumu kazanmak istedi.

Ama ben ona karşı soğuk davrandım. Hiç aldırış etmeyerek o da benden uzaklaştı. Ben ondan nefret ediyordum. Alayda ve kadınlar arasında kazandığı başarılar beni fena halde umutsuzluğa düşürüyordu. Onunla kavga etmek için bahaneler aramağa başladım. Alaylarım daima benimkilerden daha beklenmedik, daha keskin görünen ve kuşkusuz ölçülmeyecek kadar daha neşeli olan alaylarla karşılık veriyordu. O şakalaşıyor bense kinleniyordum. Nihayet bir seferinde Polonyalı bir derebeyinin balosunda bütün kadınların, özelikle benimle ilişkide olan ev sahibi kadının onunla ilgilendiğini görünce kulağına eğilerek kaba birkaç söz söyledim. Fena halde öfkelendi ve suratıma bir tokat yapıştırdı. Hemen kılıçlarımızı çektik. Kadınlar düşüp düşüp bayılıyorlardı. Bizi ayırdılar. O gece dövüşmeye gittik.

Olay sabaha karşı oluyordu. Belirtilen yerde, üç tanığımla beraber duruyordum. Anlatılmaz bir sabırsızlık içinde düşmanımın gelmesine bekliyordum. Bahar güneşi doğ22

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

du, ortalık ısınmağa başladı. Onu uzaktan gördüm. Üniformasını giymiş kılıcını kuşanmış yanında bir tanığıyla, yaya yürüyordu. Ona doğru ilerledik. Kiraz dolu şapkasını elinde tutarak yaklaştı.

Tanıklar aramızda oniki adımlık bir mesafe saydılar. Birinci olarak ben ateş edecektim. Ama beni kaplayan öfkeden öylesine heyecanlıydım ki isabet ettirebileceğime emin olamıyordum.

Soğukkanlılığımı elde etmek için ilk ateş etmek hakkını ona verdim. Düşmanım buna razı olmadı.

Kura çekmeye karar verdik. Birinci olarak ateş etmek hakkını, talihin daima güler yüz gösterdiği bu adam kazanmıştı. Nişan aldı ve kasketimi deldi. Şimdi sıra benimdi. Artık hayatı benim elimdeydi. Bütün dikkatimle ona bakıyor, hiç olmazsa küçücük bir üzüntü gölgesi fark etmeye çalışıyordum. Şapkasının olgun kirazları seçerek ve çekirdeklerini ağzından ta ayaklarımın dibine kadar tükürerek, tabancamın karşısında duruyordu. Onun bu kayıtsızlığı beni deli etti. Hayata bu kadar az değer veren bir insanı hayattan yoksun etmenin ne yaran olabilir, diye düşündüm. O

anda kafamda zalim bir düşünce doğdu. Tabancamı indirerek:

"Galiba şu anda ölecek bir halde değilsiniz," dedim. "Lütfen kahvaltınızı yapınız, size engel olmak istemem."

"Hayır, bana engel olmuyorsunuz," diye itiraz etti. "Buyurunuz ateş ediniz. Ama, yine siz bilirsiniz."

İlk ateş etmek hakkı daima sizindir. Ben her zaman emrinize amadeyim."

Tanıklara döndüm ve o gün için ateş etmek niyetinde olmadığımı söyledim. Düel omuz böylece sona

erdi.

İstifa ettim ve gördüğünüz üzere bu yere yerleştim. O zamandan beri hiçbir gün geçmedi ki intikam düşünmemiş olayım. İşte şimdi sıra bana geldi.

Silvio o sabah aldığı mektubu cebinden çıkardı ve okumak üzere bana verdi. Moskova'dan biri (galiba işlerini izleyen adam olsa gerek) bilinen kişinin genç ve çok güzel" bir kızla evleneceğini yazıyordu. Silvio:

PUŞKİN

23

Bu bilinen kişinin kim olduğunu tahmin edersiniz. Moskova'ya gidiyorum. Bakalım, bir tarihte kiraz yerken beklediği ölümü, evlenmek üzere olduğu şu sırada aynı kayıtsızlıkla karşılayacak mı?

Silvio bu sözleri söyledikten sonra ayağa kalktı, kasketini yere fırlatarak, kafesteki bir kaplan gibi odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Onu sessizce dinlemiştim. Garip, birbirleriyle çelişen bir takım duyguların etkisi altında heyecanlanıyordum.

İçeri giren hizmetçi arabanın hazır olduğunu haber verdi. Silvio kuvvetle elimi sıktı. Öpüştük.

Birinde tabancaları, ötekisinde eşyası bulunan iki bavulun durduğu arabaya bindi. Bir daha vedalaştık, araba hareket etti.

II

Aradan birkaç yıl geçti. Ailevi bazı nedenler beni *** ilçesinin fakir bir köyünde yerleşmeye mecbur etti. Bir yandan ekip biçme işleriyle uğraşırken, için için eski gürültülü ve kaygusuz yaşayışımın özlemine çekmekten de kendimi alamıyordum. Bana hepsinden zor gelen şey, kış ve sonbahar gecelerini kesin bir yalnızlık içinde geçirmeye alışmaktı. Öğle yemeğine kadar muhtarla çene çalmak, işleri kontrol etmek ya da yeni yapıları dolaşmak suretiyle, nasıl olsa vakit geçiriyordum.

Ama bir kez ortalık kararmaya başlayınca, ne yapacağımı katiyen bilmiyordum. Dolapların altında, ambarda bulduğum üç beş kitabı adeta ezberlemiştim. Kâhya kadın Kirilovna'nın aklında tutabildiği bütün masal arı tekrar tekrar dinlemiştim. Köy kadınlarının şarkıları bana hüznün veriyordu. İçkiye baş vurayım dedim, içki benim başıma vurdu. Sonra, şunu da itiraf edeyim ki can sıkıntısı yüzünden içkiye vurmaktan, yani bizim ilçede eşlerine pek çok rastladığım tam içkicilere dönmekten de korktum. Sohbetlerinin büyük bir kısmı, öğürtü ve iç çekişlerle24

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

geçen iki üç sarhoştan başka yakın komşum da yoktu. Yalnızlık bunların arkadaşlığından daha iyiydi.

Evimden dört verst kadar uzakta, kontes B ***'ye ait zengin bir malikâne vardı. Ne varki malikânede yalnız kâhya oturuyordu. Kontes malikânesini yalnız bir kez, evlendiği yıl ziyaret etmiş ve topu topu bir ay kalmıştı. Bununla birlikte bu kabuğuna çekilmiş yaşayışımın ikinci baharında, kontesin

kocasıyla birlikte, yazı geçirmek üzere malikânesine geleceğine dair ortada bir söylenti dolaşmaya başladı. Gerçekten de karı koca, haziran başında malikânelerine geldiler.

Zengin bir komşusunun gelişi köyde oturanlar için önemli bir olay sayılır. Derebeyleri ve çiftlik halkı olaydan iki ay önce bunun dedikodusuna başlarlar ve olay bittikten üç yıl sonraya kadar bunun lafını ederler. Bana gelince, ne yalan söyleyeyim, genç ve çok güzel bir komşunun gelişi haberi, üzerimde büyük bir etki yaptı. Onu görmek için sabırsızlıktan çaldırıyordum. Gelişini izleyen ilk pazar günü, en yakın komşuları, en sadık bendeleri olarak kendimi sayın soylulara takdim etmek üzere öğleden sonra *** köyüne yol andım.

Bir uşak beni kontun çalışma odasına aldı, geldiğimi haber vermek üzere yanımdan ayrıldı.

Kontun geniş çalışma odası son derece lüks eşyalarla doluydu. Duvarlar boyunca kitap dolu etajerler dizilmiş, bunların üzerine bronz büstler oturtulmuş, mermer şöminenin üzerine büyük bir ayna konmuştu. Döşemeler yeşil bir çuha ile kaplanmış ve halılarla örtülmüştü. Yoksul köşemde lüksü unuttuğum ve çoktandır başkalarının zenginliğini görmediğim için, bayağı ürktüm ve Kontun

'gelişini, taşradan gelmiş bir ricacı, bir bakanın gelişi nasıl beklerse öyle bir üzüntü ve heyecanla beklemeye başladım. Kapı açıldı, otuz iki yaşlarında olağanüstü güzel bir adam içeri girdi. Kont, dostça ve samimi bir eda ile yanıma yaklaştı. Heyecanımı tutmağa çalışarak kendimi tanıtmak istedim. O benden önce davrandı. Oturduk. Açık ve nazik sözleri, yabancı utangaçlığımı pek çabuk PUŞKİN

25

giderdi. Doğal halime dönmek üzere iken, birdenbire kontes içeri girdi. Bu sefer eskisinden çok utanmaya başladım. Kadın gerçekten de fevkalade güzeldi. Kont beni ona tanıttı. Serbest görünmek istedim, ama kayıtsız bir eda takınmaya çalıştığım oranda şaşırıyordum. Kendimi toplamama ve bu yeni tanışıklığa alışmama fırsat vermek için aralarında konuşmaya ve bana iyi bir komşu gibi teklifsiz davranmaya başladılar. Bu arada ben kitapları ve tabloları incelemeye koyularak odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladım. Resimden anlamam ama tablolardan biri dikkatimi çekti. Bu tablo, bir İsviçre manzarasını canlandırıyor. Bu tabloda beni şaşırtan şey resim değil, ama üstüste oturtulmuş iki kurşun yeri. Konta dönerek: Ne mükemmel bir atış, dedim.

Evet, olağanüstü bir atış, diye yanıt verdi. Siz iyi nişancı mısınız?

Konuşmamızın bildiğim bir konuya geçmesine sevinerek:

Eh oldukça, dedim. Otuz adımda bir iskambil kâğıdına hatasızca isabet ettirebilirim. Tabi alıştığım bir tabanca olmak şartıyla...

Kontes büyük bir ilgi ile:

Sahi mi? dedi. Ya sen dostum, sen de otuz adımda bir iskambil kâğıdını vurabilir misin?

Kont:

Bir gün denemesini yaparız! dedi. Bir zamanlar ben de fena nişan almazdım. Ama işte dört yıl var ki elime tabanca almış değilim.

Oo, şu halde, efendimizin yirmi adımdan bile iskambil kâğıdına isabet ettiremeyeceğine bahse girebilirim. Çünkü tabanca, her gün çalışma ister. Bunu tecrübe ile bilirim. Alayımızda en iyi atıcılardan biri sayılırdım. Bir aralık tabancamı onarım için gönderdiğimden, bir ay kadar elime almamıştım. Sonra ne olsa beğenirsiniz, efendimiz? Tekrar26

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

silahı elime alıp ilk ateş ettiğim zaman yirmi adımlık bir uzaklıktaki şişeye ancak dördüncü elde isabet ettirebildim. Alaycı, hazırcevap bir yüzbaşımız vardı. Bu halimi görünce Kardeş, dedi, senin elin bir türlü şişeye kalkmıyor. Hayır asaletmeap, insan çalışmayı elden bırakmamalıdır, yoksa eli ustalığını kaybediverir. Hayatta rastladığım en iyi atıcı, her gün yemekten önce en az üç sefer nişan alırdı. Bu, bir kadeh votka gibi, onda alışkanlık haline gelmişti.

Kont ve Kontes konuşmaya başladığıma sevinmişlerdi. Kont:

Peki, bu adam nasıl nişan alırdı? diye sordu,

Efendimiz, örneğin, duvara bir sineğin konduğunu görse...ama siz gülüyorsunuz kontes, yemin ederim ki doğrudur. Evet, duvara bir sineğin konduğunu görse hemen: Kuzka, tabancamı, diye bağırır. Kuzka, hemen dolu tabancasını getirir, o tetiği çekti mi, sinek duvara yapışır.

Kont:

Bu gerçekten şaşılacak bir şey, dedi. Bu kişinin adı neydi?

Silvio, efendimiz.

Kont yerinden sıçrayarak:

Silvio mu? diye bağırды. Siz Silvio'yu tanır mıydınız?

Tanımaz olur muyum, efendimiz. Biz onunla dosttuk. Alayımızda ona bir kardeş gözüyle bakarlardı. Ama işte yıldır, ondan hiçbir haber alamıyorum. Demek ki, efendimiz de onu tanıyordunuz?

Tanırdım, hem de çok iyi tanırdım. Size, çok garip bir olaydan hiç söz etmedi mi?

Bir baloda bir çapkından yediği tokadı mı kastediyorsunuz, efendim?

Bu çapkının ismini de size söylenmiş miydi?

Hayır efendimiz, söylemedi. Gerçeği anlamaya başlayarak:

PUŞKİN

Ah efendimiz, diye sözüme devam ettim, af buyurun...Bilmiyordum...Yoksa bu kişi siz olmayasınız?

Kont son derece heyecanlanmış bir eda ile:

Ta kendisi, dedi. Şu kurşun yarası olan tablo da son karşılaşmamızın anısıdır.

Kontes:

Aman sevgilim, dedi. Tanrı aşkına bundan söz etme. Dinlenmesi bile bana korku veriyor.

Kont itiraz ederek:

Hayır, dedi, her şeyi anlatacağım. Arkadaşına nasıl hakaret ettiğimi biliyor. Şimdi de Süvio'nun nasıl intikam aldığını bilmelidir.

Kont koltuğunu bana yaklaştırdı. Ben de büyük bir merak ile şu anlattığım hikâyeyi dinlemeye koyuldum.

Bundan beş yıl önce evlendim.The honey moon (*)ımın ilk günlerini burada, bu köyde geçirdim.

Hayatımın en iyi dakikalarını bu eve borçlu olduğum gibi, en acı anılarımdan birini de bu eve borçluyum. Bir akşam karımla bir at gezintisine çıkmıştık. Karımın bindiği at nedense, huysuzluğa başladı. Karım korktu. Dizginleri bana vererek eve yaya döndü. Ben ondan önce eve dönmüştüm.

Avluda bir yolcu arabası gördüm. Adamlarım, adını vermek istemeyen, sadece benimle işi olduğunu söyleyen birinin çalışma odamda beni beklediğini söylediler. Odaya girdim: Alacakaranlıkta, üstü başı toz toprak içinde, sakalı bir karış uzamış bir adam gördüm. Şöminenin yanında duruyordu. Yüzünü tanımaya çalışarak yanına yaklaştım. Konuk titrek bir sesle:

" Galiba beni tanımadın Kont?" dedi.

" Silvio," diye bağırdım ve ne yalan söyleyeyim bir anda saç larımın diken diken olduğunu hissettim.

(*) Aslında İngilizce yazılmıştır. "Balayı" demektir.28

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Silvio sözlerine devam ederek:

" Ta kendisi," dedi." Ateş etmek sırası benimdi. Ben de tabancamı boşaltmaya geldim. Nasıl hazır mısın?"

Tabancası yan cebinden görünüyordu. On iki adım saydım ve karım dönmeden ateş etmesini rica ederek köşeye durdum. O, ağır davranıyordu. Işık istedi, bir mum getirdiler. Kimsenin girmemesini tembih ederek kapıyı kilitledim ve ateş etmesini yeniden rica ettim. Tabancasını çıkardı ve nişan aldı.

Saniyeleri sayıyor, karımı düşünüyordum. Korkunç bir dakika geçti. Silvio elini aşağıya indirdi:

" Ne yazık ki tabancam kiraz çekirdekleriyle dolu değil," dedi. "Kurşun ağırdır. Bana hep öyle geliyor ki bu yaptığımız bir düel o değil, sadece adam öldürmektir. Eli silahsız bir adama nişan almaya alışık değilim. Yeni baştan başlayalım. Kimin peşin ateş edeceğini kura ile kararlaştıralım.

Yavaş yavaş kendimi kaybediyordum. Galiba razı oluyordum. Nihayet tabancalarımızı bir kez doldurduk ve iki kâğıdı bükük. Silvio bu kâğıtları bir zamanlar benim kurşunla deldiğim şapkanın içine koydu. Bu sefer de birinci numarayı ben çektim. Silvio, hiç unutmayacağım alaycı bir eda ile:

" Şeytan gibi şanslısın kont," dedi.

Nasıl oldu, beni bu işe ne zorladı bilmiyorum, ama işte ateş ettim ve şu tabloya isabet ettirdim.

Kont, bir kurşunla delinmiş tabloyu parmağıyla gösterdi. Yüzü ateş gibi yanıyordu. Kontes elindeki mendilden daha beyazdı. Ben haykırmaktan kendimi alamadım. Kont sözüne devam ederek: Evet, ben ateş ettim, ama Tanrıya şükür hedefe isabet ettiremedim. O zaman Silvio (itiraf etmeliyim ki o anda çok korkunçtu) bana nişan almaya başladı. Tam bu sırada kapı açıldı. Maşa girdi ve bir çığlıkla boynuma atıldı. Onun vücudu bana cesaret vermişti.

PUŞKİN

29

" Sevgilim," dedim, "şaka yaptığımızı görmüyor musun? Ne kadar da korkmuşsun. Git bir bardak su iç de, sonra buraya gel. Sana çok eski bir dostumu ve arkadaşımı tanıtacağım."

Maşa hala inanmıyordu. Korkunç Silvio'ya dönerek:

" Kocam doğru mu söylüyor?" diye sordu. "Siz gerçekten şaka mı yapıyordunuz?"

Silvio:

"O her zaman şaka eder efendim," dedi. "Bir seferinde şakacıktan suratıma bir tokat atmıştı. Yine şakacıktan şu gördüğünüz şapkamı deldi. Yine şimdi de şakacıktan bana bir el ateş etti ama, isabet ettiremedi. Ne yapalım, şimdi de benim canım biraz şakalaşmak istedi."

Sözlerini bitirince karımın yanında bana nişan almak istedi. Maşa ayaklarına kapandı. Müthiş bir öfke içinde bağırdım:

" Kalk Maşa, utanmıyor musun? Siz de beyefendi, aciz bir kadınla eğlenmekten vazgeçecek misiniz?"

Silvio:

" Hayır, etmeyeceğim," dedi. "Ben memnunum, Şaşkınlığını, korkaklığını gördüm. Sizi ateş etmeye mecbur ettim. Bu da bana yeter. Beni daima anımsayacaksın. Seni vicdanınla başbaşa

birakıyorum."

Gitmek üzereydi. Ama kapıda durdu. Kurşunla deldiğim tabloya bir göz attı. Hemen hemen nişan almadan, o da tabloya bir el ateş etti ve gözden kayboldu. Karım bayılmıştı. Adamlarım Süvio'yu durdurmaya cesaret edemiyorlardı. O, merdiven başına çıktı. Arabacısına seslendi, ben daha kendimi toplamaya zaman bulmadan çekip gitti.

Kont sustu. Ben de böylece bir zamanlar başlangıcı beni çok şaşırtmış olan hikâyenin sonunu öğrenmiş oldum. Hikâyenin kahramanı ile bir daha hiç karşılaşmadım. Dolaşan söylentilere göre Silvio, Alexander İpsilanti ayaklanmasında Heteryacı birliklerden birine kumanda ederken Skulyana civarındaki savaşta vurulup ölmüş. KAR FIRTINASI

Atlas, kalın kar tabakalarını çiğneyerek Tümseklerin üzerinden uçuyordu... İşte, kenarda bir yer de, bir başına, Tanrı'nın bir tapınağı görünüyordu.

Birdenbire, küçük bir kar fırtınası koptu Kar, lapa lapa yağıyordu; Siyah bir karga, kanatlarıyla ıslık çalarak Kızağın üzerinde daireler çiziyordu Bir önsezi, imana keder veriyordu. Atlas, yelelerinden dumanlar çıkararak Ve karanlık uzaklara kulaklarını dikerek Acele ediyorlardı.

Jukovskiy

izler için unutulmaz bir dönem olan 1811 yılı sonlarında Gavril Gavriloviç R...adlı iyi yürekli bir adam, Nenaradovo'daki çiftliğinde oturmaktaydı. Bu bölgede konukseverliği ve neşesiyle ün almıştı. Komşuları, yiyip içmek, ya da karısıyla beş kapiğine boston oynamak; bazıları da düzgün vücutlu, saz benizli kızları 17 yaşlarında Marya Gavrilova'yı seyretmek için sık sık kendisini ziyaret ederlerdi.

PUŞKİN

31

Marya Gavrilova zengin bir gelin sayılıyordu. Birçokları onu, kendileri ya da oğul arı için gözlerine kestirmişlerdi. Marya Gavrilova Fransız romanlarıyla büyümüşü. Bunun sonucu olarak da aşığı.

Sevdiği delikanlıysa, köyüne izinli gelmiş yoksul bir teğmendi. Pek doğaldır ki delikanlı da kız için aynı sıcaklıkla yanıp tutuşuyordu. Bu karşılıklı sevgiyi fark eden sevdalı kızın ana babası, kızlarına, delikanlıyı düşünmesini bile yasaklamışlar, delikanlıya ise, bir tahsildardan da kötü

davranmışlardı.

Aşıklarımız mektuplaşıyor, her gün çam koruluğunda ya da eski kilisede gizlice görüşüyorlardı. Bu görüşmelerde birbirlerini sonsuz olarak seveceklerine ant içiyor, talihlerinden şikâyet ediyor, çeşitli projeler kuruyorlardı. Böylece mektuplaşarak, görüşerek pek doğal olan şu sonuca vardılar:

"Mademki birbirimizden ayrı olarak soluk alamıyoruz ve mademki katı yürekli ana babamız mutluluğumuza engel oluyor, o halde onların iznini almadan hareket edemez miyiz?"

Bu mutlu düşüncenin ilkin delikanlının kafasında doğduğu, Marya Gavrilova'nın romantik yaradılışına

çok uygun geldiği pek tabiidir.

Nihayet kış geldi ve buluşmalarına son verdi. Ama mektupları hararetlendi. Vlademir Nikolayeviç

kıza yazdığı her mektupta kendisiyle birleşmesi, gizlice nikâhlanmaları, bir süre saklandıktan sonra gidip ana babasının ayaklarına kapanması için yalvarıyordu. Onun düşüncesine göre kızın anasıyla babası sevdalılarının bu kahramanca sebatlarından ve mutsuzluklarından hiç kuşkusuz etkilenecekler, kendilerine mutlaka;

Çocuklarım, gelin kucağımıza, diyeceklerdir.

Marya Gavrilova uzun bir süre kararsızlık içinde bocaladı. Birçok kaçış planlarını reddetti, ama en sonunda razı oldu. Kararlaştırılan günde akşam yemeği yemeyecek, baş ağrısını bahane ederek odasına çekilecekti. Oda hizmetçisi³²

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

de bu düzene yardım edecekti. Kızla hizmetçi arka merdivenlerden bahçeye inecekler ve bahçe dışında hazır bir kızak bulacaklar, kızağa binerek Nenaradovo'dan beş verst uzaktaki Jadrino köyüne gidecekler ve doğruca Vlademir 'in kendilerini bekleyeceği kiliseye varacaklardı.

Kararlaştırılan günün arifesinde Marya Gavrilova bütün gece uyumadı. Eşyalarını topladı, çamaşırlarını, elbiselerini yerleştirdi. Arkadaşlarından duygulu bir kıza uzun bir mektup yazdı, anasıyla babasına da yazdı. Bu mektubunda en dokunaklı sözlerle onlara veda ediyor ve davranışını, aşkın karşı konulmaz gücüne vererek, bağışlanmasını rica ediyordu. Mektubunu anasıyla babasının, ayaklarına kapanmaya izin verecekleri dakikayı hayatının en mutlu bir anı

olarak sayacağını yazmakla bitiriyordu.

Her iki mektubu da, üzerinde alev saçan bir yürek resmiyle ona uygun bir yazı bulunan Tula mührüyle mühürledikten sonra, ortalık aydınlanırken kendisini yatağa attı ve hafifçe uykuya daldı.

Ama korkunç birtakım düşler ikide bir onu uyandırıyor. Kâh nikahlanmak için tam kızağa binip gideceği sırada babasının kendisini durdurarak korkunç bir hızla karların üzerinde sürüklediğini, karanlık ve dipsiz bir zindana attığını... anlatması zor bir yürek çarpıntısıyla ve hızlı uçuşunu. Kâh kanlar içinde sapsarı bir halde otların üzerinde yatan Vlademir'i görüyordu. Vlademir ölürken yanık bir sesle sevgilisine, bir an önce nikâhlanmaları için acele etsin diye yalvarıyordu. Birbiri ardından korkunç, anlamsız, daha bir sürü düşler de gördü. Nihayet, her zamankinden daha solgun bir halde ve gerçek bir baş ağrısı ile yatağından kalktı.

Anasıyla babası kızlarının rahatsızlığını fark ettiler.

Onların sevecen ilgileri ve durmadan sordukları: "Maşa nen var? Maşa hasta mısın?" soruları

Marya 'nın yüreğini parça parça ediyordu. Maşa onları yatıştırmaya, neşeli görünmeye çalışıyordu ama beceremiyordu.

Akşam oldu. Bugünün, aile ocağında geçireceği son gün olduğunu düşündükçe yüreği sızlıyordu.

Yarı ölü bir haldeydi. İçinden, tüm çevresine, her şeye veda etti. Akşam yemeğine oturdular.

Yüreği daha şiddetli çarpmaya başladı. Titrek bir sesle, canı yemek istemediğini söyledi, annesiyle babasına iyi geceler diledi. Onlar da kızlarını öptüler ve her zamanki gibi hayır dualar ettiler.

Kızcağzı nerdeyse ağlayacaktı. Odasına girer girmez kendisini bir koltuğa attı ve hüngür hüngür ağlamaya başladı. Hizmetçisi onu yatıştırmaya, cesaretlendirmeye çabalıyordu. Her şey hazırды. Maşa, yarım saat sonra baba evini, odasını, o sesiz kızlık hayatını sonsuz olarak bırakıp gidecekti.

Dışarıda kar fırtınası vardı. Rüzgâr uluyor, panjurlar sarsılıyor ve gürültü çıkarıyordu. Bunların hepsi de genç kıza bir tehlike, bir felaket belirtisi gibi görünüyordu. Çok geçmeden bütün ev sessizliğe gömüldü, herkes uykuya daldı. Maşa bir şala sarındı ve kışlık mantosunu giydi, eline de çantasını alarak evin arka merdivenine çıktı. Hizmetçisi iki bohça ile arkasından geliyordu.

Bahçeye çıktılar. Kar fırtınası dinmemişti. Rüzgâr, sanki genç suçluyu durdurmaya çalışıyormuş gibi karşılarından esiyordu. Güçbela bahçenin kenarına gelebildiler. Bir kızak yolun üstünde onları

bekliyordu. Soğuktan üşüyen atlar bir türlü yerlerinde rahat durmuyorlardı. Vlademir'in arabacısı

beygirleri yatıştırmaya çalışarak arabanın oku önünde dolaşıyordu. Arabacı, genç kızın ve hizmetçisinin arabaya binmelerine, çıkınlarla çantayı yerleştirmelerine yardım etti. Sonra dizginleri eline aldı hayvanlar kuş gibi uçmaya başladı.

Genç kıza kadere ve arabacı Treşka'nın ustalığına bırakarak bizim âşık delikanlıya gelelim.

Vlademir bütün gün dolaştı durdu. Sabahleyin Jadrino köyünün papazını ziyaret etti. Onu zorlukla kandırabildi. Sonra, civardaki derebeyleri arasında tanık aramaya gitti. İlk baş vurduğu kırk yaşlarında emeldi bir süvari asteğmeni olan Dravin, öneriyi memnunlukla kabul etti. Bu mace34

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

ranın, kendisine eski devirleri ve hassa alayındaki haşarılıklarını, anımsattığını söyleyerek yemeye kalması için Vlademir'i kandırdı ve güvenle öteki iki tanığı bulmakta güçlük çekmeyeceğini söyledi. Gerçekten de yemekten hemen sonra, koca bıyıklı ve mahmuzlu kadaastro mühendisi Şmit ile mızraklı süvari alayına yeni girmiş olan, polis komiserinin on altı yaşlarındaki oğlu göründüler. Bunlar, sadece Vlademir'in önerisini kabul etmekle kalmadılar, onun için hayatlarını bile vermeye hazır olduklarını yeminle söylediler. Vlademir kendilerini heyecanla kucakladı ve hazırlanmak üzere evine gitti.

Ortalık kararalı epey olmuştu. Vlademir gereken emirleri vererek sadık Tereşka'sını üç atlı bir kızakla Nenaradovo'ya gönderdi. Kendisi için de tek atlı küçük kızığı koşmalarını emretti ve iki saat

sonra, yanına arabacı almadan, Marya Gavrilova'nın geleceği Jadrino köyüne hareket etti.

Yolu biliyordu, gideceği yer ise topu topu yirmi dakikalıktı.

Fakat Vlademir köyden çıkıp kıra açılır açılmaz, öyle şiddetli rüzgâr esmeye, kar fırtınası öylesine şiddetli, öylesine müthiş bir hal almaya başladı ki, delikanlı etrafını seçemez oldu. Bir dakika içinde yol karla kapandı. Dörtbir, arasından lapa lapa yağan beyaz kar taneciklerinin uçuştığı, bulanık ve sarımtırak bir sis içinde kayboldu. Yerle gök birbirine karıştı. Vlademir kendini tarlalar arasında buldu. Tekrar yola çıkmak için boşuna çabaladı durdu. Beygir rasgele yürüyor, kâh bir tepeye tırmanıyor, kâh bir çukura yuvarlanıyor, kızak adım başında devriliyordu. Vlademir esas yönü kaybetmemeye çalışıyordu. Ama yarım saatten fazla bir zaman geçmesine karşın hâlâ

Jadrino köyünün koruluğuna varamamıştı. Aradan daha on dakika kadar geçti. Koruluk hâlâ

görünmüyordu. Vlademir derin hendeklerle kesilmiş bir ovadan gidiyordu. Kar fırtınası dinmiyor, gökyüzü açılmıyordu. Beygir yorulmaya başlamıştı. Kendisi de sık sık, beline kadar karların içine gömülüyor, buna karşın yüzünden, iri iri ter damlları akıyordu.

PUŞKİN

35

Delikanlı, sonunda yanlış bir yöne gittiğini anladı. Arabayı durdurdu. Düşünmeye, anımsamaya çalıştı. Sağa sapması gerektiğine inandı, sağa döndü. Beygir zorlukla adım atıyordu. Bir saatten fazla bir zamandan beri yoldaydı. Jadrino uzakta olmasa gerekti. Ama işte, boyuna yol aldığı

halde, tarlaların bir türlü sonu gelmiyordu. Her yan kar yığınları ve hendeklerle doluydu. Kızağı

boyuna devriliyor, delikanlı da boyuna onu kaldırıyordu. Zaman geçiyordu. Vlademir müthiş

üzülmeye başladı.

Sonunda bir tarafta bir karartı belirdi. Vlademir kızağı o yana sürdü. Yaklaşınca bunun bir koruluk olduğunu gördü. "Tanrıya şükür, artık yaklaştım" diye düşündü. Bildiği yola çıkmak ya da firdolayı

dolaşmak umuduyla, koruluk boyunca yürümeye başladı. Jadrino hemen koruluğun arkasındaydı.

Çok geçmeden yolu buldu ve kış mevsiminin yapraklarını döktüğü ağaçların karanlığı arasına daldı. Rüzgâr artık burada kudurganlığını gösteremezdi. Yol düzgündü. Bu hal, beygire cesaret verdi. Vlademir yatıştı.

Ama delikanlı bir hayli yol aldığı halde Jadrino bir türlü görünmüyor, ormanın sonu bir türlü

gelmiyordu. Vlademir, bilmediği bir ormana girdiğini dehşetle gördü. Umutsuzluğa kapıldı. Atını

kırbaçladı. Zaval ı hayvan tırısı kalktı ise de çok geçmeden yine yavaşladı on beş dakika sonra da, mutsuz Vlademir'in bütün çabalarına karşın adı adımla yürümeye başladı.

Ağaçlar yavaş yavaş seyrekleşiyordu. Vlademir ormandan çıktı. Jadrino görünürlerde "yoktu.

Zaman gece yarısı olmalıydı. Vlademir'in gözlerinden yaşlar boşandı. Kızağını rasgele sürdü.

Fırtına biraz dindi, bulutlar dağılmaya başladı. Önünde, beyaz kabarık bir hah ile örtülü bir düzlük belirdi. Gece oldukça aydınlıktı. Yakınında dört beş evlik küçük bir köy fark etti. Vlademir kızağını

köye doğru sürdü. İlk kulübenin önünde kızaktan atladı, pencereye koştu ve çalmaya başladı.

Birkaç dakika sonra pencerenin tahta kepengi kalktı ve ak sakal ı bir ihtiyar başını uzatarak:36

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Ne istiyorsun? diye sordu.

Jadrino buradan uzak mı?

Jadrino buradan uzak mı, dedin?

Evet, evet, uzak mı?

Pek de değil; on verst kadar bir şey olmalı. Vlademir bu yanıtı işitince idama mahkûm edilmiş bir adam gibi saçlarını tuttu ve bu durumda kala kaldı. İhtiyar devam ederek: Sen nerelisin? dedi.

Vlademir sorulan sorulara yanıt verecek halde değildi:

İhtiyar, dedi, şefi bana Jadrino'ya kadar bir at bulabilir misin?

Mujik:

Bizde at ne gezer, diye karşılık verdi.

Hiç olmazsa bir kılavuz olsun bulamaz mıyım? Kaç para isterse veririm.

İhtiyar pencerenin kapağını indirerek:

Hele dur bakalım dedi sana oğlumu göndereyim; o seni götürür.

Vlademir beklemeye başladı. Daha birkaç dakika geçmeden tekrar pencereye vurdu. Kepenk kalktı; sakal ı yine göründü:

Ne istiyorsun?

Oğlun nerede kaldı?

Şimdi geliyor, çizmelerini giyiyor. Yoksa üşüdün mü? Gir de ısın.

Teşekkür ederim. Elden geldiğince oğlunu çabuk gönder.

Kapı gıcırdadı. Elinde sopası ile bir delikanlı çıktı. Kâh yolu göstererek, kâh kar yığınlarının örttüğü yolu bulmaya çalışarak öne düştü. Vlademir:

PUŞKİN

37

Acaba saat kaç? diye sordu.

Nerede ise şafak sökecek.

Vlademir artık bir kelime bile söylemedi. Jadrino'ya vardıkları zaman horozlar ötüyordu. Ortalık aydınlanmıştı. Kilise kapalıydı. Vlademir kılavuzun parasını verdi. Kızığını papazın avlusuna çekti. Kendi troykası orada yoktu. Kim bilir nasıl bir haberle karşılaşacaktı?

Ama biz şimdi iyi yürekli Nenaradovo derebeyine dönelim de orada neler olup bittiğini anlayalım.

Aslına bakarsanız hiçbir şey olmamıştı.

İhtiyarlar uyanıp oturma odalarına indiler. Gavril Gavriloviç'in başında kalpak, sırtında pamuklu bir hırka vardı. Praskovya Petrovna ise pamuklu bir gecelik giymişti. Semaveri hazırladılar. Gavril Gavriloviç, sağlığını ve geceyi nasıl geçirdiğini sordurmak üzere Marya Gavrilova'ya bir hizmetçi gönderdi. Hizmetçi geri dönerek küçük hanımın geceyi kötü geçirdiğini, ama şimdi kendisini biraz iyi hissettiğini biraz sonra oturma odasına ineceğini haber verdi. Gerçekten de kapı açıldı, Marya Gavrilova annesiyle, babasıyla selamlaşmak üzere yanlarına yaklaştı. Gavril Gavriloviç: Başının ağrısı nasıl, Maşa? diye sordu.

Daha iyi babacığım.

Praskovya Petrovna:

Herhalde dün seni kömür çarpmış olacak, dedi. Maşa:

Belki anneciğim, cevabını verdi.

Gün olaysız geçti. Ama geceleyin Maşa hastalandı. Doktor çağırmak için kente adam gönderdiler.

Doktor akşama doğru geldi ve hastayı sayıklar bir halde buldu. Zaval ı kızcağız şiddetli bir hummaya yakalanmıştı. İki hafta ölümlle pençeleşti.

Tasarlanan kaçış olayını evde kimse bilmiyordu. Bu olaydan bir gün önce Maşa'nın yazdığı

mektuplar yakılmış,38

BİYELKÎN' İN HİKAYELERİ

hizmetçi kız, efendilerinin öfkesinden korkarak kimseye bir şey söylememişti. Papaz, emekli teğmen,

kırca bıyıklı kadaastro mühendisi ve küçük mızraklı süvari dil erini tutmuşlardı, bu da nedensiz değildi tabi . Arabacı Tereşka, sarhoş olduğu zamanlar bile hiç bir zaman ağzından gereksiz bir laf kaçırmazdı. Birçoklarının bilmesine karşın sır, yine de hiç bir tarafa sızmadı. Ama Marya Gavrilova hiç durmadan sayıkladığı sıralarda, kendi sırrını kendisi açığa vuruyordu. Ama sözleri öylesine saçma sapan şeylerdi ki, baş ucundan hiç ayrılmayan annesi bile, bütün bu sözlerden ancak, kızının Vladimir Nikolayeviç'i çıldırasuya sevdiğini ve hastalığının da bundan ileri geldiğini anlayabilmişti. Kocasına ve bazı komşularına da danıştıktan sonra, nihayet Marya Gavrilova'nın alınyazısının böyle olduğuna, yoksul uğun bir kusur olmadığına, zenginlikle değil ama insanla yaşandığına v.b... söz birliği ile karar verildi. Kendimizi haklı göstermek için, çok az şeyler uydurabildiğimiz zaman, ahlaki nitelikteki ata sözlerinin şaşılacak yararları vardır.

Bu arada genç kız iyileşmeye başladı. Vladimir ise çoktandır Gavril Gavriloviç'in evinde görünmüyordu. Delikanlı kendisine gösterilen kabul tarzından ürkmüştü. Kendisini çağırıp, ummadığı mutluluğu, Maşa ile evlenmesine razı olduklarını bildirmeyi kararlaştırdılar. Ama delikanlıdan yanıt olarak divanece yazılmış bir mektup aldıkları zaman Nenaradovo sahiplerinin ne büyük bir şaşkınlığa uğradıkları tasavvur bile edilemez. Vladimir mektubunda bir daha evlerine asla ayak basmayacağını yazıyor ve biricik umudu ölüm olan insanı artık unutmalarını

rica ediyordu. Birkaç gün sonra ise Vladimir'in birliğine gittiğini haber aldılar. Bu olay 1812 yılında olmuştu.

O sıralarda iyileşme halinde bulunan Maşa'ya uzun bir süre bu haberi söylemeye cesaret edemediler. Genç kız da Vladimir'in adım hiç ağzına almıyordu. Birkaç ay sonra ise sevgilisinin adını, Borodino savaşında yararlık gösterip

PUŞKİN

39

ağırca yaralananlar arasında gördüğü zaman düşüp bayıldı. Herkes hummanın yeniden başlamasından korkmuştu. Ama Tanrıya şükür bu bayılmanın öyle bir korkulu sonucu olmadı.

Kız ikinci bir felakete daha uğradı. Gavril Gavriloviç, onun bütün mal arının biricik mirasçısı

bırakarak öldü. Ama miras kızı avutamıyordu. İçtenlikle zaval ı annesinin acısını paylaşıyor, Ondan asla ayrılmayacağına ant içiyordu. Ana kız, acı anılarla dolu Nenaradovo'yu bırakarak ***

malikânesine taşındılar.

İstekliler burada da zengin ve güzel kızın çevresinde pervane kesildiler. Ama, Maşa hiç kimseye en küçük bir umut bile vermiyordu. Annesi bazen, kendisine bir eş seçmesi için onu kandırmaya çalışırdı. Marya Gavrilova başını sal ar, düşünceye dalardı. Vladimir artık yaşamıyordu: Fransızların Moskova'ya girişlerinden bir gün önce ölmüştü. Onun anısı Marya için kutsal bir nitelik almıştı. Onu kendisine anımsatabilecek, her şeyi, okuduğu kitapları, yaptığı resimleri, yazdığı notları, kopya ettiği şiirleri saklamıştı. Bütün bunları öğrenen komşuları kızın duygusuna şaşıyor, nihayet bu bakir Artemis'in hazin sadakatini sonunda babayiğitin yeneceğini merakla bekliyorlardı.

Bu sırada savaş da zaferle sona ermişti. Yurt dışındaki alaylarımız dönüyorlardı. Halk bunları

karşılamaya koşuyordu. Müzik "Vive Henri Quatre", Tyrol valsleri, "Joconde" den arylar gibi zafer şarkıları çalıyor. Hemen hemen çocuk denecek bir çağda savaşa gitmiş olan subaylar, savaş meydanında erkekleşerek, göğüsleri nişanlarla süslü dönüyorlardı. Erler, iki de bir sözlerine Almanca ve Fransızca sözcükler karıştırarak aralarında neşeli neşeli konuşuyorlardı. Bu, ne unutulmaz bir andı. Şan ve şeref dolu bir zaman. "Yurt" Kelimesi söylendiği zaman, Rus yüreği nasıl bir güçle çarpıyordu. Kavuşma sevincinden doğan gözyaşlarının tadına doyulmuyordu.

Ulusal gurur duygularımızla _____ BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

Çar'a olan sevgimizi ne büyük bir elbirliği ile birleştirmiştik. Bu onun için de ne büyük bir mutluluktur. Hele kadınlar, Rus kadınları; o zamanlar essizdiler. Her zamanki soğuklukları

kaybolmuştu. Hele galipleri karşılarken heyecanlan adeta bir sarhoşluk halini alıyor, "Hurra" diye bağıyorlar,

Ve hotozlarını havaya fırlatıyorlardı

O zamanki Rus subaylarından hangi subay vardır ki en güzel, en değerli ödülünü Rus kadınına borçlu olmadığını söylesin?

İşte bu parlak devirde Marya Gavrilova, annesiyle birlikte *** ilinde yaşadığı için orduların dönüşünü her iki başkentin nasıl kutladığını görmemişti. Bununla birlikte ilçe ve köylerdeki genel sevinç, belki de şehirlerden daha güçlüydü. Bu yerlerde bir subayın görünüşü, gerçekten bir sevinç kaynağıydı. Fraklı aşıklar, subayların yanında pek sönük kalıyorlardı.

Daha önce söylediğimiz gibi Marya Gavrilova'nın çevresi soğuk davranmasına karşın hâlâ onu isteyenlerle kuşatılmıştı. Ama göğsünde Sen Jorj nişanı, ora kızları deyimiyle yüzünde tatlı bir solgunluk bulunan Burmin adındaki yaralı süvari albayı, Marya'nın konağında gürünce herkes sahneden çekilmek zorunda kaldı. Burmin aşağı yukarı yirmi altı yaşlarındaydı. Marya Gavrilova'nın köyüne izinli gelmişti. Marya Gavrilova ona özel bir ilgi gösteriyordu. Onunla bulunduğu zamanlar, her zamanki düşünceli hali kayboluyordu. Onunla flört ettiği söylenemezdi ama, kızın davranışını gören şair derdi.

P'UŞKİN

41

Se amor non e,che dunche?(*)

Burmin gerçekten çok sevimli bir delikanlıydı! Tam kadınların hoşlanacakları bir zekâsı vardı: terbiyeli, meraklı, hiçbir iddiası olmayan kaygısızca şakacı bir zekâ... Marya Gavrüova'ya olan davranışı sade ve açıktı. Ama kız ne söylerse söylesin, ne yaparsa yapsın, Burmin'in ruhu, bakışları daima onun peşinde dolaşırdı. Sessiz ve uslu görünüyordu. Ama bazı söylentilere göre müthiş çapkınlığı ile ünlüymüş. Ne varki bu söylentiler onu Marya Gavrilova'nın gözünden hiç de düşürmüyordu. Çünkü Marya da genelikle bütün öteki genç kadınlar gibi, cesaret ve coşkunluk

taşıyan yaramazlıkları seve seve bağışlardı.

Ama hepsinden çok inceliğinden, tatlı dilinden, hoş a giden solgun yüzünden, bağlı kolundan çok genç subayın sessizliği Marya'nın merakını kamçılıyordu. Genç albayın kendisinden hoşlandığını

Marya anlamazlıktan gelemezdi. Herhalde Burmin de genç kızın kendisine özel bir ilgi gösterdiğini zekâ ve deneyimiyle anlamış olacaktı. Öyleyse şimdiye kadar nasıl oluyor da genç

kız, ayaklarına kapanıp onun aşkını ilan edişini görmedi?

Bunu yapmaktan onu alıkoyan neydi? Sıkılganlık mı? Kibir mi? Yoksa kaşerlenmiş bir çapkının cilveleri mi? Marya için bu bir bilmeceydi. Genç kız, iyice düşündükten sonra, buna biricik neden olarak delikanlının sıkılganlığını buldu, onu cesaretlendirmek için de kendisine daha fazla bir ilgi, hatta gerekirse şefkat bile göstermeye karar verdi. İşin en umulmadık bir biçimde çözülmesini hazırlıyor ve romantik aşk ilanı sahnesinin gelip çatacağı dakikayı sabırsızlıkla bekliyordu. Her çeşit sır, kadın kalbi için daima ıstırap vericidir. Kızın giriştiği askeri harekât istenilen başarıyı

(*) Aslında İtalyanca yazılmıştır. "Bu aşk değilse, nedir?" anlamına gelir.42

BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

sağladı. Burmin öylesine düşünceli bir hal almış, siyah gözleriyle Marya Gavrilova'ya öyle ateşli bakmaya başlamıştı ki, kesin anın yaklaştığına hükmedilebilirdi. Komşular düğünden olmuş bitmiş

gibi söz ediyorlar, iyi yürekli Praskovya Petrovna ise kızının sonunda kendisine layık bir koca bulduğuna seviniyordu.

Bir gün ihtiyar kadıncağz konuk odasında yalnız başına oturmuş iskambil fak açarken Burmin içeri girdi ve hemen Marya Gavrilova'yı sordu. İhtiyar kadın: Bahçeye çıktı, dedi. Siz de onun yanına gidiniz, ben sizi burada beklerim.

Burmin bahçeye gitti. İhtiyar kadın da kendi kendine: "Belki de düğüm bugün çözülür" diye düşündü, haç çıkardı.

Burmin, Marya Gavrilova'yı, gölün kıyısında, söğüt ağacının altında, elinde kitap, beyazlar giyinmiş bir halde tam roman kişilerine layık bir durumda buldu. İlk birkaç sorudan sonra Marya Gavrilova konuşmayı mahsus kesti. Böylece ancak ani ve kesin bir aşk ilanı ile önüne geçebilecek olan, her iki taraf için sıkıntılı bir hava yarattı. Nitekim böyle de oldu: Durumunun zorluğunu hisseden Burmin, kalbini açması için çoktandır fırsat aradığını söyleyerek, kendi . sini birkaç dakika dikkatle dinlemesini rica etti. Marya Gavrilova kitabını kapadı ve razı olduğunu bildirmek için gözlerini indirdi.

Burmin:

Sizi seviyorum, dedi, sizi delice seviyorum...

Marya Gavrilova kızardı, başını biraz daha eğdi. Burmin sözüne devam ederek: Sizi her gün görmek

ve sözlerinizi dinlemek gibi güzel bir alışkanlığa kendimi kaptırmakla ihtiyatsızca hareket ettim (Marya Gavrilova St. Prioux(*) nun ilk mektubunu anımsadı). Şimdi artık kadere karşı gelmek için geç kalmış

(*) Rousseau'nun "Yeni Helouise" inde geçer.

PUŞKİN

43

bulunuyorum. Anınız, sevimli, eşsiz hayaliniz bundan sonra hayatımın hem ıstırabı, hem sevinci olacaktır. Ama şimdi bana ağır bir görev daha yapmak, size korkunç bir sırrı açmak ve aramıza aşılması olanaksız bir engel koymak kalıyor...

Marya Gavrilova Burmin'in sözünü hararetle keserek:

Bu engel her zaman vardı, dedi. Ben hiç bir zaman sizin karınız olamazdım.

Burmin sakın bir eda ile:

Biliyorum, diye yanıt verdi, bir zamanlar sevgiliniz olduğunu biliyorum. Ama ölüm, üç yıl ık yas...İyi yürekli, sevimli Marya Gavrilova, son tesel iden de beni yoksun etmeye çalışmayınız.

Beni mutlu etmeye razı olacağınız düşüncesi...Ah, ama eğer...susunuz, Tanrı aşkına susunuz.

Beni üzüyorsunuz...Evet, biliyorum, hissediyorum ki siz benim olurdunuz, ama ben dünyanın en mutsuz bir yaratığıyım. Ben evliyim.

Marya Gavrilova hayretle ona baktı. Burmin sözüne devam ederek: Ben evliyim, dedi. Dört yıldan beri evli bulunuyor ve karımın kim olduğunu, nerede olduğunu, bir daha onunla buluşup buluşmayacağımı bilmiyorum.

Marya Gavrilova:

Ne diyorsunuz? diye haykırdı. Bu ne tuhaf şey. Devam ediniz, ben sonra anlatırım, ama siz devam ediniz, rica ederim devam ediniz.

Burmin sözüne devam ederek:

1812 yılı başlangıcında, alayımızın bulunduğu Vilna kentine gitmek için acele ediyordum. Bir akşam geç zaman bir menzile vardım. Tam atların çabucak değiştirilmesi emrini verirken müthiş

bir kar fırtınası koptu. Gerek menzil müfettişi, gerek arabacılar, beklememi salık verdiler.

Tavsiyelerini tuttum ama anlaşılmaz bir sıkıntı, içimi44

BÎYELKİN' İN HİKAYELERİ

kemirmeye başladı. Güya birisi beni itiyordu. Halbuki kar fırtınası da dinmiyordu. Daha fazla dayanamadım. Tekrar hayvanları koşmalarını emrettim ve en şiddetli kar tipisinde yola çıktım.

Arabacının aklına dere boyunca gitmek esti: Böylece üç verst kazanmış olacaktık. Irmağın her iki kıyısı da karla örtülmüştü. Arabacı, yola çıkılacak yeri geçmiş olduğundan, kendimizi bilmediğimiz bir yerde bulduk. Tipi bir türlü dinmiyordu. Bir aralık gözüme bir ışık İlişti. Arabayı o yöne sürmesini emrettim. Bir köye geldik. Tahtadan yapılmış bir kilisede ışık yanıyordu. Kilise açıktı.

Parmaklıkların arkasında birkaç kızak duruyordu. Kilisenin sahanlığında birtakım insanlar geziniyordu. Birkaç ses birden:

Buraya, buraya diye bağrıştı.

Arabacıma, yaklaşmasını emrettim. Oradakilerden biri:

Kuzum şimdiye kadar nerede kaldın? Gelin baygınlıklar geçirdi. Papaz, ne yapacağını bilmiyor.

Biz de nerede ise geri dönecektik. Çabuk çık.

Ben hiç ses çıkarmadan kızaktan atladım, iki üç mumun zayıf ışığı ile aydınlanan kiliseye girdim.

Genç kız, kilisenin karanlık bir köşesinde bir sıranın üstünde oturuyordu. Başka bir kız da onun şakaklarını ovuyordu. Bu kız:

Tanrıya şükür, sonunda gelebildiniz, dedi. Az kalsın küçük hanımı öldürüyordunuz.

İhtiyar papaz:

Başlamamı emreder misiniz? sözüyle yanıma yaklaştı.

Ben şaşırılmış bir halde:

Başlayınız babacığım, başlayınız, cevabını verdim.

Genç kızı ayağa kaldırdılar. Bana hiç de çirkin görünmedi. Anlatılmaz ve bağışlanamaz bir havailikle kızın yanında, kürsünün önünde yer aldım. Papaz acele ediyordu. Üç erkekle hizmetçi kız gelini tutuyor, yalnız onunla meşgul oluyorlardı. Nikâhımız kıyıldı.

PUŞKİN

45

Şimdi öpüşünüz, dediler.

Karım solgun yüzünü bana çevirdi. Tam onu öpmek üzereyken genç kız: Eyvah, o değil, diye haykırdı ve düşüp bayıldı.

Tanıklar korku dolu gözlerini bana diktiler. Geri döndüm, hiç bir engele rastlamadan kiliseden çıktım ve kendimi arabaya atarak:

Çek, diye bağırdım. Marya Gavrilova:

Aman Tanrım, diye haykırdı, demek ki zaval ı karınızın ne olduğunu bilmiyorsunuz ha?

Burmin:

Hayır, bilmiyorum, dedi. Nikâhlandığımız köyün adını da bilmiyorum. Hangi menzilden hareket ettiğimi de anımsamıyorum. O zaman oynadığım bu alçakça oyuna o kadar az önem vermişim ki, kiliseden ayrılır ayrılmaz derin bir uykuya dalmış ve ancak ertesi sabah, üçüncü menzilde uyanmışım. O zamanlar yanımda bulunan hizmetçim de savaşta öldüğü için, kendisine böyle insafsızca bir oyun oynadığım ve şimdi de acı intikamına uğradığım zaval ı kadının kim olduğunu öğrenmek umudum yok.

Marya Gavrilova, Burmin'in elinden yakalayarak:

Aman Tanrım, aman Tanrım, demek o sizdiniz, diye söylendi.Hâlâ beni tanımadınız mı?

Burmin sapsarı kesildi ve Marya 'nın ayaklarına kapandı.TABUTÇU

Kocayan evrenin bu ak saçlarını, tabutları, her gün görmüyor muyuz?

Derjavin

Tabutçu Adriyan Prohorov'un son eşyaları da cenaze Vibarabasına yüklenmiş ve lagar bir çift beygir Basmannaya'dan, tabutçunun evce taşındığı Nitikskaya'ya dördüncü sefer hareket etmişti.

Tabutçu, dükkânını kapayarak, kapının üstüne evin satılık ve kiralık olduğunu bildiren ilanı astı, yaya olarak yeni evine yol andı. Çoktan beridir hayal ettiği, özlediği ve sonunda oldukça pahalıya satın aldığı sarı boyalı küçük evine yaklaşırken, ihtiyar tabutçu, yüreğinde bir sevinç duymayışına şaştı. Bilmediği eşiği geçip de yeni evin içini karmakarışık görünce, on sekiz yıldan beri her şeyin pek derli toplu durduğu köhne kulübeciğini anımsadı, derin derin içini çekti. Ağır davrandıklarından ötürü her iki kızını ve hizmetçiyi azarladı, kendisi de onlara yardım etmeye koyuldu. Çok geçmeden her şeye bir çeki düzen verildi. Meryem ana kandili, kabkacak dolabı, masa, divan ve karyola arka odada yerlerine konuldu. Mutfakta ki odasına da, tabutçunun kendi yapısı olan her renk ve her boyda tabutlar, yas şapkalarıyla yas mantolarıyla, meşalelerle dolu dolaplar yerleştirildi. Kapının üst yanına, elinde baş aşağı bir meşale bulunan ve şişman bir aşk sembolünü canlandıran bir levha asıldı. Levhanın üzerinde: "Burada sade ve süslü tabutlar satılır, tabutlara kaplama yapılır, kira ile

PUŞKİN

47

de tabut verilir ve eski tabutlar tamir edilir" yazısı okunuyordu.

Kızlar odalarına çekildiler. Adriyan evini dolaştı, pencerenin önüne oturdu ve semaverin hazırlanmasını emretti.

Aydın okurlar, Shakespeare ile Walter Scott'un, bu çelişme ile hayal gücümüzü daha çok şaşırtmak için, kendi mezarcılarını şen ve şakacı insanlar olarak tasvir ettiklerini bilir. Gerçeğe olan saygımızdan ötürü, biz onlara uyamayacağız ve tabutçumuzun, hüznü mesleğine pek uygun bir huyu olduğunu söyleyeceğiz. Adriyan Prohorov, genel olarak asık suratlı ve dalgın bir adamdı. Sessizliğini, ancak, kızlarını aylak olarak, sokaktan gelip geçenleri pencereden seyrederken yakaladığı zaman azarlamak için ya da mal arına muhtaç olmak felaketine (bazen de mutluluğuna) uğrayanlardan yüksek fiyat koparmak için bozardı. Böylece Adriyan, pencerenin başında oturup yedinci bardak çayını içerken, yine alıştığı üzere, gamlı birtakım düşüncelere daldı. Bundan bir hafta önce, emeldi tuğbayın cenaze alayı tam karakolun yanında iken bardaktan boşanırcasına yağın yağmuru düşünüyordu. Bu yüzden birçok manto daralmış, birçok şapkanın kalıbı bozulmuştu. Kaçınılmaz birtakım masraf kapılarının açılacağını önceden kestiriyordu. Çünkü, elindeki cenaze donatımı ile ilgili eski stok, acınacak bir haldeydi. Zaralarını, hemen hemen bir yıldır ölüm döşeginde bulunan tüccar kadın'dan çıkarmayı umuyordu. Ama, Trühina, Razgulay mahal esinde ölecekti. Prohorov, mirasçılarının, söz vermiş olanlarına karşın bu kadar uzak bir yere adam göndermeye üşenip, yakınlarındaki tabutçu ile anlaşmalarından korkuyordu.

Prohorov'un bu düşünceleri ansızın kapıya farmasonca vurulan üç vuruşla kesildi. Tabutçu: Kim o? diye sordu.

Kapı açıldı. Daha ilk bakışta Alman esnafından biri olduğu anlaşılan bir adam odaya girdi ve gülererek tabutçuya _____ BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

yaklaştı. Bugün bile gülmeden dinleyemeyeceğiniz bir Rusça ile: Affedersiniz sevgili komşucuğum, diye söze başladı. Sizi rahatsız ettiğim için affınızı rica ederim.

Sizinle hemencecik tanışmak istedim. Ben kunduracıyım. İsmim Gotlib Şülts'tür. Bir sokak aşırı sizin pencerenizin karşısına rastlayan şu evde oturuyorum. Yarın evlenişimin 25 inci yıldönümünü kutlayacağım. Kızlarınızla gelmenizi rica ediyorum.

Davet sevinçle kabul edildi. Tabutçu kunduracıdan, oturmasını ve bir bardak çay içmesini rica etti.

Gotlib Şülts'ün teklifsizliği sayesinde pek çabuk, dostça yarenlik etmeye başladılar. Adriyan: Zatınızın işleri nasıl gidiyor? diye sordu.

Ehhhh şöyle böyle...Şikâyete hakkım yok. Ama benim malım elbette sizinkine benzemez: Canlılar kundurasız da olabilir, ama ölüler tabutçusuz yaşayamazlar!

Adriyan:

Çok doğru diye onayladık. Canlı bir insanın kundura satın alacak parası yoksa, af buyur ama, yalınayak gezer. Gelgelelirn, yoksul ölü bedava medava da olsa yine tabuta muhtaçtır.

Böylece bir süre daha konuştular. Sonunda kunduracı kalktı, davetini tekrarlayarak vedalaştı.

Ertesi gün, tam saat on ikide, tabutçu ile kızları yeni satın aldıkları evin avlu kapısından çıktılar ve komşularına yol andılar. Bu seferlik, şimdiki romancılarca kabul edilen gelenekten ayrılarak, ne Adriyan Prohorov'un Rus kaftanının, ne de Akulina ile Darya'nın Avrupa biçimi elbiselerini anlatmaya kalkışmayacağım. Bununla birlikte iki kızın da, yalnız olağanüstü zamanlara özgü sarı

bir şapka ile kırmızı birer iskarpin giydiklerini söylemek yararsız olmayacak sanırım.

Kunduracının dar evi, çoğu Alman esnafından, bunların karı ve çıraklarından meydana gelen konuklarla dolmuş

PUŞKİN

49

tu. Rus memurlarından yalnız nokta polisi, Finlandiyalı Yurko vardı. Yurko gösterişsiz sanına karşın ev sahibinin özel sevgisini kazanmayı başarmıştı. 25 yıl Pogorelski'nin Tatarı (*) gibi bu sana bağlılık ve inançla hizmet etmişti.

İlk başkenti silip süpüren 1812 yangını, Yurko'nun sarı nöbetçi kulübesini de yok etmişti. Fakat düşman kovulur kovulmaz eski Yunan mimarisi biçiminde beyaz sütunlarla süslü kül renginde bir kulübe peyda oldu. Yurko yine göğsünde zırhı, elinde baltasıyla bunun etrafında dolaşmaya başladı. (**)Kendisi Nikitskaya kapısı civarında yaşayan Almanların çoğu ile ahabtı, hatta bunlardan bazılarının, pazardan pazartesine kadar Yurko'da konuk kaldıkları bile olurdu. Adriyan, kendisine er geç muhtaç olacak bir adam diye onunla hemen tanıştı. Konuklar masa başına geçince ikisi yanyana oturdular. Bay ve Bayan Şülts ve on yedi yaşlarındaki kızları Lothen hep beraber konuklarla yemek yerlerken hem onlara ikram ediyor, hem aşçı kadının servisine yardım ediyorlardı. Bira su gibi akıyor. Yurko, dört kişilik yemek yiyor, Adriyan da ondan geri kalmıyordu.

Kızları naz ediyorlardı. Almanca konuşmalar, saatten saate daha gürültülü bir hal alıyordu.

Birdenbire, ev sahibi "dikkat" ricasında bulundu ve ağzı balmumu ile mühürlü bir şişeyi açarken Rusça:

Benim iyi Luiz'imın sağlığına! diye bağırdı.

Şampanya taklidi içki köpürdü. Ev sahibi, kırklık karısının taze yüzünden sevecenlikle öptü.

Konuklar da gürültü ile kadehlerini iyi Luiz'in şerefine boşaltılar. Ev sahibi ikinci şişeyi açarken: Sevimli konuklarımın şerefine, diye bağırdı. Konuklar kadehlerini yeniden boşaltırlarken ona teşekkür ettiler. Artık sağlığa içmeler birbirini kovalamaya başladı, ayrı ayrı her konuğun sağlığına içildi: Moskova'nın ve bir düzine Alman kentinin şerefine içildi; genel olarak bütün loncaların (*) Pogorelski (17871836) nin hikâyelerinden birinin kişisi. (**) A. E. İzmaylov'un "Dura Pohomovna" efsanesinden bir satır.50

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

sağlığına içildi; ustaların ve çırakların sağlığına içildi. Adriyan canla başla içiyordu. Öylesine neşelenmişti ki, o da eğlenceli bir kadeh tokuşturma önerisinde bulundu.

Birdenbire konuklardan biri, şişman bir ekmekçi, kadehini kaldırarak: Sayelerinde ekmek yediklerimizin, unserer Kundleute^ sağlığına! diye bağırdı.

Öneri, öteki bütün öneriler gibi neşe ve söz birliğiyle kabul olundu. Konuklar birbirlerinin önünde eğilmeye başladılar: terzi kunduracının, kunduracı terzinin, ekmekçi her ikisinin ve hepsi ekmekçinin ilah... önünde eğiliyorlardı. Yunko, bütün bu karşılıklı sağlığa içmeler arasında komşusuna dönerek bağırdı:

Ne duruyorsun be babalık? İç, sen de cenazelerinin sağlığına iç!

Herkes gülmeye başladı. Ne var ki, tabutçu kendisini aşağılanmış saydı ve suratını astı. Kimse bunun farkında olmadı. Konuklar içmeye devam ettiler. Sofradan kalkıldığı zaman akşam çanları çalınıyordu.

Konuklar geç vakit, çoğu sarhoş halde dağıldılar. Şişman ekmekçi ile, yüzü kırmızı marokenle kaplıymış gibi duran ciltçi,

Yurko'nun koluna girerek onu kulübesine kadar götürdüler. Bu işi görürken de: " Borç ödenmekle tükenir " diyen Rus atasözüne uygun olarak davranmış oldular.

Tabutçu sarhoş ve öfkeli, evine geldi. Yüksek sesle kendi kendine söylenmeye başladı: "Bu da ne demek sanki? Benim sanatım neden ötekilerden daha az onurlu oluyormuş? Sanki tabutçu cel adın kardeşi mi? Bu gâvurlar ne diye gülüyorlar? Yoksa tabutçu panayır soytarısı mı? Halbuki ben onları yeni evime çağırarak bir şölen verecektim. Ama geçmiş ola artık. Onların yerine sayelerinde ekmek yediğim kimseleri, Ortodoks ölülerini çağıracağım."

(*) Aslında Almanca yazılmıştır Müşterilerimiz anlamına gelir.

PUŞKİN

51

O sırada Adriyan'ı soymakta olan hizmetçi:

Ne oluyorsun babacığım, dedi. Neler saçmalıyorsun? İstavroz çıkar! Yeni evine ölüleri çağırarak...Bu ne tuhaf istek? .

Adriyan sözüne devam ederek:

Val ahi de çağıracağım... Hem de yarından tezi yok... Ey benim velinimet efendilerim, yarın akşam yemeğine bize teşrifinizi, istirham ediyorum! Al ah ne verdiyse ikram ederim.

Tabutçu bunları söyleyerek karyolasına uzandı ve az sonra horlamaya başladı.

Adriyan'ı uyandırdıkları zaman dışarıısı henüz karanlıktı. Tüccar kadın Trühina bu gece ölmüştü.

Kadının kâhyasının koşturduğu bir atlı bu haberle Adriyan'a gelmişti. Tabutçu habercinin eline bahşiş sıkıştırdı, çabucak giyinerek bir arabaya atladı ve Razgulaya'ya koştu.

Ölü kadının kapısında polisler duruyor, tüccarlar leş kokusu almış kargalar gibi bir aşağı bir yukarı

dolaşıyorlardı. Ölü, yüzü balmumu gibi sapsarı ama henüz bozulmamış bir halde bir masanın üstünde yatıyordu. Akrabaları, komşuları, ev halkı kadının çevresinde sımsıkı bir halka oluşturmuştu. Bütün pencereler açıktı. Mumlar yakılmıştı. Papazlar dua ediyorlardı. Adriyan, Trühina'nın, genç bir tüccar olan şık ceketli yeğenine yaklaştı ve tabut, mum, örtü ve diğer cenaze donatımının mükemmel bir halde hemen kendisine teslim edileceğini bildirdi. Mirasçı, fiyat için pazarlığa girişmeyeceğini, her şeyi tabutçunun vicdanına havale ettiğini söyleyerek dalgın bir eda ile teşekkür etti. Tabutçu, fazla bir para almayacağına, alıştığı üzere, yemin bil ah etti. Kâhya ile anlamlı anlamlı işaretleştikten sonra, hazırlık yapmak üzere gitti. Bütün gün Razgulaya ile Nikitskaya ka52

BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

pısı arasında mekik dokudu. Akşama doğru bütün işlerini bitirdi ve arabacısını savıp yaya olarak evine yol andı.

Gece mehtaplıydı. Tabutçu Nikitskaya, kapısına kadar sağlıklı geldi. Voznesensk'te ahabamız Yurko kendisine seslendi. Tabutçuyu tanıyınca ona hayırlı geceler diledi. Vakit geç olmuştu.

Tabutçu tam evine yaklaştığı bir sırada, birdenbire, bir gölgenin avlu kapısına yaklaştığını ve küçük kapıyı açarak arkasında kaybolduğunu görür gibi oldu: Bu da ne olsa gerek? diye düşündü. Yine benden ne istiyorlar? Sakın eve giren hırsız olmasın?

Yoksa bu gelenler bizim aptal kızların aşıkları mı? Hayırdır inşal ah!

Tabutçu, ahaba Yurko'yu yardıma çağırılmayı düşündü. Tam bu sırada biri daha kapıya yaklaştı ve içeri girmeye davrandı. Ama acele acele eve gelmekte olan ev sahibini görünce durdu ve üç

köşeli şapkasını çıkardı. Adamın yüzü Adriyan'a yabancı gelmedi. Ama aceleden ona dikkatle bakamadı:

Bana geliyor dunuz, şu halde gerek içeri buyurunuz. Gelen adam boğuk bir sesle: Babalık, dedi, teşrifata gerek yok. Sen önden yürü, konuklara yol göster!

Adriyan zaten teşrifata uyacak bir halde de değildi. Kapı açıktı. Merdivene doğru yürüdü. Gelen adam da arkasından yürüdü. Adriyan'a odalarda birileri dolaşıyormuş gibi geldi.

Bu ne şeytan işidir? diye düşündü ve içeri girmekte acele etti.

Birdenbire dizlerinin bağı çözüldü. Oda ölülerle doluydu. Ay ışığı pencereden onların sarı mor

suratlarını, çökmüş avurtlarını, ferî kaçmış yarı kapalı gözlerini, uzamış burunlarını aydınlatıyordu.

Adriyan bunların kendi çabasıyla gömülen ölüler, kendisiyle birlikte içeri giren konuğun PUŞKİN

53

da, bardaktan boşanırcasına yağmur yağdığı gün gömülen tuğbay olduğunu dehşetle anladı.

Kadınli erkekli bütün bu ölüler selamlar vererek ve yerlere kadar eğilerek tabutçunun çevresini aldılar. Yalnız, geçenlerde bedava gömülen yoksul bir ölü, kılığında utandığı için sessizce bir köşede duruyordu. Öteki ölülerin hepsi de çok iyi giyinmişlerdi: kadın ölüler kordelalı hotozlarını

takmışlar, memur ölüler üniformalarını giymişler, ama tıraş olmamışlardı. Tüccarlar ise bayramlık kaftanlarını sırtlarına geçirmişlerdi. Tuğbay bütün bu sayın topluluk adına: Görüyorsun ya Prohorov, diye söze başladı. Davetin üzerine hepimiz mezarlarımızdan kalktık.

Yalnız büsbütün takatten kesilenler, vücutları tamamıyla dağılanlar, sadece derisiz kemik halinde olanlar evde kaldılar. Ama bunlardan biri seni öylesine görmek istedi ki, dayanamadı, bizimle kalkıp geldi.

Bu sırada küçük bir iskelet kalabalığı yarararak Adriyan'a yaklaştı. İskeletin kuru kafası tabutçuya sevgiyle gülümsüyordu. İskeletin ötesinde berisinde, açık yeşil ve kırmızı çuha parçaları, kadife eskileri, tıpkı bir sarığın üzerindeymiş gibi, sarkıyordu. Kocaman çizmeleri içindeki ayak kemikleriyse, bir havanın içindeki havan eli gibi sesler çıkarıyordu. İskelet: Beni tanımadın galiba Prohorov, dedi. Emekli hassa çavuşu Piyotr Petroviç Karilkin'i hatırlamıyor musun? Hani şu 1799 yılında ilk tabutunu sattığın, hem de meşe diye çam tabutunu yutturduğun adam?

Ölü bu sözleri söyleyerek kol arıyla Adriyan'ı kucaklamak istedi. Ama gücünü toplayan Adriyan haykırdı ve iskeleti itti. Piyotr Petroviç sal andı, düştü ve darmadağın oldu. Ölüler arasında bir homurtu yükseldi. Hepsi de arkadaşlarının namusunu korumaya çalıştılar. Küfür ve tehditlerle Adriyan'a saldırdılar. Onların bağırmaıyla sağırlaşan ve boğulma derecesine gelen zavalı

tabutçu, kendinden geçti ve hassa çavuşunun kemikleri üzerine yığılarak bayıldı.54

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Güneş, tabutçunun yatmakta olduğu yatağı aydınlatalı epey olmuştu. Sonunda tabutçu gözlerini açtı ve karşısında, semaverî yel emekte olan hizmetçiyi gördü. Adriyan, gece geçen bütün olayları

dehşetle hatırladı. Trühina, tuğbay ve Kurelkin çavuş hayal meyal gözlerinin önüne geldi. Hiçbir şey söylem eksizin, hizmetçinin söze başlamasını ve dün geceki serüvenin sonucunu anlatmasını

bekledi. Hizmetçi, Adriyan'a hırkasını uzatırken:

Adriyan Prohoroviç, dedi, amma da çok uyudun haaaa! Komşu terzi uğradı, sonra şu nokta polisi

geldi ve komiserin isim günü olduğunu haber verdi. Ama sen uyuduğun için uyandırmak istemedik.

Ya rahmetli Trühina'dan gelen giden olmadı mı?

Rahmetli mi? O öldü mü ki?

Behey aptal kız! Dün onun cenaze hazırlığı yaparken bana yardım eden sen değil miydin?

Ne diyorsun babacığım, aklını mı oynattın, yoksa dünkü sarhoşluğun hala geçmedi mi? Dün ne cenazesi vardı? Sen bütün gün Alman'ın şölenindeydin, eve sarhoş döndün, kendini yatağa attın, şu ana kadar uyudun! Sabah çanları bile çaldı.

Sevinen tabutçu:

Sahi mi be! dedi. Hizmetçi kız:

Tabii öyle, diye yanıt verdi.

Şu halde çabuk çayı hazırla ve kızları çağır.

MENZİL MÜFETTİŞİ

En küçük dereceden bir memur, posta menzil erinin bir diktatörüdür.

Prens Viyazemskiy

Menzil Müfettişlerine lanet etmeyen, onlarla kavga eteyen var mı acaba? Uğradığı hakaret ve kabalığı, gördüğü düzensizlikle ilgili faydasız şikâyetlerini yazmak için o öfke anında onlardan o uğursuz defteri istemeyen var mıdır? Onları, bugün artık tarihe karışmış olan avukatlar nev'inden, insan cinsinin birer canavarı, ya da Muromskiy eşkıyaları saymayan kim var? Bununla beraber insafli olalım, kendimizi onların yerine koymaya çalışalım. O zaman belki de onları hoş görürüz.

Menzil Müfettişi ne demektir? Rütbesiyle kendini yalnız dayaktan koruyabilen o da her zaman değil (okurlarımın vicdanına havale ediyorum) on dördüncü dereceden tam bir çilekeş. Prens Viyazemskiy'nin alay olsun diye diktatör dediği bu zatın görevi nedir? Gerçek bir kürek mahkûmluğu değil mi? Ne gündüz, ne de gece rahat yüzü gördüğü yok. Yolcu, sıkıntılı bir yolculuk sonunda birikmiş olan bütün hıncını Menzil Müfettişinden alır. Hava mı bozuktur? Yol ar mı kötüdür? Arabacı mı inatçıdır? Beygirler mi yürümüyor? Sorunlu olan hep Menzil Müfettişidir.

Gelip geçenler fakir evine uğra

it Ü56

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

dıkça, ona bir düşmana bakar gibi bakarlar. Yakasını davetsiz konukların elinden kurtarabilirse, ne mutlu! Ama ya beygir yoksa? Aman Al ahım! O zaman ona yağdırılan küfürlerin bini bir paradır.

Yağmurda, çamurda, avlularda koşmak zorundadır. Sinirli bir han yolcusunun itip kakmalarından, paylamalarından bir dakika olsun kurtulmak için fırtınalarda, şiddetli ayazlarda koridora fırlar.

General gelir: tirtir titreyen Menzil Müfettişi, biri acele (aktarmasız) cinsinden olmak üzere, elindeki son iki troykayı da ona verir. General kendisine teşekkür bile etmeden çekip gider. Beş

dakika sonra çingirak sesi! Resmi kurye, yol belgesini masanın üzerine fırlatır. Bütün bunları iyice anlayalım, o zaman yüreğimiz kin ve öfke yerine içten bir acıma duygusuyla dolar. Birkaç kelime daha: Yirmi yıl, aralıksız, bütün Rusya'yı her yönde dolaştım. Hemen hemen bütün posta yol arını

bilirim. Birçok kuşak arabacı tanırım. Şahsen tanımadığım Menzil Müfettişleri pek azdır.

Kendilerine işim düşmemiş Menzil Müfettişleri seyrekdir. Yolculukla ilginç gözlemlerimi yakında yayınlayacağımı umuyorum. Şimdilik yalnız Menzil Müfettişi takımının, kamuoyuna en yanlış bir biçimde tanıtıldığını söylemekle yetineceğim. Kendilerine bunca iftiralar edilmiş olan Menzil Müfettişleri, aslında genel olarak sessiz, yaradılışları gereğince hatır sayan, konuşkan, saygı

konusunda alçak gönül ü, pek de para canlısı olmayan kişilerdir. Onların sözlerinden (Bay yolcuların hiç de yerinde olmayarak hor gördükleri sözlerden) meraklı ve ibret verici pek çok şeyler çıkarmak kabildir. Bana gelince, ne yalan söyleyeyim, ben onlarla konuşmayı, resmi zorunlulukla yapılmış rasgele altıncı sınıf(*) bir memurla konuşmaya tercih ederim.

Sayın Menzil Müfettişleri takımından ahbablarım olduğunu kolayca tahmin etmek mümkündür.

Gerçekten bunlardan biriyle ilgili anılarımın benim için çok değeri vardır.

(*) Çarlık Rusyasında albay rütbesine uyan bir memur rütbesi.

PUŞKİN

57

Olaylar, bir zamanlar bizi birbirimize yaklaştırmıştı. Şimdi sevgili okurlarla bunun üzerine küçük bir konuşma yapmak niyetindeyim.

1816 yılı mayıs ayında, bugün artık kaldırılmış olan bir yol üzerinden *** ilinden geçmem gerekmişti. O zamanlar küçük bir memurdum. Aktarmalı bir araba ile seyahat ediyor ve iki menzil arasındaki yol parasını, iki beygir üzerinden ödüyordum. Bunun sonucu olarak Menzil Müfettişleri bana olan davranışlarında pek de teklif tekel üfe gerek görmüyorlardı. Ben sık sık aklımca hakkım olduğunu sandığım şeyleri mücadele ile alıyordum. Genç ve atılgan olmam dolayısıyla benim için hazırlanmış beygirleri yüksek rütbeli bir memurun arabasına koştukları zaman, Menzil Müfettişinin alçaklığına ve korkaklığına fena halde içerliyordum. Yine bunun gibi, vali sofrasında insan sarrafı

bir garsonun beni atlayarak, yanibaşımdakine yemek vermesine de uzun bir süre alışmamıştım.

Şimdi gerek biri, gerek ötekisi bana pek doğal görünüyor. Gerçekten de rütbe sırasına uymak gibi herkese uygun olan kural yerine bir başka kural, Örneğin: akıl sırasına uymak kabul edilmiş

olsaydı başımıza neler gelirdi? Kim bilir ne münakaşalar başgösterir, garsonlar yemek dağıtmaya kimden başlardı? Neyse hikâyeme dönüyorum.

Sıcak bir gündü *** menzil ine üç verst kala tektük yağmur damlaları düşmeye başladı. Beş

dakika sonra ise bardaktan boşanırcasına yağın yağmur beni iliklerime kadar ıslattı. Menzile gelince ilk işim üstümü başımı değiştirmek, ikinci işim de çay içmek oldu. Menzil Müfettişi: Hey Dünya, diye seslendi, semaveri koy da, git krema getir.

Bu sözler üzerine bölmenin arkasından on dört yaşlarında bir kız çıktı ve koridor boyunca koştu.

Kızın güzel iği beni şaşkına çevirdi. Menzil Müfettişine:

Kızın mı? diye sordum.58

BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

Menzil Müfettişi, gururu okşanmış insanlara özgü sevinçli bir eda ile: Kızım, yanıtını verdi. Öylesine akıl ı, öylesine becerikli bir kız ki...Tıpkı rahmetli annesi gibi.

Menzil Müfettişi yol belgemi kaydetmeye başladı. Ben ise onun gösterişsiz ama temiz evini süsleyen tabloları seyre daldım. Bu tablolar hayırsız evladın serüvenini canlandırıyor. Birinci tabloda, başında kalpak, sırtında hırka bulunan saygıdeğer bir ihtiyarın, acele acele babasının duasını ve bir para kesesini almakta olan telaşlı bir genci uğurlamakta olduğu görülmektedir.

Öteki tabloda, delikanlının zevk ve eğlenceye düşkün davranışları parlak çizgilerle canlandırılmıştı: delikanlı yalancı dostlarla ve ahlaksız birtakım kadınlarla çevrili olduğu halde bir masa başında oturuyor. Daha sonra bütün paralarını yiyip bitirmiş olan delikanlının, sırtında bir gömlek, başında üç köşeli şapka olduğu halde otlattığı domuzların yemeğinden yediği görülmektedir. Çocuğun yüzünde derin bir üzüntü ve pişmanlık okunuyor. Nihayet delikanlının babasına dönüşü tasvir edilmektedir: iyi yürekli ihtiyar, yine başında kalpak, sırtında aynı hırka ile çocuğunu karşılamaya koşuyor. Hayırsız evlat diz çökmüştür. Tabloda ahçının besili bir danayı

boğazladığı, çocuğun ağabeyisinin de hizmetçilerden bu sevincin nedenini sorduğu görülüyor.

Her tablonun altında Almanca yazılmış uygun şiirler okudum. Bunların hepsi de kına çiçeği saksıları da, alaca bir perde ile kapanmış karyola da o zaman beni çevreleyen bütün öteki eşyalar gibi hâlâ aklımdadır. El i yaşlarında gürbüz, dinç bir adam olan Menzil Müfettişi, solmuş

kurdelelerinde üç madalya bulunan uzun yeşil ceketini ile bugünkü gibi gözlerimin önündedir.

İhtiyar arabacının parasını vermeye vakit bulamadan, Dünya semaverle geri döndü. Küçük yosma, daha ikinci bakışta bende yaptığı etkinin farkında oldu. İri mavi gözlerini indirdi. Onunla konuşmaya başladım. Görmüş geçirmiş bir kız gibi, en küçük bir ürkeklik göstermeden yanıtlar verdi

PUŞKİN

yordu. Kızın babasına bir bardak punç ikram ettim, Dunia'ya da bir bardak çay verdim. Yıl ardan beri tanışıyor muyuz gibi, üçümüz, konuşmaya başladık.

Beygirlerim çoktan hazırды. Ben ise Menzil Müfettişi ile kızından bir türlü ayrılmak istemiyordum.

Nihayet onlarla vedalaştım. Babası bana iyi yolculuklar diledi. Kızı ise beni arabaya kadar geçirdi.

Koridorda durakladım ve kızdan, onu bir kerecik öpmek için izin istedim: Dunia razı oldu.

Bu işle uğraştığımdan beri ben,

Birçok öpücükler sayabilirim. Ama bunlardan hiçbiri bende böylesine uzun süren, böylesine hoş bir anı bırakmamıştı.

Aradan birkaç yıl geçti. Şartlar beni yine aynı yol ara, aynı yere getirdi. İhtiyar Menzil Müfettişinin kızını anımsadım ve onu tekrar göreceğimi aklıma getirince sevindim. Ama ihtiyar Menzil Müfettişinin buradan değiştirilmiş olabileceğini düşündüm. Herhalde Dunia da kocaya varmış

olmalıydı. Onlardan birinin ölmüş olması olasılığı da bir an için aklıma geldi. Üzüntülü bir önsezi ile *** istasyonuna yaklaşıyordum. Araba tam Menzil Müfettişinin evi önünde durdu. Evden içeri girince, hemen hayırsız evladın serüvenini anlatan tabloları tanıdım. Masa ve karyola eski yerinde duruyordu. Ama artık pencerelerde çiçekler yoktu. Odadaki her şeyde bir eksiklik, bir perişanlık göze çarpıyordu. Menzil Müfettişi gocuğunun altında uyuyordu. Gelişim onu uykudan uyandırdı.

Doğruldu, kalktı. Evet, bu Simeon Vırin'di; ama ne kadar ihtiyarlamıştı! Yol belgemi kaydetmeye hazırlanırken ben de onun kırılmış saçlarına, uzun zamandır ustura yüzü görmemiş yüzünün derin kırışıklarına, kamburu çıkmış sırtına bakıyor ve aradan geçen üç dört yıl gibi bir zamanın dinç bir erkeği nasıl olup da cılız bir ihtiyar haline getirebildiğine bir türlü akü erdiremiyordum.

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Beni tanımadınız mı? diye sordum. Biz sizinle eski ahababız.

Gamlı bir eda ile:

Olabilir, dedi. Buranın yolu uzundur. Bende pek çok yolcu konaklamaktadır.

Nasıl, senin Dunia iyi mi? diye devam ettim. İhtiyar çatındı: Al ah bilir, diye yanıt verdi.

Evlendi herhalde? dedim.

İhtiyar sorumu duymazlıktan gelerek, yol belgemi fısıltı ile okumaya devam etti. Sorularımı kestim ve

bana bir çay demlemesini söyledim. Merak içimi kemirmeye başlamıştı. Bir bardak punçun, ihtiyar dostumun dilini çözeceğini umuyordum. Yanılmamıştım: ihtiyar teklif ettiğim bardağı geri çevirmedi. Romun, ihtiyarın gamını dağıttığını fark ettim. İkinci kadehte konuşkan bir hal aldı; beni anımsadı, ya da anımsamış gibi tavır takındı. Ondan, o zamanlar beni son derece ilgilendiren ve etkileyen bir hikâye dinledim. İhtiyar:

Demek siz Dünya'yı tanıyorsunuz? diye söze başladı. Sanki onu tanımayan var mıydı ki? Ah Dünya! Ne kızdı o! Kim olursa olsun buradan gelip geçen herkes onu överdi. Onu çekiştireni görmedim. Baylar bazen ona mendil bazen de küpe armağan ederlerdi. Buradan gelip geçen baylar öğle veya akşam yemeği yemek bahanesiyle, gerçekte ise sadece Dünya'yı biraz daha fazla görebilmek için, mahsus burada mola verirlerdi. Bir bay ne kadar öfkeli olursa olsun onun yanında hemen yumuşar ve benimle çok nazik konuşurdu. İnanır mısınız, efendimiz, kuryeler, özel kuryeler, onunla yarımşar saat lafa dalarlardı. Ev onunla duruyordu. Derleyip toplamaya, pişirip kotarmaya, her şeye yetişirdi. Ben ise, ihtiyar budala sevincimden kabıma sığamıyor, onu seyretmeye doyamıyordum. Bilmem ben mi Dünya'mı sevmiyordum, ben mi çocuğumu nazlandırmıyordum, yoksa o

PUŞKİN

61

PUŞKİN

mu buradan sıkılıyordu? Fakat hayır, felaketi uzaklaştıramazsın; insanın anlına yazılan değişmez.

İhtiyar, sözlerinin bu noktasında kederini uzun uzun anlatmağa başladı: üç yıl önce, bir kış akşamı

Menzil Müfettişi yeni defterinin çizgilerini çizmekle, kızı da bölmenin ötesinde kendisine bir entari dikmekle meşgul olduğu sırada bir troyka gelmiş; başında Çerkez başlığı, sırtında askerî kaput bulunan ve bir atkuya sarınmış olan bir yolcu odaya girerek beygir istemiş. Beygirlerin hepsi de seferde bulunuyormuş. Bu haberi alan yolcu sesini yükseltmek ve kırbacını kaldırmak istemiş; ama bu gibi' sahnelere alışık olan Dünya hemen bölmenin arkasından çıkarak nazik bir sesle yolcuya, bir şeyler yemek isteyip istemediğini sormuş. Dünya'nın görünüşü her zamanki etkisini yapmış. Yolcunun öfkesi yatışmış, beygirleri beklemeye razı olmuş ve kendine akşam yemeği ısmarlamış. Tüylü ıslak başlığını çıkararak, atkısını çözen ve sert bir hareketle kaputunu fırlatan yolcu, siyah bıyıklı, boylu poslu genç bir süvari subayı olarak ortaya çıkmış. Menzil Müfettişinin yanına oturmuş, onunla ve kızıyla sohbe koyulmuş. Akşam yemeğini vermişler, bu arada beygirler de gelmiş. Menzil Müfettişi, yemlerini vermeden beygirleri hemen Yolcunun arabasına koşmalarını emretmiş; ama içeri dönünce, yolcuyu, hemen hemen kendini bilmez bir halde, sıranın üstünde yatar bulmuş: yolcuya bir fenalık gelmiş, birdenbire başı ağrımış, yola çıkmasına olanak kalmamış. Elden ne gelir! Menzil Müfettişi ona kendi karyolasını vermiş. Yolcu iyileşmezse, ertesi sabah *** den bir doktor getirilmesine karar verilmiş.

Ertesi gün süvari subayı büsbütün fenalaşmış; yanındaki adamı, şehre doktor getirmeye gitmiş.

Dünya, sirkeye batırılmış bir mendil e onun başını bağlamış ve elinde dikişi ile yolcunun karyolasının başucuna geçip oturmuş. Hasta, Menzil Müfettişinin yanında inliyor ve hemen hemen ağzından bir söz

bile çıkmıyormuş. Bununla beraber iki fincan kahve içmiş ve inleye inleye kendine öğle yemeği
ısmarla62

BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

miş. Dünya ondan hiç ayrılmıyormuş. Hasta sık sık su istiyor, Dünya da ona kendi eliyle hazırladığı
limonatadan bir bardak ikram ediyormuş. Hasta dudaklarını ıslatıyor ve her seferinde bardağı geri
verirken, teşekkür yerine, zayıf eliyle Duma'nın elini sıkıyormuş. Öğleye doğru doktor gelmiş;
hastanın nabzını yoklamış, onunla Rusça ve Almanca konuşmuş. Hastanın sadece istirahata ihtiyacı
olduğunu ve iki gün sonra da yola çıkabileceğini söylemiş. Subay vizite parası olarak doktora yirmi
beş ruble vermiş, onu öğle yemeğine davet etmiş, doktor bu daveti kabul etmiş. İkisi de büyük bir
iştahla yemek yemişler, bir şişe şarap içmişler ve birbirinden pek memnun bir halde ayrılmışlar.

Aradan bir gün daha geçmiş, süvari büsbütün canlanmış. Meğer çok neşeli bir adammış. Hiç
durmadan, kâh Dünya ile, kâh Menzil müfettişi ile şakalaşıp durmuş, ıslıkla şarkı söylemiş, yolcularla
konuşmuş, onların yol belgelerini deftere kaydetmiş. Delikanlı Menzil Müfettişinin öylesine hoşuna
gitmiş ki, üçüncü günü sabahı, sevgili yolcusundan ayrılacağına bayağı

üzülüyormuş. Günlerden pazarmış; Dünya, kiliseye, sabah duasına gitmeye hazırlanıyormuş.

Süvarinin arabasını getirmişler, delikanlı kendisine ikram edilen yatak ve yiyecekler için Menzil
Müfettişini bol bol ödül endirerek onunla vedalaşmış; Dünya ya da veda etmiş ve onu arabasıyla
köyün kenarında bulunan kiliseye kadar götürmeyi önermiş Dünya kararsızlık göstermiş. Babası

ona: "Kız korkuyor musun? demiş. Beyefendi kurt değil ki seni yesin; kiliseye kadar araba ile gidiver
işte!" Dünya, arabada süvarinin yanına oturmuş. Uşak, arabacı yerine atlamış, arabacı

beygirleri kamçılammış, beygirler yerlerinden fırlamışlar.

Zaval ı Menzil Müfettişi Duma'sının süvari ile birlikte gitmesine nasıl izin verdiğini, işin sonunu
nasıl olup da göremediğini, o anda aklının nerede olduğunu bir türlü anlamıyordu. Aradan henüz
yarım saat geçmeden, ihtiyarın yüreği sıkılmaya başlamış: üzüntüsü öylesine artmış ki, daha PUŞKİN

63

fazla dayanamamış ve kiliseye kalkıp gitmiş. Kiliseye yaklaşınca cemaatin dağılmakta olduğunu
görmüş. Ama Dünya, ne parmaklığın arkasında, ne de sahanlıkta yokmuş. İhtiyar, hemen kilisenin içine
girmiş: Papaz, mihraptan çıkıyor, zangoç mumları söndürüyor muş: İki kocakarı, kilisenin bir
köşesinde hala ibadet ediyorlarmış. Ama Dünya kilisede yokmuş. Zaval ı Menzil Müfettişi,

istemeye istemeye, zangoçtan, kızının sabah duasında bulunup bulunmadığını sormak cesaretini
göstermiş. Zangoç bulunmadığını söylemiş. Menzil Müfettişi, yarı diri yarı ölü bir halde evine
dönmüş. Şirndi onun biricik umudu: kızının gençlik havailiğine kapılarak, vaftiz annesinin bulunduğu
öteki menzile kadar gitmiş olması olasılığıdır. Sıkıntılı bir heyecan içinde, kızının gittiği troykanın
dönüşünü beklemeye başlamış. Arabacı bir türlü dönmüyormuş. Nihayet akşama doğru arabacı yalnız

başına ve sarhoş bir halde şu öldürücü haberle dönmüş: Dünya süvari ile birlikte öteki menzilden de ileri geçip gitmiş!

İhtiyar, acıya dayanamamış: hemen bir gün önce genç yalancının yattığı yatağa yatmış. Şimdi, olup bitenleri aklından geçiren Menzil Müfettişi, delikanlıdaki hastalığın uydurma olduğunu anlamıştı. Zaval ı adam, şiddetli bir hummaya tutulmuştu. Kendisini S *** Şehrine götürmüşler, yerine de geçici bir zaman için bir başkasını tayin etmişler. Süvariye muayeneye gelen aynı doktor, Menzil Müfettişini de tedavi ediyormuş. Doktor, genç süvarinin sapasağlam olduğunu, daha o zaman kötü niyetlerini sezdiğini, ama kamçısından korktuğu için sustuğunu Menzil Müfettişine inandırıcı bir dil e anlatmış. Alman, doğru mu söylemişti, yoksa uzak görüşlülüğü ile caka mı

satmak istemişti. Her ne hal ise, ama bununla zaval ı hastayı hiç de avutmamıştı. Menzil Müfettişi biraz iyileşir iyileşmez *** şehri Menzil müdüründen iki aylık bir izin almış ve niyetinden kimseye söz açmadan, yaya olarak kızının peşine düşmüş. Süvari yüzbaşısı Minskiy'nin Smolensk'ten Petersburg'a gittiğini yol belgesinden biliyormuş. Onu götüren arabacının anlattığına göre64

BİYELKİN 'İN HİKAYELERİ

Dunia, isteyerek gidiyormuş gibi görünmesine karşın, bütün yol boyunca hep ağlamış. Menzil Müfettişi: "Kim bilir belki de yolunu şaşırmış kuzucağzımı evine getiririm" diye düşünmüş. Bu düşünce ile Petersburg'a gelerek İsmailov alayında eski meslek arkadaşlarından emekli bir erbaşın evine yerleşmiş ve araştırmalarına başlamış. Çok geçmeden süvari yüzbaşısı Minskiy'nin Petersburg'da olduğunu ve Demutov otelinde oturduğunu öğrenmiş. Menzil müfettişi ona gitmeye karar vermiş.

Sabah erkenden otelin antresine gelerek, ihtiyar bir askerin kendisiyle görüşmek istediğini Minskiy'e bildirmelerini rica etmiş. Çizme kalıbının üstündeki çizmeleri temizlemekle uğraşan emir eri, efendisinin uyumakta olduğunu ve saat on birden önce, kimseyi kabul etmediğini söylemiş.

Menzil Müfettişi, oradan gitmiş ve belirtilen zamanda geri dönmüş. Sırtında ropdöşambr, başında da kırmızı bir takke olduğu halde bizzat Minskiy çıkmış.: "Kardeş, ne istiyorsun?" diye sormuş.

İhtiyarın yüreği kabarmış, gözlerinden yaşlar boşanmış, titrek bir sesle ağzından ancak şu sözcükler dökülmüş: "Asaletmeap efendimiz, bana ilahî bir lütufta bulununuz!" Minskiy ona acele bir göz atmış kızarmış, ihtiyarı elinden tutarak odasına götürmüş ve arkasından kapıyı kilitlemiş.

İhtiyar, sözlerine devam ederek: "Efendimiz, demiş arabadan düşen kaybolmuştur. Hiç olmazsa bana zaval ı Dunia'yı veriniz! Siz ondan nasıl olsa hevesinizi aldınız. Onu, yok yere mahvetmeyin!" Delikanlı, büyük bir şaşkınlık içinde: "Olan oldu demiş artık geri dönülemez. Sana karşı suçluyum, affını rica etmekle bahtiyarım. Ama Dunia'yı bırakabileceğimi sanma! Onu, mutlu edeceğime namusum üzerine söz veriyorum. Sen onu ne yapacaksın? O beni seviyor, eski durumunu da tümüyle unuttu. Ne sen, ne de o, olan şeyleri artık unutamazsınız!" Delikanlı bunları

dedikten sonra ihtiyarın kolkapağına bir şeyler sokuşturmuş, kapıyı açmış ve Menzil Müfettişi, nasıl olduğunu farkına varmadan, kendini sokakta buluvermiş.

İhtiyar, uzun bir süre hareketsiz durmuş. Nihayet kolkapağında bir tomar kâğıt görmüş. Bunları çıkarıp, buruşmuş birkaç el i rublelik banknot açmış. Gözlerinden tekrar öfke yaşları boşanmış.

Banknotları, bir yumruk halinde elinde buruşturmuş, yere atmış, ökçeleriyle çiğnemiş ve yürümüş.

Birkaç adım gittikten sonra duraklamış, düşünmüş ve geri dönmüş. Ama artık banknotların yerinde yel er esiyormuş. İyi giyinmiş bir delikanlı, onu görünce, bir arabaya koşup acele acele binmiş ve "Çek!" diye bağırmış. Menzil müfettişi bu adamın arkasından koşmamış. Evine, kendi posta menziline gitmeye karar vermiş; ama gitmeden önce, hiç olmazsa bir defa zaval ı Dunia'yı

görmek istemiş. Bunun için de iki gün sonra, tekrar Minskiy'ye gitmiş. Ama emir eri sert sesle beyefendinin kimseyi kabul etmediğini söylemiş, göğsünden iterek onu antreden atmış ve kapıyı

yüzüne kapamış. Menzil Müfettişi beklemiş, beklemiş ve sonunda gitmiş.

O günün akşamı VsehSkorbiyaşçi kilisesinden, akşam duasından çıktıktan sonra Liteynaya caddesinden yürümüş. Birdenbire önünden bir kupa arabası geçmiş; Menzil Müfettişi, Minskiy'yi tanımış. Araba, üç katlı bir binanın kapısı önünde durmuş, süvari subayı, merdivenlerden çıkmış.

O anda güzel bir düşünce ihtiyarın kafasında parlamış. Geri dönmüş, arabacının yanına gelince:

"Kardeş, demiş, bu araba kimin, sakın Minskiy'nin olmasın?" arabacı: "Evet, demiş, onu ne yapacaksınız?" "Mesele şu ki, senin efendin, Dunia'ya verilmek üzere bana bir tezkere vermişti.

Ben ise Duma'sının nerede oturduğunu unutmuşum." "Nah şuracıkta, ikinci katta oturuyor. Ama sen tezkerenle geç kaldın, şimdi kendisi Dunia'nın yanına geldi." Menzil Müfettişi anlatılmayan bir yürek çarpıntısı üe: "Zararı yok, demiş. Yol gösterdiğin için teşekkür ederim, ama ben yine de ödevimi yapacağım." İhtiyar bu sözleri söyleyerek merdivenlerden çıkmış.66

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Kapı kapalıymış. Kapıyı çalmış, ona üzücü gelen bekleme içinde birkaç saniye geçmiş. Anahtar şıkırdamış, kapıyı açmışlar. "Avdotya Simyonovya burada mı oturuyor?" diye sormuş. Genç bir hizmetçi kız: "Burada, diye yanıt vermiş. Ne yapacaksınız?" Menzil Müfettişi yanıt vermeden içeri girmiş. Hizmetçi kız arkasından: "Olmaz, olmaz, diye bağırmış. Avdotya Simyonovna'nın konukları var. " Menzil Müfettişi bu lafları dinlemeden ileri yürümüş. Baştan gelen iki oda karanlıkmiş, üçüncüsünde ışık yanıyormuş. Kapısı aralık duran bu odaya yaklaşmış ve duraklamış. Fevkalade iyi döşeli olan bu odada Minskiy düşünceli bir eda ile oturmaktaymış. Son modaya uygun olarak giyinmiş olan Dunia, Minskiy'nin oturmakta olduğu koltuğun kenarında, tıpkı İngiliz eğeri üzerindeki bir amazon gibi oturuyormuş genç kız. Minskiy'nin siyah kıvrırcık saçlarını pırıldayan parmaklarına dolayarak, delikanlının yüzüne şefkatle bakmaktaymış. Zaval ı

Menzil Müfettişi! Kızı ona hiçbir zaman bu kadar olağanüstü güzel görünmemiş. Elinde olmayarak onu seyre dalmış. Genç kız başını kaldırmaksızın: "Kim var orada?" diye sormuş. Menzil Müfettişi, susmakta devam etmiş. Cevap almayan Dunia başını kaldırmış ve bir feryatla halının üzerine düşmüş. Korkmuş olan Minskiy onu kaldırmaya koşmuş ve birdenbire kapıda ihtiyar Menzil Müfettişini görmüş. Dunia'yi bırakarak öfke ile Menzil Müfettişine yaklaşmış. Dişlerini sıkarak: "Sen ne istiyorsun? Haydut gibi boyuna peşimde ne dolaşıyorsun? Yoksa beni öldürmek mi istiyorsun? Defol!" demiş ve kuvvetli eli ile ihtiyarın yakasından yapışarak onu merdivenlerden itmiş.

İhtiyar, bulunduğu eve gelmiş. Dostu ona, şikâyet etmesini salık vermiş; ama Menzil Müfettişi düşünmüş taşınmış ve vazgeçmeye karar vermiş. İki gün sonra da Petersburg'dan kendi posta Menziline dönmüş ve işine başlamış. Menzil Müfettişi:

İşte üç yıldır ki Dunia'sız, ondan hiç bir haber almadan yaşıyorum, diye sözünü tamamladı. Ölü mü, diri mi Al

PUŞKİN

67

lah bilir. Her şey olabilir. Dunia, rasgele bir çapkının aldattıklarının ne birincisi, ne de sonucusudur. Onunla yaşar, günün birinde fırlatır atar. Petersburg'da böyle gencecik budalalar pek çoktur. Bugün atlaslar, kadifeler içindedir. Yarın bakarsın ki, varını yoğunu içkiye vermiş bir serseri ile sokakları süpürür. Bazen, belki Dunia da böyle mahvolup gidiyor diye düşünürüm de, istemeyerek ölmesini istiyor ve günaha giriyorum.

İşte, dostum ihtiyar Menzil Müfettişinin Dimitriev'in o güzelim baladında gayretli Terentiç gibi eteğiyle şairane biçimde sildiği göz yaşlarıyla ikide bir kesilen hikâyesi böyleydi. Bu göz yaşları

kısmen, hikâyesini anlattığı sürece yuvarladığı beş bardak punçla harekete gelmişti. Ama, ne olursa olsun, bunlar bana çok dokunmuştu. Ondan ayrıldıktan sonra, ihtiyar Menzil Müfettişini uzun bir süre unutamadım. Zaval ı Dunia'yi çok düşündüm. Daha geçenlerde *** den geçerken dostumu anımsadım. Onun idare ettiği posta menziline kaldırıldığını öğrendim. "İhtiyar Menzil Müfettişi yaşıyor mu?" soruma kimse inandırıcı bir yanıt vermedi. Bildiğim bölgeyi ziyaret etmeye karar verdim. Dışarıdan bir araba tedarik ettim ve N *** köyüne yol andım.

Bu, sonbaharda olmuştu. Gökyüzünü kurşuni bulutlar kaplamıştı. Soğuk bir rüzgâr, karşıdaki ağaçlardan kırmızı ve sarı yaprakları uçurarak, biçilmiş tarlalardan esiyordu. Gün batarken köye vardım ve Menzil evine indim. Bir zamanlar zaval ı Dunia'nın beni öptüğü koridorda, şişman bir kadın karşıma çıktı. Sorduğum sorulara yanıt olarak: İhtiyar Menzil Müfettişinin bir yıl önce öldüğünü, adamcağızın evine bir bira imalathanesi sahibinin yerleştiğini, kendisinin de bu bira imalathanesi sahibinin karısı olduğunu söyledi. Buraya gelişime ve boşuna sarf ettiğim yedi rubleye acıdım. Bira imalathanesi sahibinin karısına:

Menzil Müfettişi acaba neden öldü? diye sordum.

Neden olacak, içkiden, cevabını verdi.68

BÎYELKİN'İN HİKAYELERİ

Acaba nereye gömüldü?

Köyün dışına, rahmetli karısının yanına

Acaba beni onun mezarına kadar götürmek mümkün . mü?

Niçin olmasın? Hey Vanka! Artık şu kedi ile oynamayı bırak! Bayı mezarlığa kadar götür de Menzil Müfettişinin mezarını kendisine göster!

Bu sözler üzerine, bir gözü kör, üstü başı yırtık pırtık, kızıl saçlı bir çocuk bana doğru koştu ve hemen beni köyün dışına götürdü. Yolda giderken ona:

Sen rahmetliyi tanır mıydın? diye sordum.

Tanımaz olur muyum? Bana düdük yapmasını öğretmişti. Bazen meyhaneden gelirken onun peşine takılır: "Dede, dede, bize ceviz ver!" diye bağırdık. O da bize öyle bir ceviz verir ki...Hep bizimle uğraşırdı.

Gelip geçenler azdır. İlçe idare meclisi üyeleri uğrasalar bile bunların da ölümlerle bir ilişkisi yoktur.

Bak, yazın bir bayan gelmişti, bu bayan ihtiyar Menzil Müfettişini sordu, mezarını ziyaret etti.

. Merakla sordum.

Bu bayan nasıl bir bayandı? Çocuk:

Çok güzel bir bayandı, diye yanıt verdi. Altı beygir koşulu bir arabada, üç çocuk, bir sütnine ve siyah bir köpekle seyahat ediyordu. İhtiyar Menzil Müfettişinin öldüğünü ona söyledikleri zaman hemen ağlamaya başladı ve çocuklarına: "Siz uslu oturun ben mezarlığa gideceğim!" dedi. Beni ona yol göstermeye çağırarak oldular. Bayan: "Ben yolu biliyorum" dedi ve bana beş kapıklık gümüş bir para verdi; o kadar iyi bir kadın ki...

Mezarlığa geldik. Parmaklıksız, tahtadan haçlarla kaplı, bir ağacın bile gölgelendirmediği çırılçıplak bir yer. Ömrümde böyle kasvetli bir mezarlık görmemiştim.

PUŞKİN

69

Üzerinde bakırdan bir Meryem ana resmi olan siyah bir haçın saplı bulunduğu bir kum yığını

üzerine fırlayan çocuk:

İşte, ihtiyar Menzil Müfettişinin mezarı, dedi.

O hanımefendi buraya gelmiş miydi? diye sordum. Vanka:

Evet geldi, dedi. Ben uzaktan onu seyrettim. Mezara kapandı ve uzun uzun üzerinde yattı. Sonra köye giderek papazı çağırttı, ona para verdi. Bana da gümüş bir beşlik verdi, iyi bir hanımefendiydi.

Ben de çocuğa bir beşlik verdim. Ama artık ne buraya gelişime, ne de harcadığım yedi rubleye acımıyordum.PUŞKİN

71

KÖYLÜ KÜÇÜK BAYAN

«O güzel endamına ne giyerse yaraşır.»

Bogdanoviç

il erimizden birinde, İvan Petroviç Berestov'un malikânesi bulunmakta idi. Berestov, gençliğinde hassa süvari birliklerinde hizmet etmiş, 1797 yılı başlangıcında istifa ederek köyüne gelmiş, o zamandan beri de oradan ayrılmamıştı. Yoksul ama soylu bir kadınla evli idi. Kendisi, birkaç

günlüğüne ava gitmiş bulunduğu bir sırada karısı doğururken ölmüştü. Çiftlik işleri ona bu acıyı

çabucak unutturdu. Planını kendi hazırladığı bir ev yaptırdı. Bir kumaş fabrikası kurdu, gelirini üç misline çıkardı ve kendisini bölgenin en akıllı insanı saymaya başladı. Zaten aileleriyle ve köpekleriyle ona misafirlige gelen komşuları da bunun tersim iddia etmiyorlardı. Adi günlerde kaba ketenden yapılmış kısa bir ceketle gezer, pazarları ise kendi kumaşlarından uzun bir ceket giyerdi. Masraflarını kendisi yazar, resmi gazeteden başka bir şey okumazdı. Biraz gururlu saymalarına karşın genel olarak onu herkes severdi. Yalnız en yakın komşularından Grigori İvanoviç Muromskiy'nin onunla arası iyi değildi. Muromskiy, gerçek bir Rus soylusuydu. Varlığının önemli bir bölümünü Moskova'da yedikten ve o sıralarda dul da kaldıktan sonra elde kalan bu son köyüne döndü. Burada da, ama bu kez yeni bir biçimde, is

raflarına devam etti. Bir İngiliz bahçesi yaptırdı; hemen hemen geri kalan bütün gelirlerini bu uğurda harcadı. Seyisleri, İngiliz cokeyleri gibi giyiniyorlardı. Kızının bir İngiliz mürebbiyesi vardı.

Tarlalarını, İngiliz usulünce ektirip biçtiriyordu.

Ama yabancı usul erle Rus buğdayı yetişemez!

Masraflarının bir hayli azalmasına karşın, Grigori İvanoviç' geliri bir türlü artmıyordu. O, köyde de yeni birtakım borçlara girmek yolunu buluyordu. Bununla beraber aptal bir adam sayılmazdı.

Çünkü o devirde pek karışık ve cesur bir iş gibi görünen çiftliğini vasiler meclisine (*) rehine koymayı, bütün il derebeyleri içinde, ilk akıl eden o oldu. Onu ayıplayanlar içinde en şiddetli davrananı Berestov'du. Berestov'un karakterinin en göze çarpan yanı, yeniliklerden nefret etmesiydi.

Komşusunun İngiliz hayranlığından ilgisizce söz edemez, onu eleştirmek için boyuna fırsatlar bulurdu. Konuğuna çiftliğini mi gezdiriyor, çiftlik idaresindeki başarılarından ötürü yapılan övgülere karşı alaycı bir gülüşle:

Evet efendim, derdi, benim işlerim tabi komşum Grigori İvanoviç'in işlerine benzemez; İngiliz usulünce sefaletle uğramak bizim ne haddimize? Rus usulünce karnımız doysa bizim için yeter.

Bu ve buna benzer şakalar, komşuların çabasıyla hem de ilaveli ve izahlı bir biçimde Grigori İvanoviç'in kulağına, kadar ulaşırdı. İngiliz hayranının eleştirilere olan dayanıksızlığı

gazetecilerimizden farksızdı. Bunları duydukça öfkesinden köpürür ve Zoile'ine (*) "ayı" "kaba adam" adını verirdi.

(*) Vasiler meclisi: Devrimden önce Rusya'da, dul arın, öksüzlerin ve meşru olmayan çocukların korunmasıyla uğraşan bir kurum.

(**) Zoile: Mil attan önce IV üncü yüzyılda yaşamış, eleştirilerinin sertliğiyle ve titizliğiyle ün almış bir Yunan eleştirmecisidir.

L _____ BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

Berestov'un oğlu babasının çiftliğine geldiği zaman, iki çiftlik sahibi arasındaki ilişki bu haldeydi.

Berestov'un oğlu *** üniversitesinde okumuştü. Şimdi de niyeti askerlik mesleğine girmektü. Ama babası buna razı değildi. Delikanlı ise sivil memurluklar için kendisinde kesinlikle yetenek görmüyordu. İkisi de düşüncelerinde direniyorlardı. Genç Aleksey her ihtimale karşı bıyık bırakarak(*) şimdilik bir soylu gibi yaşıyordu.

Aleksey, gerçekten de, güçlü kuvvetli bir gençti. Delikanlının o güzel endamının hiçbir zaman askeri üniforma giymemesi, at üstünde görünecek yerde, gençliğini büro kâğıtları arasında geçirmesi gerçekten de acınacak bir şey olurdu.

Komşuları Aleksey'in, yol arı ayırdetmeksizin avda atıyla, daima önde koştuğuna bakarak onun hiçbir zaman akli başında bir büro şefi olamayacağını ağız birliğiyle söylerlerdi. Genç kızlar arasına ona bakar, bazen de onu seyre daldardı. Ama Aleksey onlarla pek az ilgilenirdi. Kızlar ise onun bu duygusuzluğunu, bir aşk ilgisine verirlerdi. Gerçekten de mektuplarından birinin şu adres kopyası elden ele dolaşmaktaydı:

"Moskova'da, Alekseyevski manastırının karşısında bakırcı Savelyev'in evinde Akulina Petrovna Kuroçkina'ya: Bu mektubumun A.N.R. ya verilmesini derin saygılarımla rica ederim."

Köylerde yaşamamış olan okurlarım, bu taşralı genç kızların ne sevimli yaratıklar olduğunu anlayamazlar. Temiz havada, bahçelerindeki elma ağaçlarının gölgeleri altında yetişen bu kızlar dünya ve hayat üzerine olan bilgilerini kitaplar dan alırlar. Yal nızlık, başı boşluk ve okuma, bunlarda, bizim dalgın şehir güzel erinin yabancıısı oldukları birtakım duygu ve tutkuların pek erken uyanmasına neden

(*) O devirde Rusya'da bıyık bırakmak yalnız ordu mensuplarına verilmiş bir ayrıcalıktı.

PUŞKİN

73

olmaktadır. Bu taşralı kızlar için posta arabasının çingırağı bile bir serüven, yakın şehirlerden birine seyahat ise, bunların hayatında bir devirdir. Bir konuğun ziyareti ise bunlarda uzun, bazen de ölümsüz anılar bırakır.

Tabi , bu kızların bazı tuhaflıklarına gülmekte herkes serbesttir. Ama olaylara üstünkörü

bakanların alayları, bu kızların başlıca meziyetleri olan karakter gücünü ve Jean Paul'un düşüncesine göre insan büyüklüğünün bir belirtisi olan bireysel iği hiçbir zaman ortadan kaldıramaz. Başkentlerdeki kadınlar, belki de, daha iyi öğrenim görürler. Ama sosyete gelenekleri bunların karakterini pek çabuk bozar; ruhlarını, tıpkı başlarının tuvaletleri gibi, tekdüze bir hale getirir. Bu sözler bir yargı, ya da bir ayıplama kastıyla söylenmemiştir. Bununla birlikte, çok eski yorumculardan birinin dediği gibi; Nota nostra manet(*)

Aleksey'in kızlarımız çevresinde nasıl bir etki uyandırması gerekeceğini tahmin etmek çok kolaydır. Aleksey, bu kızların önüne çıkan mahzun, düş kırıklığına uğramış ilk insan; onlara kaybolmuş neşeden, solan gençlikten söz eden ilk gençti. Üstelik Aleksey, üzerinde ölü kafası

bulunan bir de yüzük taşıyordu. Bütün bunlar bu ilde olağanüstü yeni şeylerdi. Kızlar Aleksey için deli oluyorlardı.

Ama Aleksey'le en çok ilgilenen bizim İngiliz hayranının kızı Liza (ya da genel olarak Grigori İvanoviç'in onu çağırdığı gibi Betsi) idi. Babaları birbirlerine gidip geliniyorlardı; bütün komşu kızları sadece Aleksey'den söz ettikleri halde, Liza onu henüz görmemişti. Liza on yedi yaşındaydı. Kara gözleri, esmer ve çok şirin yüzüne bir canlılık veriyordu. Babasının biricik ve doğal olarak, şımarık çocuğuydu. Onun bu hoppalıkları, bitmez tükenmez yaramazlıkları

babasını ne kadar hayran ediyorsa, mürebbiyesi Mis Jackson'u da öylesine üzüyordu. Mis Jackson, yüzüne pudra

(*) Aslında Lâtincede yazılmıştır: " Düşüncemiz gücünü korumaktadır " anlamına gelir.74

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

süren, kaşlarına rastık çeken, yılda iki kez Pamela 'yı okuyan, bütün bunlar için de yılda iki bin ruble alan ve barbar Rusyamızda can sıkıntısından çatlayan kırk yaşlarında mağrur bir İngiliz kıızıydı.

Liza'ya, Nastya adlı bir kız arkadaşlık ediyordu. Nastya, Liza'dan yaşlı olmakla beraber, hanımı

kadar havalıydı. Liza onu pek sever bütün sırlarını ona söyler, yaramazlıklarını onunla icadederdi.

Bir kelime ile Nastya, Priluçina köyünde, Fransız trajedilerindeki nedimelerden çok daha önemli

kişiydi. Bir gün Nastya, küçük hanımını giydirirken.'

İzin verirseniz bugün misafirlığe gideceğim, dedi.

Olur; ama nereye?

Tugilovo'ya, Berestovlara gideceğim. Ahçının isim günüymüş. Kadın dün gelip bizi yemeğe çağırdı.

Liza:

Bak sen! dedi. Efendileri kavgalı, hizmetçileri ise birbirlerini yemeğe çağırıyorlar.

Nastya:

Efendilerimizden bize ne! diye itiraz etti. Kaldı ki ben babanızın değil sizin hizmetçiniz!. Hem siz genç Berestov'la kavgalı değilsiniz ki.. Eğer bu iş hoşlarına gidiyorsa bırakın ihtiyarlar birbirleriyle boğazlaşıp dursunlar!

Peki Nastya. Orada Aleksey Berestov'u görmeye çalış! Onu nasıl bulduğunu, ne biçim bir adam olduğunu bana iyice anlat!

Nastya, bunu yapacağına söz verdi, Liza da bütün gün sabırsızlıkla Nastya'nın dönüşünü bekledi.

Nastya akşam üzeri döndü. Odaya girerken:

Eh Lizavetta Grigoryevna, nihayet genç Berestov'u gördüm. Onu adamakıl ı seyrettim. Bütün gün beraberdik.

(*) Tamda veyahut ya da Ödül endirilmiş Erdem": Modern İngiliz romancının yaratıcısı sayılan Samuel Richardson (16801761)'ın yapıtıdır.

PUŞKİN

75

Anlat bakalım, bu nasıl oldu? Sırasıyla anlat!

Müsaade ediniz efendim: ben, Anisya Yegerovna, Nenila, Dunka, buradan çıktık.

Güzel. Biliyorum, sonra?

İzin veriniz de hepsini sırasıyla anlatayım. Tam da öğle yemeğine yetiştik. Oda tıklım tıklım doluydu: Kolbinskiler, Zaharyevskiler, kâhyanın karısıyla kızları, Hlupinskiler hep orada idi.

Ya! Berestov'da orada mıydı?

Lütfen biraz bekleyin. Neyse, sofraya başına oturduk. Kâhyanın karısı en ortaya oturdu, ben de onun yanına oturdum. Kızları her ne kadar biraz suratlarını astılsa da ben aldırmadım.

Aman Nastya, Şu bitmez tükenmez ayrıntılarıyla o kadar can sıkıcısın ki!

Ama siz de ne kadar sabırsızsınız! İŞte; nihayet sofradan kalktık. Sofra başında üç saat oturmuştuk; yemek de öylesine güzeldi ki...Börekler, renk renk, mavi kırmızı elmasıyeler... sonra sofradan kalktık, bahçeye kovalamaca oynamaya çıktık. İŞte genç Berestov bu sırada geldi.

Peki, sonuç? Yakışıklı olduğu doğru mu?

Yakışıldı, hem de çok yakışıklı...Uzun boylu endamlı, yanakları al al...

Sahi mi? Halbuki ben onu solgun benizli sanıyordum. Peki sonra? Görünüşü nasıldı? Mahzun mu, düşünceli mi?

Ne münasebet! Böyle delişmen bir insan ömrümde görmedim. Bizimle kovalamaca oynamaya kalktı.

Sizinle kovalamaca oynamaya mı kalktı? Bu mümkün değil!

Pekâlâ da mümkün...Hem daha neler yapmadı ki! Yakaladıklarıını pt.

Darılma ama Nastya, yalan söylüyorsun.

Darılmayın ama, yalan söylemiyorum. Ben zorla elinden kurtuldum. Bütün gün bizden hiç ayrılmadı.76

BİYELKİN 'İN HİKAYELERİ

Ama nasıl olur, onun Őık olduğunu, kimseye bakmadığını söylüyorlar?

Orasını bilmem ama beni o kadar dikkatle süzdü ki...Sonra Tania'ya, kâhyanın kızına, ondan sonracığıma paşa Kolbinskaya'ya da baktı. Ama Al ah için söylemeli, kimseyi gcendirmede, yle Şakacı ki...

Şaşılacak Şey! Peki, evdekiler onun için neler anlatıyorlar?

Çok neşeli, çok iyi, mükemmel bir beyefendi olduğunu söylüyorlar. Yalnız onda buldukları biricik kusur, kızların peşinde fazla dolaşmasıymış. Bence bu bir kusur sayılmaz; zamanla bu huyundan vazgeçer.

Liza içini çekerek:

Onu görmeyi öylesine isterdim ki, dedi.

Bundan kolay ne var sanki? Tugilovo bizden uzak değil ki...Topu topu  verstlik bir yer. O tarafa doğru yaya, ya da atla Şöyle bir gezintiye çıkınız, ona mutlaka rastlarsınız! Çünkü o her sabah tüfeğini omuzladığı gibi avlanmaya çıkarmış.

Hayır, böylesi iyi değil. Sonra peşinde dolaştığımı sanır. Kaldı ki babalarımız da kavgalı olduğu için, nasıl olsa onunla tanışmam yakışık almaz! Ah Nastya, biliyor musun aklıma ne geldi? Bir köylü kızı kılığına girerim!

Pekâlâ da olur: kalın bir gömlekle bir sarafan giyiniz ve korkmadan Tugilovo yolunu tutunuz!

Berestov'un gözüne işeyeceğinize söz veririm.

Hem de bura ağzıyla konuşmasını da çok iyi biliyorum. Ah Nastya, sevgili Nastya ne parlak bir buluş!

Liza, bu neşeli düşüncesini mutlaka hayata uygulamak niyetiyle uykuya yattı. Ertesi gün de planının uygulanmasına girişti. Pazardan kalın bir ketenle kitayka cinsinden mavi bir dokuma ve bakır düğmeler aldırttı. Nastya'nın yardımıyla kendine bir gömlekle sarafan biçti. Bütün hizmetçi kızlarını toplayarak bunları diktirdi. Akşama kadar her şey hazırlanıp bitmişti. Liza elbisesini prova etti ve kendi kendi

İ

PUŞKİN

77

ne, hiçbir zaman bu kadar sevimli görünmediğini aynanın karşısında itiraf etti. Rolünü tekrarladı: Yürürken yerlere kadar eğildi, sonra oyuncak kediler gibi birkaç kez başını sal adı, köylü ağzıyla konuştu, gülerken yenleriyle yüzünü kapadı ve Nastya'nın tam bir takdirini kazandı. Yalnız ortada bir zorluk vardı: Avluda yalınayak yürümeyi denedi, ama çimenler nazik ayaklarına battı, kum ve çakıl ara ise dayanamayacağı anladı. Nastya, burada da imdadına yetişti: Liza'nın ayaklarının ölçüsünü aldı ve kira, çoban Trofim'e kadar koşarak aldığı ölçüye göre bir çift çarık ısmarladı.

Ertesi sabah da, şafak sökmeden uyandı. Bütün ev henüz uykudaydı. Nastya, kapının ardında çobanı bekliyordu. Bir boru öttü ve köyün koyun sürüsü çiftliğin önünden geçmeye başladı.

Trofim, Nastya'nın önünden geçerken, ona bir çift alacalı küçük çarık verdi ve kızdan yarım ruble bahşiş aldı. Liza sessizce köylü kılığına girdi ve yavaşça Nastya'ya, Mis Jackson ile ilgili emirlerini verdikten sonra arka kapıdan çıktı ve avludan geçerek kırlara doğru açıldı.

Doğuda tanyeri kızarıyordu. Bulutlar, tıpkı mabeyincilerin hükümdarı beklemesi gibi, altın saflar halinde güneşin doğuşunu bekliyordu. Açık gökyüzü, sabah serinliği, çiy, hafifçe esen rüzgâr, kuş

cıvıltıları, Liza'nın yüreğini bir çocuk sevinciyle dolduruyordu. Herhangi bir bildiğe rastlamaktan korkarak, yürümüyor, adeta uçuyordu. Kendi çiftliklerinin sınırı üzerinde bulunan koruluğa yaklaşıncaya yürüyüşünü yavaşlattı. Aleksey'i burada beklemesi gerekiyordu. Niçin olduğunu kendisi de bilmeden yüreği şiddetle çarpıyordu. Ama bizim gençlik yaramazlıklarımıza eşlik eden bu korku, bu yaramazlıkların başlıca güzel işini oluşturmuyor mu? Liza, koruluğun karanlıklarına daldı. Koruluğun boğuk, dalgalı gürültüsü Liza'yi selamlıyordu. Kızın neşesi dağıldı.

Yavaş yavaş kendini tatlı bir hülyaya kaptırdı. Genç kız düşünüyordu...Ama on yedi yaşında bir genç

kızın, bahar sabahının saat altısında, korulukta, hem de bir başına, neler düşünebileceğini kesin olarak belirlemek mümkün müdür? İşte böylece düşüncelere dalan Liza, iki tarafı yüksek ağaçlarla gölgelenmiş bir yoldan giderken, birdenbire⁷⁸

BİYELKİN 'İN HİKAYELERİ

çok güzel bir av köpeği, üzerine doğru havladı. Liza korktu ve haykırdı. O anda: Tout beau, Sbogar, ici diyen bir ses duyuldu ve çaldıkların arkasından genç bir avcı çıktı, Liza'ya dönerek:

Korkma güzelim, dedi. Köpeğim ısırılmaz.

Liza, korkunun verdiği şaşkınlıktan kurtulmaya fırsat buldu ve hemen durumdan yararlanmasını

bildi. Yarı korkmuş, yan utanmış bir eda takınarak:

Hayır beyefendi ama, yine üstüme atılır diye korkuyorum, dedi. Baksana ne sert bir köpek.

Aleksey (Okur, bunun kim olduğunu anlamıştır.) bu arada genç köylü kızını dikkatle süzüyordu: Eğer korkuyorsan ben seni geçiririm, dedi. Yanında gitmeme izin verir misin?

Sana engel olan mı var? İstek senin, yol ise herkesindir.

Sen nerelisin?

Priluçina'dan. Ben demirci Vasili'nin kızıyım. Mantar toplamaya çıkmıştım (Liza'nın kolunda iple bağlı bir sepet vardı). Ya sen beyefendi? Tugilovo'dansın değil mi?

Aleksey:

Evet, öyle, dedi. Ben genç Tugilovo beyinin uşağıyım. Aleksey kızla aralarındaki farkı kaldırmak istemişti.

Ama Liza onun yüzüne bakarak güldü:

Yalan söylüyorsun, dedi, ben aptal değilim. Beyin ta kendisi olduğunu görmüyor muyum?

Bunun böyle olduğunu nereden tahmin ediyorsun?

Her şeyden bel i.

Hele hele, söyle bakalım.

İnsan bir beyle bir uşağı birbirinden ayırdedemez mi hiç? Bir defa uşak gibi giyinmemişsin, sonra bir başka türlü konuşuyorsun, köpeği de bizim dilden çağırılmıyorsun!

(* Aslında Fransızca yazılmıştın "Dur Sbogar, buraya gel" anlamına gelir.

PUŞKIN

Liza, gittikçe Aleksey'in hoşuna gidiyordu. Güzel köylü kızlarına teklifsizce davranmaya alışmış olan delikanlı, Liza'yı da kucaklamak istedi. Ama Liza fırlayarak ondan uzaklaştı ve birdenbire öylesine sert, öylesine soğuk bir eda takındı ki bu hal Alekse'yi güldürmekle beraber, onu daha ileri gitmekten alıkoydu. Liza ciddi bir tavırla,

Eğer ileride dost olmamızı istiyorsanız lütfen kendinize hakim olunuz! dedi.

Kahkaha ile gülmeye başlayan Aleksey:

Bu akıl ıca lafları sana kim öğretti? diye sordu. Yoksa dostum Nastenka'dan, küçük hanımının hizmetçisinden mi bunları, öğrendin? Bak hele, bizde eğitim hangi yol arla yayılıyor!

Liza, rolünden uzaklaşmak üzere olduğunu hissetti ve hemen kendisini topladı: Ne sandın ya? Sanki ben beylerin evine hiç gitmemiş biri miyim? Merak etme, ben çok şey gördüm, çok şey işittim. Neyse (sözüne devam ederek) seninle böyle gevezelik edecek olursam mantar toplayamam. İyisi mi sen o yandan git, ben de bu yandan gideyim. İzninizle...

Liza ayrılmak istedi. Aleksey onu elinden yakaladı:

Güzelim senin adın ne? diye sordu.

Liza, parmaklarını Aleksey'in elinden kurtarmaya çalışarak: Akulina, dedi. Bırak elimi beyefendi. Eve dönme vaktim geldi.

Eee dostum Akulina, mutlaka babanı, Demirci Vasi

li'yi ziyarete geleceğim. Niza, telaşla itiraz etti:

Sen ne yapıyorsun? Peygamber aşkına gelme! Korulukta beyefendi ile, hem de bir başıma konuştuğumu duyarsa ben mahvolurum. Babam Demirci Vasili öldürünceye kadar beni döver.

Ama ben seni mutlaka tekrar görmek istiyorum.

L80

BİYELKİN ' İN HİKAYELERİ

Ben yine bir gün buraya mantar toplamaya çıkarım.

Ama ne zaman?

Örneğin yarın.

Sevgili Akulina'cığım, seni öperdim ama cesaret edemiyorum.

Demek ki yarın, yine bu zamanda, öyle mi?

Evet, evet.

Ama beni aldatmazsın, değil mi?

Hayır, aldatmam. Yemin et!

Yarın geleceğime kutsal cuma üzerine yemin ederim.

Gençler birbirlerinden ayrıldılar. Liza ormandan çıktı, tarladan geçerek usulca bahçeye girdi ve Nastya'nın kendisini beklemekte olduğu çiftlik binasına hızla koştu. Burada sabırsız dostunun sorularına dalgın dalgın yanıtlar vererek kılığını değiştirdi ve konuk salonuna girdi.

Sofrası hazırlanmış, kahvaltı gelmişti. Pudralanmış ve sımsıkı korsesini giymiş olan Mis Jackson, tereyağ için ince ekmek dilimleri kesmekle meşguldü. Babası, sabah gezintisine çıktığı için kızını övdü:

Şafakla beraber uyanmak kadar sağlıklı bir şey yoktur, dedi. Ve genel olarak yüz yıldan çok yaşayan insanların hiç alkol kul anmadıklarını, yaz, kış şafakla beraber kalktıklarını anlatarak, uzun ömür üzerine, İngiliz dergilerinden alınmış birkaç örnek verdi. Niza, babasını dinlemiyordu.

Hayalinde, bu sabahki görüşmenin ayrıntılarını, Akulina'nın genç avcı ile olan bütün konuşmasını tekrarlıyor ve vicdan azabı duymaya başlıyordu. Konuşmalarının terbiye sınırları dışına çıkmadığına, bu şakanın hiçbir sonucu olamayacağına boş yere kendine itiraz ediyor, vicdan bilincinden daha güçlü mırıldanıyordu. Ertesi gün için verdiği söz onu hepsinden çok üzüyordu: Hatta nerede ise yeminini bile bozacaktı. Ama Aleksey, onu boş yere bekledikten son l

PUŞKİN

ra Demirci Vasili'nin sahici kızı şişman ve çopur Akulina'yı aramaya kalkışabilir, böylece Liza'nın bu hoppaca şakasının farkına varabilirdi. Bu düşünce Liza'yı fena halde korkuttu ve ertesi sabah da Akulina kılığı ile koruluğa gitmeye karar verdi.

Aleksey'e gelince o, büyük bir sevinç içindeydi. Bütün gün yeni tanıştığı kızı düşündü. O esmer güzelinin hayali, gece rüyasında da onu bırakmadı. Şafak sökerken delikanlı giyinmiş

bulunuyordu. Tüfeğini bile doldurmaya vakit bulmadan, sadık köpeği Sbogar'ı yanına alarak kıra açıldı ve kararlaştırılan buluşma yerine gitti. Onun için ıstıraplı ge^çen yarım saatlik bir beklemeden sonra nihayet çalılıklar arasında kıvıldağan mavi bir sarafadan gördü ve sevgili Akulina'yı karşılamaya koştu. Liza Aleksey'in coşkun teşekkürlerine gülümsedi. Ama kızın yüzündeki keder ve üzüntü izleri Aleksey'in gözünden kaçmadı; delikanlı bunun nedenini öğrenmek istedi. Liza, bu işin kendisine hoppaca bir davranış görüldüğünü, bu yüzden bir pişmanlık duyduğunu, bu defalık verdiği sözü tutmuş olmak için geldiğini, ama bu görüşmelerinin son olacağını itiraf etti ve kendileri için hayırlı bir sonuç taşımayan bu tanışıklığı bu noktada kesmeyi kendisinden rica ettiğini söyledi. Doğal

olarak bütün bu sözler bir köylü şivesiyle söylenmişti. Ama basit bir kız için olağanüstü sayılabilecek olan bu duygu ve düşünceler Aleksey'i şaşırttı. Delikanlı, Akulina'yı bu kararından caydırmak için bütün çekiciliğini kul andı: Emel erinin saflığına onu inandırmaya çalıştı; kızı pişman edecek hiç bir davranışta bulunmayacağına, her alanda kendisine boyun eğeceğine söz verdi. Buna karşılık kendisini gınaşırı veya hiç değilse, haftada iki kez görmek sevincinden yoksun etmemesini rica etti. Delikanlı bu sözlerini samimi bir dil e söylemişti; şu anda âşık gibiydi. Liza onu sessizce dinledi. En sonunda: Beni köyde asla aramaya kalkışmayacağına, ya da şundan bundan soruşturmayacağına söz ver, dedi. Sonra, benim belirteceğim görüşme zamanlarından başka görüşme isteğinde bulunmayacağına da söz ver!82

BİYELKİN' İN HİKAYELERİ

Aleksey, kutsal cuma üzerine yemin etmek istedi. Ama Liza gülümseyerek onu durdurdu: Hayır hayır, yemin istemiyorum, dedi. Bana söz vermen yetişir!

Bundan sonra bir arkadaş gibi konuşarak, Liza kendisine: "Artık yeter" deyinceye kadar ormanda beraberce dolaştılar.

Birbirlerinden ayrıldılar. Yalnız başına kalan Aleksey, böyle basit bir köylü kızının nasıl olup da iki görüşmede kendisini böyle sımsıkı bağladığına bir türlü akıl erdiremiyordu. Akulina ile olan ilişkisi onun için bir yenilik güzel işi taşımaktaydı. Gerçi bu garip köylü kızının emirleri ona sıkıcı

görünmekle beraber, verdiği sözü tutmamak aklından bile geçmiyordu. Olay şu ki, Aleksey, parmağındaki uğursuz yüzüğe, esrarlı mektuplaşmalara ve gamlı hayal kırıklığına karşın ateşli, iyi bir gençti. Masumluğun zevkini duyabilecek temiz bir yüreği vardı.

Kendi isteğine bırakılmış olsaydı, bu iki gencin bütün buluşmalarını, gittikçe artmakta olan karşılıklı sevgi ve bağlılıklarını, meşguliyetlerini, konuşmalarını kesinlikle en ince ayrıntılarına kadar betimlemeye kalkardım. Ama, okurlarımdan büyük bir kısmının, bu zevkime ortak olmak istemeyeceklerini biliyorum. Hem genelikle bu ayrıntılar hoş gitmeyecek kadar çok tatlı

görünecektir. Onun için bu ayrıntıyı geçerek kısaca şunu söyleyeceğim: Aradan henüz iki ay geçmeden benim Aleksey delice âşık olmuştu. Liza da daha sessiz olmakla beraber, ondan aşağı

kalmıyordu. İkisi de gerçekten mutluydular ve geleceği çok az düşünüyorlardı.

Çözülmez bir bağla bağlanma düşüncesi sık sık akıl arına geliyordu. Ama onlar bu düşüncelerini birbirlerine asla söylemiyorlardı. Bunun nedeni açıktı: Aleksey, sevgili Akulina'sına ne kadar bağlı

olursa olsun, kendisiyle bu yoksul köylü kızı arasındaki mesafeyi daima göz önüne getiriyordu.

Liza ise, babalan arasındaki nefreti biliyor bunların barışabileceklerini ummaya bile cesaret edemiyordu. Bundan

PUŞKİN

PUŞKİN

başka, kızın gururu, nihayet Tugilovo beyini, Priluçina demircisinin kızının ayaklarına kapanmış olarak görmek gibi belirsiz ve romantik bir umutla da, içten içe kamçılıyordu. Ani olarak patlak veren bir olay, az kalsın ilişkilerini değiştiriyordu.

Güzel, soğuk bir sonbahar sabahı (Bu çeşit sonbahar sabahları bakımından, Rusya'mız pek zengindir.) İvan Petroviç Berestov, her ihtimale karşı yanında üç çift av köpeği, bir seyis ve el erinde kaynana zırlıtları bulunan birkaç uşak alarak atla gezintiye çıkmıştı. Havanın güzel iğine imrenen Grigor İvanoviç Muromskiy de kesik kuyruklu kısrağını eyerleterek İngiliz usulünce düzenlenmiş arazisi civarında tırısra bir gezintiye çıktı. Ormana yaklaşınca, sırtında tilki derisinden bir kürk olduğu halde, azametli bir eda ile ata kurulmuş olan komşusunu gördü.

Komşusu, adamlarının bağıra çağıra, kaynana zırlıtlarıyla, çalılıkların içinde ürkütmeye çalıştıkları tavşanın çıkmasını bekliyordu. Grigori İvanoviç Muromskiy, bu karşılaşmayı önceden tahmin edebilseydi, hiç kuşku yok ki bir başka tarafa sapıp giderdi. Ama çok ani olarak Berestov'un üzerine gelmiş ve ondan ancak bir tabanca atımı kadar bir mesafede bulunduğunu görmüştü. Yapılacak hiçbir şey yoktu: Muromskiy, kültürlü bir Avrupalı gibi atını düşmanının yanına kadar sürerek onu saygıyla selamladı. Berestov da, ayıcının emriyle seyircileri selamlayan zincirli bir ayının gayretiyle ona karşılık verdi. İşte tam bu sırada tavşan da çalılıkların arasından fırlamış ve kırlara doğru koşmaya başlamıştı. Berestov ve seyisi avazları çıktığı kadar haykırdılar ve köpekleri salıvererek, arkalarından kendileri de doludizgin atları sürdüler. Avda hiç bulunmamış

olan Muromskiy'nin beygiri ürkü ve gemi azıya aldı. Kendisini iyi bir binici olarak ilan etmiş olan Muromskiy, beygirini alabildiğine koşmakta serbest bıraktı ve hoşla gitmeyen bu karşılaşmadan kendisini kurtardığı için bu rastlantıya için için sevindi. Ama, beygir önceden farkında olmadığı bir hendekle karşılaşınca birdenbire yana fırladı; Muromskiy de kendini tutamayarak yere yuvarlandı.

Oldukça fazla donmuş toprakların üzerine düşen Mu84

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

romskiy kendisini binicisiz hissedince aklı başına gelmiş gibi hemen duraklayan kesik kuyruklu kısrağına lanetler savurarak yerde yatakaldı. İvan Petroviç Berestov bir yerinin incinip incinmediğini sorarak hemen Muromskiy'nin yanına koştu. Bu arada seyis de, dizginlerinden tutarak suçlu beygiri getirdi ve Muromskiy'nin ata binmesine yardım etti. Berestov ise onu evine davet etti. Muromskiy bu daveti reddedemedi, çünkü kendisini borçlu bir durumda görüyordu.

Böylece Berestov, bir tavşan vurarak ve düşmanını yaralı bir halde hemen hemen bir savaş esiri durumunda beraberinde götürerek şerefle malikânesine döndü.

Komşular kahvaltıda, ahbapça konuşmaya başladılar. Vuruklardan ötürü evine kadar atla gidemeyeceğini anlayan Muromskiy, Berestov'dan bir araba rica etti. Berestov onu köşkünün merdivenlerine kadar geçirdi. Muromskiy ise hemen yarın (Aleksey İvanoviç'i de beraberinde alarak) dostça bir yemek yemek üzere, öğle yemeğine geleceğine dair Berestov'dan bir söz almadıkça hareket

etmedi. Böylece yıl ardan beri sürüp giden ve adamakıl ı kök salmış bulunan bir düşmanlık, kesik kuyruklu kırsağın ürkekliğı yüzünden sona ermiş görünüyordu.

Liza, babasını karşılamaya koştu. Hayretle:

Bu ne hal babacığım? diye sordu. Niçin total ıyorsunuz? Beygiriniz nerede? Bu araba kimin Grigori İvanoviç ise:

Olanığı yok tahmin edemezsiniz my dear!^ diyerek, olup bitenleri kendisine anlattı. Liza kulaklarına inanamıyordu. Grigori İvanoviç, kızın kendisini toplamasına fırsat vermeden, baba oğul her iki Berestov'un da yarın öğle yemeğine geleceklerini haber verdi. Liza sarararak: Ne diyorsunuz! dedi. Baba oğul Berestovlar! Yarın yemeğe gelecekler! Hayır baba siz nasıl isterseniz öyle hareket edin ama, ben kesinlikle yanlarına çıkmayacağım!

Babası itiraz ederek:

(*) Aslında İngilizce yazılmıştır, Sevgili.

PUŞKİN

85

Sen aklım mı kaçırdın? dedi. Ne zamandan beri böyle utangaç oldun? Yoksa bu aileye karşı

roman kişileri gibi irsi bir düşmanlık mı besliyorsun? Deliliğın gereğı yok!

Hayır, babacığım, olanağı yok, bana dünyanın hazinelerini bağışlasan Berestovların yanına çıkamam.

Grigori İvanoviç omuzlarını silkti. Aksilikle kızını yola getiremeyeceğini bildiğı için daha fazla tartışmaya gerek görmedi. Bu güzel sabah gezintisinin yorgunluğunu çıkarmak üzere odasına dinlenmeye çekildi:

Liza da odasına da giderek Nastya'yı çağırttı. İkiisi, uzun uzadıya yarınki ziyareti konuştular.

Akulina'sının böyle yüksek eğitim görmüş bir küçük bayan olduğunu öğrenince acaba Aleksey ne diyecekti? Liza'nın davranışı, izlediğı yol, ve ihtiyatlılık hakkında ne düşünecekti? Öte yandan Liza, bu hiç beklenmedik görüşmenin Aleksey üzerinde nasıl bir etki yapacağını çok merak ediyordu. Birdenbire aklına bir düşünce geldi. Bu düşüncesini hemen Nastya'ya söyledi. İkiisi de, bir buluntuya sevinir gibi, buna sevindiler ve bu düşünceyi her ne olursa olsun uygulamaya karar verdiler.

Ertesi sabah kahvaltıda, Grigori İvanoviç, kızına, hâlâ Berestovlar'dan saklanmak düşüncesinde ısrar edip etmediğini sordu. Liza:

Babacığım, mademki istiyorsunuz, ben onları kabul ederim, dedi. Ama bir şartla: Onların yanına nasıl bir kıyafetle çıkarsam çıkayım, ne yaparsam yapayım bana darılmayacak, herhangi bir şaşkınlık göstermeyeceksiniz.

Grigori İvanoviç gülerek:

Yine bir muziplik yapacaksın, dedi. Pekâlâ; şartlarını kabul ediyorum, benim kara gözlü yaramazım!

Babası bunları söyleyerek kızını anlından öptü. Liza da hazırlanmaya koştu.

Tam saat ikide, ev yapısı altı atlı bir fayton avluya girdi ve koyu yeşil çimenlerden yapılmış göbeğin çevresini dolaştı. İhtiyar Berestov, Muromskiy'nin resmi elbiseli iki usa 86

BİYELKİN 'İN HİKAYELERİ

ğının yardımıyla merdivenleri çıktı. Onun arkasından oğlu da atla geldi ve babasıyla beraber, yemek masasının hazırlanmış olduğu, yemek salonuna girdi. Muromskiy konuklarını

anlatılamayacak kadar büyük bir nezaketle karşıladı. Onlara yemekten önce bahçe ve vahşi hayvanlar bölümünü gezdirmeyi önerdi. Konuklarını dikkatle süpürülmüş ve kumla döşenmiş

yol ardan geçirdi. İhtiyar Berestov böyle boş bir heves için sarf edilen emeklere ve zamana için için acıdı ama nezaket icabı sesini çıkarmadı. Oğlu ise, ne cimri babasının hoşnutsuzluğuna, ne de kendini beğenmiş İngiliz hayranının sevinçlerine ortak olmuyordu; o, sabırsızlıkla, hakkında çok şeyler dinlediği ev sahibinin kızının görünmesini bekliyordu. Gerçi, bildiğimiz gibi, onun kalbinde başkası vardı, ama, genç bir güzelin onun hayalinde her vakit için bir payı vardı.

Konuk salonuna dönerek, üçü oturdular: ihtiyarlar, geçmiş günleri ve iş hayatıyla ilgili olayları

andılar; Aleksey ise Liza'nın yanında, nasıl bir rol oynaması gerekeceğini düşünüyordu. Herhalde soğuk bir kayıtsızlık göstermenin hepsinden uygun olacağına karar verdi ve böyle bir tavır takınmaya hazırlandı. Kapı açıldı; Aleksey, öyle gururlu bir ilgisizlikle başını çevirdi ki, bu durum karşısında en kaşerlenmiş bir kokotun yüreği bile mutlaka titrerdi. Ama, ne yazık ki, Liza yerine içeriye düzgünler sürmüş, kendine çeki düzen vermiş, gözlerini önüne indirmiş bir halde küçük oyuncağı ile mürebbiye girdi ve Aleksey'in o güzelim askeri hareketi boşa gitti. Delikanlı kendini toplamaya vakit bulmadan kapı tekrar açıldı bu kez içeri giren Liza oldu. Hepsi ayağa kalktılar; babası kızına konuklarını tanıtmaya hazırlanırken, birden bire durakladı ve dudaklarını ısırdı.

Liza, esmer Liza'sı kulaklarına kadar düzgün sürmüş, sürmeler çekmekte Mis Jackson'u da geçmişti. Kendi saçlarından çok daha açık olan takma bukleleri Louis XIV'ün peruğu gibi kabartılmış. A Timbecile(*) kol arı, Madame de

(*) Aslında Fransızca yazılmıştır. Omuz başları geniş aşağısı dar bir nevi kol biçimi.

1

PUŞKİN

pompadour'un kabarık fıstanı gibi sarkıyordu; beli, sıkıla sıkıla X harfine benzemişti. Annesinin, henüz rehinciyi boylamamış bütün elmasları parmaklarında, gerdanında ve kulaklarında pırıldıyordu. Aleksey, bu gülünç ve pırıl pırıl küçük bayanın kimliği altında Akulina'sının gizli olduğunu anlayamadı. Babası kızının elini öptü, delikanlı da, canı sıkılarak, aynı işi yaptı. Ama bu beyaz parmaklara dokunduğu zaman bunlar ona, titriyormuş gibi geldi. Bu arada gözü, özel bir maksatla ileri doğru uzatılmış, fevkalade cicibici bir iskarpinin içindeki ayaklara ilişti. Bu manzara kısmen kızın öteki süslerini unutturdu. Düzgün ve sürmeye gelince, itiraf etmeli ki, delikanlı

yüreğinin temizliğinden ötürü, ilk bakışta bunların farkında olmadı. Sonraları ise, kuşku bile duymadı. Grigori İvanoviç sözünü anımsadı ve hayretini göstermemeye çalıştı. Ama kızın bu muzipliği ona öylesine hoş göründü ki, kendini tutmakta zorluk çekti. Yalnız mağrur İngiliz mürebbiyesi, hiç de gülecek bir halde değildi. Düzgünle sürmenin kendi komodininden aşırıldığı

keşfetmiş ve bir öfke kırmızılığı, yüzünün yapma beyazlıkları arasından bile açığa vurmuştu.

Zaman zaman öfkeli bakışlarla genç şakacıyı süzüyor, Liza ise, açıklamayı bir başka zamana bırakarak bu bakışları görmemezlikten geliyordu.

Sofraya oturdular. Aleksey, kayıtsız ve soğuk bir insan rolünü oynamakta devam etti. Liza kırıttıyor, dişleri arasından, sözcükleri uzatarak ve yalnız Fransızca konuşuyordu. Babası, kızının maksadını anlamamakla beraber bütün bunları pek eğlenceli bularak ikide bir ona bakıyordu.

İngiliz mürebbiye öfkesinden kuduruyor, ama sesini çıkarmıyordu. Kendi evindeymiş gibi davranan yalnız İvan Petroviç'di. İki kişi kadar yemek yiyor, kendi ölçüsüne göre içki içiyor, her zamanki gülüşü ile gülüyor ve saatten saate biraz daha samimîleşerek kahkahalar atıyordu.

Nihayet sofradan kalkıldı; Konuklar gitti. Grigori İvanoviç kahkahalarına ve sorularına serbest bir akış verdi. Liza'ya: BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Kuzum, diye sordu, onlara böyle bir oyun oynamak nereden aklına esti? Biliyor musun, düzgün sürmek sana bayağı yaraşıyor. Kadın tuvaletinin sırlarına karışmak istemem ama, senin yerinde olsam yüzüme düzgün sürmeye başladım. Tabi çok değil, şöyle hafifçe...

Liza, buluşunun kazandığı başarıdan büyük bir sevinç içindeydi. Babasını kucakladı, tavsiyeleri üzerinde duracağına söz vererek fena halde öfkelenmiş olan Mis Jackson'un gönlünü almaya koştu. Mürebbiye zorlukla odasının kapısını açmaya ve Liza'nın vereceği açıklamayı dinlemeye razı oldu. Liza, yabancıların yanına esmer yüzü ile çıkmaktan utandığını; kendisinden de istemeye cesaret edemediğini; iyi yürekli Mis Jackson'un kendisini bağışlayacağından emin olduğunu v.b...ona anlattı. Liza'nın kendisi ile alay etmek istemediğine kanaat getiren Mis Jackson, genç kızı öptü ve onunla barıştığına bir kanıt olmak üzere Liza'ya bir kutu İngiliz düzgünü hediye etti. Liza bunu içten bir şükranla kabul etti.

Liza'nın ertesi sabah koruluktaki buluşma yerine gitmekte gecikmediğini okurlarımız elbet tahmin etmişlerdir. Genç kız Aleksey'i görür görmez hemen:

Dün bizim beylere gittin mi? diye sordu. Küçük bayanı nasıl buldun?

Aleksey yanıtında, ona dikkat bile etmediğini söyledi. Liza: Yazık olmuş! dedi. Aleksey:

Niçin? diye sordu.

Çünkü söylenen şeyler doğru mu diye senden sormak istiyorum da...

Neler söyleniyormuş?

Güya ben ona çok benziyormuşum; bu doğru mu acaba?

Ne münasebet! O senin yanında Al anın gudubeti gibi bir şey!

1

89

PUŞKİN

Aman beyefendi, böyle söylemekle günaha giriyorsunuz! Bizim küçük bayan o kadar beyaz, o kadar şıktır ki...Ben onunla nasıl bir olabilirmişim.

Aleksey, onun, dünyadaki bütün beyaz küçük bayanlardan güzel olduğuna yemin etti. Kendisini büsbütün inandırmak için de kızın küçük bayanını öyle gülünç çizgilerle anlatmaya başladı ki, Liza kahkaha ile güldü. Sonra, içini çekerek:

Ama, dedi, bizim küçük bayan ne kadar gülünç olsa da, ben onun yanında cahil bir budaladan başka bir şey değilim.

Aleksey:

Üzüldüğün şeye bak, dedi. Eğer istersen ben sana okuma yazma öğretirim.

Liza:

Sahi mi? dedi. Acaba bir denesek nasıl olur?

Emredersin sevgilim; istersen şimdi başlayabiliriz.

Oturdular. Aleksey cebinden kalemiyle bloknotunu çıkardı. Akulina şaşılacak bir çabuklukla alfabeyi söktü. Aleksey kızın anlayışına şaşa kaldı. Kız ertesi gün yazı yazmayı denemek istedi.

Önceleri kalem kendisine boyun eğmedi. Ama birkaç dakika sonra, harfleri de oldukça düzgün yazmaya başladı. Aleksey:

Bu adeta bir mucize! dedi. Bizim okumamız Lancaster sisteminden(*) daha hızlı gidiyor!

Gerçekten de Akulina, üçüncü dersten sonra, Aleksey'i şaşırtan sorularla okumayı keserek,

"Boyar'ın Kızı Natalya" kitabını hecelemeye başladı ve yine bu hikâyeden alınmış vecizelerle koca bir tabaka kâğıt karaladı.

(*) Lancaster sistemi: güçlü öğrencilerin zayıf öğrencilere yardım etmesi temeli üzerine kurulan bir öğretim sistemi. (**) "Boyar'ın kızı Natalya" : N.M. Karamzin'in duygusal bir hikâyesidir.90

BİYELKİN ' İN HİKAYELERİ

Aradan bir hafta geçtikten sonra aralarında mektuplaşma başladı. İhtiyar bir meşe ağacının kovuğu postane görevini görüyordu. Nastya gizlice, posta dağıtıcılığını yapıyordu. Aleksey, iri harflerle yazılmış mektuplarını buraya getiriyor ve sevgilisinin âdi bir mavi kâğıda yazılmış

kargacık burgacık mektuplarını burada buluyordu. Görünüşe göre Akulina daha düzgün konuşmaya alışıyor, kafası da fark edilecek kadar gelişiyor ve bilgi ile zenginleşiyordu.

Bu arada İvan Petroviç Berestov ile Grigori İvanoviç Muromskiy arasında henüz daha geçenlerde başlayan tanışıklık gittikçe kuvvetleniyor ve içten bir dostluk halini alıyordu. Bu, şu nedenden ileri geliyordu: Muromskiy, İvan Petroviç ölünce, bütün çiftliğinin Aleksey İvanoviç'in eline geçeceğini, bu takdirde Aleksey İvanoviç'in o bölgenin en zengin derebeylerinden biri olacağını, Liza ile evlenmemesi için ortada hiç bir neden bulunmadığını sık sık aklından geçiriyordu. İhtiyar Berestov'a gelince o da komşusunun bazı zirzopluklarını (yada onun deyimiyle İngiliz budalalığını) kabul etmekle beraber onun bir çok üstünlüklerini de yadsımıyordu. Örneğin Muromskiy eşine az rastlanır işini bilir adamlardanı. Sonra, soylu ve nüfuzlu bir zat olan kont Ponskiy'nin yakın akrabasıydı. Kontun Aleksey'e çok yararları dokunabilirdi. Muromskiy ise (İvan Petroviç böyle düşünüyordu) kızına böyle elverişli bir evlenme sağlamak fırsatına, herhalde, çok sevinecekti.

İhtiyarlar, bütün bunları kendi yönlerinden o kadar düşünmüşlerdi ki, nihayet düşüncelerini birbirlerine de açtılar. Kucaklaştılar...İşi sırasıyla yoluna koymaya birbirine söz verdiler ve her biri ayrı ayrı bu iş üzerine çalışmaya başladı. Muromskiy'nin önünde: Betsi'sini, şu ünlü öğle yemeğinden beri görmediği Aleksey ile daha yakın bir tanışıklık yapmak için kandırmak gibi bir zorluk duruyordu. Görünüşe göre gençler birbirlerinden pek de hoşlanmıyorlardı. Hiç olmazsa Aleksey bir daha Priluçino'ya ayak basmamış, Liza da, İvan Petroviç ziyaretleriyle kendine her şeref verdikçe odasına kapanmıştı. Ama Grigori İvanoviç'e göre PUŞKİN

91

Aleksey kendilerine her gün gelecek olursa, Liza mutlaka ona âşık olacaktı...Bu doğal bir şeydi...Zamanın her şeyi çözeceği besbel idir.

İvan Petroviç tasarısının başarısından daha az kuşku duyuyordu. Hemen o akşam oğlunu odasına çağırttı. Çubuğunu tel endirip bir süre sustuktan sonra: Ne o Aliyoşa, dedi, çoktandır askerlikten hiç sözettiğin yok! Yoksa süvari üniformasını eskisi kadar çekici bulmuyor musun?

Aleksey saygılı bir eda ile:

Hayır babacığım, diye yanıt verdi, ama benim süvariliğe girmemi istemediğinizi görüyorum.

Benim görevim size boyun eğmektir.

İvan Petroviç:

Çok iyi, dedi. Görüyorum ki söz dinler bir evlatsın! Bu benim için avutucu bir şey. Ben de şerli zorlamak istemem...Hemen şu anda sivil bir mesleğe girmen için de seni zorlamak istemem.

Yalnız seni şimdi evlendirmek niyetindeyim.

Şaşırın Aleksey:

Kiminle babacığım? diye sordu. İvan Petroviç:

Lizavetta Grigoryevna Muromskaya ile, yanıtını verdi. Hiç olmazsa gelin demeye lâayık bir kız ; öyle değil mi?

Babacığım, ben evlenmeyi henüz hiç düşünmüyorum.

Sen düşünmeyebilirsin ama, senin yerine ben düşünüp taşındım.

Siz bilirsiniz babacığım ama, Liza Muromskaya benim hiç hoşuma gitmiyor.

Sonradan hoşuna gider. Nikâhta keramet vardır.

Ama ben onu mutlu etmek yeteneğini kendimde göremiyorum.

Onun mutluluğu sana dert olmaz! Hem sen anana babana böyle mi boyun eğersin? Güzel.92

BİYELKİN'İN HİKAYELERİ

Siz ne dersiniz deyiniz, ama ben onunla evlenmek istemiyorum ve evlenmeyeceğim de...

Ya evlenirsin ya da ben seni reddederim; emlakime gelince, Al ahın büyüklüğüne yemin ederim ki, onu da satar savar, sana santim bırakmam. Düşünmen için sana üç gün süre veriyorum.

Şimdilik ise hiç gözüme görünme!

Aleksey, babasının aklına koyduğu bir şeyi, Taras Skotinin'in deyimince çivinin bile sökemeceğini biliyordu. Ama Aleksey de babasına benziyordu. Onu da düşüncelerinden caydırmak aynı derecede güç işti.

Delikanlı odasına çekildi ve ana baba egemenliğinin sınırlarını, Lizavetta Grigoryevna'yı, kendisini bir dilenci haline getireceği hakkındaki babasının tumturaklı yeminini; nihayet Akulina'yı

düşünmeye başladı. Onu çılgınca sevdiğini ilk kez açıkça görüyordu. Bir köylü kızı ile evlenerek kendi emeği ile yaşamak gibi romantik bir düşünce aklına geldi. Bu atak kararı üzerinde düşündükçe, bunu en akla yakın bir düşünce olarak buldu. Yağmurlu havalar yüzünden koruluktaki buluşmalarının

da bir süreden beri arası uzamıştı. Çok dokunaklı bir yazı ile ve en ateşli sözlerle Akulina'ya bir mektup yazarak, kendilerini tehdideden tehlikeyi ona haber verdi ve aynı mektupta kıza evlenme önerisi yaptı. Mektubu, hemen postaya, meşe ağacına götürdü ve rahat bir uykuya yattı.

Ertesi gün, kararında durur bir halde, kendisiyle açıkça konuşmak üzere, sabah erkenden Muromskiy'e gitti. Umudu Muromskiy'nin yüce gönül ülüğüne sığınmak yoluyla onu da kendi tarafına çekmekti.

Priluçino şatosunun merdivenleri önünde atını durdurarak:

Grigori İvanoviç evde mi? diye sordu. Uşak:

(*) Taraş Skotinin : Fonvizinin " Anasının Kuzusu" komedisi kişilerinden kaba, cahil bir derebeyi.

1

PUŞKİN

93

Hayır efendimiz, evde değil, dedi. Sabahtan atına binip gitti.

Aleksey:

Ne tatsız durum! diye düşündü. Ya Lizavetta Grigoryevna evde mi acaba?

Evet efendimiz, evdeler.

Aleksey atından atladi ve dizginleri uşağın eline vererek, önceden haber vermeye gerek görmeden içeri girdi. Salona doğru ilerlerken de:

Şimdi dananın kuyruğu kopacak, doğrudan doğruya kızla konuşurum diye düşünerek içeri girdi ve dona kaldı...

Liza...Hayır Akulina, sevimli, esmer Akulina, sarafan yerine beyaz bir sabahlık giymiş olduğu halde, pencerenin önüne oturmuş kendi mektubunu okuyordu; öylesine dalmıştı ki Aleksey'in girişini duymamıştı bile. Delikanlı sevinçle bağırmaktan kendini alamadı. Liza irkildi, başını

kaldırdı, bağırdı ve kaçmak istedi. Aleksey onu tutmak için atıldı: Akulina, Akulina!

Liza onun elinden kurtulmaya çalışarak, Fransızca:

Mais laissezmoi donc, Monsieur: mais etes vous fou diye tekrarlıyor ve başını çeviriyordu.

Aleksey genç kızın el erini öperek:

Akulina, sevgilim Akulina! sözlerini durmadan söylüyordu.

Bu sahnenin tanığı olan Mis Jackson ne anlam vereceğini bilemiyordu.

Tam bu sırada kapı açıldı, içeri Grigori İvanoviç girdi:

Ooo maşal ah, dedi, anlaşılın siz işi çoktan pişirmişsi
niz!

Okurlarımın beni, hikâyenin sonunu anlatmak gibi gereksiz bir görevden kurtaracaklarını umarım.

(* Aslında Fransızca yazılmıştır. Rica ederim beni bırakınız, yoksa deli mi oldunuz? anlamına gelir.MAÇA KIZIFena havalarda onlar

sık sık toplanırlardı.

Al ah taksiratlarımı affetsin!

El iden yüze kadar

Oynarlardı,

Kazanırlardı,

Tebeşirle yazarlardı.

Ve böylece onlar,

Fena havalarda

Ciddi işlerle uğraşırlardı.

Bir gün hassa süvari subaylarından Nârumov'un evinde kumar oynanıyordu. Uzun kış gecesi farkına varılmadan geçmişti. Sabahın beşine doğru akşam yemeğine oturdular. Oyunda kazananlar büyük bir iştahla yiyorlardı; diğerleri, boş tabakları önünde dalgın oturuyorlardı. Ama şampanya gelince konuşma canlandı, herkes söze karıştı.

Ev sahibi:

Surin, sen ne yaptın? diye sordu.MAÇA KIZI

Her zamanki gibi kaybettim. Talihim olmadığını açıkça söylemeliyim: Mirandol'ce oynuyorum, hiç bir zaman heyecana kapılmıyorum, beni hiçbir şeyle şaşırtmak kabil değil, ama, yine de kaybediyorum.

Bir defacık olsun oyun tarzını değiştirmedin mi? Bir kez olsun kırmızının üzerine koymadın mı?

Sebatına şaşıyorum.

Konuklardan biri, genç bir askeri mühendisi göstererek:

Ya Hermann'a ne dersiniz? dedi. Ömründe eline kâğıt almamış, hiçbir oyuna katılmamış olduğu halde, sabahın beşine kadar bizimle oturup oyunumuzu seyrediyor.

Hermann:

Oyun beni çok ilgilendiriyor, dedi. Ama fazlasını alacağım umuduyla gerekli olanını gözden çıkaracak bir durumda değilim.

Tomskiy:

Hermann bir Alman'dır, dedi; hesabını bilir, hepsi bu kadar! Ama benim anlayamadığım biri varsa, o da büyük annem Kontes Anna Fedotovna'dır.

Konuklar:

Ne? Nasıl? diye bağıştılar. Tomskiy sözüne devam etti:

(*) Mirandol: Bu deyim Rusça metinlerde aynen böyle yazılmıştır. Yaptığımız bütün araştırmalara karşın "Maça Kızı" nın çeşitli Rusça baskılarından hiç birinde bununla ilgili hiçbir açıklamaya rastlamadık. Yapıtın Fransızca çevirilerinde ise bu deyim aynen muhafaza edilmiş ve italik olarak yazılmıştır. İki Almanca çevirisinde ise "Mirandol oynuyorum" deyimini "Bir filozof gibi oynuyorum"

anlamından alınmıştır. Herhalde Puşkin bu deyimini 1463 1495 yıl arında yasayan Giovanni Pico Del a Mirandola isimdeki İtalyan filozofuna bağlayarak kul anılmıştır. Çünkü bu İtalyan filozofu, teoloji ve filozofideki cesaret ve pervasızlığı ile ünlüdür. Bu duruma göre "Mirandol oynuyorum"

sözleri'cesur oynuyorum "anlamına da alınabilir (H. A. Ediz).

PUŞKİN

99

Büyük annemin nasıl olup da kumar oynamadığına bir türlü aklım ermiyor.

Narumov:

Seksen yaşında bir kadının oyun oynamamasında şaşılacak ne var sanki? dedi.

Demek siz onunla ilgili hiçbir şey bilmiyorsunuz?

Hayır; doğrusu hiçbir şey bilmiyoruz!

Oo, öyle ise dinleyin: şunu bilmelisiniz ki, büyük annem, bundan altmış yıl önce Paris'e gitmiş, orada ün salmış... Halk Venüs moscovite'i görmek için peşine dolaşmış. Richelieu de ona kur yaparmış. Büyük annemin dediğine göre, adamcağız yüz bulamadığı için, az kalsın kendini öldürüyormuş.

O devirde kadınlar firavun (*) denilen bir oyun oynarlarmış. Bir defasında büyük annem, sarayda,

Orleans Düküyle oynarken, söz üzerine çok büyük bir para kaybetmiş. Eve gelip yüzündeki takma benleriyle etekliğinin altındaki kafesleri çıkarırken, kumardaki kaybım da dedeme anlatmış ve paraları ödemesini emretmiş.

Anımsadığıma göre rahmetli dedem, büyük annemin kâhyasının soyundanmış. Büyük annemden ateşten korkar gibi korkarmış. Ama yine de, bu müthiş kaybı işitince pek öfkelenmiş. Hesapları

getirerek altı ay içinde yarım milyona yakın bir para harcadıklarını göstermiş...Burada, Paris civarında, ne Moskova yakınlarındaki, ne de Saratov'daki köylerinin bulunmadığını söyleyerek, parayı ödemem deyip kesmiş. Büyük annem kendisine bir tokat atmış ve dedemin gözden düştüğünü anlatmak için de o gece ayrı yatmış.

(*) Aslında Fransızcadır. "Moskova Venüs'ü" anlamına gelir.

(**) Firavun: Öğrendiğimize göre firavun oyunu "kılıç" denilen ve kâğıtla oynanan bir çeşit kumar oyununa benzerdir. Bu oyun, karşılıklı iki kişi arasında oynanır. Oyunculardan biri bel i bir para karşılığı örneğin beş, on, el i liraya, bir kâğıt ister. Kâğıtlar açılmaya başlanır. İstenen kâğıt kimin önüne çıkarsa parayı o kazanır. (H. A.Ediz).100

MAÇA KIZI

Ertesi gün, kocasına verdiği bu aile cezasının etkili olduğunu umarak, onu yanına çağrılmalarını emretmiş: Ama kocasının ayak dirediğini görmüş. Hayatında ilk kez olarak, dedemin itirazlarını dinlemek, ona açıklamalarda bulunmak durumuna düşmüş. Borçtan borca fark olduğunu, bir prensle bir arabacının bir olmadığını hoşgörür bir eda ile ispata kanıtlamaya çalışarak onu utandıracağını sanmış...Ama ne gezer! Dedem isyan etmiş. Nuh demiş, peygamber dememiş...Büyük annem ne yapacağını şaşırılmış.

O zamanlar büyük annemin çok dikkate değer bir adamla sıkı fıkı ahbaplığı varmış. Hakkında birçok olmayacak şeyler anlatılan Kont SaintGermain'i siz de duymuş olacaksınız! Bu adamın kendisine Serseri Yahudi süsü verdiğini, hayat suyu, tılsımlı taş v.b....gibi şeylerin bulucusu olarak geçindiğini bilirsiniz! Bu adamla şarlatan diye alay ederlermiş. Kazanova "Anılar" ında, bu Kont St. Germain'in bir casus olduğunu söyler...Bununla beraber esrarlı haline karşın Kont St.

Germain'in çok saygıdeğer bir görünüşü varmış.. Sosyetede nezaketiyle tanınmış. Büyük annem hâlâ onu delice sever, ondan saygısızca söz edilince de kızar. Büyük annem St.

Germain'in çok parası olduğunu biliyormuş. Ona başvurmaya karar vermiş. Kendisine bir tezkere yazarak hemen gelmesini rica etmiş.

Tuhaf ihtiyar hemen gelmiş ve büyük annemi büyük bir keder içinde bulmuş. Büyük annem ona kocasının barbarlığını en feci bir biçimde anlattıktan sonra nihayet, bütün umudunu Kontun dostluğuna ve nezaketine bağladığını söylemiş.

St. Germain bir süre düşünmüş. Sonra da: "Ben bu parayı size verebilirim, demiş. Ama bana bunu

geri vermedikçe rahat etmeyeceğinizi biliyorum. Halbuki ben sizi yeni birtakım zahmetlere sokmak istemem. Bir başka çare var: kaybettiğiniz parayı tekrar kazanabilirsiniz".

Büyük annem: "Fakat aziz kontum, demiş, size hiç paramız olmadığını söylüyorum!"

PUŞKİN

101

L

St. Germain: "Bunun için paraya ihtiyaç yok, lütfen beni dinleyiniz" diye itiraz etmiş ve büyük anneme, uğrunda hepimizin çok şey vereceğimiz bir sır söylemiş...

Genç kumarbazlar dikkat kesilmişlerdi. Tomskiy piposunu yaktı. Biraz uzatarak sözüne devam etti:

Büyük annem, hemen o akşam Versail es'a Au jeu de la Reine'e(*) gitmiş. Orleans dükü banko tutuyormuş.

Büyük annem, borcunu getiremediği için hafif tertip özür dilemiş; kendini bağışlatmak için de küçük bir yalan kıvırmış ve bankoya karşı oynamaya başlamış. Üç kâğıt seçerek, birbiri ardınca bunları çıkarmış: her seferinde koyduğu parayı kazanmış. Böylece büyük annem evvelce kaybettiği parayı tamamen çıkarmış...

Konuklardan biri:

Rastlantı! dedi. Hermann:

Masal! diye ekledi. Bir üçüncüsü:

Belki de kâğıtlar işaretliydi, düşüncesini ileri sürdü. Tomskiy ciddi ciddi: Sanmam! dedi. Narumov:

Birbiri ardınca üç kâğıt çıkaran bir büyük annen olsun da sen hâlâ onun bu sırrını öğrenmemiş olasın, bu nasıl olur? dedi.

Tomskiy:

Evet, işin kötülüğü burada ya, dedi. Babam da içinde büyük annemin dört oğlu vardı. Bunların dördü de kaşarlanmış kumarcılardı. Büyük annem bunlardan hiçbirine sırrını öğretmedi; halbuki bunu öğrenmek, onlar için olduğu kadar benim için de fena bir şey olmayacaktı. Fakat amcam (*) Aslında Fransızcadır: "Kraliçenin kumar oyununa" anlamına gelir. (H. A Ediz).102

MAÇA KIZI

kont İvan İliç, doğru olduğunu namusu üzerine yemin ederek bakınız bana ne anlattı: Hani şu milyonlarca parayı yedikten sonra sefalet içinde ölen merhum Çaplitskiy yok mu, işte bu adam

gençliğinde bir gün galiba Zoriç'le oynarken üç yüz bin rubleye yakın bir para kaybeder. Büyük bir umutsuzluğa düşer. Gençlerin yaramazca hareketlerine karşı daima sert davranan büyük annem, nasılsa Çaplitskiy'e acımış. Birbiri peşinden oynamak şartı ile ona üç kâğıt öğretmiş, bundan sonra da bir daha oynamayacağına dair ondan söz almış...Çaplitskiy, kumarda kaybettiği adamı

bulmuş.. Tekrar oynamaya başlamışlar...Çaplitskiy birinci kâğıda 50 bin ruble koymuş ve kazanmış; parayı iki, sonra da üç misline yükseltmiş, böylece zararını çıkardıktan başka, oyundan kârlı olarak kalkmış...

Artık uyku zamanı gelmişti: saat altıya çeyrek vardı.

Gerçekten de şafak söküyordu. Gençler kadehlerini bitirerek dağıldılar.

II

// parait, que monsieur est decidement pour les suivantes.

Que voulezvous, madame? El es sont plus fraîches^

Bir salon konuşması.

ihtiyar kontes, tuvalet odasında, aynanın karşısında oturuyordu. Üç oda hizmetçisi etrafını almıştı.

Bunlardan biri al ık şişesini, ötekisi firkete kutusunu, bir üçüncüsü de, ateş renginde kurdelelerle süslü yüksek bir hotozu tutuyordu. Güzel iği çoktan solmuş olan kontes hiç de güzel ik iddiasında bulunmamakla beraber, bütün gençlik alışkanlıklarını korumuştur. 1770 yıl arı modasını adım adım izler, bundan altmış yıl önce nasıl giyiniyorduydu, yine öyle, uzun uzun, özene bezene giyinirdi.

Pencerenin önünde, kontesin evlâtlığı, genç bir kız gergef işliyordu.

İçeri giren genç bir subay:

Günaydın grand'maman! Bonjour mademoisel e Lise!(**), dedi. Grand'maman, sizden bir ricam var.

Neymiş bakalım Paul?

(*) Aslında Fransızca yazılmıştır

Görülüyor ki, mösyö, kesin olarak oda hizmetçileri tercih ediyorlar. . Ne yapalım madam, onlar daha körpe (H. Â Ediz).

(**) Aslında Fransızca yazılmıştır. "Günaydın büyük anne, günaydın Matmazel Liza" demektir (H.

A. Ediz).104

MAÇA KIZI

Dostlarımdan birini tanıtmama ve cuma günkü baloya getirmeme izninizi rica edeceğim Doğrudan baloya getir, orada tanıtırsın. Sen dün ***e gittin mi?

Elbette, Çok eğlendik. Saat beşe kadar dans ettik...Yeletskaya ne kadar güzeldi! '

A sevgili oğlum, sanki onun neresi güzel? Onun büyük annesi prenses Darya Petrovna böyle mi idi! Aklıma gelmişken sorayım: Herhalde şimdi prenses Darya Petrovna iyice ihtiyarlamış olmalı.

Tomskiy şaşırılmış bir halde cevap verdi: ihtiyarlamış da ne demek?. Öleli yedi yıl oluyor. Kız başını kaldırdı: Delikanlıya işaret etti. Tomskiy yaşlılarının ölümünü ihtiyar kontesten gizlediklerini hatırladı ve dudaklarını ısırıldı. Ama kontes, kendisi için yeni olan bu haberi büyük kayıtsızlıkla dinledi.

Demek ölmüş! dedi. Halbuki benim haberim yok. Frâulein unvanı ikimize aynı zamanda verilmişti.

Takdim olduğumuz zaman İmparatoriçe...diyerek, bu hikâyeyi belki yüzüncü kez torununa anlattı. Sonra da:

Haydi bakalım Paul, dedi, şimdi de kalkmama yardım et! Liza'cığım, enfiye kutum nerede?

Kontes, tuvaletini tamamlamak üzere üç hizmetçisiyle paravanın arkasına geçti. Tomskiy, genç kızla beraber kaldı. Lizavetta İvanovna, yavaşça:

Kontese kimi tanıtmak istiyorsun? diye sordu.

Narumov'u. Onu tanıyor musun?

Hayır! Sivil mi, asker mi?

Asker.

Asker mühendis mi?

Hayır! Süvari. Onun askeri mühendis olduğunu nereden çıkardın?

Genç kız güldü ve hiç cevap vermedi.

PUŞKİN

105

Kontes paravanın arkasından:

Paul! diye seslendi. Bana yeni bir roman gönder. Yalnız rica ederim şimdikilerinden olmasın.

Ne demek istiyorsunuz grand'maman?

Yani, öyle bir roman istiyorum ki, kişisi ne anasını, ne de babasını boğazlamamış olsun. Suda boğulmuş insanlar olmasın! Ben suda boğulmuş insanlardan pek korkarım.

Şimdi böyle romanlar yok ki. Rus romanlarından istemez misiniz?

Rus romanları var mıymış? Gönder yavrum, lütfen gönder!

Affınızı rica ederim gran'maman, acele işim var. İzninizle, Lizavetta İvanovna. Narumov'un askeri mühendis olduğunu nerden çıkardın?

Tomskiy tuvalet salonundan çıktı.

Lizavetta İvanovna yalnız kalmıştı. Elindeki işi bıraktı, pencereden bakmaya başladı. Çok geçmeden, sokağın öte tarafında, köşe başındaki evin arkasından genç bir subay görüldü. Genç

kızın yüzünü bir kırmızılık kapladı ve başını kanaviçe üzerine eğdi Bu sırada kontes, giyinmiş bir halde içeri girdi:

Liza'cığım, dedi, arabayı koşmalarını emret de gezmeye gidelim; Liza gergefin başından kalktı; elindeki işi toplamaya başladı.

Kontes:

Nen var yavrum? Sağır mısın, nesin? diye bağırdı. Çabuk arabayı koşmalarını söyle.

Genç kız, yavaşça:

Şimdi diyerek kapıya koştu.

Bir uşak girdi ve prens Pavel Aleksandroviç'in gönderdiği kitapları kontese verdi. Kontes:106

MAÇA KIZI

PUŞKIN

107

Pekâlâ, dedi. Kendisine teşekkür et. Liza, Liza. Nereye koşuyorsun?

Giyinmeye.

Vakit var, kızım. Buraya otur. Birinci cildi aç ve yüksek sesle okumaya başla...

Genç kız kitabı aldı; birkaç satır okudu. Kontes:

Daha yüksek, dedi. Sana ne oldu kuzum? Sesin mi kısıldı, nedir? Dur; şu iskemleyi bana yaklaştır; biraz daha... ha şöyle.

Lizavetta İvanovna iki sayfa daha okudu. Kontes esnedi:

At şu kitabı, dedi. Bu ne saçma şey! Bunu prens Pavel'e geri gönder ve teşekkür etmelerini tembih et... Ya araba ne oldu?

Lizavetta İvanovna sokağa bir göz atarak:

Araba hazır, dedi.

Kontes:

Peki, sen neye hâlâ giyinmemiş bir haldesin? Her zaman seni beklemek gerekiyor, yavrum, bu çekilir şey değil doğrusu.

Liza odasına koştu. Daha iki dakika geçmemişti ki, kontes olanca gücüyle çingırağı çalmaya başladı. Üç hizmetçi bir kapıdan, bir uşak da öteki kapıdan içeri koştular.

Kontes:

Ne oluyor kuzum? dedi. Size bir türlü ses duyurmak kabil olmuyor. Lizavetta İvanovna'ya haber verin, bekliyorum.

Lizavetta İvanovna, şapkasını ve mantosunu giymiş bir halde içeri girdi.

Kontes:

Hele şükür, dedi. Bu ne süs! Buna ne gerek vardı? Kendini kime beğendirmek istiyorsun? Peki ama hava nasıl? Rüzgârlı gibi görünüyor.

Uşak:

Hayır kontes hazretleri, dedi. Hava çok sakin. Siz her zaman düşünmeden söylersiniz! Aç

bakayım şu pencereyi. Tamam, dediğim gibi, rüzgâr! Hem de çok soğuk bir rüzgâr! Arabadan vazgeçiyorum, Liza'cığım, gitmiyoruz: süslenmene hiç lüzum yokmuş! Lizavetta İvanovna: İşte benim hayatım! diye düşündü. Gerçekten de Lizavetta İvanovna, çok mutsuz bir varlıktı. Dante der ki: "El kapısının ekmeği acı, el merdivenlerinden çıkmak yorucudur." Başkasına muhtaç

olmanın acılığını, aristokrat bir kocakarının yanındaki zaval ı bir evlatlıktan daha iyi kim anlayabilir?

Hiç kuşku yok ki kontes*** kötü yürekli bir insan değildi. Ama, kibar âleminin şımarttığı bir kadın olmak dolayısıyla birtakım kaprisleri vardı. Cimriydi. Devrini yaşamış, fakat yeni zamana uyamamış her ihtiyar gibi kendini soğuk bir benciliğe kaptırmıştı. Balolara taşınır, yüzü boyalı ve eski modaya göre giyinmiş olarak, salonların kaçınılmaz ve çirkin bir süsü halinde, bir köşeye kurulup oturuyordu. Gelen konuklar, adeta kararlaştırılmış bir törene uyarçasına, önünde yerlere kadar eğilirler, bundan sonra da onunla kimse ilgilenmezdi. Şahsen kimseyi tanımayarak ve teşrifat kural arına sıkı sıkıya bağlı kalarak, bütün şehir halkını konağına kabul ederdi. Sayısı pek çok olan maiyet halkı, kontesin

harem ve selamlık dairelerinde saçlarını ağartarak ve semirerek, bir ayağı çukurda olan ihtiyar kadını durmadan soyarlardı. Lizavetta İvanovna bu evin bir çilekeşiydi. Çay dağıtıyor, şekeri israf ediyor diye azar işitirdi. Yüksek sesle roman okur, yazarın bütün yanlışlarından o sorumlu tutulurdu. Gezintilerinde kontese eşlik eder, havanın ve kaldırımın bozukluğundan yine o sorumlu tutulurdu. Ona, hiçbir zaman tam olarak alamadığı bir maaş

bağlanmıştı. Halbuki herkes gibi yani pek az kimseler gibi giyinmesini ister108

MAÇA KIZI

di. Kibar alemindeki hali yürekler acısı idi. Herkes onu tanır, ama kimse farketmezdi. Balolarda, ancak visâvis(*) eksikliğinde onu dansa kaldırırlardı. Kadınlar her seferinde, yalnız tuvaletlerini düzeltmek için tuvalet odasına gitmek ihtiyacını duydukları zaman onun koluna girerlerdi.

Liza, onurlu bir kızdı. Durumunu çok iyi anlıyordu, boyuna çevresine bakınarak kendisini kurtaracak adamı sabırsızlıkla bekliyordu. Ama hoppaca davranışlarında bile hesaplılığı elden bırakmayan gençler ona pek aldırış etmezlerdi.

Halbuki Lizavetta İvanovna, bu gençlerin, çevrelerinde dolaştıkları soğuk ve küstah kızlardan yüzlerce kez sevimliydi. O kaç kez, sıkıcı ve muhteşem salondan sessizce çıkarak, ağlamak için kâğıt kaplı paravanların, komidinin, aynanın, boyalı bir karyolanın durduğu ve bakır bir şamdanda, içyağından yapılmış bir mumun sönük bir ışıkla yandığı kendi yoksul odasına gelmişti.

Bu hikâyenin başında anlattığımız Narumov'un evindeki geceden iki gün sonra, ve şimdi anlatmakta olduğumuz sahneden bir hafta önce bir gündü. Lizavetta İvanovna, pencerenin önüne oturmuş, gergef işliyordu; rastlantı eseri sokağa bakınca, genç bir askeri mühendisin, gözlerini kendi penceresine dikmiş, hareketsiz durduğunu gördü. Kız başını eğdi ve tekrar işiyle uğraşmaya başladı. Beş dakika sonra tekrar baktı, genç subay aynı yerde duruyordu. Sokaktan gelip geçen subaylarla cilveleşmek âdeti olmadığı için, sokağa bakmaktan vazgeçti ve başını

kaldırmaksızın iki saat kadar gergef işledi. Yemeğe çağırdılar. Ayağa kalktı ve gergefini toplamaya başladı. Gözü sokağa kayınca, subayı yine gördü. Bu ona oldukça tuhaf geldi. Yemekten sonra, bir çeşit üzüntülü duygu ile pencereye yaklaştı. Subay artık orada yoktu. Genç kız onu unuttu.

PUŞKİN

109

(*) Aslında Fransızca yazılmıştır. Dansta, yemekte ve vb.de karşılıklı çiftlerden birine verilen isimdir.(H.A.Ediz).

İki gün sonra, arabaya binmek üzere kontesle beraber evden çıkarken, onu yine gördü. Genç

subay, yüzünü kürk yakasının içine gizlemiş, dış kapının hemen yanbaşında duruyordu. Siyah gözleri, şapkanın altından pırıldıyordu. Lizavetta İvanovna, nedenini kendisinin de bilmediği bir korku duydu; anlaşılmasız bir ürperti ile arabaya oturdu.

Eve dönünce pencereye koştu. Subay, gözlerini ona dikmiş, yine eski yerinde duruyordu. Genç kız meraktan kıvranarak, kendisi için yepyeni bir duygunun etkisiyle heyecanlanarak pencereden ayrıldı.

O zamandan beri, gün geçmezdi ki delikanlı, bel i saatlerde evin pencerelerinin altına gelmesin.

Kızla delikanlı arasında, sessiz bir ilişki kuruldu. Genç kız, elinde işi, yerinde otururken, onun yaklaştığını hissederek, başını kaldırır, her geçen gün ona biraz daha uzun bakardı. Delikanlı bu bakışlardan minnettarmış gibi görünürdü, gözleri her karşılaştıkça, delikanlının solgun yanaklarının birden pembeleştiğini, genç kız, gençliğe özgü keskin bakışıyla, farkedirdi. Bir hafta sonra kız ona gülümsedi.

Tomskiy, bir arkadaşını tanıtmak için kontesten izin rica ettiği gün, zaval ı kızın yüreği, şiddetle çarpmaya başlamıştı. Fakat Narumov'un mühendis olmayıp süvari olduğunu öğrendiği zaman, patavatsızca sorusuyla havai Tomskiy'e sırrını bel i ettiğine üzüldü.

Hermann, kendisine küçük bir miras bırakan Ruslaşmış bir Alman'ın oğlu idi. Kimseye muhtaç olmadan yaşamaya ahdetmiş olan Hermann, en küçük bir israfa bile yer vermiyor, servetinin faizine el sürmeksizin yalnız maaşıyla geçiniyordu. Zaten Hermann, içine kapalı, ağırbaşlı bir adamdı. Arkadaşları, onun bu aşırı tutumluluğuyla alay etmek fırsatını pek seyrek buluyorlardı.

Hermann'ın, güçlü tutkuları ve ateşli bir düşgücü vardı. Ama iradesinin gücü onu, gençliğin bilinen hatalarında kurtarmıştı. Örneğin, yaradılıştaki bir kumarcı olduğu halde, ömründe eline kâğıt almamıştı. Çünkü, (kendi deyimiyle) durumunun, fazlasını alı10

MAÇA KIZI

PUSKİN

111

mak umuduyla gerekli olanını gözden çıkarmasına izin vermediği, kanısında idi. Böyle iken, gecelerce kumar masalarının başından kalkmaz, ateşli bir heyecan içinde oyunun türlü evrelerini izlerdi.

Üç kâğıt hikâyesi onun imgelemi üzerinde güçlü bir etki yapmış ve bütün gece aklından hiç

çıkınamıştı. Ertesi akşam, Petersburg sokaklarında serseri serseri dolaşırken: "Ne olur, diye düşünüyordu, ihtiyar kontes sırrını bana açsa, ya da o üç sağlam kâğıdın hangileri olduğunu söylese, ne olur? Hem talihimi niçin denemeyeyim? İhtiyar kontese tanıtılmak, onun sempatisini kazanmak, hatta hatta âşığı olmak! Bunların hepsi mümkün...Ama bütün bunlar için vakit ister.

Halbuki kontes seksen yedi yaşında. Bir hafta, hatta iki gün sonra pekâlâ ölebilir...Ya şu hikâyeye ne demeli? Buna inanılabilir mi? Hayır. Tutumluluk, ölçülülük, çalışkanlık: İşte benim üç sağlam kâğıdım. İşte benim sermayemi üç, hatta beş misline çıkaracak, bana bağımsızlık ve gönül rahatlığı

sağlayacak şey."

Hermann'ın kafası bu düşüncelerle doluyken, kendisinin Petersburg'un ana caddelerinden birinde, mimari biçimde çok eski bir evin önünde buldu. Cadde arabalarla kaplıydı, arabalar birbiri ardınca, çok ışıklı bir kapıya doğru akıp gidiyorlardı. Bu arabalardan zaman zaman, kâh genç ve güzel bir kadının düzgün bacakları, kâh mahmuzlu bir çizme, kâh çizgili bir çorapla diplomat iskarpinleri, bir an için görünüp kayboluyordu. Kürkler ve mantolar heybetli kapıcının önünde acele acele geçiyordu. Hermann durdu ve köşedeki bekçiden sordu: Bu ev, kimin evi? Kontes ***'in!.

Hermann ürperdi. O olağanüstü hikâyeye yeniden kafasında canlandı. Kontesi ve onun olağanüstü hünerini düşünerek evin çevresinde dolaşmaya başladı. Geç vakit kendi sakin köşesine döndü.

Uzun bir süre uyuyamadı. Uykuya daldıktan sonra ise, rüyasında, oyun kâğıtları, yeşil bir ma sa, deste deste banknotlar, küme küme altınlar gördü. Birbiri peşinden kâğıt sürüyor, güvenle rölans yapıyor, durmadan kazanıyor, altınları önüne yığıyor, banknotları ceplerine dolduruyordu.

Geç vakit uyandığı zaman bu hayali servetini kaybettiği için derin derin içini çekti. Tekrar şehirde dolaşmaya çıktı ve kendini yeniden kontesin evinin önünde buldu. Sanki gizli bir el, kendisini oraya çekiyordu.

Durdu; pencerelere bakmaya başladı. Pencerelerden birinde, her halde bir kitap ya da bir iş üzerine eğilmiş, siyah saçlı bir baş gördü. Baş doğruldu. Hermann körpe bir yüzle bir çift siyah göz gördü. İşte bu an, onun alınyazısını belirlemiştir.III

Vous m'crivez, mon ange,

des lettres de quatre de quatre pages plus vite, que je ne puis leş lire*') Bir mektuptan

Lizavetta İvanovna şapkasını ve mantosunu henüz çıkartmıştı ki, kontes ona bir adam göndermiş

ve arabanın tekrar hazırlanmasını emretmişti. Arabaya gittiler. İki uşak ihtiyar kontesi kaldırıp tam arabanın kapısından içeri soktukları sırada, Lizavetta İvanovna, tekerleklerin yanı başında mühendisini gördü. Delikanlı kızın elini kavradı. Genç kız korkusunu yenmeye vakit bulamadan, subay ortadan kaybolmuş, kızın elinde bir mektup kalmıştı. Lizavetta mektubu eldivenin içine sakladı. Bütün yol boyunca ne bir şey işitti, ne de bir şey gördü. Kontesin, arabada iken boyuna soru sormak âdeti vardı: şu rastladığımız adam kim? Bu köprünün adı ne? Şu tabelada ne yazıyor? Bu sefer Lizavetta İvanovna düşüncesiz rasgele yanıtlar veriyor, kontesi kızdırıyordu.

Bugün sana ne oldu, kızım?. Sağır mı oldun nedir?. Sen beni ya dinlemiyorsun, ya da anlamıyorsun?. Al aha şükür peltek değilim, henüz aklımı da kaçırmadım.

.(*) Meleğim, bana, okuyabildiğimden de daha çabuk dörder sayfalık mektuplar yazıyorsunuz.

PUŞKİN

Lizavetta İvanovna onu dinlemiyordu. Eve döner dönmez odasına koştı, eldivenin içinden mektubu çıkardı. Mektup açıktı, bir solukta okudu. Bu bir aşk ilanıydı: saygılı ve nazik bir ifade ile yazılmış, sözcüğü sözcüğüne Almanca bir romandan alınmıştı. Ama Lizavetta İvanovna Almanca bilmiyordu, mektup pek hoşuna gitti.

Bununla beraber aldığı bu mektup onu pek üzüyordu. Hayatında ilk kez genç bir erkekle gizli, yakın bir ilişkiye girişiyordu. Subayın pervasızlığı kızı fena halde korkutuyordu, ihtiyatsız davrandığı için kendisini kabahatli görüyor, ne yapacağını bilmiyordu: pencerede oturmaktan vazgeçerek ve ilgisiz davranarak genç subayın bundan sonraki arkasına düşme isteğini mi kırmalıydı? Yoksa mektubunu geri mi göndermeliydi? Ya da kesin ve soğuk bir yanıt mı

vermeliydi? Onun akü danışacağı kimsesi yoktu: ne bir dostu, ne de bir yol göstericisi vardı.

Lizavetta İvanovna yanıt yazmaya karar verdi.

Yazı masasının başına geçti, kalemi kâğıdı eline aldı ve düşünceye daldı. Birkaç kez mektubunu yazmaya başlayıp yırttı: Çünkü kul andığı deyimler kendisine, ya fazla samimi, ya da fazla soğuk görünmüştü. Nihayet kendisinin de beğendiği birkaç satır karalayabildi. Genç kız mektubunda:

"Namuslu niyetler beslediğinize ve düşüncesiz bir davranışla beni küçük düşürmek istemediğinize güvenim var, diyordu. Ama, tanışmamız böyle başlamamalıydı. Mektubunuzu geri gönderiyor ve haketmediğim saygısızca bir davranışla, ileride her hangi bir şikâyete yol açmayacağınızı umuyorum."

Ertesi gün Hermann'ın geçmekte olduğunu gören Lizavetta İvanovna, gergefinin başından kalktı, salona geçerek, küçük pencereyi açtı ve genç subayın çevikliğine güvenerek mektubu sokağa attı. Hermann koşup mektubu yerden kaptı ve bir şekerçi dükkânına girdi. Zarfı yırtınca kendi mektubunu ve Lizavetta İvanovna'nın cevabını buldu. Zaten o da bunu bekliyordu. Çevirmekte olduğu entrikayla pek meşgul bir halde, evine döndü.114

MAÇA KIZI

Bu olaydan üç gün sonra, kadın eşyası satan bir mağazanın genç ve açıkgöz kızlarından biri, Lizavetta İvanovna'ya bir tezkere getirdi. Para istendiğini tahmin eden Lizavetta İvanovna, tezkereyi üzüntüyle açtı ve hemen Hermann'ın yazısını tamdı: Yavrucuğum, yanlısınız var dedi, bu tezkere bana değı.

Pişkin kız, hileci gülümseyişini saklamaksızın: Hayır efendim, dedi, sizin, sizin. Lütfen okuyunuz!

Lizavetta İvanovna tezkereye acele bir göz gezdirdi. Hermann kendisiyle görüşmek istiyordu.

Gerek bu acele istekten, gerek Hermann'ın tuttuğu yoldan ürken Lizavetta İvanovna: Olanığı yok! Bu mektup gerçekten bana değil, dedi ve mektubu parça parça etti.

Mektubu getiren kız:

Mademki mektup size yazılmamış, ne diye yırttınız? dedi. Ben sizin yerinizde olsam onu. yazana geri gönderirdim.

Kızın bu anımsamasından öfkelenen Lizavetta İvanovna:

Rica ederim şekerim, dedi, bundan böyle bana tezkere falan getirmeyin. Sizi gönderene de, böyle şeylerin ayıp olduğunu söyleyin!

Fakat Hermann uslanmadı. Lizavetta İvanovna, her gün şu veya bu araçla ondan mektuplar alıyordu. Artık bunlar Almancadan da çevrilmiş değil erdi. Hermann bunları, tutkusundan esinlenerek yazıyor ve kendine özgü bir dil e konuşuyordu: bu mektuplarda hem onun değişmez istekleri hem de sınırsız bir hayal gücünün perişanlığı göze çarpıyordu. Lizavetta İvanovna artık bunları geri göndermeyi de düşünmüyordu: Bu mektuplar ona sonsuz bir zevk veriyordu. Bunlara yanıt vermeye başladı. Yazdığı tezkereler, gittikçe

PUŞKİN

115

daha uzun, daha ılımlı bir nitelik almaya başladı. Nihayet, şu aşağıdaki mektubu ona pencereden attı:

"Bu akşam *** elçisi bir balo veriyor. Kontes de oraya gidecek. Saat ikiye kadar orada kalırız. Beni yalnız görmeniz için işte size bir fırsat! Kontes gider gitmez adamları da, her halde, şuraya buraya dağılırlar. Antrede yalnız kapıcı kalır. Ama o da, âdeti üzere, kulübesine çekilir. On bir buçukta geliniz. Doğru merdivenlerden çıkınız! Şayet bekleme odasında birine rastlarsanız, kontesin evde olup olmadığını sorunuz! Size "yok" diyeceklerdir. Ö zaman geri dönmekten başka yapacak bir şey de kalmaz! Ama her halde kimseye rastgelmeyeceksinizdir. Kızların hepsi de kendi dairelerinde bir odada otururlar...Bekleme salonundan sola sapınız, kontesin yatak odasına kadar dosdoğru gidiniz! Yatak odasında, paravanın arkasında iki küçük kapı göreceksiniz, sağdaki, kontesin hiçbir zaman girmediği çalışma odasına, soldaki bir koridora açılır. Burada dar ve dönemeçli bir merdiven vardır. Bu merdiven benim odama gider!"

Hermann, belirtilen zamanı bekleyerek bir kaplan gibi titriyordu. Daha akşamın onunda, kontesin evi önünde duruyordu. Hava çok kötüydü: rüzgâr uluyor, sulu bir kar, lapa lapa yağıyordu.

Fenerlerin ışığı donuktu. Sokaklar tenhaydı. Nadiren, geç kalmış bir müşteriyi gözleyen lagar beygirli bir arabacının geçtiği görülüyordu. Hermann, ne rüzgârı, ne de karı duymaksızın, yalnız bir ceketle duruyordu. Nihayet kontesin arabasını getirdiler. Hermann, uşakların, beli bükülmüş, samur bir kürke bürünmüş ihtiyar kadını koltuklayarak nasıl getirdiklerini, bunun arkasından da ince bir manto giymiş, başını taze çiçeklerle süslemiş olan Lizaveta'nın nasıl geçtiğini gördü.

Arabanın kapıları kapandı. Araba, yumuşak karların üzerinde ağır ağır hareket etti. Kapıcı kapıları

kapadı. Pencerele karardı. Hermann, boşalan evin çevresinde dolaşmaya başladı. Bir fenere yaklaşarak saate baktı: Saat on biri yirmi geçiyordu. Fenerin16

MAÇA KIZI

altında kaldı; gözlerini saatin yelkovanına dikerek geri kalan dakikaların geçmesini beklemeye başladı.

Hermann, tam saat on bir buçukta, kontesin konağının taş merdivenlerinden çıktı ve bol ışıkla aydınlatılmış bir antreye girdi. Kapıcı yoktu. Acele acele merdivenlerden çıktı. Bekleme salonunun kapısını açtı ve lambanın altında, eski ve kirli bir koltuğun içinde uyumakta olan bir uşak gördü.

Hafif ve emin adımlarla uşağın yanından geçti. Salon ve konuk odası karanlıktı. Bekleme odasındaki lamba bunları hafif bir ışıkla aydınlatıyordu. Hermann kontesin yatak odasına girdi.

Eski aziz tasvirleriyle dolu camlı dolabın önünde, altın bir meryem ana kandili yanıyordu. Renkleri solmuş kumaş koltuklarla, ağaçlarının yaldızları dökülmüş, kuştüyü yastıklı kanepeler, Çin işi duvar kağıdıyla kaplı duvarların dibinde, hazin bir simetriyle sıralanmışlardı. Duvarda, Paris'te Madam Lebrun tarafından yapılmış iki portre asılıydı. Bunlardan biri, parlak yeşil üniforması

üzerine nişan takılmış, kırk yaşlarında, kırmızı yüzlü şişman bir adamı; ötekisi ise, pudralı saçları

şakaklarından yukarı doğru taranmış ve üzerine bir gül iliştirilmiş, kartal burunlu genç ve güzel bir kadını betimliyordu. Odanın dört bir yanında, çoban kızlarını gösteren porselenden yapılmış

minyatürler, ünlü Leroy işi masa saatleri, kutucuklar, ruletler, yelpazeler ve geçen yüzyılın sonlarında Montgolfier balonu ve Mesmer'in manyetizması ile birlikte icat olunmuş çeşitli kadın oyuncakları göze çarpıyordu.

Hermann paravanın arkasına geçti. Orada demirden, küçük bir karyola duruyordu. Sağda, çalışma odasına, solda da, koridora açılan kapılar vardı. Hermann bu kapıyı açtı ve zavalı

evlatlığın odasına giden dar, dönemeçli merdiveni gördü... Ne var ki Hermann geri döndü ve karanlık çalışma odasına girdi.

Vakit ağır geçiyordu. Ortalık sessizdi. Konuk salonunun saati on ikiyi çaldı, sonra yine, her şey sustu. Hermann, yanmamış bir sobaya dayanmış, ayakta duruyordu.

Sakindi. Yüreği tehlikeli, ama zorunlu bir işe karar vermiş bir insanın yüreği gibi düzgün vuruşlarla çarpıyordu. Saatler sabahın birini, sonra da ikisini çaldı. Hermann, uzaktan gelen bir araba gürültüsünü işitti. Elinde olmayarak heyecanlandı. Araba yaklaştı ve durdu. İndirilen araba basamağının gürültüsü ona kadar geldi. Evde hareket başladı. Hizmetçiler koştu. Sesler duyuldu. Ev aydınlandı. Üç ihtiyar hizmetçi yatak odasına koştu. Kontes, bitkin bir halde içeri girdi ve Voltaire koltuklarından birine yığıldı. Hermann delikten bakıyordu: Lizavetta İvanovna önünden geçti. Hermann onun kendi merdiven basamaklarından acele acele çıktığını işitti.

Yüreğini vicdan azabına benzer bir şeyler kemirir gibi oldu, ama yeniden yatıştı. Hermann

taşlaşmıştı.

Kontes aynanın önünde soyunmaya başladı. Gül erle donanmış hotozunu başından aldılar. Kesik saçlı, kırılmış başından pudralı takma saçlarını çıkardılar. Toplu iğneler bir yağmur gibi etrafına dökülüyordu. Sim ile işlenmiş sarı robu, şiş ayakları üzerine düştü. Hermann bu kadın tuvaletinin bütün iğrenç güzel iklerinin tanığı olmuştu. Nihayet kontes takkesiyle ve gecelik entarisiyle kaldı.

Yaşına daha uygun olan bu kıyafetiyle kontes, daha az korkunç ve daha az çirkin görünüyordu.

Genel olarak bütün yaşlı insanlar gibi kontes de uykusuzluk çekiyordu. Soyunduktan sonra, pencerenin önüne, Voltaire koltuklarından birine oturdu; hizmetçilerini savdı. Mumları dışarı

götürdüler. Oda yine yalnız kandil ışığıyla aydınlanıyordu. Kontes, benzi sapsarı bir halde oturuyor, sarkık dudaklarını kımıldatarak sağa sola sal anıyordu. Bulanık gözlerinden, kafasında hiç bir düşünce olmadığı anlaşılıyordu.

Korkunç ihtiyarın şu haline bakınca, ondaki bu sal antının isteğe bağlı olmaktan çok gizli bir mekanizmanın etkisiyle olduğu sanılabilir. 118

MAÇA KIZI

PUŞKİN

119

Birdenbire bu ölü çehre anlatılmaz bir biçimde değişti. Dudakları kımıldamaz oldu, gözleri canlandı: Kontesin önünde yabancı bir adam duruyordu. Bu adam ona, yavaş ve anlaşılır bir sesle:

Korkmayın, Al ah aşkına korkmayın! diyordu. Size hiçbir kötülük yapmak niyetinde değilim. Bana bir lütufta bulunmanızı istirhama geldim.

İhtiyar kadın sessizce ona bakıyordu. Hermann kadının sağır olduğuna karar vererek hükmederek, kulağına eğildi ve aynı şeyleri tekrarladı. İhtiyar kadın yine eskisi gibi susuyordu.

Hermann sözüne devam ederek:

Bütün ömrümce beni mutlu edebilirsiniz, dedi. Hem bu size hiçbir fedakârlığa da mal olmaz.

Sizin birbiri ardınca üç kâğıdı çıkardığınızı biliyorum.

Hermann, sustu. Kontes, kendisinden ne istenildiğini galiba anlamıştı. Yanıt vermek için sözcük arıyor gibiydi. Nihayet şunları söyledi:

O bir şakaydı. Size yemin ederim ki o bir şakaydı.

Böyle şaka olmaz. Zararını çıkarmak için kendisine yardım ettiğiniz Çaplitskiy'i anımsayınız!

Anlaşılan kontes, şaşırmişti. Yüzünün çizgileri güçlü bir ruh heyecanını gösteriyordu. Ama çok geçmeden eski duygusuz halini aldı. Hermann devam ederek:

Bu üç sağlam kâğıdı bana söyleyebilir misiniz? dedi. Kontes susuyordu. Hermann devam etti: Sırrınızı kimin için saklayacaksınız? Torunlarınız için mi? Onlar zaten zengin... Hem onlar paranın değerini de bilmezler. Sizin üç kâğıdınızın tutumsuz bir adama hiç yararı olamaz. Baba mirasını korumasını bilmeyenler, bütün çabalara karşın sefalet içinde ölürler. Ben tutumsuz değilim, paranın değerini bilirim. Üç kâğıdınız bende boşa gitmez... Haydi!

Hermann sustu; heyecanla ihtiyar kadının cevabını bekledi. Kontes susuyordu. Hermann diz çöktü:

Hayatta bir kez olsun sevdiyseniz, aşkın heyecanlarını anımsıyorsanız, yeni doğmuş oğlunuzun ağlayışına bir kez olsun gülümsediyseniz, yüreğiniz bir kez olsun insanca bir duygu ile çarpıysa, size bir karı, bir sevgili, bir anne duygusuyla yalvarıyorum; hayatta kutsal olan her ne varsa onlar adına yalvarıyorum, ricamı reddetmeyiniz! Sırrınızı bana söyleyiniz! Onu saklayacak ne var sanki? Belki de bu sır korkunç bir günahla, ölümsüz mutluluğun kaydıyla, şeytanla yapılmış bir sözleşmeyle ilgilidir. Amma düşününüz, siz ihtiyarsınız, çok yaşayacak değilsiniz! Ben bu günahı

üzerime almaya hazırım. Siz yalnız bana sırrınızı söyleyiniz. Düşününüz ki bir insanın mutluluğu sizin elinizdedir. Değil yalnız ben, ama çocuklarım, torunlarım, torunlarımın çocukları, kısaca hepimiz anınızı kutsal aştıracacağız, onu bir ermiş kadının anısı gibi yücelteceğiz.

İhtiyar kadın bir sözle olsun yanıt vermiyordu. Hermann ayağa kalktı. Dişlerini sıkarak: Bak ben seni nasıl söyletirim! dedi ve cebinden tabancasını çıkardı.

Kontes tabancayı görünce bir kez daha şiddetli bir heyecana kapıldı. Başını sal adı, tabancanın ateşinden korunur gibi, elini siper etti. Sonra sırt üstü düştü ve kımıldamaz oldu.

Hermann, ihtiyar kadını elinden tutarak:

Çocukluğu bırakınız, dedi. Son kez soruyorum: Bana üç kâğıdın ne olduğunu söyleyecek misiniz? Evet veya hayır?.

Kontes yanıt vermiyordu. Hermann onun ölmüş olduğunu gördü. IV

7Mail8** Homme şans moeurs et şans

Bir mektuptan

Lizavetta İvanovna, balo elbisesini henüz çıkarmamış ve Ederin düşüncelere dalmış bir halde odasında oturuyordu. Eve gelince, kendisine isteksizce hizmet teklif eden gözleri uykulu hizmetçiyi, kendisi soyunacağını söyleyerek, savmakta acele etmiş ve Hermann'ı bulacağını

umarak, ama aynı zamanda orada bulunmamasını da isteyerek heyecanla odasına girmişti. Daha ilk bakışta Hermann'ın bulunmadığına kanaat getirmiş ve görüşmelerine engel olan nedenleri yarattığı için talihine şükretmişti. Soyunmadan oturdu; bu kadar kısa bir zamanda geçen ve onu bu kadar ileri götüren bütün bu olayları anımsamaya çalıştı. Delikanlıyı pencereden ilk gördüğü

günün üzerinden üç hafta bile geçmeden onunla mektuplaşmaya başlamış ve genç ondan bir gece randevusu almayı başarmıştı... Mektuplarından bazılarının altında imzası bulunduğu için adını biliyordu. Onunla hiç konuşmamış, sesini duymamıştı. Bu geceye kadar hakkında asla hiçbir şey işitmemişti. Kısacası acayip bir işti bu..

(*) 7 Mayıs 18** Ahlaksız ve dinsiz adam.

PUŞKİN

121

Bu gece, baloda, alışıldığın tersine, kendisine yüz vermeyen prenses Polina'ya içerleyen ve kayıtsız görünmek suretiyle ondan intikam almak isteyen Tomskiy, Lizavetta İvanovna'yı davet ederek onunla bitmez tükenmez bir mazurkaya kalkmıştı. Dans devam ettiği sürece, Tomskiy, genç kızın askeri mühendislere gösterdiği aşırı ilgi ile alay etmiş ve genç kızın tahmin ettiğinden de çok şeyler bildiğini ileri sürmüştü. Yaptığı şakalardan bazıları öylesine uygun düşmüştü ki, Lizavetta İvanovna, birkaç kez, Tomskiy'nin kendi sırrını bildiği sanısına kapılmıştı..

Genç kız gülerek ona:

Bütün bunları nereden öğrendiniz? diye sormuştu. Tomskiy: Tanıdığınız kişinin ahbabı olan olağanüstü bir adamdan! demişti.

Bu olağanüstü adam da kimmiş?

Hermann adında biri.

Lizavetta İvanovna hiçbir yanıt vermemiş, ama el eriyle ayaklarının buz kesildiğini hissetmişti.

Tomskiy sözüne devam ederek:

Bu Hermann gerçekten romanlara layık bir kişidir: onda Napolyon'un profili, Mephistopheles'in ruhu vardır. Öyle sanıyorum ki vicdanında en az üç cinayet yatmaktadır. Fakat siz ne kadar sarardınız.

Başım ağrıyor...Hermann...şey.. Arkadaşınızın adı neydi canım? Size ne söyledi?...

Hermann dostundan hiç de hoşnut değil: Onun yerinde ben olsam büsbütün başka türlü

davranırdım, diyor. Hatta bana öyle geliyor ki, Hermann'ın kendisinin sizde gözü var. Hiç olmazsa dostunun âşıkane ahlarını, vahlarını, pek de soğukkanlılıkla karşılayamıyor.

Peki, beni nerede görmüş?

Kilisede, belki de bir gezinti ye rinde... Al ah bilir, belki de siz uyurken odanızda...Ondan her şey umulur.122

MAÇA KIZI

Üç bayanın, Oubli ou Regret(*) sorusuyla yanlarına yaklaşması üzerine, Lizavetta İvanovna için acı verecek kadar meramlı olan bu konuşma yarıda kaldı.

Tomskiy'nin dans için seçtiği bayan bizzat Prensese*** di. Prensese, fazladan bir tur ve sandalyesi önünde de fazladan birkaç dönüş yapmak suretiyle, Tomskiy ile aralarındaki anlaşmazlığı yoluna koymak fırsatını buldu. Tomskiy yerine döndüğü zaman artık ne Hermann'ı, ne de Lizavetta İvanovna'yı düşünüyordu. Genç kız, yarım kalmış konuşmalarını tamamlamak istemişti. Ama mazurka bitmiş, az sonra da ihtiyar kontes evine gitmişti.

Tomskiy'nin sözleri, mazurka sırasında söylenmesi âdet olmuş gevezeliklerden başka bir şey olmamakla beraber, hayalsever kızın ruhuna pek derin işlemişti. Tomskiy'nin çizdiği portre, bizzat genç kızın da hayalinde canlandığı portreye benziyordu. Yeni romanlar sayesinde, artık âdileşen bu yüz, hem imgelemine korkutuyor, hem de büyülüyordu.

Genç kız, çıplak kol arını çaprazlama kavuşturmuş ve / hâlâ çiçeklerle süslü başını çıplak göğsüne eğmiş, oturuyordu. Birdenbire kapı açıldı, Hermann içeri girdi. Genç kız titredi. Ürkek bir fısıltı ile:

Neredeydiniz siz? diye sordu. Hermann:

İhtiyar kontesin yatak odasında idim, dedi. Şimdi oradan geliyorum. Kontes öldü.

Aman Tanrım! Ne diyorsunuz?. Hermann sözüne devam ederek: Galiba da ölümüne ben neden oldum, dedi.

(*) Bu kelimelerden her biri o üç bayandan ikisinin adıdır. Ortadaki bayan, kavalienin yanına gelerek, Oubli'yi mi, yoksa Regret'yi mi istersiniz diye sorar, kavalienin seçtiği adı taşıyan bayan, kavalye ile bir figür yapmak zorundadır.

PUŞKİN_____

Lizavetta İvanovna Hermann'a baktı. Tomskiy'nin söylediği: Bu adamın vicdanında en az üç

cinayet yatıyor! Sözleri ruhunda yankılar yaptı. Hermann, pencerenin kenarına, kızın yanına oturdu ve ona her şeyi anlattı.

Lizavetta İvanovna, onun anlattıklarını dehşetle dinledi. Demek ki., bütün bu tutkulu mektuplar, bütün bu ateşli yalvarmalar, bu küstahça ve ardı gelmeyen takipler aşktan değilmiş! Para: İşte onun bütün benliğini kaplayan hırs meğer buymuş!.. Onun hırsını giderecek, onu mutlu edecek insan olamazdı. Zaval ı kız bir haydudun, ihtiyar koruyucusunu öldüren bir katilin kör bir yardımcısından başka bir şey değildi. Zaval ı kız, geç kalmış ıstıraplı bir pişmanlıkla acı acı

ağlamaya başladı. Hermann sessizce ona bakıyordu: Hermann'ın yüreği de ıstırap içindeydi. Ama ne zaval ı kızın göz yaşları, ne de açısındaki bu olağanüstü güzel ik, Hermann'ın katı yüreğini etkilememişti. Ölmüş kocakarıyı düşündükçe de vicdan azabı duymuyordu. Onu korkutan biricik şey, kendisini zengin edecek sırrın sonsuza dek kayboluşuydu.

Nihayet Lizavetta İvanovna:

Siz bir canavarsınız! dedi.

Hermann:

Ben onun ölümünü istemiyordum, yanıtını verdi. Tabancam dolu bile değildi.

Sustular.

Şafak sökmeye başlamıştı. Lizavetta İvanovna, bitmek üzere olan mumu söndürdü. Solgun bir ışık odayı aydınlattı. Genç kız, ağlamış gözlerini silerek Hermann'a baktı: Hermann pencere kenarında hareketsiz oturmuş ve kaşlarını çatmıştı. Bu durumunda şaşılacak kadar Napolyon'un portresini andırıyordu. Bu benzeyiş, Lizavetta İvanovna'yı bile şaşırtmıştı.

Genç kız nihayet:124

MAÇA KIZI

Evden nasıl çıkacaksınız? diye sordu. Sizi gizli bir merdivenden indirmeyi düşünmüştüm. Ama kontesin yatak odasından geçmek gerek. Halbuki ben korkuyorum.

Bu gizli merdiveni nasıl bulacağımı siz bana anlatın; ben çıkarım.

Lizavetta İvanovna kalktı. Komodinden bir anahtar çıkararak Hermann'a verdi ve nasıl çıkılacağını uzun uzun anlattı. Hermann kızın soğuk ve cansız elini sıktı, önüne eğilmiş olan başını öptü ve çıktı.

Dönemeçli merdivenlerden aşağı indi ve tekrar kontesin yatak odasına girdi. Ölü kocakarı kaskatı olmuş bir halde oturuyordu. Yüzü derin bir sükûnet ifade ediyordu. Hermann ölünün önünde durdu. Adeta bu müthiş gerçekten emin olmak ister gibi uzun uzun kocakarıya baktı. Nihayet çalışma odasına girdi. Duvar kâğıtlarının arkasındaki kapıyı el yordamıyla buldu ve garip bir duygunun etkisiyle heyecanlanarak karanlık merdivenlerden inmeye başladı. Aklından şunları

geçiriyordu: kim bilir, belki de bundan altmış yıl önce, sırtında süslü bir setre, saçlarını a l'oiseau royal taramış, bugün artık çoktandır mezarında çürümüş olan mutlu bir genç, üç köşeli şapkasını göğsüne bastırarak yine bu saatte, bu merdivenlerden, bu yatak odasına süzülüyordu. Onun çok yaşlanmış metresinin yüreği de bugün artık çarpamaz olmuştu.

Hermann, merdivenin aşağısında bir kapı gördü; onu da aynı anahtarla açtıktan sonra, kendisini, sokağa açılan bir ara koridorda buldu.

Bu gece rahmetli barones von V*** geldi. Baştan başa beyazlar giyinmişti. Bana: "Günaydın, bay müşavir!" dedi.

Swedenborg

uğursuz geceden üç gün sonra, Hermann saat dokuzda, rahmetli kontesin cenaze töreninin yapılacağı*** manastırına gitti. Bir pişmanlık duymamakla beraber "Sen kocakarının katilisin!"

diyen vicdanının sesini de tamamıyla susturamıyordu. Azıcık dindar olmakla birlikte, birçok kör inancı vardı. Ölü kontesin, hayatı üzerinde zararlı etkiler yapabileceğine inandığı için, bağışlamasını istemek amacıyla, kontesin cenaze töreninde bulunmaya karar verdi.

Kilise ağzına kadar doluydu. Hermann kalabalığın arasından zorlukla geçebildi. Tabut, kadife bir sayvan altında duran görkemli bir katafalk üstüne konmuştu. Ölü kadın, el eri göğsünde, başında dantelalı bir hotoz, sırtında beyaz atlastan bir elbise olduğu halde tabutun içinde yatıyordu. Ev halkı ölünün çevresinde dizilmişti: siyah elbiseler giymiş ve omuzlarına armalı kurdeleler takmış

hizmetçiler, el erinde mumlarla; çocukları, torunları, torunlarının çocukları, bir kelime ile akrabaları tamamıyla siyahlar giymiş bir hal

MAÇA KIZI

de duruyorlardı. Kimse ağlamıyordu; gözyaşları affectation(*) olurdu. Kontes öylesine ihtiyardı ki, ölümü, kimseyi hayrette bırakamazdı; zaten akrabaları çoktandır ona, gerektiğinden çok yaşamış

bir insan gözüyle bakıyorlardı. Genç bir piskopos, bir nutuk söyledi. Uzun hayatı, Hıristiyanca bir ölüme sessiz ve dikkatli bir hazırlanıştan ibaret olan bu Hıristiyan kadının sakin ölümünü, basit ve dokunaklı kelimelerle tasvir etti. Vaiz: "Azrail, onu dini düşünceler içinde ölümsüz nişanlısını

beklerken alıp götürdü" dedi.

Ayin, hazin bir nezaket töreni ile sona eriyordu. Kontesle, son kez olarak, ilkin akrabaları

vedalaştılar... Sonra, yıl arca kendi boş ve anlamsız eğlencelerine katılmış, ihtiyar kontesin önünde eğilmeye gelen sayısız konuklar ilerledi. Bunlardan sonra da, bütün ev halkı vedalaştı. Eh sonunda, merhumenin yaşıtı olan ihtiyar bir nedime yaklaştı. İki genç kız, kadının kol arına girmişti. Nedime, yerlere kadar eğilecek bir halde değildi. İhtiyar hanımının soğuk elini öperken, gözyaşı döken biricik insan o oldu. Kadından sonra Hermann, tabuta yaklaşmak cesaretini gösterdi. Yere kapandı ve çam dal arıyla örtülü soğuk zemin üzerinde birkaç dakika yattı. Sonra, kendisi de ölü kadar sararmış bir halde doğruldu, katafalkın merdivenlerine çıktı ve eğildi. Bu sırada ölünün, bir gözünü kırparak kendisine alaycı alaycı baktığını sandı.

Birdenbire kendini geri çeken Hermann'ın ayağı kaydı ve gürültü ile sırtüstü yere yuvarlandı. Onu kaldırdılar.. Aynı dakikada Lizavetta İvanovna'yı baygın bir halde kilisenin önüne çıkardılar. Bu olay, birkaç dakika için, bu hazin törenin şatafatını bozdu. Ziyaretçiler arasında boğuk bir mırıltı yükseldi. Kontesin yakın akrabasından zayıfça bir mabeyinci, yanında durmakta olan bir İngilizin kulağına

(* Aslında Fransızca yazılmıştır İkiyüzlülük yapmacıklık anlamına gelir (H.A.Ediz).

PUSKİN

127

eğilerek, genç subayın, kontesin gayri meşru oğlu olduğunu fısıldadı. İngiliz bu sözlere, soğuk bir "Ya!" ile yanıt verdi.

Hermann bütün gün son derece sinirli bir haldeydi. Tenha bir meyhanede öğle yemeğini yedi.

İçindeki heyecanı bastırmak umuduyla alışık olmadığı halde pek çok içti. Fakat şarap, düş

gücünü büsbütün kamçılıdı. Eve gelince, soyunmadan kendini karyolaya attı ve derin bir uykuya daldı.

Ancak geceleyin uyandı. Ay ışığı odasını aydınlatıyordu. Saate baktı: Üçe çeyrek vardı. Uykusunu almıştı. Karyolaya oturdu, ihtiyar kontesin cenaze törenini düşünmeye başladı.

Bu sırada birisi sokak tarafından pencereden ona baktı ve hemen uzaklaştı. Hermann buna hiç

önem vermedi. Bir dakika sonra antre kapısının açıldığını duydu. Hermann, emir erinin, âdeti olduğu üzere sarhoş bir halde, gece gezintisinden döndüğünü sandı. Ama tanımadığı bir ayak sesi işitti! Biri, terliklerini yavaşça sürüyerek yürüyordu. Kapı açıldı. Beyazlar giyinmiş bir kadın içeri girdi. Hermann bunu ihtiyar sütnesi sandı, onun bu zamanda gelişini gerektirecek nedenler ne olabilir diye hayret etti. Fakat beyazlı kadın, âdeta kayarak, birdenbire Hermann'ın önünde peyda oluverdi. Hermann kontesi tanıdı. Kontes açık bir sesle: Sana istemeyerek geldim, dedi. Ricam yerine getirmem bana emrolundu. Üçlü, yedili, birli, birbiri ardınca sana oyunu kazandırır. Fakat, yirmi dört

saatte ancak bir kâğıt çıkaracak ve bir daha da asla eline kâğıt almayacaksınız!. Evlatlığım Lizavetta İvanovna ile evlenirsen beni öldürmeni bağışlarım.

Kontes bu sözleri söyledikten sonra yavaşça döndü, kapıya doğru gitti ve terliklerini sürüyerek gözden kayboldu. Hermann koridor kapısının kapandığını işitti. Pencereden, birinin, tekrar kendisine baktığını gördü.128

MAÇA KIZI

Hermann uzun bir süre kendini toplayamadı. Öteki odaya çıktı. Emir eri yerde uyuyordu. Zorlukla onu uyandırabüdi. Emir eri her zamanki gibi sarhoştı: Ondan hiçbir şey öğrenmek mümkün değildi. Koridorun kapısı kilitliydi, Hermann odasına döndü; mumu yaktı ve kendisine görünenleri yazdı.

VI

Bekleyiniz!

Siz bana ne cesaretle bekleyiniz dediniz?

Ekselans, ben lütfen bekleyiniz, dedim.

fizik dünyasında iki cisim aynı yeri dolduramadığı gibi, madde dışı dünyasında da iki değişmez düşünce aynı zamanda yaşayamaz. Üçlü, yedili, birli, Hermann'ın imgeleminde pek çabuk ölü

kontesin hayalini unutturdu. Üçlü, yedili, birli onun aklından bir türlü çıkmıyor, dudaklarından hiç

eksik olmuyordu. Genç bir kız görünce: "Ne kadar da düzgün vücudu var, tıpkı kupa üçlüsü gibi"

diyor; kendisine saatin kaç olduğu sorulduğu zaman "yediliye beş var" yanıtını veriyordu. Her göbekli erkek, ona birliyi anımsatıyordu. Üçlü, yedili, birli, mümkün olan her biçime girerek onu uykusunda bir manolya grandi flora halinde açılıyor; yedili, gözüne gotik bir kapı biçiminde, birli ise, kocaman bir örümcek gibi görünüyordu. Bütün düşünceleri bir noktada, kendisine pek pahalıya mal olan sırdan yararlanmak noktasında toplanıyordu. İstifasını vererek seyahate çıkmayı kafasında kurmaya başladı. Paris'in açık kumarhanelerinde, sihirli talihin definelerini zorlamak niyetindeydi.. Ama bir rastlantı, onu bu sıkıntıdan kurtardı.130

MAÇA KIZI

Bütün hayatını kumar masaları başında geçirmiş, bir tarihte bonolar kazanarak ve peşin paralar kaybederek milyonlar biriktirmiş olan meşhur Çekalinski'nin başkanlığında Moskova'da zengin oyuncularından bir dernek kurulmuştu. Uzun yıl arın tecrübesi ona arkadaşlarının güvenini; kapılarının herkese açık bulunuşu, yemeklerinin nefaseti, nezaket ve neşesi ise, halkın saygısını

kazandırmıştı. Çekalinski Petersburg'a geldi. Kumar yüzünden baloları unutan ve firavun oyununun tutkusunu, çapkınlığın zevkine tercih eden gençlik, ona akın etmeye başladı. Narumov, Hermann'ı oraya götürdü.

Terbiyeli garsonlarla dolu bir sıra süslü odalardan geçtiler. Birkaç general e müşavir Whist oynuyorlardı. Birtakım gençler, kanepelere kurulmuş, dondurma yiyor ve pipo içiyorlardı. Salonda, yirmi kadar gencin etrafına toplandığı uzun masanın başında ev sahibi oturmuş, banko tutuyordu.

Bu altmış yaşlarında, görünüşü insana büyük bir saygı aşıl原因 bir kişiydi. Baş, gümüş rengi saçlarla örtülüydü. Yuvarlak ve taze yüzü, iyilik ifade ediyordu. Gözleri, devamlı bir gülümseme pırıltısı ile yanıyordu. Narumov ona Hermann'ı tanıttı. Çekalinski, Hermann'ın elini dostça sıktı ve resmiyete gerek olmadığını söyleyerek oyuna devam etti.

Parti uzun sürmüştü. Masanın üzerinde otuzdan fazla kâğıt vardı. Çekalinski her oyundan sonra, oyuncuların vaziyet almalarına zaman bırakmak için duruyor, zararları kaydediyor, oyuncuların isteklerini nezaketle dinliyor, dikkatsiz bir elin büktüğü bir kâğıdın ucunu daha büyük bir nezaketle düzeltiyordu. Nihayet parti bitti. Kâğıtları karıştırdı ve ikinci bir partiye hazırlandı. Hermann, hemen oracıkta oynamakta olan şişman birinin omuzu üzerinden elini uzatarak: İzin verirseniz, ben bir de bir kâğıt koyayım dedi.

Çekalinski, razı olduğunu gösteren sessiz bir gülümseyişle eğildi. Narumov, uzun süren perhizinin sona erişinden ötürü Hermann'ı kutladı ve talihinin açık olmasını diledi.

PUŞKİN

131

Hermann:

Ben hazırım, dedi. Ve oyuna sürdüğü parayı, kâğıdının üst tarafına tebeşirle kaydetti.

Banko, gözlerini kırpıştırarak:

Efendimiz ne kadar koydunuz? diye sordu. Af buyurun gözlerim seçemiyor.

Hermann:

Kırk yedi bin! dedi.

Bu sözler üzerine bütün başlar bir anda çevrildi ve bütün gözler Hermann'a dikildi. Narumov:

"Hermann aklını oynattı!" diye düşündü.

Çekalinski, yüzünden hiç eksik olmayan gülümseyişi ile:

Oyununuzun çok yüksek olduğunu söylememe izin veriniz, dedi. Burada şimdiye kadar hiç

kimse, bir seferinde iki yüz yetmiş beş rubleden fazla para koymamıştır.

Hermann itiraz ederek:

Ne yapalım? dedi. Siz benim kâğıdımı görüyor musunuz, görmüyor musunuz?.

Çekalinski, razı olduğunu bildiren aynı sessiz eda ile eğildi: Yalnız size arz etmek isterim ki, dostlarımla güvenine layık bir insan olmam itibarıyla ancak peşin para ile oynayabilirim. Ben şahsen, elbette, sözünüzün yeter olduğuna inanırım, ama, oyunun ve hesapların dürüstlüğü adına parayı kâğıdın üzerine koymanızı rica ederim.

Hermann cebinden bir çek çıkardı ve Çekalinski'ye uzattı. Çekalinski, çeki şöylece bir göz attıktan sonra, onu Hermann'ın kâğıdı üzerine koydu. Çekalinski kâğıt vermeye başladı. Sağa dokuzlu, sola da üçlü geldi. Hermann kâğıdını göstererek:

Kâğıdım kazandı! dedi.132

MAÇA KIZI

Oyuncular arasında bir mırıltı yükseldi. Çekalinski'nin suratı asıldı. Ama hemen yine eski gülümsemesini ele aldı:

Paranızı emreder misiniz? diye sordu? Lütfedersiniz!.

Çekalinski cebinden birkaç banknot çıkardı ve hemen hesabı temizledi. Hermann paralarını aldı

ve masadan uzaklaştı. Narumov şaşkınlığını bir türlü yenemiyordu. Hermann bir bardak limonata içti ve evine gitti.

Ertesi akşam yine Çekalinski'ye geldi. Ev sahibi banko tutuyordu. Hermann masaya yaklaştı.

Oyuncular ona hemen yer verdiler... Çekalinski onu nezaketle selamladı.

Hermann yeni bir partinin başlamasını bekledi. Bir kâğıt aldı ve üzerine kendi kırk yedi bin rublesiyle dün akşamki kazancını koydu.

Çekalinski kâğıt vermeye başladı. Vale sağa, yedili sola düştü.

Hermann yediliyi açtı.

Herkesin ağzından bir "Ah!" yükseldi. Çekalinski görünüşe göre şaşırılmıştı. Doksan dört bin rubleyi sayıp Hermann'a teslim etti. Hermann paraları soğukkanlılıkla aldı ve hemen oradan uzaklaştı.

Ertesi akşam Hermann yine kumar masasında göründü. Herkes onu bekliyordu. General erle müşavirler, bu görülmemiş oyunu seyretmek için kendi Whistlerini bırakmışlardı. Genç subaylar kanepelerden fırlamış, bütün garsonlar salona dolmuştu. Herkes Hermann'ın başına üşüşmüştü.

Öteki oyuncular kâğıtlarını koymamış, oyunun nasıl biteceğini merakla bekliyorlardı. Hermann masanın başında durmuş, yüzü sapsarı, ama yine de gülümsemesini elden bırakmayan Çekalinski'ye karşı bir başına oynamaya hazırlanıyordu. Her ikisi de yeni birer deste kâğıt açtılar... Çekalinski kâğıtları karıştırdı. Hermann kesti. Kendi kâğıdını masaya koyarak, onu bir banknot yığını ile örttü.

Bu bir düel oyu andırıyordu. Ortalıkta derin bir sessizlik vardı. Çeka PUSKİN

133

linski kâğıt vermeye başladı. El eri titriyordu. Sağa kız, sola da birli geldi. Hermann: Birli kazandı! diyerek kendi kâğıdını, açtı. Çekalinski nezaketle: Kızınız kaybetti! dedi.

Hermann titredi: Gerçekten de, elinde birinin yerine bir maça kızı vardı. Gözlerine inanamıyor, nasıl olup da yanıldığını bir türlü anlamıyordu.

O anda, maça kızı gözünü kırparak kendisine gülümsüyormuş gibi geldi. Bu şaşılacak benzeyiş onu şaşırttı. Dehşetle:

Kocakarı! diye haykırdı.

Çekalinski kaybedilen banknotları önüne çekti. Hermann hareketsiz duruyordu. Masadan ayrıldığı zaman gürültülü konuşmalar başladı. Kumarbazlar: "Yaman para sürdü!" diyorlardı.

Çekalinski yeniden kâğıtları karıştırdı: Oyun doğal gidişini sürdürdü.SONUÇ

Hermann oynattı. Obuhov hastanesinin 17 numaralı koğuşunda yatıyor, hiçbir soruya yarat vermiyor; yalnız büyük bir süratle üçlü, yedili, birli; üçlü, yedili, kız, sözlerini mırıldanıp duruyor.

Lizavetta İvanovna, çok sevimli bir gençle evlendi. Hal ve vakti oldukça yerinde olan ve bir yerde memur bulunan bu genç, ihtiyar kontesin eski kâhyasının oğludur. Lizavetta İvanovna akrabasından yoksul bir kızı yanına almış büyütüyor.

Tomskiy yüzbaşılığa terfi etti; Prens Polina ile evleniyor.

1834

MISIR GECELERİ Quel esi cet homme?

Ha, c'est un bîen grand talent, il fait de sa voix tout ce qu'il veut.

Il devrait bien, ma dame, s'en faire une cu lotte(*).

Çarskiy Petersburg'un yerlilerindendi. Daha otuzunda 5 yoktu. Evli değildi. Çalışmak zorunda da değildi. İyi zamanlarda vali muavinliği yapmış olan merhum amcası, kedisine büyücek bir çiftlik bırakmıştı. Çarskiy'nin hayatı çok hoş geçebilirdi. Ama, şiir yazıp yayınlamak talihsizliğine uğramıştı. Dergilerde adı şairdi, uşak odalarında ise kendisine "destancı" derlerdi.

Şairler, yararlandıkları bütün geniş ayrıcalıklara karşın, (itiraf etmelidir ki, gramer kural arı dışına çıkmak ve öteki bazı şairce ayrıcalıklar bir yana bırakılırsa, Rus şairlerinin öyle pek göze batacak ayrıcalıkları da yoktur) büyük bir takım zarar ve sıkıntılarla karşı karşıyaydılar.

Bir şair için en acı, en dayanılmaz fenalık, bir damga gibi kendisine vurulan ve yakasını bir türlü

bırakmayacak olan bu şairlik unvanıdır. Halk şaire, kendi malı imiş gibi bakar. Onun düşüncesine göre, şair halkın zevki ve çıkarı için yaratılmıştır. Şair köyden mi dönüyor, ilk rastladığı adam ona şunu sorar:

(* Kim bu adam?

Haaa... O gerçekten büyük bir yetenektir. Sesiyle her istediği şeyi yapabilir.

Sesiyle kendine bir külot yapsa bari, madam. (Ç.N.)138

MISIR GECELERİ

" Bize yine bir şeyler getirmediniz mi?" Şair bozulan işlerini, veya sevdiği bir insanın hastalığını mı düşünüyor? Hemen, bayağı bir gülüşe karışan şu bayağı sözleri işitirsiniz: "Her halde bir şeyler yaratıyorsunuz!" Şair birine mi âşık olmuştur? Sevgilisi hemen İngiliz mağazasından bir albüm satın alır ve aşk şiirleri beklemeye başlar. Önemli bir iş konuşmak için hemen hiç tanımadığı bir kimsenin ziyaretine mi gidiyor? Beriki hemen oğlunu çağırır ve çocuğu falanın manzumelerini okumaya zorlar. Çocukcağz şairi, yine şairin berbededilmiş şiirleriyle ağırlar. Bunlar şairliğin henüz hoş yanlarıdır. Ya kötü yanları kim bilir nasıl olmalıdır? Çarskiy'nin söylediğine göre tebrikler, sorular, albümler ve çocuklar, kendisini öylesine bıktırmışlardır ki, her dakika kaba bir davranışta bulunmaktan kendisini zor tutuyormuş.

Çarskiy, bu çekilmez sanı başından atabilmek için, mümkün olan her çareye başvururdu.

Edebiyatçı kardeşlerinin toplantılarından kaçır, yüksek sosyete adamlarını, hatta bunların da en anlamsızlarını onlara tercih ederdi. Konuşmalarında en bayağı şeylerden söz eder, hiçbir zaman edebiyata dokunmazdı. Giyinişlerinde, hayatında ilk kez Petersburg'a gelmiş genç bir Moskovalının ürkeklik ve kör inancıyla, daima en son moda uyardı. Bir kadının yatak odası

kadar derli toplu olan çalışma odasında, yazar olduğunu anlatacak hiçbir şey yoktu: Kitapları

masaların altlarında ve üstlerinde yuvarlanmaz, kanepede mürekkep lekeleri görülmezdi. İlham perisinin varlığını, süpürge ile fırçanın yokluğunu gösteren düzensizlik de göze çarpmazdı.

Yüksek sosyete dostlarından biri onu elinde kalemlerle görecekti olsa, Çarskiy'nin fena halde canı

sıkılırdı. Saklık yeteneği ve duyarlık gibi yeteneklere sahip bir insanın böylesine önemsiz şeylerle uğraşabileceğine inanmak bile zordu. Çarskiy, bazen, kendisini müthiş bir meraklısı, bazen kaşarlanmış bir kumarbaz, bazen de ince bir yemek meraklısı gibi göstermekle beraber, adi bir beygiri bir arap atından bir türlü ayırtedemez, kozları hiçbir zaman aklında tutul

PUŞKİN _____ 139

tamaz ve külde pişmiş patatesi, Fransız mutfağının çeşitli icatlarına, içinden, tercih ederdi.

Çarskiy, çok dağınık bir hayat sürüyordu. Hiçbir baloyu kaçırmaz, bütün diplomatik ziyafetlerde midesini şişirir, her gece davetinde, Rezanov dondurması gibi, bulunması zorunlu görülürdü.

Lakin Çarskiy bir şairdi ve bu tutkusu, önüne geçilmez bir haldeydi: Saçma düşünceler (Çarskiy ilhama bu adı verirdi) kendisine musal at olduğu zaman odasına kapanır, sabahtan gecenin geç

vakitlerine kadar yazı yazardı. Çarskiy, ancak böyle zamanlarda gerçek bir mutluluk duyduğunu samimî dostlarına itiraf ederdi. Başka zamanlarda ise, kırılıp dökülerek, olduğundan başka türlü görünerek ve her dakika şu ünlü: Yeni bir şey yazdınız mı? sorusunu dinleyerek dolaşır dururdu.

Çarskiy bir sabah, ruhunun sonsuz bir mutlulukla kanatlandığını hissetti. Böyle anlarda, kafanızın içindeki hayal er, gayet açık olarak gözlerinizin önünde canlanır. Böyle zamanlarda, duygularınızı ifade edebilmek için, hiç beklemediğiniz, canlı kelimeler bulursunuz. Dizeler kolayca kaleminize boyun eğer; ahenkli uyaklar, düzgün fikirlerinizi karşılamak için adeta koşuşur.

Çarskiy bütün ruhuyla tatlı bir vecd içindeydi... Ne yüksek sosyete, ne yüksek sosyetenin görüşleri, ne de kendi kaprisleri, artık onun için yoktu. Çarskiy şiir yazıyordu.

Birdenbire şairin oda kapısı gıcırdadı ve yabancı bir baş göründü. Çarskiy irkildi ve kaşlarını çattı, can sıkıntısıyla:

Kim o? diye sordu. Ve içinden hiçbir zaman antrede bulunmayan hizmetçilerine lanetler savurdu.

Yabancı içeri girdi. Uzun boylu ve zayıfçaydı; otuz yaşlarında görünüyordu. Esmer yüzünün çizgileri anlamlıydı: siyah saç perçemleriyle örtülmüş solgun ve yüksek alnı, parlak siyah gözleri, kartal burnu, sarı, esmer çökük yanaklarını çevreleyen sık, siyah sakalı, bu adamın bir yabancı

olduğunu gösteriyordu. Üzerinde, dikiş yerleri ağarmış siyah bir140

MISIR GECELERİ

frak vardı. Sonbahar oldukça ilerlemiş olduğu halde, yazlık bir pantolon giymişti. Yıpranmış siyah kravatının altındaki sarımtırak plastronunda yalancı bir elmas parlıyordu. Tüylü şapkası, hem iyi, hem kötü günler görmüşe benziyordu. Bu adamla bir ormanda karşılaşırsanız bir haydut; onu kibar salonlarında görseniz bir suikastçi; kendisine kapınızın önünde rastlarsanız iksir ve sıçanotu satan bir şarlatan sanırdınız.

Çarskiy ona, Fransızca:

Ne istiyorsunuz? diye sordu.

Yabancı, yerlere kadar eğilerek karşılık verdi:

Signor, lei voglia perdonarmi si...(*)

Çarskiy ona, oturmasını önermedi. Kendisi de ayağa kalktı. Konuşma İtalyanca devam etti.

Yabancı:

Ben Napolili bir sanatçıyım, diyordu. Durum beni, yurdundan ayrılmaya, zorladı. Yeteneğime güvenerek Rusya'ya geldim.

Çarskiy, Napoli'linin viyolonsel e birkaç konser vermek ve evlere bilet satmak niyetinde olduğunu sandı. Eline yirmi beş ruble sıkıştırıp, bir an önce ondan kurtulmayı düşündü. Fakat yabancı

şunları ekledi:

Signor, meslektaşınıza dostça bir yardımda bulunacağınızı ve beni de devam etmekte olduğunuz yerlere götüreceğinizi umarım.

Çarskiy'nin ününe bundan daha etkili bir hakaret yapılamazdı. Kendisini meslektaşı diye tanıttana, kibir ve azametle bir göz attı. Öfkesini zorlukla yenerek sordu: Kim olduğunuzu ve beni kim sandığınızı sormama izin verir misiniz?.

Napolili, Çarskiy'nin canı sıkıldığını farketmişti. Kekeleyerek yanıt veriyordu: (*) Aslında İtalyanca yazılmıştır. Ekselans, affınızı rica ederim, eğer...

PUŞKİN

141

Signor... Ho creduto... Ho sentito... La vostra eccellenza perdonera...(*) Çarskiy kuru bir tavırla tekrarlardı:

Ne istiyorsunuz? İtalyan:

Sizin o olağanüstü yeteneğiniz hakkında çok şeyler işittim, dedi. Buralı mösyölerin sizin gibi üstün bir şairi, her biçimde himaye etmeyi bir şeref sayacaklarına eminim... İşte bundan ötürü size gelmeye cesaret ettim...

Çarskiy onun sözünü kesti:

Yanılıyorsunuz signor. Bizde şairlik diye bir san yoktur. Şairlerimiz, mösyölerin himayesinden yararlanamazlar: çünkü bizim şairlerimiz de mösyödür. Kültür koruyucularımız (Al ah onların belasını versin!) eğer bunu bilmiyor. larsa, bu kendileri için daha fenadır. Bizde, çalgıcıların sokakta yakalayıp kendilerine livretto yazdırdıkları üstü başı yırtık papazlar yoktur. Bizde şairler, yardım dilenmek için, yaya olarak kapı kapı dolaşmazlar.. Benim, sözüm ona, büyük bir şair olduğumu, her halde size şaka olarak söylemişlerdir. Gerçi, bir zamanlar ben de birkaç kötü

taşlama yazmıştım. Fakat Al aha şükür şair baylarla hiçbir ilişğim yoktur ve olmasını da istemem.

Zaval ı İtalyan utanmıştı. Etrafına bir göz attı. Tablolar, mermer ve tunç heykel er, gotik etajerlere

yerleştirilmiş değerli oyuncaklar onu şaşırttı... Önünde durmakta olan başında dibadan yapılmış

sorguçlu bir takke, sırtında, yaldızlı bir çin hırkası, belinde Türk şalından bir kuşak bulunan bu kendini beğenmiş dandy ile, aşınmış kravatlı, eskimiş fraklı zaval ı bir göçebe sanatçı arasında ortaklaşa hiçbir şey olmadığını anladı. İtiraz yol u tutarsız birkaç söz söyledi, eğildi ve gitmek istedi.

(*) Aslında İtalyanca yazılmıştır. "Sinyor sandım ki, Bana öyle geliyor ki... "Efendimiz beni bağışlayacaklar..." anlamına gelir." (Ç.N.)142

MISIR GECELERİ

İtalya'nın acınacak görünüşü, ufak tefek bazı kusurlarına karşın iyi ve soylu bir yüreği olan Çarskiy'ye dokundu. Onurunun bu saha kalkışından utandı. İtalyana: Nereye gidiyorsunuz, canım? dedi, durunuz... Hak etmediğim bir sanı üzerimden atmak ve size şair olmadığımı anlatmak zorundaydım. Şimdi işlerinizden konuşalım. Mümkün olan her yardımı size yapmaya hazırım. Siz çalgıcı mısınız?

İtalyan:

Hayır, eccelanza(*) dedi, ben yoksul bir emprovizatö

Davranışının bütün zalimliğini hisseden Çarskiy:

Emprovizatör ha? diye haykırdı. Emprovizatör olduğunuzu önceden neye söylemediniz?

Çarskiy, içten gelen bir pişmanlık duygusuyla İtalyanın elini sıktı.

Çarskiy'nin dost yüzü İtalyan'ı cesaretlendirmişti. Açık yürekle niyetlerinden söz etmeye başladı.

Kılığı kıyafeti aldatıcı değildi: Paraya ihtiyacı vardı. Rusya'da kendi aile durumunu az çok düzeltmeyi düşünüyordu. Çarskiy dikkatle dinledi. Sonra da zaval ı sanatçıya: Başarı kazanacağınıza umudum var, dedi. Bura sosyetesı hiçbir zaman bir emprovizatör dinlememiştir. Herkes bunu merak edecek... Doğrusunu isterseniz, bizde İtalyanca pek de revaçta değil... Sizi anlamayacaklardır. Ama bunun zararı yok! Önemli olanı sizin sükse yapmanızdır.

Düşünceye dalan emprovizatör:

Fakat sizde İtalyanca'dan anlayan yoksa, kim gelip beni dinleyecek? dedi.

(*) Aslında İtalyanca yazılmıştır: "ekselans" demektir.

(**) Kendisine verilen bir konuya uygun olarak irticalen şiir söyleyen sanatçı (H.A.Ediz) Korkmayınız, gelirler: Birtakımı merak ettiği için gelir; birtakımı ise, nasıl olursa olsun gecesini geçirmek için gelir; üçüncü birtakım da, İtalyanca bildiğini göstermek için gelir. Ama tekrar ediyorum, önemli olanı sizin sükse yapmanızdır. Siz sükse yapacaksınız, size söz veriyorum.

Çarskiy emprovizatörün. adresini alarak ondan çok

dostça ayrıldı ve...

Hemen o akşam İtalyan'ın hesabına çalışmaya koyuldu.PUŞKİN

145

II

Ben çarım, ben esirim, ben Solucanım.

Derjavın

Etesi gün Çarskiy, otelin pis ve karanlık koridorunda 35 numaralı odayı arayıp buldu. Kapının önünde durdu ve kapıyı çaldı. Dünkü İtalyan kapıyı açtı. Çarskiy ona: Başarı! dedi. Sizin iş torbada keklik! Prenses** salonunu size veriyor. Dün akşam kibar bir toplantıda Petersburg'un yarısını sağlamayı başardım. Biletleri ve ilânları bastırınız! Parlak bir başarı değilse bile bir kazanç garanti edebilirim.

İtalyan, kendi güneyli ırkına özgü canlı hareketlerle sevincini belirterek bağırdı: Asıl önemli olanı da budur. Bana yardım edeceğinizi ben zaten biliyordum. Corpo di Bacco(*). Siz de benim gibi bir şairsiniz; ne dersiniz deyiniz, şairler iyi çocuklardır vesselam! Bilmem ki size nasıl teşekkür edeyim? Durunuz, emprovizasyon dinlemek ister misiniz?

Emprovizasyon mu? Fakat bir dinleyici kütlesi, müzik ve alkış sağanağı olmadan yapabilir misiniz?

Geç efendim, geç! Bundan iyi bir dinleyici ben nerede bulabilirim? Siz şairsiniz, beni onlardan iyi anlarsınız. Sizin sessizce cesaret verişiniz benim için bütün bir alkış sağına (*) Aslında İtalyanca yazılmıştır. "Hay Al ah lâyığını versin" anlamına gelir. (H.AEdiz) ğından daha değerlidir. Şuraya bir yere oturunuz da bana bir konu veriniz.

Çarskiy, bavulun üzerine oturdu (Hücrede bulunan iki sandalyeden birisi kırık, diğerinin üzerine ise bir sürü kâğıt ve çamaşır yığılmıştı). Emprovizatör masadan kitarayı aldı. Kemikli parmaklarıyla akordunu yaparak Çarskiy'nin karşısına dikildi ve ısmarlayacağı şeyi beklemeye başladı. Çarskiy:

İşte size konu, dedi: Şair, şarkılarının konusunu kendi seçer. Kütlenin, onun esinini yönlendirmeye hakkı yoktur.

İtalyanın gözleri parladı. Çalgısını biraz daha akordetti. Başını gururla kaldırdı. Bir anlık duyguların ifadesi olan ateşli beyitler, ahenkli olarak dudaklarından dökülmeye başladı.

İşte, Çarskiy'nin bel eğinde kalan kelimelerle dostlarımızdan birinin serbest olarak naklettiği mısralar...

İtalyan sustu, hayretler içinde kalan ve duygulanan Çarskiy susuyordu. Emprovizatör sordu: E, nasıl buldunuz?

Çarskiy İtalyan'ın elini yakaladı ve kuvvetle sıktı. Emprovizatör tekrar sordu: Nasıl, beğendiniz mi?

Şair:

Şaşılacak şey, dedi. Bu nasıl oluyor? Yabancı bir düşünce kulağınıza çalınır çalınmaz, sanki bununla yakınlığınız varmış, bunu büyütüp nazlandırmışsınız, durmadan üzerinde işlemişsiniz gibi, kendi malınız haline geliverdi. Demek' ki sizin için ne bir zorluk, ne bir yadırgayış, ne de esinden önce gelen o huzursuzluk diye bir şey yok! Şaşılacak şey doğrusu!

Emprovizatör:146

MISIR GECELERİ

Her yetenek açıklanması olmayan bir nesnedir, diye yanıt verdi. Bir heykelci, bir Karara mermeri parçasında saklı bulunan Jüpiter'i nasıl oluyor da görüyor? Sonra elindeki kalem ve çekiçle bu mermeri parçalayarak nasıl oluyor da Jüpiter'i meydana çıkarıyor? Bir şairin kafasından, düşünceler, neden dört uyakla bezenmiş olarak düzgün, aynı biçimde dizelerle ölçülü bir halde meydana çıkıyor? İzlenimlerdeki bu hızı, insanın kendi esiniyle bir başkasının iradesi arasındaki bu sıkı bağı, bizzat bir emprovizatör kadar hiç kimse anlayamaz. Benim size bunu anlatmak isteyişim boştur. Ne ise ... İlk konserimi düşünmek gerek. Siz ne dersiniz? Hem halka ağır gelmemesi, hem de benim zarar etmemem için biletlere nasıl bir fiyat koymalıyız? Diyorlar ki la signora Catalani bilet başına 25 er ruble almış? Fena bir fiyat değil!

Birdenbire şiirin yüksekliklerinden bir bakkal dükkânının tezgâhı altına düşmek Çarskiy için hoş

bir şey olmamıştı. Fakat Çarskiy geçinme zorluğunu çok iyi anlıyordu. Bunun için İtalyanla tüccarca hesaplara girişti. İtalyan bu münasebetle, kâr konusunda, öyle vahşi bir hırs, öylesine saf bir sevgi gösterdi ki, Çarskiy'ye iğrenç görünmeye başladı. Çarskiy bu olağanüstü

emprovizatörün kendisinde uyandırdığı hayranlık duygularını büsbütün kaybetmemek için, oradan bir an önce uzaklaşmakta acele etti. Kafası pek meşgul olan İtalyan bu değişikliği farketmedi.

Daima minnettar kalacağını ısrarla söyleyerek yerlere kadar eğilerek Çarskiy'yi koridor boyunca ve merdivenlerin başına kadar geçirdi.

III

Biletlerin fiyatı 10 rubledir. Saat yedide başlıyor.

Duvar ilânı

Prenses **in salonu emprovizatörün emrine verilmişti, Sahne kurulmuş, 12 sıra sandalye konmuştu. Belirtilen günde, akşamın yedisinden beri salon aydınlatılmıştı. Kapıda bir masanın önünde, bilet satmak ve gelenlerin biletlerini almak üzere gri şapkasının tüyleri kırılmış, her parmağında yüzükler bulunan uzun burunlu ihtiyar bir kadın oturuyordu. Cümle kapısında jandarmalar duruyordu. Ahali gelmeye başladı. İlk gelenlerden biri Çarskiydi. Çarskiy, temsilin başarılı olması için büyük bir ilgi göstermişti. Yapılan işlerden hoşnut olup olmadığını öğrenmek için emprovizatörü görmek istiyordu: İtalyan'ı yan odalardan birinde, sabırsızlıkla saatine bakarken buldu. İtalyan garip bir kıyafetteydi: Baştanbaşa siyahlar giyinmişti. Gömleğinin dantelalı

yakası açıktı; çıplak boynu garip beyazlığıyla, gür ve siyah sakalından keskin bir çizgi ile ayrılmıştı. Aşağı düşmüş perçemleri alnını ve kaşlarını örtüyordu. Bütün bunlar bir şairi gezici bir hokkabaz kılığında görmekten sinirlenen Çarskiy'nin, hiç de hoşuna gitmemişti. İtalyan'la kısa bir konuşmadan sonra gittikçe dolmakta olan salona döndü.

148

MISIR GECELERİ

Kısa bir zamanda bütün koltuklar şık bayanlarla doldu. Erkekler sıkışık bir sıra halinde sahnenin altında, duvar dibinde ve en gerideki sandalyelerin ardında yer aldılar. Çalgıcılar sehparlarıyla sahnenin iki yanını doldurdular. Orta yerde, bir masanın üzerinde porselen bir vazoduruyordu.

Seyirciler çok kalabalıktı. Herkes, sabırsızlıkla oyunun başlamasını bekliyordu. Nihayet saat yedi buçukta çalgıcılar kımıldadı. Aletlerini hazırladılar ve "Tancreda"nın uvertürünü çalmaya başladılar. Herkes yerine oturdu, sesler kesildi. Uvertürün son nağmeleri inledi... Ve salonun dört bir yanından yükselen şiddetli bir alkış sağanağı arasında emprovizatör, derin reveranslarla sahnenin en kenarına yaklaştı.

Çarskiy, birinci dakikanın nasıl bir etki yapacağını üzüntüyle bekliyordu. Fakat, kendisine o kadar çirkin görünmüş olan kıyafetin, dinleyiciler üzerinde aynı etkiyi yapmadığını gördü: Bizzat Çarskiy, birçok lamba ve mumların aydınlattığı sararmış yüzü ile emprovizatörü sahnede gördüğü zaman, onda, gülünç hiçbir şey bulamadı.

Alkış dindi, konuşmalar kesildi.

.....İtalyan, kötü bir Fransızcayla meramını anlatarak dinleyicilerden ayrı bir kâğıda yazmak suretiyle birkaç konu seçmelerini rica etti. Bu beklenmeyen davet karşısında herkes birbirine baktı

ve kimse bir yanıt vermedi. İtalyan biraz bekledikten sonra, ürkek ve sakin bir sesle ricasını tekrarladı.

Çarskiy, tam sahnenin dibinde duruyordu. Onu bir üzüntü aldı: onsuz bu işin yürümeyeceğini, kendisi bir konu yazmak zorunda olduğunu hissetti. Gerçekten de birkaç kadın başı ona dönmüş, önceleri yavaşça, sonra gittikçe yükselen bir sesle kendisine seslenmeye başlamışlardı.

Çarskiy'nin adını duyan emprovizatör, gözleriyle ayakları dibinde onu aradı. Ve dost bir gülümseyişle ona bir tomar kâğıt

PUSKİN

149

la bir kurşun kalemi uzattı. Bu komedyada rol almak Çarskiy'nin fenasına gitmişti; fakat yapılacak hiçbir şey yoktu. İtalyan'ın elinden kalemle kâğıdı aldı ve birkaç satır yazdı. İtalyan masanın üzerinde

durmakta olan vazoyu aldı, sahneden indi. Vazoyu Çarskiy'nin önüne tuttu. Çarskiy yazdığı konuyu bunun içine attı. Çarskiy'nin örnek teşkil etmesi, etkisini gösterdi. Edebiyatçı

sıfatıyla iki gazeteci birer konu yazmak gereğini duydular. Napoli Elçiliği Sekreteri ile, daha geçenlerde seyahatten dönmüş olan bir delikanlı, Floransa'yi sayıklayarak, büktükleri kâğıtları

vazoya attılar... Nihayet çirkin bir kız, annesinin emriyle gözünde yaşlar olduğu halde İtalyanca birkaç satır karaladı. Kulaklarına kadar kızarak yazdıklarını emprovizatöre verdi. Bu arada kadınlar sessizce, fakat açık bir küçümseyişle gülümseyerek ona bakıyorlardı. Sahneye dönen emprovizatör vazoyu masanın üzerine koydu ve kâğıtları birbiri peşinden vazodan çıkararak yüksek sesle okumaya başladı:

Çençi ailesi (La famiglia dei Cenci) L'ultimo Giorno di Pompeia. Cleopatra e i Suoi Amanti.

La Primavera Veduta da una Prigione. Il Trionfo di Tasso(*) Uysal İtalyan sordu: Sayın dinleyiciler ne emrederler? Teklif edilen konulardan birini kendim mi seçeyim, yoksa bu işin çözümünü kuraya mı bırakalım?

Dinleyicilerden biri:

Kura! dedi. Dinleyiciler:

Kura, Kura! diye tekrarladılar.

(*) Aslında İtalyancandır. Pompei'nin Son Günü Kleopatra ve Âşıkları Zindanda bahar Tasso'nun Zaferi.150

MISIR GECELERİ

Emprovizatör elinde vazo olduğu halde tekrar sahneden indi ve kur'ayı kimin çekmek istediğini sordu. Emprovizatör yalvaran bakışlarla birinci sıradaki sandalyeleri gözden geçirdi. Burada oturmakta olan şık bayanlardan hiçbiri kımıldamadı. Kuzey duygusuzluğuna alışmamış olan emprovizatör, üzülmüş gibi görünüyordu. Birdenbire yan tarafta, beyaz bir eldivenin içindeki küçük bir elin kalktığını gördü. Canlı bir hareketle döndü ve ikinci sıranın başında oturmakta olan genç

ve görkemli güzele yaklaştı. Genç ve güzel kadın hiçbir sıkılganlık duymadan ayağa kalktı, çok doğal bir davranışla kibar elini vazoya soktu ve bükülmüş bir kâğıt çıkardı.

Emprovizatör, kadına:

Onu açıp okumak lütfunda bulunur musunuz? dedi. Güzel kadın kâğıdı açtı ve yüksek sesle okudu:

Cleopatra e i Suoi Amanti.

Bu sözler hafif bir sesle söylenmişti. Fakat salonda öylesine derin bir sessizlik vardı ki, herkes bunları işitti. Emprovizatör derin bir şükran ifade eden bir yüzle kadının önünde yerlere kadar eğildi ve sahneye geldi. Dinleyicilere dönerek:

Baylar, dedi, çekilen kuraya göre emprovizasyon konusu olarak Kleopatra ve Âşıkları çıktı. Bu konuyu seçmiş olan bayandan saygı ile rica ediyorum, kastettiği âşıklar kimlerse lütfen onları söylesinler. *Perche la grande regina aveva moito...(*)

Bu sözler üzerine erkeklerin çoğu kahkaha ile güldüler. Emprovizatörün biraz canı sıkıldı. Sözüne devam ederek:

Bu konuyu seçmiş olan bayanın hangi tarihi olayı ima ettiğini öğrenmek isterdim. Eğer bunu bana açıklarlarsa çok minnettar kalacağım.

(*) Aslı İtalyancadır Çünkü büyük kraliçenin bir çok(H.AEdiz)

ÖN

Kimse yanıt vermeye hazırlanmıyordu. Birkaç bayan, annesinin emriyle konuyu yazmış olan çirkin kıza bakmaya başladı. Zaval ı kız pek de iyiye işaret olmayan bu bakışları hissetmiş ve öylesine utanmış, öylesine sıkılmıştı ki, kirpiklerinden gözyaşları akmaya başlamıştı. Çarskiy buna dayanamadı. Emprovizatöre hitaben İtalyanca:

Konuyu ben teklif etmiştim, dedi. Victor Aurelius'un anlattığı olayı kastediyorum. Ona göre Kleopatra, aşkını ölüm pahasına satmış. Fakat buna karşın bu şartlardan yılmayan, nefret etmeyen hayranları ortaya çıkmışlar... Bana kalırsa konu biraz zorcadır. Bir başka konu seçmez misiniz?

Fakat artık emprovizatör, esin perisinin yaklaşmakta olduğunu hissetmişti. Orkestraya, çalma işaretini verdi. Yüzü, korkunç bir biçimde sararmıştı. Sıtmaya tutulmuş gibi titriyordu. Gözleri olağanüstü bir ateşle parlıyordu. El eriyle siyah saçlarını kaldırdı. Ter damlalarıyla örtülü yüksek alnım mendiliyle kuruladı... Ve birdenbire bir adım ilerledi. El erini çaprazlama olarak göğsüne bağladı... Müzik susmuş, emprovizasyon başlamıştı....

KLEOPATRA VE AŞIKLARI.

Saray pırıl pınlıdı. Şarkıcılar hep bir ağızdan

Destan okuyorlardı, filâvta ve rübabın akışıyla.

Melike sesiyle ve bakışıyla

Canlandırıyordu ziyafeti ihtişam içinde.

Gönül er sürükleniyordu onun tahtına doğru

Fakat altın tasın önünde, o, birdenbire daldı derinlere

Mucizeli başını, omzuna eğip durdu.152

MISIR GECELERİ

Ve şimdi muhteşem ziyafet sanki uyukluyordu, Davetliler susmuştu. Şarkıcılarda ne ses, ne seda vardı!

Ama işte, eğilen başını O kaldırdı yine, Işıklı bir yüzle başladı sözlerine: "Mutluluğunuz sizin, benim aşkımdadır. Dinleyin beni, ben dilersem eğer, siz Benimle bir olabilirsiniz İhtiras alışverişine kim giriyor, kim? Aşkımı satıyorum ben, Hayatı pahasına bir gecemi benim Söyleyin, kim satın alacak içinizden?" Sustu ve korku sardı herkesi, Yürekler burkuldu şehvetle.. O, yüzünde soğuk bir cüretle Dinlemektedir şaşkın mırıltıları Ve küçümseyen bakışlarını ağır ağır Hayranlarının üstünde dolaştırmaktadır. Birden bir insanın çıkışıyla yarıldı kalabalık Onun peşinden geldi iki kişi daha Duruşları pervasızdı, gözbebeklerinde ışık. Melike karşılıyor gelenleri, ve böylece Alışveriş

bitiyor: satın almıyor üç gece, Ölüm adasıdır çağırın onları artık. Şimdi kâhinler Donakalmış davetliler önünde Uğursuz kâseden Sıra kurasını çekiyor birer birer, Birinci, Flavius, son Roma bölümünde En yırtıcı asker. Çıldırtabilirdi onu

Katlanmak bir kadının azametine,

O kabul etmişti zevkin meydan okuyuşunu,

Kızgın kavga günlerinde koşar gibi,

Düşmanın davetine.

İkinci, Kriton, genç hakim,

Epiktir bahçelerindendi,

Kharitelerin, Kıbrıs'ın, Amur'un

Şairi ve hayranlarındandı.

Üçüncü, yeni açmış bir bahar çiçeği gibi

Okşuyordu gözü ve kalbi.

Ünlü değildi, adı asırlarda tutmamıştı yer;

Yavaşça gölgeliyordu,

Dudaklarını ilk tüyler;

Genç yüreğinde tecrübesiz gücü

Kaynıyor ihtirasla;

Heyecan ışıldıyor gözlerinde.

Mağrur Melike hüzünlü bakışlarını,

Durdurdu onun üzerinde.

" And içerim.. Ey zevklerin anası,

Mislini görmediğin gibi hizmet edeceğim sana.

Satılık bir cariye gibi gireceğim,

Kandırıcı ihtiraslar odasına.

Dînle beni, gücü büyük Kıbrıslı sen,

Ve siz yeraltı hükümdarları,

Ey gazaplı Aydanın ilahları,

Yemin ederim ki, sabah şafak şokene kadar

Arzulanma hükmedenleri; ben

Tatlı ihtiraslarla doyuracağım,

Ve bütün esrarlı aşk hünerleriyle

Ve misilsiz bir rehavetle onları yoracağım.

Ama, kızıl sabah ışıklarıyla,

Sökünce ölümsüz şafak,154

MISIR GECELERİ

Yemin ederim ki, Ölümün baltasıyla Bu bahtiyar başlar yuvarlanacak." Ve işte artık gün batıyor, Altın bir yay gibi doğuyordu ay. Örtüldü baygın gölgelerle İskenderiye'de saray. Fıskiyeler coşuyor, meşaleler tutuştu. Buhurdanlar tütüyor ağır ağır, yer yer... Dünya ilahlarının bekliyor emirlerini Tatlı ihtiraslı serinlikler. Sessiz ve ihtişamlı karanlıkların, Gönlü çeken mucizeleri arasında, Ve gölgesinde erguvani perdelerin Işıldıyordu altın oda...

1835

DUBROVSKİBundan birkaç yıl önce, eski Rus derebeylerinden Kirila Petroviç Troyekurov, malikânelerinden birinde oturuyordu. Zenginliği, soyluluğu ve ilişkileri, çiftliklerinin bulunduğu ilerde ona büyük bir saygınlık kazandırmaktaydı. Komşuları onun en küçük bir isteğini yerine getirmek için can atarlar, il memurları adını duydukları zaman titrerlerdi. Kirila Petroviç bu yaltaklanma gösterilerini, kendisine verilmesi zorunlu bir haraç sayardı. Evi her zaman konuklarla dolup taşardı;

bunlar onun gürültülü, bazen de çalginca eğlencelerini katılarak, derebeyi avareliğini neşelendirmeye can atarlardı.

Hiç kimse onun davetlerini reddetmek, ya da bel i günlerde gerekli saygı ile Pokrovskoye köyüne gelmemek cesaretini gösteremezdi. Kirila Petroviç'in ev yaşayışı, cahil bir adamın bütün kusurlarını açığa vurmaktaydı. Çevresindeki insanlarca şımartılan Kirila Petroviç, ateşli huyunun bütün isteklerine ve oldukça dar kafasının bütün düşüncelerine tam bir serbestlik vermeye alışmıştı. Vücutça fevkalade sağlam ve güçlü olmasına karşın, pisboğazlığından ötürü haftada iki sefer hastalanır, her gece de çakırkeyif olurdu. Evinin bir dairesinde, cinslerine özgü dişleriyle uğraşarak on altı odalık yaşardı. Dairenin pencereleri tahta kafeslerle örtülü; kapılarında ise, anahtarları Kirila Petroviç'te duran kilitler vardı. Genç mahpuslar bel i saatlerde bahçeye iner ve iki yaşlı kadının gözcülüğü altında gezinirlerdi. Kirila Petroviç zaman zaman bunlardan bazılarını

kocaya verir ve yerlerine yenileri getirilirdi.158

DUBROVSKİ

Köylülere ve adamlarına karşı sert ve keyfince davranırdı. Ama bunlar yine de kendisine bağlıydılar: Efendilerinin zenginliği ile, ünüyle öğünürler, sırası düştükçe de onun güçlü

korumasına güvenerek komşularına çeşitli kötülükler etmekten çekinmezlerdi.

Troyekurov'un sürekli işi geniş malikâneleri çevresinde dolaşmaktan, boyuna şölenler vermekten ve her gün bir yenisi icadedilen muziplikler yapmaktan ibaretti. Genel olarak bu muzipliklere kurban olanlar yeni ahbaplardı. Bununla beraber Andrey Gavriloviç Dubrovski bir yana bırakılırsa, eski ahbaplar da bu muzipliklerden her zaman yakalarını kurtaramazlardı. Emekli bir hassa teğmeni olan bu Dubrovski, Troyekurov'un en yakın komşusu olup yetmiş toprak kölesi vardı(*) En yüksek rütbeli kimselerle ilişkilerinde bile kibirli davranan Troyekurov, pek de varlıklı

sayılmamasına karşın, Dubrovski'ye saygı gösterirdi. Bunlar bir zamanlar iş arkadaşlığı etmişlerdi.

Troyekurov arkadaşının mert ve hiç kimseye boyun eğmeyen karakterini tecrübeyle biliyordu.

Şanlı 1762 yılı onları uzun bir süre birbirinden ayırdı. Prenses Daşkova'nın akrabası olan Troyekurov yükseldi; maddi durumu bozulan Dubrovski ise istifasını vererek elde kalan köyüne gelip yerleşmek zorunda kaldı. Bunu haber alan Kirila Petroviç onun koruyucusu olmayı önerdi; Dubrovski teşekkür ederek yoksul ama bağımsız kalmayı tercih etti. Birkaç yıl sonra Emekli General Anşef Troyekurov da çiftliğine geldi; iki arkadaş buluştular ve bu buluşmaya pek sevindiler. O günden beri de her gün vakitlerini bir arada geçirmeye başladılar. Ziyaretiyle kimseyi onurlandırmış olan Kirila Petroviç, eski arkadaşının evine teklifsizce girip çıkmaya başladı. Yaşıt olmaları, bir tabakaya mensup bulunmaları, aynı eğitimi görmeleri yüzünden karakter ve eğilimleri de az çok birbirine benziyordu. Bazı alanlarda alın yazıları da (*) Vaktiyle Rusya'da toprak köleliği devrinde köylüler derebeyinin malı sayılıyordu. (Ç.N.) PUŞKIN

PUŞKİN

birbirine benzemişti: İki de severek evlenmiş, ikisinin de eşleri erken ölmüştü. Sonra, ikisinin de birer çocuğu kalmıştı: Dubrovski'nin oğlu Petersburg'da okuyor, Kirila Petroviç'in kızı ise babasının gözcülüğü altında büyüyordu. Troyekurov sık sık Dubrovski'ye: Bana bak kardeşim Andrey Gavriloviç, derdi, eğer senin Volodka hayırlı bir evlât olursa: Beş

parasız da olsa yine kızım Mâşa'yı ona veririm.

Andrey Gavriloviç başını sal ar ve âdeti üzere:

Hayır Kirila Petroviç, diye yanıt verirdi, benim Volodka'm Mariya Kirilovna'ya eş olamaz! Volodka gibi yoksul bir soylunun, yine kendisi gibi yoksul bir soylu kızla evlenerek evin başı olması, şımarık bir kadının vekilharcı olmasından daha iyidir.

Kibirli Troyekurov ile yoksul komşusu arasındaki bu dostluğu herkes kıskanıyor ve Dubrovski'nin, Kirila Petroviç'in sofrasında, ev sahibinin düşüncelerine uygun olup olmadığına zerre kadar önem vermeden açıkça kendi düşüncelerini savunmakta gösterdiği cesarete şaşırıyordu. Bazıları onu taklit etmeye ve gösterilmesi gereken saygı sınırları dışına çıkmaya yeltenmişlerdi. Ama Kirila Petroviç onların haddini öylesine bir bildirmişti ki, bir daha bu gibi hal ere kalkışmak istekleri sonsuz olarak kırılmış, Dubrovski bu genel kural dışında bir başına kalmıştı. Gelgelelim beklenmedik bir olay her şeyi değiştirdi, altüst etti.

Bir sonbahar başlangıcıydı; Kirila Petroviç birkaç günlüğüne ava çıkmaya hazırlanıyordu. Bir gün önce, köpekçilere, seyislere sabahın beşinde hazır bulunmaları için emirler verildi. Çadırlar ve mutfak takımları Kirila Petroviç'in öğle yemeğini yiyeceği yere önceden gönderilmişti. Ev sahibi ve konuklar beş yüzden fazla tazı ve zağarın karınları tok, sırtları pek, köpekçe dil eriyle Kirila Petroviç'in cömertliğine hamederek, bulunduğu köpekhaneye gittiler. Yine orada, başhekim Timoşka'nın gözcülüğü altında, hasta köpekler için bir hastane (düşkünler yurdu) ile cins kö160

DUBROVSKI

peklerin yavrulamaları ve yavrularını emzirmeleri için özel bir pavyon vardı. Kirila Petroviç bu güzel kurumyla iftihar eder ve konukları önünde her birinin en aşağı yirminci kez gördüğü bu bina ile övünmek fırsatını hiçbir zaman kaçırmazdı. Kirila Petroviç konuklarıyla çevrili ve yanında başhekim Timoşka ile köpekçi basısı olduğu halde köpekhaneyi dolaşıyor ve kâh hasta köpeklerin sağlıklarını sorarak, kâh az çok sert ve haklı uyarılarda bulunarak, kâh tanıdığı köpekleri yanına çağırarak ve onlarla tatlı tatlı konuşarak bazı köpek kulübelerinin önünde duruyordu. Konuklar Kirila Petroviç'in köpekhanesi karşısında hayranlık göstermeyi bir borç sayıyorlardı. Bunların içinde susan ve somurtan yalnız Dubrovski idi. Dubrovski ava çok meraklıydı. Ama malî durumu ancak iki zağarla bir tazı sürüsü beslemesine elverişliydi. Bu güzel kurum karşısında bir dereceye kadar haset duymaktan kendini alamıyordu. Kirila Petroviç: Suratını niye astın kardeş? diye sordu. Yoksa köpekhanemi beğenmedin mi?

Dubrovski sert bir tavırla:

Hayır, köpekhaneniz pek mükemmel, diye yanıt verdi. Herhalde adamlarınız köpekleriniz kadar iyi yaşamasalar gerek.

Köpekçilerden birinin canı sıkıldı:

Evelal ah, sonra da efendimiz sayesinde yaşayışımızdan bir şikâyetimiz yok, dedi. Ama ne yalan söyleyeyim, yoksul soylulardan bazıları malikânelerini buradaki rasgele bir köpek kulübesiyle değiştirseler, hiç de kötü bir şey yapmış olmazlar. Hiç olmazsa hem karınları doyar, hem sırtları ısınır.

Kölesinin bu küstahça düşüncesi üzerine, Kirila Petroviç kahkaha ile güldü. Köpekçinin bu alayının kendilerini de ilgilendirebileceğini hissetmekle beraber, konuklar de onun arkasından kahkahalarını bastılar. Dubrovski sapsarı kesildi ve hiçbir şey söylemedi.

PUSKİN

161

Bu sırada Kirila Petroviç'e bir sepetin içinde yeni doğmuş köpek yavruları getirdiler. O, bunlarla ilgilendi, iki tanesini kendisi için ayırttı; geri kalanların da öldürülmesini emretti. Bu arada Andrey Gavriloviç gözden kaybolmuş, kimse de bunun farkında olmamıştı.

Konuklarıyla beraber köpekhaneden dönen Kirila Petroviç, akşam yemeğine oturdu ve ancak o zaman Dubrovski'nin yokluğunu fark ederek soruşturmaya başladı. Adamları Andrey Gavriloviç'in evine gitmiş olduğunu söylediler. Troyekurov hemen ona koşup yetişmelerini ve mutlaka geri çevirmelerini emretti. O, hiçbir zaman, köpeklerin değerini takdir etmekte büyük bir deneyimi olan ve avcılıkla ilgili tartışmalı konuları doğru olarak çözen Dubrovski'siz ava çıkmazdı. Dubrovski'nin arkasından koşturulan hizmetçi döndüğü zaman henüz sofradan kalkmamışlardı. Hizmetçi efendisine Dubrovski'nin söz dinlemediğini ve dönmek istemediğini bildirdi. Her zamanki gibi içki başına vuran Kirila Petroviç öfkeleni ve Pokrovskoye'ye gecelemek üzere hemen, geri dönmezse, kendisiyle sonsuza kadar bozuşacağını söylemesi için aynı hizmetçiyi ikinci sefer Dubrovski'ye gönderdi. Hizmetçi tekrar Dubrovski'ye koştu. Kirila Petroviç sofradan kalkarak konuklarını savdı ve yatmaya gitti. Ertesi günü ilk işi:

Dubrovski burada mı? diye sormak oldu.

Yanıt yerine kendisine üç köşe bükülmüş bir mektup verdiler. Kirila Petroviç kâtibine, mektubu yüksek sesle okumasını emretti ve şunları işitti:

"Pek lütufkâr efendim.

"Özür dilemek üzere köpekçi Paramoşka 'yi bana gönderinceye kadar Pokrovskoye'ye gelmek niyetinde değilim. Onu cezalandırıp cezalandırmamak benim bileceğim bir iştir. Kölelerinizin şakalarına katlamaya niyetli değilim: hatta sizin bile şakalarınıza katlanamam. Çünkü, ben bir

maskara değilim, eski bir kişizadeyim.

Daima hürmetkarınız Andrey Dubrovski"162

DUBROVSKI

Bu mektup, bugünkü etiket anlayışlarına göre de pek münasebetsiz bir mektup saydırdı. Amma burada Kirila Petroviç'i kızdıran ne mektubun acayip biçimi, ne de yazılış tarzıydı, belki özüydü.

Yataktan yalınayak fırlayan Troyekurov:

Nasıl, diye gürledi, özür dilemek üzere adamlarımı ona mı gönderecekmişim? Onları bağışlamak ya da cezalandırmakta serbest miymiş? Ne sanıyor o? Kiminle atıştığını biliyor mu? Ben onu...

Ayaklarıma kapanıp yalvarmazsa... Troyekurov'a karşı gelmeyi ben ona gösteririm.

Kirila Petroviç giyindi ve her zamanki debdebesiyle ava gitti. Ama avlanmak kısmet olmadı.

Sabahtan akşama kadar yalnız bir tavşan görebildiler, onu da kaçırdılar. Kırdı, çadır altında yenen öğle yemeği iyi geçmedi, daha doğrusu ahçıyı döven konukları haşlayan, dönüşte de bütün av kafilesiyle kasıtlı olarak Dubrovski'nin tarlalarını çiğneyen Kirila Petroviç'in hoşuna gitmedi.

Aradan birkaç gün geçti, iki komşu arasındaki düşmanlık yatışmadı. Andrey Gavriloviç, Pokrovskoye'ye dönmüyordu. Halbuki Kirila Petroviç'in onsuz canı sıkılıyor ve bu can sıkıntısını

en ağır sözcüklerle belirtiyordu. Bu sözler oralı derebeylerinin çabasıyla, değiştirilmiş ve şişirilmiş

bir halde Dubrovski'nin kulağına kadar geliyordu. Yeni bir olay, son barış umudunu da ortadan kaldırdı.

Bir gün Dubrovski kendi küçük malikânesini dolaşıyordu. Kayın koruluğuna yaklaşırken bir balta sesi duydu. Birkaç dakika sonra da devrilen bir ağaç gürültüsü işitti. Hemen koruluğa daldı ve orada büyük bir sükûnetle kendi ağaçlarını aşırmakta olan Pokrovskoye'li birkaç mujiği bastırdı.

Dubrovski'yi gören köylüler kaçmak istediler. Dubrovski arabacısının yardımıyla bunlardan ikisini yakaladı ve bağlı olarak evine getirdi. Düşmana ait üç beygir de hemen oracıkta galiplerin eline geçmişti. Dubrovski pek öfkeliydi. Haydutluklarıyla tanınmış Troyekurov'un adamları, Dubrovski ile kendi efendileri arasındaki sıkı fıkı dostluğu

PUŞKİN

bildikleri için eskiden Dubrovski'nin malikânesine adım atmaya cesaret edemezlerdi. Dubrovski, Troyekurov'la aralarının açılmasından, şimdi bunların yararlandıklarını görüyordu. Esirlerini, bütün savaş hakları kural arına aykırı olarak, kendi koruluğundan aşırarak sopalarla terbiye etmeye, beygiri de, çiftlik hayvanlarına katarak çalıştırmaya karar verdi.

Bu olayın ayrıntıları o gün Kirila Petroviç'in kulağına kadar geldi. Troyekurov köpürdü, öfkesinin ilk

anlarında bütün maiyetiyle birlikte Kistenevka'yı (komşusunun köyü bu adı taşıyordu) basarak bütün köyü baştan başa yağma ve Dubrovski'yi de köşkünde kuşatmayı aklından geçirdi. Zaten bu gibi davranışlar onun için hiç de tuhaf sayılmazdı. Ama çok geçmeden düşünceleri bir başka yön aldı. Salonunda ağır ağır, bir aşağı bir yukarı dolaşırken, rasgele pencereden baktı ve kapıda bir troykanın durduğunu gördü. Troykadan, sırtında kıvrırcık tüylü bir kaput olan meşin kasketli ufaktefek bir adam indi ve kâhyanın odasına girdi. Troyekurov yargıç Şabaşkin'i tanıdı, onu çağirtmaları için emir verdi. Bir dakika sonra Şabaşkin, üst üste reveranslar yaparak ve aşırı bir saygı ile emirlerini bekleyerek Troyekurov'un önünde duruyordu. Troyekurov: r*

Günaydın, dedi, senin adın neydi bakayım? Niçin geldiniz?

Şehre gidiyordum, efendimizin bir emri olup olmadığını anlamak için İvan Demyanov'a uğradım.

Tam da sırasında geldin, şey, neydi adın senin? Benim de sana ihtiyacım vardı. Bir votka iç de beni dinle İ

Bu güzel karşılanma, yargıcı tatlı bir şaşkınlığa uğrattı. İkrâm edilen votkayı içmedi, bütün dikkatiyle Kirila Petroviç'i dinlemeye koyuldu. Troyekurov: Benim bir komşu var, dedi. Küçük arazi sahiplerinden, kaba herifin biri. Bunun çiftliğini elime geçirmek istiyorum, sen bu işe ne dersin?164

DUBROVSKI

Efendimiz, elinizde senet falan varsa... Ya da...

Yalan söylüyorsun be birader, senede falan ne gerek var? Emirler ne güne duruyor? Marifet hiç

hakkımız olmadığı halde elinden malikânesini almaktır. Hele dur bakayım, malikâne bir zamanlar bizimdi. Spitsin adlı birinden satın alınmış, sonra da Dubrovski'nin babasına satılmıştı. Acaba buradan bir şey tutturamaz mıyız?

Bu akla yakın bir şey efendimiz; herhalde bu alışveriş yasal yol arıyla yapılmış olsa gerek.

İyice bir düşün taşın bakalım!

Eğer efendimiz, komşunuzdan, ona bu malikâneye tasarruf hakkını veren senetlerden birini, hangi yoldan olursa olsun ele geçirmek olanağı bulursa, o zaman...

Anlıyorum, anlıyorum ama, işin kötülüğüne bakın ki onun bütün senetleri bir yangında yanmıştı.

Nasıl, efendimiz, onun senetleri yandı mı diyorsunuz? Bundan iyisi can sağlığı! O halde müsaade, buyurun da hemen yasal yol ara başvuralım. Bütün isteklerinizin yerine getirileceğinden hiç kuşkunuz olmasın!

Öyle mi sanıyorsun? Bak, karışmam. Senin yardımına güveniyorum,, bunun altında kalmayacağıma emin olabilirsiniz!

Şabaşkin, hemen hemen yerlere kadar eğilerek dışarı çıktı. O günden tezi yok tasarlanan iş

üzerinde çalışmaya başladı. Becerikliliği sayesinde de tam iki hafta sonra Dubrovski şehirden, Kistenevka köyü üzerindeki tasarruf hakkına dair tezelden açıklama isteyen bir yazı aldı.

Bu hiç beklenilmeyen sorudan şaşırın Dubrovski, hemen o gün yanıt olarak yazdığı oldukça kaba bir yazı ile, Kistenevka köyünün rahmetli babasının ölümüyle kendisine kaldığını; veraset hakkı

gereğince bu köye sahip bulunduğunu; Troyekurov'un bu köyle hiçbir ilgisi olmadığını, bu mülkiyetine dışarıdan yapılacak her karışmanın iftira ve sahtecilikten başka bir şey olmayacağını

anlattı.

PUŞKİN _____

Bu mektup yargıç Şabaşkin üzerinde çok iyi bir etki yaptı. Şabaşkin bu mektupta: 1) Dubrovski'nin işten pek az anladığını, 2) Böyle çabuk parlayan, ihtiyatsız bir adamı yere vurmanın hiç de zor bir iş olmadığını anladı.

Andrey Gavriloviç yargıcın sorularını soğukkanlılıkla inceleyince, daha etraflı yanıt vermek gereğini duydu. Oldukça akla yakın bir savunma yazısı yazdı; ama zamanla bunun da yetmediği anlaşıldı.

İş uzamaya başladı. Hakkına güvenen Andrey Gavriloviç, işi umursamıyor, etrafına para saçmak için ne bir istek duyuyor, ne de buna olanak görüyordu. Gerçi o her zaman bu çanak yalayıcıların satılık vicdanlarıyla alay edenlerin başında gelirdi, ama bir iftiranın kurbanı olacağını aklına bile getirmemişti. Öte yandan Troyekurov da ortaya attığı bu davanın kazanılmasında aynı derecede ilgisizlik gösteriyordu. Çünkü Şabaşkin yargıçları korkutarak, satın alarak ve yasaları enine boyuna yorumlayarak onun adına hareket ediyor ve uğraşıyordu. Kısaca nasıl olduysa oldu.

Dubrovski, 18** yılı 9 şubatında, Teğmen Dubrovski ile General Troyekurov arasında ihtilafli olan malikâne hakkındaki mahkeme kararını dinlemek ve bu kararı kabul edip etmediğini yazı ile bildirmek üzere * * ilçe mahkemesinde bulunmak için şehir polisi eliyle bir çağrı aldı. Dubrovski hemen o gün şehre hareket etti. Troyekurov yolda ona yetişti. Birbirlerine gururla baktılar.

Dubrovski düşmanın yüzünde kin saçan bir gülümseme fark etti. II Andrey Gavriloviç şehre gelince bildik bir tüccara indi ve onun evinde geceledi. Ertesi sabah da ilçe mahkemesinin karşısına çıktı. Ona aldırış eden olmadı. Arkasından Kirila Petroviç geldi.

Kâtipler ayağa kalktılar, kalemlerini kulaklarının arkasına koydular. Mahkeme üyeleri derin saygılarıyla onu karşıladılar. Rütbesine, yaşına ve şişmanlığına saygı göstererek ona bir koltuk gösterdiler. Kirila Petroviç açık kapının ağzına oturdu. Andrey Gavriloviç duvara yaslanmış bir halde ayakta duruyordu. Ortalığı derin bir sessizlik kapladı. Zabıt kâtibi, çınlayan bir sesle mahkemenin kararını okumaya başladı.

Su götürmez bir hakka dayanarak sahib olduğumuz bir mülkten, Rusya'da nasıl yoksun kılınabileceğimizi gösteren yol ardan birini öğrenmekten herkesin hoşlanacağını düşündüğümüz için bu kararı olduğu gibi yazıyoruz:

«K*** ilçe mahkemesi 18** yılı şubatında Troyekurov oğlu Tuğgeneral Kirila Petroviç'e ait olup

Dubrovski oğlu Hassa Teğmeni Andrey Gavriloviç'in fuzuli olarak işgal ettiği ** ilinin Kistenevka köyünde kâin ** erkek nüfusuyla, otlakları ve tüm van yoğuyla ** desiyatin araziden ibaret çiftlik davasını inceledi: Adı geçen Tuğgeneral Troyekurov, geçen 18**yılıının 9 haziranında mahkememize başvurarak ölü babası (sekizinci dereceden memur) Süvari Troyekurov oğlu (Piyotr Yefimov)un genel valilik taşra kâtipliği ettiği sıralarda, 17 ** yılının 14 ağustosunda, soylu sınıfına mensup memurlardan Spitsın oğlu Fadey Yegorov'dan yukarda adı ge

PUŞKİN

çen Kistenevka köyünde kâin çiftliği, malikânesiyle, ** erkek nüfusuyla, bütün menkul ve gayrimenkul eriyle, ekilip biçilmeye elverişli ve elverişsiz arazisiyle, ormanıyla, otlaklarıyla, dere üzerindeki dalyanıyla, çiftlik binasıyla, hulasa Spitsın oğlu Fadey Yegorov'a babası Spitsın oğlu Yegor Terentiyev'den miras olarak kalan tüm varı yoğuyla 2500 rubleye satın alındığını ve bu temlik işleminin aynı günde ilgili makamlarca tescil olduğunu, babasının o zaman, ağustosun 26 sında K ** ilçe mahkemesi kararıyla yeni mülküne tasarruf ettiğini ve sonra da 27 ** yılı

eylülünün 6 sında eceliyle öldüğünü, halbuki iddia sahibi Tuğgeneral Troyekurov 17 ** yılından itibaren, hemen hemen küçüklüğünden beri, askeri görevde ve daha ziyade yabancı

memleketlerde seferde bulunduğundan, gerek babasının ölümünden, gerek kendisine kalan servetten haberi olamadığını; fakat şimdi, askeri vazifesinden istifa ederek ** ve ** il eriyle K **, P

**, R ** ilçelerinde ve çeşitli köylerde bulunan ve top yekûn 3000 baş erkek nüfusu da içine alan emlakine el koyunca, yukarda adı geçen Kistenevka Köyünün hiçbir hakka dayanmadan içindeki bütün varlığıyla, Hassa Teğmeni Andrey Gavriloviç Dubrovski tarafından fuzuli olarak işgal edilmiş

olduğunu gördüğünü beyan ve ifade ederek işbu çiftliğin, eski sahibi Spitsın tarafından babasına verilen ilişik tapu senetlerine dayanarak, Dubrovski'nin fuzuli işgalinden kurtarılarak aidiyeti cihetiyle iddia sahibine, yani Troyekurov'a geri verilmesine ve Dubrovski'nin adı geçen çiftlikten haksız olarak elde ettiği gelirin de, kendisine ödettirilmesine karar verilmesini talebetmiştir.

"Bu hususta J** Zemstvo mahkemesinin yaptığı soruşturma sonucunda: Adı geçen ihtilafli çiftliğin bugünkü sahibi Hassa Teğmeni Dubrovski sorgu yargıcına verdiği ifadede, her ne kadar, şu kadar can nüfusuyla, toprak ve her türlü varlığıyla adı geçen Kistenvka köyündeki emlakin babası topçu Asteğmeni Dubrovski oğlu Gavril Yevgrafov'un ölümünden sonra miras olarak kendisine kaldığını, işbu terekenin168

DUBROVSKİ

ise babasına, ilkin genel valilik taşra kâtiplerinden, sonraları sekizinci derece memurlardan Troyekurov tarafından 17 ** yılı 30 ağustosunda ** ilçe mahkemesi huzurunda, fahrî müşavir Sobolev oğlu Grigori Vasifyev'e verilen vekâlete dayanılarak adı geçen Sobolev tarafından satıldığını ve aradaki anlaşma gereğince kararlaştırılan 3200 rubleyi babasından tamamen aldıktan sonra, Troyekurov, vekili bulunan Sobolev'den tapu senetlerini Dubrovski'nin babasına vermesini talebettiğini, yine aynı vekâletname hükümlerine göre parayı tamamen ödediği takdirde kesin tapu senetlerini çıkartıncaya kadar bu emlaka, gerçek sahip sıfatıyla el koyabileceğini, gerek bu malı satan Troyekurov 'un, gerekse üçüncü bir kişinin ilerde bu emlak üzerinde hiçbir iddia ve müdahalede

bulunamayacağını beyan etmiş ise de o zaman Andrey Dubrovski küçük olduğu için bu emlakta ait tapu senetlerinin nerede ve hangi tarihte babasına verilmiş olduklarını

bilmediğini, babasının ölümünden sonra da bu tapu senetlerini bulamadığını, bununla beraber, 17

** yılında evlerinden çıkan ve köy halkınca da bilinen yangın sırasında diğer evrak ile beraber bu tapu senedinin de yanmış olmasının mümkün olduğunu ve fakat mezkûr emlakın Troyekurov veya vekili Sobolev tarafından satıldığı tarihten, yani 17 ** yılından ve babasının ölüm yılı olan 17 **

yılından bugüne kadar da Dubrovski ailesinin aralıksız ve çekişmesiz olarak tasarrufunda kaldığına 52 kişiden ibaret bulunan köy halkının tanıklık edebileceğini beyan etmiş ve huzurda yemin, ettirilerek dinlenen tanıklar, hatırladıklarına göre, Dubrovski'lerin, adı geçen ihtilafı

emlakta, takriben 70 yıl önce hadisesiz tasarruf ettiklerini, fakat bu tasarrufun nasıl bir hukuki işleme dayandığını bilmediklerini ve bu emlakın ilk alıcısı olan eski genel valilik taşra kâtiplerinden Piyotr Troyekurov 'un mezkûr emlakta herhangi bir tarihte malik olup olmadığını hatırlamadıklarını

söylemişler ve ilave olarak Dubrovski'ye ait evin, çıkan bir gece yangını sırasında 30 yıl önce yandığını, ihtilafı mülkün yılda ortalama

PUSKİN

169

ma olarak 2000 ruble irat getirmekte olduğunu ifade ve bel170

DUBROVSKI

ve aynı senet muhteviyatından anlaşıldığına göre bu alım satım işleminin aynı yıl içinde ** ilçe mahkemesince tescil kılınmış bulunmasına, ve her ne kadar adı geçen mülkün, babası Gavril Dubrovski'ye satılması için müteveffa Troyekurov tarafından Sobolev'e verilen vekâletname Hassa Teğmeni Andrey Dubrovski tarafından mahkemeye gösterilmiş ise de, bu çeşit vekâletnamelerle gayrimenkulün satışını kabul etmek şöyle dursun, bunları başkasının geçici tasarrufuna vermek bile kararname gereğince yasak olmasına ve halen bu vekâletnamenin, müvekkilin ölümüyle hiçbir hukuki değeri bulunmamasına ve böyle bir alım satım işleminin nerede ve ne zaman geçtiğine dair soruşturmanın başladığı 18** tarihinden bugüne kadar davalının sarıh bir belge gösterememesine binaen mahkeme, gösterilen tapu senetlerine dayanarak adı geçen malikânenin şimdiki durumuyla, şu kadar nüfus, toprak ve diğer gayrimenkul eriyle Tuğgeneral Troyekurov'a ait olduğunu kabul ve bu mülkün Hassa Teğmeni Dubrovski'nin fuzuli işgalinden kurtarılarak vârisi bulunan Troyekurov'a geri verilmesine ve fakat davalının mezkûr mülkü fuzulen işgali sırasında elde ettiği intifanın geri verilmesi hakkındaki davacı talebine gelince, mahkeme bunun da gereğini düşünerek: Her ne kadar bu husustaki kanunlar, başkasına ait bir mülkün etrafına çit çevrilmesi ve ekilip biçilmesi halinde, asıl sahibinin her hangi bir şikâyeti üzerine, bu arazi ve emlakın bütün tesis ve meyveleriyle sahibine geri verilmesini emretrnekte ise de, gerek mezkûr emlakın Dubrovski'nin elinde kaldığı müddetçe çekişmesiz ve aralıksız tasarruf edildiğinin tanıkların tanıklıklarıyla anlaşılması, gerek davacı Troyekurov'un bugüne kadar herhangi bir iddia ve talepte bulunmaması, bu defa da mülkün aynen ve

tamamen kendisine iadesine karar verilmiş

olması dolayısıyla davalının intifa hakkındaki isteğinin reddine temyiz yol an açık olmak üzere karar verildi."

Zabıt kâtibi sustu. Yargıç ayağa kalktı ve yerlere kadar eğilerek okunan kararı imzalaması için Troyekurov'u

PUŞKİN _____ 171

davet etti. Muzaffer Troyekurov yargıcın elinden kalemi alarak mahkemenin kararı altına bunu tümüyle kabul ettiğine dair imzasını attı.

Sıra Dubrovski'ye gelmişti. Zabıt kâtibi karan ona da uzattı. Fakat Dubrovski başını eğerek hareketsiz bir hal aldı.

Zabıt kâtibi, ya karan tümüyle kabul ettiğini, ya da haklı olduğuna dair vicdani bir kanaati varsa, yasal süresi içinde ilgili makamlarda temyiz etmek üzere kabul etmediğini bildirir bir imza atması

hakkındaki davetini tekrarlardı. Dubrovski susuyordu... Birdenbire başını kaldırdı, gözleri kıvılcımlandı, ayağını yere vurdu ve zabıt kâtibini öyle bir şiddetle itti ki, adam yere yuvarlandı, mürekkep hokkasını kaptığı gibi yargıca fırlattı. Ortalığı bir dehşet kapladı: Nasıl, diye bağırdı, Al ah'ın tapınağına saygısızlık, ha! defolun itler!

Sonra Kirila Petroviç'e dönerek:

Köpekçilerin, köpekleri kiliseye sokması işitilmiş bir şey midir, ekselans? Köpekler kilisenin içinde koşuyor. Yok artık, sizin haddinizi bildireceğim.

Gürültüyü duyan muhafızlar koşular ve Dubrovski'yi zorla tutabildiler. Sonra dışarı çıkarıp kızağa bindirdiler. Bunların arkasından da, ardında bütün mahkeme üyeleri olduğu halde Troyekurov çıktı. Dubrovski'nin bu beklenmedik deliliği Troyekurov'un sinirine pek dokunmuş ve bütün neşesini kaçırmıştı. Troyekurov'dan minnettarlık bekleyen mahkeme üyeleri, onun en küçük bir iltifatını bile elde etmediler. Troyekurov hemen o gün Pokrovskoye'ye hareket etti. Dubrovski ise bu arada yatakta yatıyordu. Bir talih eseri olarak tümüyle cahil olmayan ilçe doktoru, ondan kan almış, sülük yapıştırmış ve kantarit böcekleri uygulamıştı. Hasta akşama doğru biraz iyileşti ve akli başına geldi. Ertesi gün onu hemen hemen artık kendi malı olmayan Kistenevka'ya götürdüler.

III

Aradan bir süre geçmiş, fakat zaval ı Dubrovski'nin sağlığı hâlâ düzelememişti. Gerçi delilik nöbetleri bir daha tekrarlanmamıştı, ama kuvveti gözle görülecek kadar azalmaktaydı. Eski işlerini unutuyor, odasından pek seyrek çıkıyor, günlerce düşüncelere dalıyordu. Bir zamanlar oğlunu büyütmüş olan iyi yürekli ihtiyar Yegorovna, şimdi de Dubrovski'nin dadısı olmuştu. Bir çocuğa bakar gibi ona bakıyor, yemek ve uyku zamanlarını ona anımsatıyor, yemeğini yediriyor ve onu yatırıyordu. Andrey Gavriloviç sessizce ona boyun eğiyor, ondan başka kimse ile görüşmüyordu.

İşlerini, çiftliğe ait verilecek emirleri düşünecek halde değildi. Yegorovna bütün bu olup bitenleri, o zamanlar Petersburg'da bulunan ve Hassa piyade alaylarından birinde hizmet etmekte olan genç

Dubrovski'ye bildirmek gereğini duydu. Böylece masraf defterinden bir yaprak kopararak Kistenevka'nın biricik okur yazarı olan aşçı Hariton'a bir mektup yazdırdı, hemen o gün postaya atılmak üzere şehre gönderdi.

Artık okurlarımızı, hikâyemizin başlıca kişisi ile tanıştırmak zamanı geldi sanırız.

Vladimir Dubrovski, askeri lisede okumuş ve Hassa Asteğmeni olarak okuldan çıkmıştı. Babası ona rahat bir yaşayış sağlamak için hiçbir fedakârlıktan kaçınmıyordu. Delikanlı evinden, umduğundan da çok yardım görüyordu. Açık el i ve ün düşkün olan genç Dubrovski, lüks bir yaşayış sürüyordu. Kumar oynuyor, yoksul gençlerin bir düşü olan zengin bir kızla evleneceğini tahmin ederek geleceği düşünmeksizin borca giriyordu.

PUŞKİN

Bir akşam birkaç subay, genç Dubrovski'nin evinde, divanlara uzanmış, kehribar ağızlıklarla sigara içtikleri bir sırada uşağı Grişa, Dubrovski'ye bir mektup uzattı. Mektubun üzerindeki yazı ile mühür delikanlıyı şaşırttı. Mektubu çabucak açtı ve şunları okudu:

"Efendimiz Vladimir Andreyeviç, ben ihtiyar dadın, babacığının sağlık durumunu sana bildirmeye karar verdim. Babanın hali çok kötü. Bazen abuk sabuk konuşuyor ve bütün gün aptal bir çocuk gibi oturup duruyor. Ölüm Al ahın emri, buraya gel benim şahin oğlum, sana Pesonçnoye'ye araba da göndeririz. Duyduğumuza göre ilçe mahkemesi buraya gelip bizi Kirila Petroviç

Troyekurov'un emrine verecekmiş. Çünkü, güya biz onun malıymışız. Halbuki biz oldum olası

sizin malınıız! Onun olduğumuzu hiçbir zaman duymadık. Sen Petersburg'da olduğun için bunu Çar babamıza arz edebilirsin. O bizim hakkımızı çiğnetmez. Senin sadık kölen, dadın.

Arina Yegorovna Buzireva"

Oğlum Grişa'ya hayır dualar ederim. Sana iyi bakıyor mu? İşte ikinci haftadır burada yağmur yağıyor. Çoban Rodya, Nikola gününde öldü."

Vladimir Dubrovski, bu oldukça anlamsız satırları büyük bir heyecanla birkaç sefer üst üste okudu. Daha küçükken annesini kaybetmişti. Babasını hemen hemen bilmediği bir çağda, sekiz yaşındayken Petersburg'a getirilmişti. Ama bütün bunlara karşın romantik bir ilgi ile babasına bağlıydı. Aile hayatının sesiz sevinçlerinden zevk almaya fırsat bulamadığı oranda bu hayata olan sevgisi de artmıştı. Babasını kaybetmek düşüncesi bir ağırlık gibi yüreğine çöküyor, dadısının mektubundan anlayabildiği zaval ı hastanın hali ise tüylerini ürpertiyordu. Ücra bir köyde, aptal bir kocakarı ile çiftlik halkının eline kalmış babasının, birtakım felaketlerin tehdidi altında bulunduğunu, yardımsız bir halde maddi ve ruhi birtakım acılar içinde sönüp gitmekte174

DUBROVSKI

olduğunu gözünün önüne getiriyordu. Vladimir bu canice ihmalden ötürü kendini suçluyordu.

Babasından uzun zamandır hiçbir haber alamamış, ama onu gezilerde, ya da çiftlik işlerine dalmış varsayarak haber almayı hatırına bile getirmemişti.

Babasının yanına gitmeye, hatta babasının sağlık durumu orada bulunmasını gerektiriyorsa, istifa etmeye bile karar verdi. Genç Dubrovski'nin üzüntüsünü sezen arkadaşları kalkıp gittiler. Yalnız başına kalan Vladimir, izin vermeleri için bir dilekçe yazdı, piposunu yaktı ve derin düşüncelere daldı.

Hemen o gün izin almak için girişimlerde bulundu. İki gün sonra da yanında sadık uşağı Grişa olduğu halde posta arabasıyla yola çıktı.

Vladimir Andreyeviç, Kistenevka'ya sapmak zorunda bulunduğu posta menziline yaklaşıyordu.

Yüreği acı bir önsezi ile dolu idi. Babasını sağ bulamayacağından korkuyordu. Köyde kendisini bekleyen yaşayış tarzını: Issızlığı, tenhalığı, yoksul uğu, hiç anlamadığı birtakım işler peşinden koşmayı gözünde canlandırıyor. Posta menziline gelince, menzil amirinin yanına girdi ve ondan boş beygir istedi. Menzil amiri genç Dubrovski'nin nereye gideceğini öğrendikten sonra, Kistenevka'dan gönderilen arabanın dört günden beri kendisini beklemekte olduğunu haber verdi.

Çok geçmeden Vladimir Andreyeviç'in yanına, bir zamanlar onu tavlada gezdiren ve tayına bakan, ihtiyar arabacı Anton geldi. Dubrovski'yi görünce Anton'un gözleri yaşardı. Yerlere kadar eğilerek ihtiyar efendisinin henüz sağ olduğunu bildirdi ve atları arabaya koşmaya gitti. Vladimir Andreyeviç kendisine önerilen edilen kahvaltıyı geri çevirerek acele yola çıkmak istedi. Anton onu kestirme yol ardan götürdü. Aralarında şöyle bir konuşma başladı: PUŞKİN

Kuzum Anton, babamla Troyekurov arasında neler geçtiğini bana anlatsana!

Neler geçtiğini Al ah bilir. Vladimir Andreyeviç! Duyduğumuza göre efendimizle Kirila Petroviç

arasında bir anlaşmazlık çıkmış. Gerçi Kirila Petroviç çok kez kendi başına buyruk olmakla birlikte, bu kez babanızı mahkemeye vermiş. Her ne kadar efendilerin işine karışmak bizim gibi kölelerin haddi değilse de, babanız, Kirila Petroviç'e karşı gelmeyecekti... Kamçı ile ağaç yıkılır mı?

Anlaşılan bu Kirila Petroviç oralarda istediğini yapıyor?

Pek tabi , efendimiz... Yargıca metelik bile verdiği yok... Emniyet amiri avcunun içinde...

Derebeyleri saygılarını sunmak için ayağına kadar geliyorlar... Sizin anlayacağınız, varsa pulun, herkes kulun!

Çiftliğimizi elimizden aldığı doğru mu?

Ah efendiciğim, biz de böyle duyduk. Geçenlerde Pokrovskoye köyünün zangocu bizim muhtarın

vaftiz töreninde: "Artık aylak aylak gezdiğiniz yeter, demiş. Kirila Petroviç gelip sizi emri altına alacak!" demirci Mikita da ona demiş ki: "Bırak Saveliç, hemşehrini üzme, konukların keyfini kaçırma! Kirila Petroviç kendi başına buyruk, Andrey Gavriloviç de kendi başına... Bizse hepimiz, Al ah'ın ve Çarın kul arıyız!" Elalemin ağzına kilit vuramazsın ya!

Demek ki siz Troyekurov'un emri altına girmek istemiyorsunuz?

Kirila Petroviç'in emri altına girmek mi? Al ah yazdıysa bozsun! Onun kendi adamları bile inim inim inliyor, eline yabancılar düşerse, derilerini yüzmek şöyle dursun, etlerini bile parça parça doğrar. Hemen Al ah Andrey Gavriloviç'e uzun ömürler versin! Yok eğer Al ah onu aramızdan çekip alırsa, o zaman da senden başkası bize gerekli değil, velinimetimiz efendimiz! Sen bizi kimselere verme, biz sana arka çıkarız.176

DUBROVSKİ

Anton bu sözlerden sonra kamçısını şaklattı, dizginleri çekti, beygirler dörtnala kalktılar.

İhtiyar arabacısının bağlılığından pek memnun olan Dubrovski sustu ve düşünceye daldı. Bir saatten fazla bir zaman geçmişti. Birdenbire Grişa'nın: İşte Pokrovskoye! haykırışıyla kendisine geldi. Dubrovski başını kaldırdı. Geniş bir göl boyunca gidiyorlardı. Bu gölden çıkan bir ırmak, ilerde, tepelerin arasında, kıvrıntılar yaparak akıyordu. Bu tepelerden birinin üzerinde, sık ve yeşil bir koruluğa yukarıdan bakan bir yerde, büyük bir taş binanın yeşil damı ile kulesi görünüyordu.

Bir başka tepede ise, beş kubbeli bir kilise ile eski bir çan kulesi göze çarpıyordu. Tepelerin eteklerine sebze bahçeleriyle ve kuyularıyla köy evleri serpilmişti. Dubrovski bu yerleri tamdı. İşte bu tepecikte kendisinden iki yaş küçük ve daha o zaman çok güzel olacağı bel i olan küçük Maşa Troyekurov ile oynadığını hatırladı. Anton'dan kıza dair bilgi almak istedi ama, sebebini bilmediği bir sıkılganlık onu bundan vazgeçirdi.

Troyekurov'un evine yaklaştıkları zaman, bahçenin ağaçları arasında kımıldayan beyaz bir elbise gördü. Bu sırada Anton beygirleri kamçıladi ve gerek köy, gerek şehir arabacılarında ortaklaşa yaşayan bir geleneğe uyararak köprüden ve köyün yanından son süratle geçti. Köyden çıkınca bir tepeyi tırmandılar. Vladimir, kayın ağacı koruluğunu, solda açıklık bir yerde de kırmızı damlı

kurşuni bir ev gördü: Yüreği çarpmaya başladı. Önünde, Kistenevka köyü ile babasının gösterişsiz evi belirdi.

On dakika sonra avluya girdiler. Delikanlı anlatılması zor bir heyecanla etrafını gözden geçirdi. On iki yıldır yurdunu görmemişti. Kendi zamanında çitlerin etrafına yeni dikilmiş olan kayın fidanları, şimdi dal ı budaklı kocaman birer ağaç olmuştu. Bu avluda bir zamanlar, dikkatle süpürülmüş

geniş bir yol a ayrılan üç düzgün çiçeklik vardı. Şimdi burası, ayağı köstekli bir beygirin otladığı

biçilmemiş bir çayır halini almıştı. Köpekler havlayacak oldular, ama An PUSKİN

ton'u tanıyarak sustular ve tüylü kuyruklarını sal adılar. Çiftlik halkı izbelerden dışarı döküldü, gürültülü bir biçimde sevinçlerini bel i ederek genç beylerinin etrafını aldı. Delikanlı, kendisini candan karşılayan bu kalabalığın arasından zorlukla bir yol bularak kendini köhne merdivenlere attı. Yegorovna onu koridorda karşıladı ve ağlayarak boynuna sarıldı. Delikanlı bu iyi yürekli ihtiyar kadın göğsüne bastırarak:

Günaydın dadı, babamdan ne haber? diye sordu. Kendisi nerede? Sağlığı nasıl?

Tam bu dakikada, başında kalpak, sırtında hırka, uzun boylu, uçuk benizli zayıf bir ihtiyar, zorlukla ayaklarını sürüyerek salona girdi. Zayıf bir sesle:

Günaydın Volodka, dedi. Vladimir hararetle babasını kucakladı.

Sevinç, hastanın üzerinde çok güçlü bir etki yaptı, adamcağızın dermanı kesildi, ayakları büküldü, oğlu tutmasaydı, az daha düşecekti. Yegorovna:

Yatağımızdan niçin kalktınız? diye söylendi. Ayakta duracak hali yok, gene de herkesin yaptığını yapmak istiyor.

İhtiyarı yatak odasına götürdüler. Oğlu ile konuşmaya çabaladı, ama kafasında düşünceler karışıyor, sözlerini bir türlü bağlayamıyordu. Sustu ve daldı. Babasının bu hali Vladimir'i çok şaşırttı. Babasının yatak odasına yerleşti ve babasıyla başbaşa bırakmalarını rica etti. Ev halkı

onun bu isteğine boyun eğdi. Bu kez de onlar Grişa'ya başvurarak onu uşak odasına götürdüler, köylü usulünce her türlü ikramlarda bulundular ve bin bir çeşit sorularla başını ağrıttılar.IV

Bir zamanlar yemeklerle dolu olan yemek masasında şimdi tabut var.

Genç Dubrovski, gelişinden birkaç gün sonra işleri ele almak istedi, ama babası ona gerekli açıklamalarda bulunacak bir durumda değildi. İhtiyar Dubrovski'nin güvenilir bir adamı da yoktu.

Delikanlı babasının kâğıtlarını gözden geçirirken, yalnız yargıcın yazdığı ilk mektupla babasının buna verdiği karşılığın taslağını buldu. Bunlardan dava hakkında açık bir fikir edinemedi. Bu işte haklı olduklarına güvenerek sonucu beklemeye başladı.

Bu arada Andrey Gavriloviç'in sağlık durumu saatten saate kötüleşiyordu. Vladimir babasının yakında öleceğini hissediyor ve tümüyle çocuklaşan ihtiyarın yanından bir dakika bile ayrılmıyordu.

Yine bu arada, verilen süre dolmuş, temyize başvurulmamıştı. Kistenevka artık Troyekurov'un eline geçiyordu. Şabaşkin saygı ve tebriklerini sunmak, öte yandan yeni ele geçirilen malikâneye ne zaman el koymak niyetinde olduğunu sormak ve bunu kendisinin mi yapacağını, yoksa bir başkasına mı vekâlet vereceğini öğrenmek maksadıyla Troyekurov'a gelmişti. Kirila Petroviç

şaşırdı. Yaradılıştan aç gözlü bir adam değildi. Öç alma isteği onu aşırı davranışlara sürüklemişti.

Vicdan azabı çekiyordu. Düşmanının, eski gençlik arkadaşının, ne durumda olduğunu biliyor,

kazandığı zafer gönlüne bir ferahlık vermiyordu. Küfretmek için

PUŞKİN

bir bahane arayarak Şabaşkin'e korkunç bir bakışla baktı. Fakat bunun için yeter bir neden bulamayınca, öfkeyle: Defol! diye bağırdı, o senin bileceğın iş değıl! Şabaşkin, Troyekurov'un keyfi yerinde olmadığını görünce onu saygıyla selamladı ve oradan acele savuştu. Bir başına kalan Kirila Petroviç bir aşıağı bir yukarı dolaşmaya ve daima çok düşünceli ve heyecanlı

olduğunu gösteren, zafer yıldırımları gürlüyor! şarkısını ıslıkla çalmaya başladı.

Sonra yarış arabasını koşmalarını emretti. Kalınca giyindi (artık eylül sonlarıydı), arabayı kendisi kul anarak avludan çıktı.

Çok geçmeden Andrey Gavriloviç'in evciğini gördü, ruhunu çelişmeli birtakım duygular kapladı.

Tatmin edilmiş intikam duygusuyla başkasına hükmetmek hırsı, daha soylu duygulan bir dereceye kadar boğuyordu. Ama en sonunda soylu duygular üstün geldi. Kirila Petroviç eski komşusuyla barışmaya, malını mülkünü geri vermekle aralarındaki kavganın izini bile yok etmeye karar verdi.

Bu iyi niyetlerle ruhunu hafiflettikten sonra arabasını hızla komşusunun köşküne doğru sürdü ve doğruca avluya girdi.

Hasta bu sırada yatak odasının penceresinde oturmaktaydı. Kirila Petroviç'i tanıdı. Yüzünde korkunç bir telaş ve şaşkınlık belirdi. O korkunç çehreyi erguvani bir kızıl ık kapladı. Anlaşılmaz birkaç hece mırıldandı. Çiftlik hesaplarını gözden geçirmekte olan oğlu başını kaldırdı. Babasının halini görünce şaşırıldı. Hasta, öfke ve dehşet içinde, parmağıyla avluyu gösteriyordu. Koltuktan kalkmaya çalışarak, acele acele hırkasının eteklerini topluyordu. Doğruldu ve birdenbire yere yıkıldı. Oğlu ona doğru atıldı. İhtiyar soluk almadan duygusuz yatıyordu, inme inmişti. Vladimir: Çabuk, çabuk; şehre doktor getirmeye koşun! diye bağırdı.

Bu sırada içeri giren hizmetçi:

Kirila Petroviç sizi soruyor, dedi.180

DUBROVSKİ

Vladimir ona korkunç bir bakışla baktı:

Kirila Petroviç'e söyle, dedi, ben onu kapı dışarı atırmadan çabuk buradan defolup gitsin! Haydi marş!

Hizmetçi, efendisinin emrini yerine getirmek için sevinçle koştu. Yegorovna el erini birbirine vurarak ağlamaklı bir sesle:

Velinimetimiz, kendini mahvedeceksin, diye bağırdı. Kirila Petroviç bizi çiy çiy yer!

Vladimir öfke ile:

Dadı sus! diye bağırdı. Doktor getirmek üzere şimdi Anton'u şehre koştur!

Yegorovna dışarı çıktı. Antrede kimsecikler yoktu. Bütün ev halkı Kirila Petroviç'i görmek için avluya koşmuştu. İhtiyar kadın merdiven başına çıktı ve genç Dubrovski adına yanıt veren hizmetçinin sözlerini duydu. Kirila Petroviç arabada oturduğu yerden kalkmadan onu dinledi.

Yüzü, gecedен daha karanlık bir hal aldı. Küçümser bir gülüşle gülümsedi; çiftlik halkını, korkutucu bir bakışla süzdü ve arabasının ağır ağır avlu boyunca sürdü. Az önce Andrey Gavriloviç'in oturmakta olduğu küçük pencereye bir göz attı. Ama şimdi orada kimsecikler yoktu.

Dadı, genç Dubrovski'nin emrini unutmuş, merdiven başında duruyordu.

Çiftlik halkı bu olayı gürültü ile konuşuyordu. Birdenbire aralarında Vladimir görünürdü ve kesik kesik:

Doktoru çağırmaya gerek yok, dedi. Babam öldü.

Ortalık karıştı. Çiftlik halkı ihtiyar beylerinin odasına koştı. Ölü, Vladimir'in kendisini yatırdığı bir kanepenin üstündeydi. Sağ eli yere kadar sarkmıştı; başı, göğsü üzerine düşmüştü. Henüz soğumamış, ama ölümle bozulmuş olan bu vücutta hayatın eseri bile yoktu. Yegorovna feryada başladı, hizmetçiler artık kedi ilgilerine bırakılmış olan ölünün etrafını çevirdiler. Onu yıkayıp, daha 1797 yılında dikilmiş olan üniformasını giydirdiler ve yıl arca kendisine hizmet ettikleri masanın üstüne yatırdılar.

Cenaze töreni üçüncü gün yapıldı. Zaval ı ihtiyarın ölüsü kefene sarılmış ve mumlarla çevrilmiş

olduğu halde masanın üstüne yatırılmıştı. Yemek salonu çiftlik halkıyla dopdoluydu. Cenazeyi götürmeye hazırlanıyorlardı. Vladimir ve üç hizmetçi tabutu kaldırdılar. Papaz önden yürüdü.

Zangoç ilahiler okuyarak, onun arkasından gidiyordu. Kistenevka'nın sahibi, son kez evinin eşiğinden geçti. Tabutu koruluktan geçirdiler. Kilise, koruluğun arkasındaydı. Hava açık ve soğuktu. Sonbahar yaprakları ağaçlardan dökülüyordu.

Koruluktan çıkınca Kistenevka köyünün tahta kilisesini ve yaşlı ıhlamur ağaçlarının gölgelendirdiği mezarlığı gördüler. Vladimir'in annesi bu mezarlıkta gömülüydü. Bu mezarın yanına dün taze bir çukur kazılmıştı.

Kilise, efendilerine son saygı borçlarını ödemek üzere gelmiş olan Kistenevka köylüleriyle doluydu.

Genç Dubrovski, koro yerinde durdu. Ne ağlıyor, ne de dua ediyordu. Ama yüzü korkunçtu. Dinî

tören bitti. Ölü ile ilk vedalaşan Vladimir oldu. Bütün çiftlik halkı onu izledi. Tabutun kapağını

getirip çivilediler. Kadınlar yüksek sesle ağlıyorlardı. Mujikler, yumruklarıyla sık sık göz yaşlarını

siliyorlardı. Vladimir ve yine o üç hizmetçi arkalarında bütün köy halkı olduğu halde tabutu mezarlığa götürdüler, mezara indirdiler. Orada bulunanların hepsi mezara birer avuç toprak attılar.

Çukuru örttüler, selamladılar ve dağıldılar. Vladimir herkesten önce davranarak hızla uzaklaştı ve Kistenevka koruluğu içinde kayboldu.182

DUBROVSKI

Yegorovna, genç Dubrovski'nin cenaze yemeğinde bulunmak niyetinde olmadığını söyleyerek, onun adına papazı ve kilise adamlarını yemeğe davet etti. Böylece, Baba Anton, karısı Fedotovna ve zangoç, Yegorovna ile ölünün iyiliğinden ve görünüşe göre mirasçısını bekleyen sonuçtan söz ederek (Troyekurov'un gelişi ve ona gösterilen kabul tarzı bütün bölgede duyulmuştu. Ora politikacıları bunun önemli sonuçlar doğuracağını tahmin ediyorlardı), derebeyi köşküne yaya yol andılar. Papazın kararı:

Ne yazdı ise o olacak, ama Vladimir Andreyeviç, efendimiz olmazsa yazık olacak, dedi. Diyecek yok doğrusu, aslan adam.

Yegorovna onun sözünü keserek:

O olmayıp da bizim efendimiz kim olacak? dedi. Kirila Petroviç boşuna yırtınıyor, bu sefer gözü pek bir adama çattı. Şahin oğlum kendini savunmasını bilir, inşal ah koruyucusu da onu bırakmaz!

Grişa'cığim: "Bas bakalım ihtiyar çomar! Defol dışarı!" diye bağırdığı zaman o mağrur Kirila Petroviç nasıl da kuyruğunu kısımıştı.

Zangoç:

Aman Yegorovna'cığim, dedi. Grişa'nın dili nasıl vardı da bunları söyledi? Ben Kirila Petroviç'e yan bakmadansa başpapaza küfretmeye çoktan razıyım. Onu görür görmez insanı bir korkudur alıyor, dizlerinin bağı çözülüyor, beli öyle bir kamburlaşıyor, öyle bir kamburlaşıyor ki...

Papaz:

Boş şeyler, dedi. Bir gün gelip Kirila Petroviç da Andrey Gavriloviç gibi ölmeyecek mi? Ama cenaze töreni daha zengin, cenazeye gelenler daha çok olacaklarmış, hepsi Al ahın indinde bir değil mi?

Ah babacığim, biz de bütün çevreyi çağırmak istemiştik ama, Vladimir Andreyeviç arzu etmedi.

Çok şükür her şeyimiz bol, ikram edebiliriz. Mademki kimsecikler yok, bari sizleri iyice ağırlayayım, aziz konuklarımız!

Bu tatlı vaat ve güzel bir ziyafete konmak umudu, konuşanların adımlarını sıklaştırmalarına neden oldu. Sağlıkla köşke geldiler, sofraya hazırlanmıştı. Konuklara votka ikram nuşanların adımlarını sıklaştırmalarına neden oldu. Sağlıkla köşke geldiler, sofraya hazırlanmıştı.

Konuklara votka ücram

edildi..

Bu sırada Vladimir ağaçların en sık yerlerine doğru ilerliyor, hareket ve yorgunlukla ruhundaki acıyı boğmaya çalışıyordu. Yol arı ayırdetmeksizin yürüyor, ağaçların dal an budaklan adım başında ötesine berisine takılarak onu tırmalıyor, ayakları boyuna çamurlara batıyor o hiçbir şeyin farkında olmuyordu. En sonunda dört bir yanı ağaçlarla çevrili bir vadiye geldi. Sonbaharın yapraklarını döktüğü ağaçların arasında bir derecik, kıvrılarak sessizce akıyordu. Vladimir durdu, soğuk çimenlere oturdu. Birbirinden kara birtakım düşünceler kafasına saldırdı. Yalnızlığını

şiddetle hissetti. Geleceği korkunç bulutlarla kaplıydı. Troyekurov'la olan düşmanlığı yeni felaketler vadediyordu. Büyük olmayan serveti yabancı el ere geçebilirdi; bu takdirde kendisini sefalet bekliyordu. Sararmış birkaç yaprağı sürükleyip götüren derenin sessiz akışına bakarak bulunduğu yerde uzunca bir süre hareketsiz oturdu. Derenin akışı ile hayatın akışı arasındaki bu gerçek ve doğal benzerlik, gözleri önünde bütün gücüyle canlandı. Nihayet havanın kararmaya başladığını fark etti. Ayağa kalktı, eve giden yolu aramaya koyuldu. Ama kendisini dosdoğru evinin kapısına çıkaran patikayı buluncaya kadar bilmediği ormanın içinde daha uzun bir süre serseri serseri dolaştı.

Yolda Dubrovski'nin karşısına maiyetiyle beraber papaz çıktı. Delikanlı, bunun bir uğursuzluk belirtisi olduğunu düşündü. Elinde olmayarak bir kenara çekildi ve ağaçların arkasına saklandı.

Onlar Dubrovski'yi görmediler. Yanından geçerlerken, aralarında ateşli ateşli konuşuyorlardı.

Papaz karısına:

Kötülükten kaç, iyilik yap, diyordu. Artık bizim burada kalmamız için neden yok!184

DUBROVSKİ

Papazın karısı yanıt olarak bir şeyler söyledi ama Vla, dimer bunu işitmedi.

Biraz daha yaklaşınca bir insan kalabalığı gördü; köylüler ve çiftlik halkı evin avlusuna dolmuşlardı. Vladimir uzaktan müthiş bir gürültü ve konuşmalar duydu. Ahırın önünde iki troyka duruyordu. Merdiven başında üniformalı, yabancı birkaç adam durmuş, görünüşe göre bir şeyler tartışıyorlardı. Kendisini karşılamaya koşan Anton'a öfkeli öfkeli sordu: Bu ne demek? Bunlar da kim oluyor? Ne istiyorlar? İhtiyar soluyarak: Ah babamız Vladimir Andreyeviç, mahkeme geldi. Bizi Troyekurov'a veriyorlar. Bizleri senin lütfundan yoksun ediyorlar.

Vladimir başını eğdi. Adamları, mutsuz efendilerinin etrafını çevirdiler. El erini öperek bağışıyorlardı:

Sen bizim babamızsın: Biz senden başka efendi istemeyiz! Sen emret, biz mahkemenin hakkından geliriz! Ölürüz de teslim olmayız!

Vladimir onlara bakıyor ve garip birtakım duyguların 1 etkisi altında heyecanlar geçiriyordu.

Nihayet onlara:

Siz uslu durun, dedi, ben memurlarla konuşurum! Kalabalığın içinden: Konuş babacığım, konuş, diye bağırdılar, melunları insafa getir!

Vladimir memurlara yaklaştı. Şabaşkin, başında kasket, el erini kalçasına dayamış, gururla etrafına bakıyordu. Uzun boylu, şişman, kırmızı suratlı, bıyıklı, el i yaşlarında bir kişi olan üçe emniyet amiri, Dubrovski'nin yaklaştığını görünce öksürdü ve kısık bir sesle: İşte böyle, dedi, az önce söylediğim şeyleri size tekrarlıyorum: İlçe Mahkemesinin kararı

gereğince bundan böyle Kirila Petroviç Troyekurov'a ait bulunuyorsunuz! Bay
PUŞKIN _____

Şabaşkin burada onun temsilcisidir. Her ne emrederse ona boyun eğiniz! Siz kadınlar, onu bilhassa seviniz ve ona saygı gösteriniz! O size pek düşkündür!

Bu ince nükte üzerine emniyet amiri bir kakhaha attı. Şabaşkin'le öteki üyeler de onu taklit ettiler.

Vladimir öfkesinden köpürüyordu. Zoraki bir soğukkanlılıkla neşeli emniyet amirine sordu: Bunun ne demek olduğunu anlamama izin verir misiniz?

Kurnaz memur:

Bu şu demektir ki, biz burasını Kirila Petroviç Troyekurov'un mülkiyetine geçirmeye, ilişiği kalmayanların da iyilik ve tatlılıkla buradan defolup gitmelerini ricaya geldik.

Fakat zannediyorum ki siz, köylülerimden önce bana başvurabilir ve derebeyinden, haklarından vazgeçmesini isteyebilirdiniz?

Şabaşkin küstah bir bakışla:

Fakat sen kim oluyorsun? dedi. Buranın eski derebeyi Dubrovski oğlu Andrey Gavrilov al anın emriyle öldü. Biz sizi tanımıyoruz, tanımak da istemiyoruz.

Kalabalıktan bir ses:

Efendimiz, dedi, bizim genç beyimiz Vladimir Andre

yeviç'tir.

Emniyet Amiri korkutucu bir sesle bağırdı:

Ağzını açmak cesaretini gösteren kimmiş bakayım? Hangi beyden, hangi Vladimir Andreyeviç'ten söz ediyorsunuz? Sizin beyiniz Kirila Petroviç Troyekurov'dur, işittiniz mi, yarmalar?

Aynı ses:

Daha da neler! dedi.

DUBROVSKI

Fakat buna isyan derler, diye bağırdı. Hey muhtar, buraya gel!

Muhtar ilerledi.

Benimle konuşmak cesaretini gösteren kimmiş bakayım? Çabuk onu ara bul! Ben onu...

Muhtar kalabalığa dönerek kimin konuştuğunu sordu. Ama kimse yanıt vermiyordu. Çok geçmeden arka sıralardan bir mırıltı yükseldi, bu mırıltı gittikçe kuvvetlenmeye başladı ve beş

dakika içinde korkunç bir uğultu halini aldı. Emniyet amiri sesini alçalttı, onları yatıştırmak istedi.

Fakat çiftlik halkı:

Onun suratına ne bakıyoruz? diye bağırdı. Çocuklar, bunları alaşağı edelim!

Kalabalık kımıldadı. Şabaşkin ve öteki üyeler acele , kendilerini koridora attılar ve arkalarından kapıyı sürgülediler. Aynı ses:

Çocuklar, şunları bağlayalım! diye bağırdı. Kalabalık yüklenmeye başladı. Dubrovski: Durun aptal ar, diye haykırdı. Nedir bu yaptığınız? Kendinizi de, beni de mahvediyorsunuz!

Evlerinize gidin, beni de rahat bırakın! Korkmayınız, Çar efendimiz merhametlidir, ben ona yalvarırım, o bizim hakkımızı korur. Biz hepimiz onun çocuklarıyız! Siz ayaklanın, haydutluk etmeye kalkarsanız ondan nasıl koruyuculuk isteyebilirsiniz?

Genç Dubrovski'nin sözleri, ahenkli sesi, heybetli görünüşü istenilen etkiyi yapmıştı. Çiftlik halkı

yatıştı ve dağıldı. Avlu boşaldı. Mahkeme üyeleri evin içinde oturuyorlardı. Nihayet Şabaşkin yavaşça kapıyı açtı, merdiven başına çıktı ve insanı küçülten reveranslarla lütufkâr himayelerinden dolayı Dubrovski'ye teşekkür etmeye koyuldu.

Vladimir onu küçümseyerek dinledi ve yanıt vermedi. Yargıç sözüne devam ederek: PUŞKİN

İzin verirseniz burada gecelemeğe karar verdik, dedi. Çünkü ortalık karardı. Hem yolda köylüleriniz bize saldırabilir. Konuk salonuna hiç olmazsa biraz ot göndertmek lütfunu da bizden esirgemeyin! Sabah olur olmaz evlerimize gideriz.

Dubrovski soğuk bir eda ile:

Ne isterseniz onu yapınız, yanıtını verdi. Artık buranın sahibi ben değilim.

Dubrovski bu sözlerden sonra babasının odasına çekildi ve arkasından kapıyı sürgüledi. VI Dubrovski kendi kendine:

«İşte böyle, diye söylendi, artık her şey bitti. Daha bu sabah bir köşem, bir lokma ekmeğim vardı.

Yarın sabah ise, doğduğum, babamın öldüğü bu evi, babamın ölümüne ve benim sefaletime sebeb olana bırakmak zorunda kalacağım.»

Gözleri annesinin portresine takıldı. Ressam, annesini parmaklığa dayanmış bir halde, beyaz bir sabahlık içinde, başında bir gül ile canlandırmıştı. Vladimir: «Bu portre de aile düşmanımın eline geçecek, diye düşündü. Belki de kırık iskemlelerle beraber ambara atılacak, ya da köpekçilerinin bir alay konusu olarak sofaya asılacaktır. Annemin yatak odasına, babamın öldüğü odaya, kim bilir belki de Troyekurov'un kâhyası veya harem dairesi yerleşecektir! Hayır, hayır! Kovulduğum şu hazin ev ona da kalmasın!»

Vladimir dişlerini gıcırdattı. Kafasında korkunç birtakım projeler doğuyordu. Memurların sesi ona kadar geliyordu. Onlar evin sahibiymiş gibi davranarak kâh şunu, kâh bunu istiyor ve gamlı

düşünceleri arasında genç Dubrovski'nin sinirine dokunuyorlardı. Nihayet her şey sustu.

Vladimir çekmece ve sandıkları açtı. Rahmetli babasının evrakını ayırmaya başladı. Bunların çoğu çiftlik hesaplarından ve çeşitli işlerle ilgili mektuplardan ibaretti. Vladimir bunları okumadan yırttı. Bunların arasında eline karımın mektupları yazılı bir paket geçti. Vladimir büyük bir heyecanla bunları incelemeye koyuldu. Bunlar T. savaşı zamanında yazılmış ve Kistenevka köyünden orduya gönderil

PUSKİN

189

misti. Annesi bu mektuplarında sessiz yaşayışını, çiftlik işlerini anlatıyor, nezaketle ayrılıktan şikâyet ediyor ve onu eve, iyi karısının kol an arasına çağırıyordu. Bu mektuplardan birinde küçük Vladimir'in sağlık durumuyla ilgili üzüntülerini anlatıyordu. Bir başkasında ise oğlunun erken filiz veren yeteneklerine seviniyor, onu mutlu ve parlak bir geleceğe aday görüyordu. Vladimir kendini okumaya vermiş, dünyadaki her şeyi unutmuştu. Bütün benliği ile kendini aile mutluluğuna kaptırdığı için vaktin nasıl geçtiğini fark etmemişti. Duvar saati on biri çaldı. Vladimir mektupları

cebine koydu, mumu aldı ve odadan çıktı. Memurlar salonda, yerde uyuyorlardı. Masanın üstünde boşalttıkları kadehler duruyor, kuvvetli bir rom kokusu bütün odayı dolduruyordu. Vladimir nefretle bunların yanından geçerek antreye gitti. Kapı kilitliydi. Anahtarı bulamayan Vladimir salona döndü. Anahtarlar masanın üzerinde duruyordu. Vladimir kapıyı açtı ve köşeye sinmiş bir adamla burun buruna geldi. Adamın elinde bir balta parlıyordu. Mumu ona doğru tuttu. Vladimir demirci Arhip'i tanıdı:

Burada ne arıyorsun? diye sordu. Arhip bir fısıltı ile yanıt verdi.

Ah Vladimir Andreyeviç, siz misiniz? Çok şükür Al aha, iyi ki elinizde mum varmış!

Vladimir şaşkın şaşkın ona bakıyordu:

Buraya niye gizlendin?

Arhip kekeleyerek, yavaşça yanıt verdi:

İstedim ki... Şey... Herkesin evde olup olmadığını kontrol etmek istedim de...

Peki bu baltanın işi ne?

Baltanın işi mi ne? Gece baltasız çıkılır mı hiç? Bu memurlar öyle kötü adamlar ki... dikkat etmek gerek.

Sen sarhoşsun, baltayı bırak da git uyu!

Ben mi sarhoşum? Al ah şahidim olsun ki Vladimir Andreyeviç ağzıma bir damla bile koymadım.

Hem insanın191

190

DUBROVSKİ

aklına şarap mı gelir? İşitilmiş şey mi bu? Memurların aklına bize sahibolmak, efendimizi çiftliğinden kovmak esmiş. Nasıl da horluyorlar melunlar! Bir vuruşta hepsini gebertip izlerini yok etmeli.

Dubrovski kaşlarını çattı. Bir süre sustuktan sonra:

Bana bak Arhip, dedi, iş senin anladığın gibi değil! Memurların hiçbir suçu yok. Şu feneri yak da arkandan gel!

Arhip, efendisinin elinden mumu aldı, sobanın arkasındaki feneri bulup yaktı. Yavaşça, ikisi birlikte merdivenlerden inerek avlu boyunca yürüdüler. Gece bekçisi demir levhayı çalmaya başladı. Köpekler havladı.

Dubrovski:

Gece bekçileri kim? diye sordu. İnce bir ses yanıt verdi?: Biziz efendimiz:

Vasilisa ve Lukerya. Dubrovski:

Evlerinize gidiniz, dedi, size gerek kalmadı. Arhip:

Artık paydos! diye mırıldandı. Kadınlar:

Teşekkür ederiz velinimetimiz, dediler ve hemen evlerine gittiler.

Dubrovski ilerledi. İki adam yaklaşarak ona seslendi. Dubrovski Anton'la Grişa'nın seslerini tamdı: Siz niçin uyumuyorsunuz? diye sordu. Anton:

Şimdi uykunun sırası mı? dedi. Ne günlere kaldık! Kimin aklına gelirdi ki?..

Dubrovski onun sözünü keserek:

Yavaş ol, dedi. Yegorovna nerede? . Grişa:

PUŞKİN

PUŞKİN_____

Derebeyi köşkünde, diye yanıt verdi, kendi odasında.

Git onu buraya getir! Sonra evin içindeki bütün adamlarımızı da dışarı çıkar. Evin içinde, memurlardan başka canlı kimse kalmasın! Sen de Anton, arabayı koş!

Grişa gitti, bir dakika sonra da annesiyle beraber döndü. İhtiyar kadın bu gece soyunmamıştı.

Memurlardan başka bu gece kimse gözünü yummamıştı.

Dubrovski:

Herkes burada mı? Evde kimse kalmadı mı? diye

sordu.

Grişa:

Hayır, dedi, memurlardan başka kimse kalmadı.

Dubrovski:

Saman ya da kuru ot getirin, dedi.

Adamları, ahıra koştular ve kucakları otlarla dolu döndüler.

Doldurun şunları merdivenin altına! Hah şöyle! Şimdi çocuklar, ateş verin!

Arhip feneri açtı. Dubrovski çirayı tutuşturdu: Arhip'e

dönerek:

Dur hele, dedi, galiba acele ile antrenin kapısını kilitlemiş olacağım! Çabuk koş da kapıyı aç!

Arhip koridora koştu, kapı açıktı. Yavaşça:

Daha da neler, açacakmışım: diye mırıldanarak kapıyı kilitledi ve Dubrovski'in yanına döndü.

Dubrovski çirayı otlara yaklaştırdı. Otlar parladı, bir alev yükseldi ve bütün avluyu aydınlattı.

Yegorovna acıklı bir sesle:

Ah Vladimir Andreyeviç, ne yapıyorsun? diye bağırdı.

Dubrovski:192

DUBROVSKİ

Sen sus, dedi. Eeee çocuklar, Hoşçakalın! Ben gidiyorum. Bakalım Al ah ne gösterecek? Yeni efendinizle mutlu olun!

Dubrovski'nin adamları hep bir ağızdan:

Babamız, velinimetimiz, diye bağıştılar, ölürüz de seni bırakmayız! Biz de seninle beraber geliyoruz.

Araba hazırды. Dubrovski Grişa ile arabaya bindi. Adamlarına buluşma yeri olarak Kistenevka koruluğunu gösterdi. Anton beygirleri kamçılardı, araba avludan çıktı.

Rüzgâr esti. Alevler bir dakika içinde bütün evi sardı. Damın üzerinde kızıl bir duman göründü.

Camlar çatırdıyor, dökülüyordu. Ateş haline gelen direkler düşmeye başladı. Birdenbire acı bir feryat ve çığlık duyuldu:

Yanıyoruz! İmdaat, imdaat!

Zalim bir gülüşle yangını seyretmekte olan Arhip:

Daha da neler! diye söylendi. Yegorovna ona:

Arhip'çiğim, ne olursun, kurtar şu melunları, diyordu. Al ah sana mükâfatını verir!

Demirci:

Daha da neler! dedi.

Tam da o sırada iki katlı pencere çerçevelerini kırmaya çalışan memurlar pencerede göründüler.

Ama tam bu sırada çatı, büyük bir gürültüyle çöktü, çığlıklar kesildi.

Çok geçmeden bütün çiftlik halkı avluya dolmuştu. Kadınlar bağışarak pılıpırtılarını kurtarmaya çalışıyorlardı. Çocuklar, yangını seyrederek zıplıyorlardı. Kıvılcımlar bir ateş fırtınası halinde uçuyor, kulübeler tutuşuyordu.

Arhip:

Şimdi artık neresi yanarsa yansın vız gelir, diye söylendi. Herhalde Pokrovskoye'den bunun seyrine doyum olmaz!

Bu sırada yeni bir olay onun dikkatini çekti: tutuşmuş olan ahırın damında; nereye atlayacağını

şaşırmış bir kedi koşuyordu. Alev yavaş yavaş dört bir yanını sarıyordu. Zaval ı hayvan acıklı bir miyavlama ile yardım istiyordu. Çocuklar kedinin bu umutsuz durumuna bakarak gülmekten katılıyorlardı. Demirci Arhip öfke ile onlara çıkıştı:

Ne gülüyorsunuz şeytan yavruları? Hiç Al ahtan korkmuyor musunuz? Al anın bir yaratığı yanıyor da siz seviniyorsunuz, ha!

Arhip yanmakta olan dama merdiveni dayadı ve kediyi kurtarmaya koştu. Kedi onun niyetini anlamış, minnettar bir çabuklukla Arhip'in kol arına sarılmıştı. Yarı yanmış demirci, avı ile birlikte aşağı indi. Şaşırان çiftlik halkına dönerek:

Eeee çocuklar, dedi. Hoşçakalın. Artık benim burada yapılacak bir işim kalmadı. Hoşça kalın, beni kötülükle

anmayın!

Demirci gitti. Yangın bir süre daha ortalığı kasıp kavurdu. Nihayet söndü. Kor haline gelen ateş

yığınları, gecenin karanlığı içinde göz alıcı bir parlaklıkla ışıldıyor, yangından çıkmış Kistenevka köyünün halkı bu ateş yığınları etrafında serseri serseri dolaşıyordu. VII Dangın haberi ertesi gün bütün bu çevreye yayıldı. Herkes bunu bir başka türlü yorumluyor, çeşitli tahminler ileri sürülüyordu. Bazıları, cenaze töreninde sarhoş olan Dubrovski'nin adamlarının dikkatsizlikle evi tutuşturduklarını iddia ediyor; diğer bir kısmı ise yeni ev şerefine fazlaca kaçırان memurları suçlu buluyorlardı. Birçokları da evin, mahkeme üyeleri ve bütün ev halkıyla beraber kendi kendine yandığını ileri sürüyorlardı. Bazıları ise gerçeği anlıyor, ve bu korkunç facia suçlusunun, kin ve öç alma duygularıyla hareket eden Dubrovski olduğunu ileri sürüyorlardı.

Troyekurov hemen ertesi gün yangın yerine gelmiş ve kendisi soruşturma yapmıştı. Emniyet amirinden, ilçe mahkemesi üyelerinden, avukat ve kâtipten başka Vladimir Dubrovski'nin, Yegorovna'nın, çiftlik halkından Grişa ile arabacı Anton'un ve demirci Arhip'in de ne oldukları

anlaşılammıştı. Bütün çiftlik halkı çatı çöktüğü zaman memurların yandığını doğruladılar. Onların yanmış kemikleri de bulundu. Vasilisa ile Lukerya adındaki kadınlar, Dubrovski ile demirci Arhip'i yangından birkaç dakika önce görmüş olduklarını söylediler. Herkesin söylediğine göre, demirci Arhip sağ olup yangının biricik değilse bile herhalde başlıca suçlularından biriydi. Dubrovski hakkındaki kuşklar da güçlüydü Kirila Petroviç bütün bu olup bitenleri uzun uzunvali *** e yazdı

ve yeni bir soruşturma faslı başladı.

Çok geçmeden başka birtakım haberler, merak ve yorumlara yeni bir besin kaynağı oldu.*** de birtakım eşkıyalar türemiş ve çevreye dehşet saçmaya başlamışlardı. Hükümetin bunlara karşı

aldığı önlemler yeterli olmamıştı. Bi

ri ötekenden güzel soygunlar, birbirini kovalıyordu. Ne yol arda, ne de köylerde güvenlik kalmamıştı. Eşkuya dolu birkaç troyka, güpegündüz bütün ilin içinde dolaşıyor, yolcuları ve posta arabalarını çeviriyor, köylere iniyor, derebeyi köşklerini yağma edip ateşe veriyordu. Çete başı

zekâsıyla, cesaretiyle ve bir çeşit yüce gönül ülüğüyle ün almıştı. Onun üzerine olmayacak şeyler anlatıyorlardı. Dubrovski adı bütün ağızlarda dolaşyordu. Bu cesurca soygunlara başkasının değil de özelikle onun başkanlık ettiğine herkes emindi. Yalnız bir şeye şaşırıyorlardı: Troyekürov'un çiftliği bu soygunların dışında kalıyordu. Eşkuyalar onun ne bir ambarını soymuşlar, ne de bir arabasını çevirmişlerdi. Troyekurov her zamanki gururuyla kendisine yapılan bu ayrı

davranışı, bütün il içinde saldıgı korkuya ve köylerinde kurduğu eşsiz güvenlik örgütüne yoruyordu. Önceleri komşuları Troyekürov'un bu kibirliliğine kendi aralarında gülmüşler ve davetsiz konukların, çok şey bulabilecekleri Pokrovskoye'yi ziyaret etmelerini her gün beklemişlerdi. Ama en sonunda onlar da Troyekurov'a hak vermek ve haydutların ona karşı

anlaşılmaz bir saygı beslediklerini kabul etmek zorunda kalmışlardı. Troyekurov öğünüyor, Dubrovski'nin her yeni soygun haberini aldıkça vali ile, emniyet amirleriyle, bölük komutanlarıyla alay ediyordu. Çünkü Dubrovski bunların elinden her zaman zararsızca kurtulabiliyordu.

Bu arada Troyekürov'un köyündeki kilisenin yortusu(*) olan ekim ayının biri gelip çatmıştı. Ama bu töreni ve bundan sonraki olayları anlatmaya girişmeden önce okurlarımızı, kendileri için yeni olan ya da hikâyemizin başlarında kısaca anlatılan bazı kimselerle tanıştıralım.

Bu çeşit yortular, sözü edilen Kilisenin,adını taşıdığı işin, ya da olayın yıl dönümüne rastlayan gün yapılır (Ç.N.).PUŞKİN

197

VIII

Şimdiye kadar kendisinden ancak birkaç kelime ile söz ettiğimiz Kirila Petroviç'in kızının, hikâyemizin kişilerinden biri olduğunu okurlarımız herhalde tahmin etmişlerdir. Anlattığımız olayların geçtiği sıralarda, genç kız on yedi yaşlarında ve güzel iği tam bir gelişme halindeydi.

Babası kızını delice seviyordu. Ama, bazen en küçük isteklerini yerine getirmeye çalışarak, bazen de sert, hatta zalim davranışlarıyla kendisini korkutarak ona karşı, yaradılışına uygun biçimde davranıyordu. Kızının bağılılığına emin olmakla beraber hiçbir zaman onun güvenini kazanamamıştı.

Kız, duygu ve düşüncelerini babasından saklamaya alışmıştı. Çünkü bunların nasıl karşılanacağını hiçbir zaman yüzde yüz kestiremezdi. Hiçbir arkadaşı yoktu, yalnızlık içinde büyümüşü. Komşu kızlar, kadınlar Kirila Petroviç'e çok seyrek gelirlerdi. Çünkü alışıldığı üzere, Troyekurov'un konuşma ve eğlenceleri kadınlardan çok erkek arkadaşların bulunmasını

gerektirecek bir biçimdeydi. Güzelimiz, babasına eğlenmeye gelen konukların arasına pek seyrek katılırdı. Çoğu XVIII. yüzyıl Fransız yazarlarının yapıtlarından meydana gelen büyük bir kitaplık

kızın emrine verilmişti. Ömründe, Mükemmel Ahçı Kadın kitabından başka, bir şey okumamış

olan babası, kitap seçiminde tazına yol göstere ' cek bir durumda değildi. Pek doğal olarak Maşa, birçok kitap karıştırdıktan sonra, romanlar üzerinde karar kıldı. Böylece bir zamanlar Matmazel Mimi'nin elinde başlamış olan eğitim ve öğrenimini tamamlamış oluyordu. Kirila Petroviç'in Matmazel Mimi'ye büyük bir güveni ve bağlılığı vardı. Bu bağlılık ve dostluğun izleri gizlenemeyecek bir

hal aldığı zaman, Kirila Petroviç kızı yavaşça bir başka malikâneye aşırnak gereğini duymuştu.

Matmazel arkasında çok iyi anılar bırakarak ayrılmıştı. İyi yürekli bir kızdı. Kirila Petroviç'in üzerindeki etkisini hiçbir zaman kötü maksatlara kul anmamıştı. Kirila Petroviç'in sık sık değıştirdiği gözdelerden farta da, en çok bu noktadaydı. Görünüşe göre Kirila Petroviç onu öteki gözdelerinden fazla seviyordu. Matmazel Mimi'nin güney insanlarına özgü çizgiler taşıyan dokuz yaşlarında, kara gözlü yaramaz çocuğu, Kirila Petroviç'in yanında terbiye ediliyor, onun oğlu olarak tanınıyordu. Halbuki bir elmanın yarısı kadar Troyekurov'a benzeyen nice çocuklar vardı ki, onun pencereleri önünde oynuyor ve çiftlik halkından sayılıyorlardı.

Kirila Petroviç küçük Sâşa'sı için Moskova'dan bir Fransız öğretmen istetmişti. Bu öğretmen artık anlatmaya başladığımız olayların geçtiği sıralarda Pokrovskoye'ye gelmişti.

Öğretmen, sevimli yüzüyle ve yalın davranışlarıyla Kirila Petroviç'in hoşuna gitmişti. Kirila Petroviç'e bonservislerini ve yanında eğitimci olarak dört yıl çalıştığı Troyekurov'un akrabalarından birinin tavsiye mektubunu gösterdi. Kirila Petroviç bütün bunları gözden geçirdi, hoşuna gitmeyen biricik nokta, Fransız'ın genç oluşuydu. Ama bu hoşna gitmeyiş, zaval ı öğretmen unvanı için pek gerekli olan sabır ve tecrübe ile bu güzel kusurun bir arada bulunamayacağı

korkusundan ileri gelmiyordu. Troyekurov'un hemen söylemeye karar verdiği, kendine göre başka tereddütleri vardı. Bunun için de Mâşa'yı çağırnaklarını emretti. (Kirila Petroviç Fransızca bilmezdi, tazi ona çevirmenlik edecekti).

Buraya gel Maşa! Bu Mösyöye de ta: "Pekâlâ, kendisini kabul ediyorum, ama evdeki kızlarıma sarkıntılık etmemek şartıyla... Yoksa bu it oğlu ite... Bunu kendisine çevir!"198

DUBROVSKI

Maşa kızardı. Öğretmene dönerek Fransızca, babasının kendisinden ağırbaşlılık ve dürüst bir davranış beklediğini söyledi.

Fransız, kızın önünde eğildi ve kendisi iltifattan yoksun edilse bile saygı hak etmeye çalışacağı

yanıtını verdi. Maşa öğretmenin bu sözlerini kelimesi kelimesine çevirdi. Kirila Petroviç: İyi, iyi, dedi. Ona saygı da, iltifat da gerekli değil. Görevi Sâşa'ya bakmak, gramer ve coğrafya öğretmektir. Bunu kendisine çevirdin!"

Marya Kirilovna babasının kaba sözlerini yumuşatarak çevirdi. Kirila Petroviç Fransız'ın, kendisine

ayrılan odanın bulunduğu daireye gitmesine izin verdi.

Soylu geleneklerine göre terbiye edilmiş olan Maşa, genç Fransız'a hiç aldırış etmemişti.

Öğretmen, onun için bir hizmetçi ya da işçi parçasından başka bir şey değildi. Halbuki hizmetçilerle işçiler onun gözünde erkek bile sayılamazlardı. Genç kız Mösyö Deforj üzerinde bıraktığı etkinin farkında olmadığı gibi, genç öğretmenin sıkılganlığını, titreyişini, sesinin değişişini de fark etmedi. Sonraları genç kız, birkaç gün üstüste öğretmenle oldukça sık karşılaştı ise de, onu incelemeye yaraşır görmedi. Hiç umulmadık bir biçimde onun hakkında yepyeni bir izlenim edindi.

Alışıldığı üzere Kirila Petroviç'in evinde, birkaç ayı beslenir ve Pokrovskoye derebeyinin başlıca eğlencelerinden birini de bunlar oluştururdu. Ayılar yavru iken her gün konuk salonuna getirilir, Kirila Petroviç bunları kedilerle, köpek yavrularıyla dövüştürerek saatlerce vakit geçirirdi. Yavrular biraz büyüyünce gerçek bir dövüş beklemek üzere zincire vurulurlardı. Bazen ayılar köşkün pencereleri önüne getirilir, çiviler çakılı, boş bir şarap fiçisini onlara doğru yuvarlardı. Ayı ilkin bu fiçiyi koklar, sonra da yavaşça ayağı ile iter ve pek doğal olarak ayağı acırdı. Bu acıdan öfkelenen ayı, bu sefer daha büyük bir kuvvetle fiçiyi

PUŞKİN

iter ve daha büyük bir acı duyardı. Ayı öfkesinden kudurma derecesine gelir ve büyük bir homurtu ile yine şarap fiçisine saldırırdı. Bu hal, zaval ı hayvanı deliye döndüren bu şarap fiçisi ortadan kaldırılıncaya kadar sürüp giderdi. Bazen de bir çift ayıyı arabaya koşarlar, konukları zorla bu arabaya bindirerek arabayı başıboş bırakırlardı. Ama Kirila Petroviç'in en güzel eğlencesi şuydu: Aç bir ayı boş bir odaya kapatılır, bir iple de duvardaki halkaya bağlanırdı. Ayının bağlı olduğu ipin uzunluğu, hemen hemen odanın uzunluğu kadar olurdu; öyle ki, odanın ancak karşı köşelerinden biri korkunç canavarın saldırısından uzak kalabilirdi. Adet olduğu üzere eve yeni gelenleri bu odanın kapısına kadar getirirler, ansızın ayının yanına itiverirler, kapıyı da üstüne kilitlerler ve mutsuz kurbanı canavarla başbaşa bırakırlardı. Zaval ı konuk, kanlar içinde, üstü başı

paramparça kendisini ayının yetişemediği köşeye atar, ama bazen iki adım ötede homurdanan, sıçrayan, iki ayağı üstüne kalkan ve boyuna saldıran, ısırarak isteyen yırtıcı hayvanla üç saat karşı karşıya duvara yapışmış bir halde durmak zorunda kalırdı. İşte Rus derebeyinin soylu eğlenceleri bunlardı.

Öğretmenin gelişinden birkaç gün sonra Troyekurov onu anımsardı ve ayının bulunduğu odaya konuk etmeyi tasarladı: Bu maksatla bir sabah öğretmeni yanına çağırttı ve yanına alarak karardık koridorlardan geçirdi. Birdenbire yan kapılardan biri açıldı, iki uşak Fransız'ı içeri itiverdiler, kapıyı da üstüne kilitlediler. Aklını başına toplayan öğretmen, bağlı ayıyı gördü. Ayı

uzaktan konuğu koklayarak homurdanmaya başladı, birdenbire arka ayakları üzerine kalkarak ileri yürüdü. Fransız şaşırmadı, kaçmadı, ayının saldırışını bekledi. Ayı yaklaşıncaya, cebinden küçük bir tabanca çıkardı ve aç hayvanın kulağına dayayarak ateş etti. Ayı yere yuvarlandı.

Herkes koştu, kapılar açıldı. Kirila Petroviç yaptığı şakanın böyle bitmesinden şaşırılmış bir halde odadan içeri girdi.200

Kirila Petroviç bütün bu olup bitenler hakkında kendisine mutlaka açıklama yapılmasını istiyordu: Böyle bir oyun hazırlandığını Deforj'a kim haber vermişti. Yahut onun cebinde dolu bir tabancanın ne işi vardı? Mâşa'yı çağırttı. Maşa koşarak geldi ve babasının sorularını Fransız'a çevirdi. Deforj verdiği yanıtta.

Benim ayıdan falan haberim yoktu, dedi, ama taşıdığım unvan gereğince bağışlanma isteyemeyeceğini bir hakarete katlanmak niyetinde olmadığım için yanımda daima tabanca taşıyırım.

Maşa hayretle öğretmene baktı ve söylediklerini Kirila Petroviç'e aktardı. Kirila Petroviç hiçbir yanıt vermedi, sadece ayıyı dışarı çıkarmalarını ve derisini yüzmelerini emretti. Sonra da kendi adamlarına dönerek:

Aferin herife be! dedi. Hiç korkmadı, val ahi hiç korkmadı.

O gün birdenbire Deforj'a kanı ısındı, bir daha da onu denemeye kalkışmadı.

Ama bu olay Mariya Kirilovna üzerinde daha büyük bir etki yaptı. Genç kızın hayal evi altüst olmuştu: Önünde ölü bir ayı yatıyor, ayının başucunda da Deforj, soğukkanlılıkla ayakta durmuş, kendisiyle sakin sakin konuşuyordu. Kız, cesaret ve gururun yalnız bir tabakanın elinde olmadığını gördü ve o günden beri de genç öğretmene, saatten saate artmakta olan bir saygı

beslemeye başladı. Aralarında bir ilişki kuruldu. Mâşa'nın çok güzel bir sesi ve büyük bir müzik yeteneği vardı. Deforj, kıza da ders vermek önerisiyle karşılaştı. Bütün bunlardan sonra Mâşa'nın, henüz bunu kendi kendine bile itiraf etmediği halde öğretmene aşık olduğunu okurlarımız anlamakta zorluk çekmemişlerdir.

IX

Dortu arifesinde konuklar akın etmeye başladılar. Bunlardan bir kısmı derebeyi köşküne ve bu köşke bağlı pavyonlara; öteki bir kısmı kâhyaların dairelerine; üçüncü bir kısmı ise papaza konuk edildiler. Bazıları ise zengin köylü evlerine indiler. Tarlalar atlarla, avlu ve ahırlar ise çeşitli arabalarla doldu. Sabahın dokuzunda sabah duası çanları çalındı. Bütün konuklar Kirila Petroviç

tarafından yaptırılan ve her yıl verdiği hediyelerle süslenen taş kiliseye doğru yol andılar. Dua için gelen hatırlı konuklar öylesine çoktu ki, sıradan köylüler kiliseye sığamadılar ve kilisenin sahanlığı

ile parmaklık dışında kaldılar. Ayine başlamıyorlar, Kirila Petroviç'i bekliyorlardı. Troyekurov altı

atlı bir araba ile geldi ve arkasında Mariya Krilovna olduğu halde, yerine geçip kuruldu. Kadın erkek bütün gözler genç kıza çevrildi. Erkekler kızın güzel iğine hayran oluyor, ka. dınlarsa dikkatle tuvaletini gözden geçiriyorlardı. Ayin başladı. Ev şarkıcıları mihrapta ilahi okuyorlardı.

Kirila Petroviç de bunlara katılıyor, sağına soluna bakmadan dua ediyordu. Zangoç yüksek sesle bu tapınağın yapıcısının da adını anarken, gösterişli bir alçakgönül ülükle yere kapandı.

Ayin bitti. Haça ilk yaklaşan Kirila Petroviç oldu. Herkes onun ardından yürüdü. Sonra, komşuları saygılarını sunmak üzere kendisine yaklaştılar. Kadınlar Mâşa'nın etrafını aldılar. Kirila Petroviç kiliseden çıkarken oradakilerin hepsini öğle yemeğine çağırdı, arabasına bindi ve evine gitti.

Ötekiler de arabalarıyla onun peşinden yürüdüler. Odalar konuklarla doldu. Her dakika yeni yeni kişiler içeri giriyor ve ev sahibine yaklaşımda güçlük çekiyorlardı. Modası202

DUBROVSKI

geçmiş, pahalı ve eski tuvaletler giymiş bayanlar, uygun bir biçimde yarım daire halinde oturmuşlardı. Hepsi de inci ve pırlanta içindeydiler. Erkekler votka ve havyarın başına üşüşmüşler, gürültülü seslerle aralarında konuşuyorlardı. Salonda seksen kişilik bir yemek masası hazırlanıyordu. Hizmetçiler gidip geliyor, şişe ve sürahileri yerleştiriyor, sofrayı düzeltiyorlardı. Nihayet kâhya yemeğin hazır olduğunu haber verdi. İlk sofraya oturan Kirila Petroviç oldu. Onun arkasından bayanlar harekete geçti ve bir çeşit yaş sırası gözeterek azametle yerlerine kuruldular. Genç kızlar, ürkek bir keçi sürüsü gibi birbirlerine sokularak yanyana oturdular. Erkekler onların karşısında yer aldılar. Öğretmen, masanın dibinde, küçük Sâşa'nın yanına oturdu.

Hizmetçiler tabakları rütbe sırasına göre dağıtmaya başladılar. Tereddüde düştükleri zaman da, hemen hemen hiç yanılmadan, Lafater'ce tahminlerle işin içinden çıkıyorlardı. Tabak ve kaşık şingirtuları konukların gürültülü konuşmalarına karışıyordu. Kirila Petroviç şölen sofrasını neşe ile süzüyor ve konukseverliğin verdiği mutluluğun zevkini sürüyordu. Bu sırada üç çift beygir koşulu bir fayton avluya girdi. Ev sahibi:

Bu da kim ola? diye sordu. Birkaç ses birden:

Anton Pafnutiç, diye yanıt verdi.

Kapılar açıldı ve değirmi yüzlü, gerdanı üç kat, el i yaş • larında şişman bir kişi olan Anton Pafnutiç Spitsın, yerlere kadar eğilerek, gülümseyerek, özür dilemeye hazır bir tavırla yemek salonundan içeri girdi. Kirila Petroviç:

Takım getirin! diye bağırdı, sonra Anton Pafnutiç'e dönerek: Rica ederim buyurunuz, oturunuz Anton Pafnutiç, dedi. Sonra bunun ne anlama geldiğini bize anlatsanız kuzum: Ayinime gelmediniz, yemeğe geç kaldınız! Bu, hiç de senin karakterine uymuyor: Sen hem dini bütün bir adamsın, hem de boğazına düşkünsün!

PUŞKİN

Anton Pafnutiç, peçetesini kaftanının iliğine geçirirken yanıt verdi: Suçluyum Kirila Petroviç, suçluyum! Erkenden yola çıkmıştım. Daha on dört verst yol almaya fırsat bulmadan birdenbire ön tekerleğin çemberi ikiye ayrılmasın mı? Elden ne gelir ! Bereket versin köy yakındı. Gidinceye, demirciyi arayıp buluncaya ve bu işleri yoluna koyuncaya kadar tam üç saat geçti. Kestirme yoldan,

Pokrovskoye ormanından geçmeye cesaret edemedim.

Dolambaçlı yoldan geldim.

Kirila Petroviç onun sözünü keserek:

Cesur olmadığını biliyoruz ama korkmak için de neden yoktu! dedi.

Nasıl, korkmak için neden mi yoktu? Ya, Dubrovski'yi unutuyor musun? İnsan onun eline bir düşmeyegörsün! O az buz bir herif değil, kimseyi elinden kaçırmaz. Hele beni eline bir geçirse iki kez derimi yüzmeye kalkar!

Sana böyle farklı davranması neden gerekiyormuş?

Aman efendim Kirila Petroviç, ne demek neden gerekiyormuş? Rahmetli Andrey Gavriloviç'in muhakemesini unuttunuz mu? Efendimizin gönlünü hoş etmek... Şey yani elimi vicdanıma koyarak Dubrovski'lerin hiçbir hakları olmadığı halde, sadece efendimizin lütufları sayesinde Pokrovskoye'ya sahib olduklarına dair doğruluk adına tanıklıkta bulunan ben değil miydim?

Rahmetli (nur içinde yatsın) benimle kozunu paylaşacağını söylemişti. Galiba oğlu babasının sözünü yerine getirecek gibi görünüyor. Bugüne kadar Al ah korudu. Şimdiye kadar topu topu bir ambarımı soydu, ama Al ah vere de malikâne kadar gelmeseler!

Kirila Petroviç:

Malikânene gelirlerse işte o zaman keyiflerine diyecek yok; kırmızı çekmece tıklım tıklım dolu Ne gezer dostum Kirila Petroviç? Bir zamanlar doluydu ama şimdi tamtakır oldu.201

DUBROVSKI

Bırak şu palavraları anton Pafnutiç! Biz hepsini biliyoruz: senin ne masrafın var ki? Evde yoksul bir yaşayış sürüyorsun! Kimseleri evine çağırılmıyorsun, mujiklerini soyup soğana çeviriyorsun! Ha babam, yalnız küpe istif etmesini biliyorsun!

Anton Pafnutiç gülümseyerek:

Çok şakacısın Kirila Petroviç, diye mırıldandı. Halbuki inan olsun ki yoksul düştük.

Anton Pafnutiç ev sahibinin bu derebeyce şakasını yağlı bir börek lokmasıyla sineye çekmişti.

Kirila Petroviç onu kendi haline bırakarak ilk kez kendisine konuk gelen ve masanın öbür ucunda, öğretmenin yanında oturmakta olan emniyet amirine döndü:

Eeeee bay emniyet amiri, hiç olmazsa siz Dubrovski'yi yakalayabilecek misiniz?

Emniyet amiri ürktü, eğildi, gülümsedi, kekeledi, nihayet: Gayret edeceğiz efendimiz, dedi.

Hım... Gayret edeceğiz... Bir hayli zamandır gayret ediliyor, ama bir yararı görülüyor. Hem doğrusunu isterseniz herifi ne diye tutmalı? Dubrovski'nin haydutluğu emniyet amirlerinin işine gelir. Takip masrafı, araba parası, soruşturma falan filan derken haydi paralar cebe. Böyle bir velinimeti ortadan nasıl kaldırırsın? Doğru değil mi?

Emniyet amiri büyük bir şaşkınlık içinde:

Çok doğru söylüyorsunuz efendim, yanıtını verdi. Konuklar kahkahayı bastı. Kirila Petroviç: Bu delikanlıyı doğruluğu için severim, dedi. Ama şu bizim ölen emniyet amiri Taraş Alekseyeviç'e acıyorum doğrusu. Adamcağızı yakmasaydılar bizim buraları daha rahat olurdu. Dubrovski'den ne haber? Son kez onu nerede görmüşler acaba?

Kalın bir kadın sesi:

PUŞKIN

Evimde Kirila Petroviç. Geçen sah günü evimde öğle

yemeği yedi.

Bütün gözler Anna Savişna Glebova'ya çevrildi.

Oldukça basit, dul bir kadın olan Anna Savişna neşesiyle, iyi yürekliliğiyle kendini herkese sevdirmişti. Oradakiler büyük bir merakla kadının anlatacağı hikâyeyi dinlemeye hazırlandılar.

Üç hafta önce Vanyuşa'ma para göndermek üzere kâhya postahaneye yol amıştım. Gerçi oğlumu şımartmam. Hatta istesem de onu şımartacak bir durumda değilim. Ama bir hassa subayının iyi yaşamak zorunda olduğunu siz de takdir edersiniz! Ben de elden geldiği kadar gelirim Vanyuşa ile paylaşıyorum. İşte ben de ona iki bin ruble göndermişim. Gerçi Dubrovski birkaç kez hatırıma gelmemiş değildi, ama kendi kendime: kasaba yakın, diyordum. Şunun şurasında yedi verstlik bir yol, Al arun izniyle bir şeycik olmaz. Bir de ne göreyim, akşama kâhya sararmış, üstü başı parça parça olmuş bir halde yaya olarak gelmesin mi? Eyvah, dedim, ne oldu? Bu ne hal? Kâhya: Hiç sorma Anna Savişna, dedi. Haydutlar soydu. Az kalsın beni de öldürüyorlardı. Dubrovski'nin kendisi de oradaydı. Beni asmak istedi, ama nedense acıdı ve bıraktı. Buna karşılık atımı, arabamı, her şeyimi aldı. Ben kendimden geçmişim. Aman Al ahım, şimdi Vanyuşa'mın hali ne olacaktı? Yapılacak hiçbir şey yoktu: Oğluma bir mektup yazdım, olanı

biteni anlattım ve kuru bir hayır dua göndermekle yetindim.

Aradan bir iki hafta geçti. Bir gün ansızın avluma bir fayton girdi. Bir general, benimle görüşmek istiyormuş. Buyursun, dedim. Yanıma, Kulnev'in portresini andıran esmer yüzlü, siyah saçlı, sakal 1 bıyıklı, otuz beş yaşlarında bir adam girdi. Kendisini rahmetli kocam İvan Andreyeviç'in dostu ve meslek arkadaşı diye tanıttı. Yolu bu taraflara düşmüş, benim de burada oturduğumu biliyormuş, tabii arkadaşının dul karısını çiğneyip geçemezmiş... Ben kendisini elimden geldiği kadar ağırladım. Şuradan buradan konuşmaya başladık. Nihayet sıra Dubrovski'ye geldi.

Başım206

geleni ona da anlattım. General çatındı: "Garip şey," dedi. Benim işittiğime göre Dubrovski her önüne geleni değil, yalnız zenginleri soyarmış. Hatta bunu yaparken de zenginin bütün parasını

almaz, yarısını kendisine bırakmış. Adam öldürdüğünü hiç duymadım. Sakın bunda bir yalan olmasın? Lütfen kâhyanızı çağırır mısınız?" Kâhyayı çağır I maya gittiler, geldi. Generali görür görmez donakaldı. Ge neral ona: "Dubrovski seni nasıl soydu, nasıl asmak istedi? Kuzum şunu anlatsana!" dedi. Kâhyam titremeye başladı ve generalin ayaklarına kapandı: "Suç işledim, yalan söyledim, beni affedin!" dedi. General: "Mademki öyledir," dedi, o halde bu iş nasıl olduysa lütfen hepsini bayana anlat. İşte ben de dinliyorum!" Kâhyam bir türlü kendine gelememi. General sözüne devam ederek: "Haydi anlatsana," dedi, "Dubrovski ile nerede karşılaştın?"

"Çifteçamlarda babacığım. Çifteçamlarda!" "Dubrovski sana ne" dedi?" "Kimin | adamısın?"

Nereye ve ne için gidiyorsun?" diye sordu. "Peki, sonra?" "Sonra, mektup ve paraları benden istedi." "Peki, ya sonra?" "Mektupla paraları ona verdim." "Bunun üzerine o ne yaptı?" "Suçluyum, affedin!" "Peki, o ne yaptı canım?" "Mektupla paraları geri verdi: Haydi güle güle git, bunları

postaya ver, dedi." "Sonra?" "Babacığım, suçluyum." Korkunç general: "Ben sana gösteririm,"

dedi, "siz de hanımefendi bu sahtecinin sandığını aramalarını emredin, bu herifi de bana teslim edin, kendisine iyice bir ders vereyim! Şunu biliniz ki Dubrovski de bir hassa subayıydı, bir arkadaşına fenalık etmek istemez!" Bu zatın kim olduğunu anlamıştım. Onunla konuşacak bir şeyim yoktu. Arabacılar kâhyayı, faytonun arabacı yerine bağladılar. Paralar bulundu. General öğle yemeğini bende yedi ve hemen kalkıp gitti; giderken de kâhyamı da götürdü. Kâhyamı ertesi gün ormanda, soyulup soğana çevrilmiş bir halde bir meşe ağacına bağlı olarak buldular.

Herkes, hele genç kızlar Anna Savişna'nın anlattıklarını sessizce dinlediler. Hayal gücü fevkalade geniş olan ve Raddcliffe'in esrarlı korku öyküleriyle hayali beslenen Mar

PUŞKİN _____ 207

ya Kirilovna başta olmak üzere bunlardan çoğu Dubrovski'nin kişiliğinde romantik bir kahraman görüyor ve için için onun iyiliğini istiyorlardı. Kirila Petroviç: Anna Savişna, dedi, sana gelenin Dubrovski'nin kendisi olduğunu sanıyorsan çok aklanıyorsun.

Sana gelenin kim olduğunu bilmem ama, herhalde Dubrovski olmasa gerek.

Yol arı kesen, geleni geçeni çevirip soyan Dubrovski değil de kimdir?

Orasını bilmem ama, herhalde Dubrovski değildi. Ben onun çocukluğunu bilirim. Saçlarının kararıp kararmadığını bilmem, ama, küçükken kıvrırcık sarı saçlı bir çocuktü. Yalnız şunu kesin olarak bilirim ki, Dubrovski Mâşa'mdan beş yaş büyüktür. Doğal olarak şimdi 35'inde değil de 23'ünde olması gerektir.

İlçe emniyet amiri:

Tümüyle buyurduğumuz gibi, dedi. Cebimde Vladimir Dubrovski'nin eşkâli var. Onun 23 yaşında olduğu burada açıkça yazılıdır.

Kirila Petroviç:

Öyle mi? dedi. Bari şunu okuyuver de biz de işitelim. Onun eşkâlini öğrenmek fena bir şey olmayacak. Bir yerde gözümüze ilişecek olursa herifi kaçırmamış oluruz.

Emniyet amiri cebinden oldukça kirli bir kâğıt çıkardı, açtı, önem vererek ve yüksek sesle okumaya başladı:

"Ona mensup çiftlik halkının anlattıklarına göre Vladimir Dubrovski'nin tespit edilen eşkâlidir: Yaş 22, boy orta, yüz düzgün, sakal tıraş edilmemiş gözler ela, saç kumral, burun çekme, başkaca ayırt edici belirtisi yoktur."

Kirila Petroviç sordu:

Hepsi bu kadar mı? Emniyet amiri kâğıdı katlayarak:

Hepsi bu kadar, karşılığını verdi.

il _____ DUBROVSKİ

Kutlarım bay emniyet amiri. Hey gidi kâğıt, hey! Bu eşkâle göre siz Dubrovski'yi zor bulursunuz!

Orta boylu az mı insan var? Kumral saç, çekme burun, ela gözler kimde yok! Korkmadan bahse girebilirim ki, üç saat durmadan Dubrovski ile konuşursun da kiminle konuştuğunun farkında olmazsın? Diyecek yok doğrusu, şu memurlar akıl 1 insanlar kısacası.

İlçe emniyet amiri usulca kâğıdı cebine koydu ve sessizce lahanalı kaz kızartmasını atıştırmaya başladı. Bu arada hizmetçiler birkaç sefer konuklan dolaşarak herbirinin kadehini doldurmak fırsatını buldular. Birkaç şişe Gorski ve Tsimlanask şarabı patlatıldı ve seve seve şampanya yerine kabul edildi. Yüzler kızarmaya başladı. Konuşmalar daha canlı, daha birbirini tutmaz, daha neşeli bir hal aldı. Kirila Petroviç sözüne devam ederek:

Hayır dedi, biz artık Taraş Alekseyeviç gibi bir ilçe emniyet amirini bir daha göremeyiz! Bu adam hiç de kör ve sersem bir adam değildi. Yazık ki adamcağızı yaktılar. Yoksa çetedekilerden bir tanesi bile elinden kurtulamazdı. Son kişisine kadar hepsini enselerdi. Hatta Dubrovski bile elinden kaçamaz, rüşvetle de postu kurtaramazdı. Taraş Alekseyeviç parayı almasına alırdı ama, onu yine bırakmazdı. Rahmetlinin âdeti böyleydi. Ben başka çare göremiyorum, bu işe benim de karışmam, adamlarımla haydutların peşine düşmem gerekecek. İlk ağızda yirmi kişi göndereceğim, varsın bunlar haydutların bulunduğu koruluğu bir temizlesinler. Adamlarım korku nedir bilmezler, her biri bir başına bir ayının üzerine gider, haydutlarından yılmazlar.

Bu sözler üzerine kıl 1 dostunu, bir zamanlar kendisinin de kurbanı olduğu bazı şakaları hatırlayan Anton Pafnutiç sordu:

Ayımız nasıl Kirila Petroviç? Kirila Petroviç:

PUŞKİN

209

Al ah geri kalanlara uzun ömürler versin, dedi. Mişa düşman kurşunuyla şerefli bir ölümle öldü

Kirila Petroviç, Deforj'u göstererek işte onun galibi, dedi. Benim Fransızımdan ibret al, o senin intikamını da aldı affına mağrurken anımsarsın ya?

Anton Pafnutiç başını kaşıyarak: Nasıl anımsamam? dedi çok iyi anımsıyorum. Demek Mişa öldü

ha? Val ahi yazık oldu şu Mişa'ya! Ne maskara, ne akıl ı bir hayvandı! Böyle bir ayıyı bir daha bulamazsın! Mösyö onu niçin öldürdü?

Kirila Petroviç, büyük bir memnunlukla Fransız'ının kahramanlık davranışını anlatmaya koyuldu.

Çünkü kendisini çevreleyen her şeyle övünmek gibi mutlu bir yeteneği vardı. Konuklar Mişa'nın ölümü hikâyesini dikkatle dinliyor ve konuşma konusunun kendi cesareti olduğundan kuşku bile etmeksizin rahat rahat yerinde oturan yaramaz öğrencisine ahlak öğütleri veren Deforj'u şaşkın şaşkın süzüyorlardı.

Aşağı yukarı üç saatten beri süren öğle yemeği sona erdi. Ev sahibi peçetesini masanın üstüne koydu. Hepsi ayağa kalktılar ve kahve ile kâğıt oyununun kendilerini beklediği konuk salonuna yürüdüler. Yemek odasında pek şatafatlı bir biçimde başlayan içkiye, burada da devam olunacaktı. PUŞKİN

211

Akşamın yedisine doğru konuklardan bazıları gitmek isteldüer, ama punçla neşelenen ev sahibi, kapıların kilitlenmesini emretti ve ertesi sabaha kadar kimseyi evden dışarı bırakmayacağını

bildirdi. Az sonra müzik başladı. Salon kapıları açıldı, balo başlamış bulunuyordu. Ev sahibi ve yakınları bir köşeye kurulmuş, arka arkaya kadehleri yuvarlıyor, gençlerin neşesini seyrediyorlardı. Yaşlı kadınlar kâğıt oynuyorlardı. Uhlân tugaylarından birinin karargâh kurmadığı

her yerde olduğu gibi burada da kavalyeler damlardan daha azdı, bu işe yarayan bütün erkekler paylaşılmıştı. Öğretmen hepsinin içinde kendini gösteriyor, herkesten iyi dans ediyordu. Bütün kızlar onu seçiyor, onunla vals oynamayı çok rahat ve kolay buluyorlardı. Deforj birkaç sefer de Marya Kirilovna ile dans etti. Genç kızlar, arkalarından alaycı düşünceler ileri sürdüler. Nihayet gece yarısına doğru yorgun ev sahibi, dansı durdurdu, akşam yemeğini getirmelerini emretti.

Kendisi ise yatmaya gitti.

Kirila Petroviç'in yokluğu meclise daha büyük bir canlılık ve serbestlik verdi. Kavalyeler damlarının yanına oturmak cesaretini gösterdiler. Genç kızlar gülüşüyor ve komşularıyla fısıldaşıyorlar, kadınlar masa başında, karşıdan karşıya yüksek sesle konuşuyorlardı. Erkekler içiyor, tartışıyor ve kahkaha ile

gölüyorlardı. Bir sözcükle akşam yemeği fevkalade neşeli geçti ve birçok tatlı anılar bıraktı.

Yalnız bir kişi bu genel sevince ortak olmamıştı: Anton Pafnutiç somurtarak sessizce yerinde oturmuş, dalgın dalgın yemek yemiş ve pek düşünceli bir tavır takınmıştı.

Eşkîya hikâyeleri onun sınırlarını çok bozmuştu. Anton Pafnutiç'in eşkıyalardan korkması için yeter nedenler bulunduğunu yakında göreceğiz.

Anton Pafnutiç Al ahı şahit göstererek kırmızı kutunun boş olduğunu söylerken, ne yalan söylemiş

ne de günaha girmişti. Kırmızı kutu gerçekten de boştu. Bir zamanlar bu kutuda saklanan paralar şimdi Anton Pafnutiç'in koynunda duran meşin bir keseye aktarılmıştı. Kimseye güvenememek duygusunu ve sonsuz korkusunu, ancak böyle önlemlerle yenebiliyordu. Bir başkasının evinde geceleme zorunda kalan Anton Pafnutiç, kendisine evin ücra bir köşesinde, hırsızların kolayca girebilecekleri yerde bir oda vermelerinden korkuyordu. Gözleriyle etrafta güvenilir bir arkadaş

aradı, nihayet Deforj'u seçti. Deforj'un kuvvet ifade eden dış görünüşü, hele zavalı Anton Pafnutiç'in titremeden anımsayamadığı ayı ile karşılaşmasında gösterdiği cesaret, onu seçmesine neden olmuştu. Sofradan kalktıkları vakit, Anton Pafnutiç öksürerek ve yutkunarak genç Fransız'ın etrafında dönmeye başladı. Nihayet derdini anlattı: Hımmmm... Şey... Mösyö... odanızda geceleme izin verir misiniz. Çünkü, efendim söyleyeyim...

Saygıyla eğilen Deforj sordu:

Que desire monsieur? (*)

Hay Al ah layığını versin Mösyö, sen hâlâ Rusça konuşmasını öğrenmemişsin! Jö vö, mua, şe vu kuşe(**) anladın mı?

*) anla

Deforj:

(*) Bir emriniz mi var, Mösyö? (**) Odanızda yatmak istiyorum.212

DUBROVSKİ

Monsieur, tres volontiers, yanıtını verdi, veuil ez donnerdeş ordres en conseequence(*) Fransızca'daki bilgisinden fevkalade memnun olan Anton Pafnutiç hemen gerekli emirleri vermeye koştu.

Konuklar, aralarında vedalaşmaya başladılar. Herkes kendisine ayrılan odaya çekildi. Anton Pafnutiç ise öğretmenle birlikte onun dairesine gitti. Gece karanlıktı. Deforj yolu bir fenerle aydınlatıyordu. Anton Pafnutiç paralarının hâlâ yanında bulunduğundan emin olmak için, zaman zaman, koynunda saklı bulunan kesmeyi göğsüne bastırarak, oldukça cesur adımlarla onun arkasından yürüyordu.

Öğretmen, dairesine gelince mumu yaktı, ikisi de soyunmaya başladılar. Bu arada Anton Pafnutiç

kilitleri ve pencereleri gözden geçirerek odada dolaşüyor ve kendisini pek de kandırmayan bu gözden geçirme sırasında sal ıyordu. Kapı yalnız bir sürgü ile kapanıyordu: pencereler ise bir katlıydı. Bunu Deforj'a şikâyet etmek girişiminde bulundu ama, Fransızcadaki bilgisi böyle karışık bir işi anlatacak bir durumda değildi. Fransız onu anlamadı. Anton Pafnutiç de şikâyetinden vazgeçmek zorunda kaldı. Yatakları karşı karşıya yapılmıştı. İkisi de yattılar. Öğretmen mumu söndürdü.

Anton Pafnutiç Rusça, söndürüyorum (") fi linin kafasını gözünü yaran Fransızca bir çekimiyle bağırdı:

Purkua vu tuşe, purkua vu tuşe, ben karardıkta dormir (***) yapamam.

(*) Memnuniyetle efendim. Bu konuda gereken emirleri lütfen verir misiniz?

(**) Rusça (tuşit) kelimesi söndürmek anlamına gelir. Halbuki Fransızca Toucher (Tuşe) kelimesi: dokunmak, ilişmek, temas etmek anlamlarına gelir. Anton Pafnutiç Fransızca «Niçin söndürüyorsunuz?» demek isterken, Rusça tuşit kelimesiyle Fransızca toucher kelimesini birbirine karıştırarak «niçin dokunuyorsunuz?» demiş oluyor. (Ç.N.) (***) Uyumak.

Deforj, Anton Pafnutiç'in sözlerini anlamadı, ona iyi dı:

Anton Pafnutiç Spitsın yorganına sarınarak homurdan

Melun gâvur, sanki söndürmesi farzdı. Bu kendisi için daha fena oldu. Ben ışsız uyuyamam.

devam ederek Mösyö, Mösyü, jö vö avek vu parle(*)

. rek Mösyö, Mösyü, jö vö avek vu

Fakat Fransız yanıt vermiyordu. Kısa bir zaman sonra da horlamaya başladı. Anton Patnutiç:

«Uyuyor kerata Fransız, diye düşündü. Halbuki uyumak benim aklıma bile gelmiyor. Tetikte bulunmak gerek! Hırsızlar açık kapıdan veya pencereden girseler bu keratayı topla bile uyandırmak mümkün olmaz!»

Mösyö! Hey mösyö! Seni Mösyö gibi şeytanlar alsın! Anton Pafnutiç sustu. Yorgunluk, şarabın verdiği ağırlık yavaş yavaş korkaklığını bastırmıştı. Uyuklamaya başladı, Çok geçmeden derin bir uykuya daldı.

Tuhaf bir uyanış onu bekliyormuş. Uykusu arasında birinin, yavaşça gömleğinin yakasından tutup sarstığını hissetti. Anton Pafnutiç gözlerini açtı. Karşısında, sonbahar sabahının solgun ışıkları

altında Deforj'u gördü. Fransız bir elinde küçük bir tabanca tutuyordu. Öteki eliyle de şu ünlü

keseyi çözmeye çalışıyordu. Anton Pafnutiç taş kesildi. Titrek bir sesle: Kes kö se Mösyö, kes kö se? diye sordu(**) Öğretmen temiz bir Rusça ile: Yavaş ol, sesini kes! yanıtını verdi. Sus, yoksa

mahvolduğun gündür. Ben Dubrovski'yim.

(*) Aslında Rusça harflerle yazılmıştır. «Mösyö Mösyö, sizinle görüşmek istiyorum» anlamına gelir.

(**) Bu ne demek Mösyö, bu ne demek?XI

Şimdi de okurlarımızdan, henüz anlatmak fırsatını bulamadığımız bundan önce olup bitenlerle, hikâyemizin son olaylarını açıklamamıza izin vermelerini rica ederiz.

Yukarda sözünü ettiğimiz ** menziline menzil amirinin evinde bir köşede bir yabancıyı ya da halktan birini andıran, yani posta arabalarında kendisine önem verilmeyen, sessiz ve sabırlı bir yolcu oturuyordu. Üstü açık faytonu (brıçka) avluda duruyor ve yağlanmasını bekliyordu. Arabanın içinde küçük bir bavul vardı. Bunun dış görüşünü, içinin pek de zengin olmadığını gösteriyordu.

Yolcu ne bir çay, ne de bir kahve istiyor, pencereden dışarısını seyrederek bölmenin ötesinde oturan menzil amirinin karısını fena halde sinirlendirecek biçimde ıslık çalıyordu. Kadın yarım sesle:

Bu ıslıkçı da nereden başımıza musal at oldu? diye söyleniyordu. Amma da ıslık çalıyor, melun gâvur, inşal ah geberir!

Menzil amiri:

Ne olacakmış sanki? dedi. Islık çalmanın ne kötülüğü var? Varsın çalsın!

Menzil amirinin karısı öfkeli bir eda ile:

Ne kötülüğü mü varmış? diye itiraz etti. Bunu neye yorduklarını bilmez misin?

Neye yorarlarmış? Islık çalmak evin bereketini mi kaçırırmış? Aldırma Pahomovna, ıslık çalınsa da çalınmasa da bizim yine paramız olmaz!

PUŞKİN

Kuzum Sîdoriç, sen şu adamı göndersene! Onu burada tutmaktan ne zevk alıyorsun? Ver şuna beygir de defolup gitsin?

Varsın beklesin. Pahomovna, ahırda topu topu üç troykalık beygir var. Dördüncü arabanın beygirleri istirahatta... Bir de bakarsın ki hatırlı yolcular gelir... Fransızın hatırı için başımı belaya sokmak istemem. Bak, işitiyor musun! İşte dörtnala koşuyorlar... Vay anasını, amma da hızlı

koşuyorlar... Sakın general falan olmasın?

Araba merdivenlerin önünde durdu. Uşak, arabacı yerinden atladı ve arabasının kapısını açtı. Bir dakika sonra da asker kaputu giymiş beyaz kasketli bir genç menzil amirinin yanına girdi.

Arkasından gelen uşağı küçük bir çekmece getirdi ve pencerenin içine koydu. Subay emreden bir sesle:

Beygir! diye bağırdı. Menzil amiri:

Hemen şimdi, yanıtını verdi. Lütfen seyahat vesikanızı veriniz!

Benim seyahat vesikam yok. Ben falan yere gidiyorum. Yoksa beni tanımadın mı?

Menzil amiri telaşlandı, arabacıların çabuk davranmalarını sağlamak için koştu. Delikanlı, odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Bölmenin arkasına geçerek menzil amirinin karısından yavaşça, yolcunun kim olduğunu sordu. Kadın:

Al ah bilir kimdir, dedi. Fransız'ın biri. Beş saatten beri beygir bekliyor, boyuna da ıslık çalıyor.

Kabak tadı verdi melun herif!

Delikanlı, yolcu ile Fransızca konuşmaya başladı:

Nereye gidiyorsunuz? diye sordu. Fransız:216

DUBROVSKI

Yakın kasabaya gidiyorum, dedi. Oradan da beni, uzaktan öğretmen olarak tutan bir derebeyinin yanına gideceğim. Bugün artık yerime varacağımı düşünüyordum. Ama görüşüne göre menzil amirinin niyeti başka! Bu memlekette beygir bulmak zor bir iş bay subay!

Subay:

Siz bura derebeylerinden kime gidiyor sunuz? diye sordu.

Mösyö Troyekurov'a

Troyekurov'a mı? Kimmiş bu Troyekurov?

Ma foi, monsieur(*) onun için pek de iyi şeyler duymadım. Kibirli, şımarık bir derebeyi olduğunu, evindekilere karşı sert davrandığını, kimsenin onunla geçinemediğini, adını duyan herkesin ondan titrediğini öğretmenlere karşı da (avec les outchitels) (**) hiç şakası olmadığını, hatta bunlardan ikisini döve döve öldürdüğünü söylüyorlar.

İnsaf edin! Siz de böyle bir canavara kalkıp gidiyorsunuz!

Ne yaparsınız, bay subay! Bana iyi bir maaş teklif ediyor: yılda 3000 ruble, üstelik de her şey caba. Belki ben ötekilerden daha talihli çıkarım. İhtiyar bir anam var, maaşımın yarısını ona göndereceğim, geri kalan para ile de beş yıl içinde, ilerideki bağımsızlığım için yetecek kadar küçük bir kapital biriktirebilirim, o zaman da bonsoir (**) ver elini Paris... Orada ticarete atılırım.

Troyekurovların evinde sizi tanıyan var mı? Öğretmen:

Kimse tanımaz, yanıtını verdi. O beni dostlarından biri aracılığıyla Moskova'dan getiriyor. Bu

dostunun ahçısı hemşehrimdir, beni tavsiye etmiş. Doğrusunu isterseniz (*) Doğrusunu isterseniz bayım.

(**) Aslında Fransızca olarak yazılmıştır. «Öğretmenlerle» anlamına gelir. (***) Burada «Al aha ısmarladık'» anlamına gelir.

PUŞKİN

217

ben ülkenize öğretmen olmak için değil, şekercilik yapmak için gelmişim. Ama buraya geldikten sonra sizde öğretmenlik unvanının ölçülemeyecek derecede karlı olduğunu öğrendim.

Subay düşünceye daldı. Sonra Fransızca sözünü keserek:

Beni dinleyin, dedi. İlerde alacağınız paraya karşılık, hemen Paris'e dönmeniz şartıyla, size şimdi peşin olarak 10.000 ruble verseler ne dersiniz?

Fransız, şaşkın şaşkın subayın yüzüne baktı, gülümsedi ve başını sal adı. İçeri giren menzil amiri: Beygirler hazır, dedi.

Uşak da aynı şeyi tekrarladı, Subay:

Hemen şimdi, dedi. Yalnız bir dakika için dışarı çıkınız!

Menzil amiri ile uşak dışarı çıktılar. Subay Fransızca olarak sözüne devam etti: Ben şaka etmiyorum. Bu 10.000 i size verebilirim. Bana gerekli olan evrakınızla yokluğunuzdur.

Subay bu sözler üzerine çekmeceyi açtı, birkaç deste banknot çıkardı.

Fransız'ın gözleri faltaşı gibi açıldı. Ne düşüneceğini bile şaşırmıştı. Hayretle: Yokluğum... Evrakım, deyip duruyordu. İşte evrakım! Fakat siz herhalde şaka ediyorsunuz: evrakımı ne yapacaksınız?

Bu sizi ilgilendirmez. Size soruyorum: Evet mi, hayır mı?

Hâlâ kulaklarına inanamayan Fransız, evrakını genç subaya uzattı. Subay bunları çabucak gözden geçirdi.

Pasaportunuz, iyi. Tavsiye mektubu, bakalım. Nüfus kâğıdınız, mükemmel.. İşte paranız, hemen geri dönünüz! Haydi Hoşçakalın.218

DUBROVSKİ

Fransız put gibi duruyordu. Subay geri dönerek:

Az daha en önemlisini unutuyordum: bütün bunların aramızda kalacağına namusunuz üzerine söz veriniz! Namusunuz üzerine yemin ediyor musunuz?

Fransız:

Namusum üzerine söz veriyorum, dedi. Fakat ya benim evrakım?.. Evraksız ben ne yaparını?

Varacağınız ilk şehirde Dubrovski tarafından soyulduğunuzu söylersiniz! Size inanır ve gerekli vesikaları verirler. Hoşçakalın! İnşal ah yakında Paris'e varır annenizi sıhhat ve afiyette bulursunuz!

Dubrovski odadan çıktı, arabaya bindi ve hareket etti.

Menzil amiri küçük pencereye baktı, araba gittikten sonra karısına dönerek: Pahomona, dedi, biliyor musun ne oldu? Şu giden Dubrovski idi.

Menzil amirinin karısı hızla pencereciğe atıldı. Ama geç kalmıştı. Artık Dubrovski epeyce uzaktaydı. Kadın ko. casına çıkışmaya başladı;

Sen Al ahtan korkmuyor musun Sidoriç? Niye bunu bana önceden söylemedin? Hiç olmazsa Dubrovski'ye şöyle bir bakardım. Şimdi işin yoksa tekrar uğramasını bekle. Seni vicdansız..

Gerçekten de sende hiç vicdan yokmuş!

Fransız hâlâ put gibi duruyordu. Subayla yaptığı anlaşma, paralar, kısaca bütün bunlar ona bir rüya gibi geliyordu. Ama banknot desteleri, nah şuracıkta, cebindeydiler ve bu şaşılacak olayın gerçekliğim büyük bir parlaklıkla söylü'yorlardı.

Beygirleri şehre kadar kiralamaya karar verdi. Arabacı arabayı ağır sürmüş, geceleyin şehre varabilmişlerdi.

Fransız, arabacıya, kapısında nöbetçi yerine yıkık bir kulübe duran karakola varmadan arabayı durdurmasını emretti. Arabadan indi ve arabasıyla bavulunu kendisine hedi

PUŞKİN _____ 219

ye ettiğini işaretle arabacıya anlatarak yaya yürüdü. Fransız, Dubrovski'nin teklifinden ne derece şaşırды ise arabacı da Fransız'ın bu cömertçe davranışından öylesine şaşırmıştı. Ama yabancıнын çıldırdığına hükmederek, yerlere kadar eğildi, ona teşekkür etti ve şehre inmesinin kendisi için hayırlı olacağını düşünmeden sahibini çok iyi tanıdığı genel evlerden birine gitti. Bütün geceyi orada geçirdi. Ertesi sabah da yüzü şiş, gözleri kıpkırmızı bir halde arabasız ve bavulsuz, boş bir troyka ile evine döndü.

Fransız'ın evrakını eline geçerken Dubrovski, yukarda gördüğümüz üzere hiç korkmadan Troyekurov'a gitmiş ve evine yerleşmişti. Dubrovski'nin gizli maksatları ne olursa olsun (Biz bunların ne olduğunu sonra öğreneceğiz) davranışlarında çirkin sayılabilecek hiçbir şey yoktu.

Gerçi küçük Sâşa'nın eğitimiyle az uğraşıyor, yaramazlık etmesi için ona tam bir serbestlik veriyor ve laf olsun diye verdiği dersler için onu pek de sıkıştırmıyordu, ama buna karşılık öğrencisi Marya Kirilovna'nın müzikteki başarılarını büyük bir ilgi ile izliyor, onunla sık sık, saatlerce piyano başında kaldığı oluyordu.

Genç öğretmeni herkes seviyordu: Kirila Petroviç avda gösterdiği cesaret ve becerikliliğinden; Marya Kirilovna, sonsuz çabasından, çekingen dikkatinden: Şaşa yaramazlıklarına göz yummasından, ev halkı ise iyiliğinden ve mali durumuyla uygun olmayan cömertliğinden ötürü

onu seviyordu. Görünüşe göre o da bütün aile bireylerine bağlılık gösteriyor, kendini de onlardan biri sayıyordu.

Dubrovski'nin öğretmenlik unvanını alışından şu meşhur yortu gününe kadar bir ay geçmişti.

Alçak gönül ü genç Fransız'ın kimliği altında adı bütün bu bölge toprak sahipleri arasında dehşet uyandıran korkunç bir haydudun saklı olduğuna kimse ihtimal bile vermiyordu. Bütün bu süre içinde Dubrovski, Pokrovskoye'den ayrılmamış, ama köy halkının yaratıcı düş gücü sayesinde onun eşkıyalık menkıbeleriyle ilgili söylentilerinin ardı arkası kesilmemişti. Bununla220

DUBROVSKI

beraber reisleri olmadan çetesinin iş görmeye devam etmiş olması da mümkündü.

Kişisel düşmanı ve felaketinin başlıca neden olanı sayabileceği bir adamla bir odada geceleleyen Dubrovski, ona kötülük etmekten kendini alamamıştı. Dubrovski onda para kesesinin bulunduğunu biliyordu, onu ele geçirmeye karar verdi. Hiç beklenmedik bir biçimde öğretmenlikten haydutluğa geçmekle Dubrovski'nin zaval ı Anton Pafnutiç'i ne kadar şaşırttığını

yukarda görmüştük.

Pokrovskoye'de geceleleyen konuklar, sabahın dokuzda, birbiri ardınca semaverin fokurdadığı

salonda toplanmaya başladılar. Marya Kirilovna sabahlık kılığıyla semaverin karşısında oturuyor, Kirila Petroviç ise sırtında kadife bir ceket, ayağında terlikler olduğu halde bir eltasını andıran kocaman bir fincandan çay içiyordu. Salona en son gelen Anton Pafnutiç oldu. Yüzü öylesine solgun, hali öylesine perişandı ki Kirila Petroviç bile sağlığını sormak gereğini duydu. Anton Pafnutiç Spitsin, ipe sapa gelmez yanıtlar veriyor ve hiçbir şey olmamış gibi şurada oturmakta olan öğretmene dehşetle bakıyordu. Birkaç dakika sonra içeri giren uşak, Spitsin'e arabasının hazır olduğu bildirdi. Anton Pafnutiç acele acele vedalaştı, ev sahibinin öğütlerine rağmen odadan çıktı ve hemen hareket etti. Ona ne olduğunu kimse anlayamamıştı. Kirila Petroviç onun oburluk yüzünden rahatsızlandığına hükmetti. Çaydan ve veda kahvaltısından sonra öteki konuklar de dağılmaya başladılar. Çok geçmeden Pokrovskoye tenhalaştı, her şey eski halini aldı.

XII

Aradan birkaç gün geçmiş, kayda değer hiçbir şey olmamıştı. Pokrovskoye'dekilerin yaşayışı

tekdüzeydi. Kirila Petroviç her gün ava gidiyordu. Okuma, gezinti, müzik dersleri, özelikle müzik dersleri Marya Kirilovna'yı meşgul ediyordu. Genç kız kendi yüreğini anlamaya başlamış genç

Fransız'ın meziyetlerine ilgisiz olmadığını elinde olmayan bir acı ile itiraf etmişti. Öte yandan, öğretmen de saygı ve terbiye sınırları dışına çıkmıyor, bununla da genç kızın gururunu ve korkulu

kuşkularını yatıştırıyordu. Genç kız her gün biraz daha artan bir güvenle, kendini bu çekici alışkanlığa kaptırıyor. Deforj'suz canı sıkılıyor, yanında olduğu zamanlar daima onunla meşgul oluyor, her şey üzerine onun düşüncelerini öğrenmek istiyor, her zaman onunla uyuşuyordu.

Genç kız belki de henüz aşık değildi, ama rasgele ilk engel veya talihin beklenmeyen bir cilvesi genç kızın kalbindeki ihtiras alevini körükleyebilirdi.

Bir gün Marya Kirilovna öğretmenin kendisini beklemekte olduğu salona girdiği zaman, hayretle onun solgun yüzünde bir telaş sezdi. Piyanoyu açarak birkaç şarkı çaldı, fakat Dubrovski baş

ağrısını bahane ederek özür diledi, dersi kesti. Notaları kaparken de gizlice genç kızın eline bir tezkere sıkıştırdı. Marya Kirilovna düşünmeye fırsat bulamadan tezkereyi kabul etti ve o anda pişman oldu. Ama artık Dubrovski salondan gitmiş bulunuyordu. Marya Kirilovna odasına çekildi, tezkereyi açtı ve şu satırları okudu:

«Bugün saat yedide, çay kenarındaki kameriyede bulununuz! Sizinle görüşmek zorundayım»222

DUBROVSKİ

Genç kızda şiddetli bir merak uyandırmıştı. Çoktandır kendisine aşk ilan edilmesini bekliyordu: bunu hem istiyor, hem de bundan çekiniyordu. Tahmininin doğru olduğunu işitmek hoşuna gidecekti ama, öte yandan durumu gereğince kendisiyle evlenmeyi umut edemeyecek birisinin ağzından böyle bir aşk ilanını duymasının da hoş olmayacağını hissediyordu. Buluşma yerine gitmeye karar verdi. Yalnız bir noktada tereddüdü vardı: Öğretmenin bu aşk ilanını nasıl karşıla malıydı? Aristokratça bir öfkeyle mi? Dostça bir öğütle mi? Alaycı bir şakayla mı? Yoksa sessizce bir kabul e mi karşılamalıydı? Genç kız bu arada boyuna saatine bakıyordu. Ortalık karardı, mumlar yandı. Kirila Petroviç komşu konuklarla boston oynamaya oturdu. Duvar saatleri yediye çeyrek kalayı çaldılar. Marya Kirilovna yavaşça merdiven başına çıktı, her tarafı gözden geçirdi ve bahçeye koştu.

Gece karanlıktı. Gökyüzü bulutlarla kaplıydı. İki adım ötesini görmek mümkündeğildi, ama Marya Kirilovna bildiği yol ardan karanlıkta yürüyordu. İki dakika sonra da kendini kameriyenin yanında buldu. Biraz cesaretini toplamak, Deforj'un karşısına kayıtsız ve sakin bir yüzle çıkmak için burada durakladı. Fakat işte Deforj önünde duruyordu. Mahzun ve alçak bir sesle: Ricamı reddetmediğiniz için size teşekkür ederim, dedi. Buna razı olmasaydınız çok üzülecektim.

Marya Kirilovna, önceden hazırladığı bir cümleyle:

Gösterdiğim hoş görürlükten ötürü beni pişman etmeyeceğinizi umarım, yanıtını verdi.

Delikanlı susuyor, görünüşe göre heyecanını yatıştırmaya çalışıyordu. Nihayet ağzından şu sözcükler döküldü:

Durumun gereği... Sizden ayrılmak zorundayım. Belki de yakında duyacaksınız ama, ayrılmadan önce bunu ben size anlatmalıyım.

PUŞKİN

Marya Kirilovna yanıt vermiyordu. Bu sözlerde, beklediği aşk ilanının bir başlangıcını görüyordu.

Delikanlı başını

Marya Kirilovna yanıt vermiyordu. Bu sözlerde, bekle

diği aşk ilanının bir başlangıcını görüyordu. Delikanlı başını

eğerek sözüne devam etti:

Ben sizin sandığınızı kimse, yani Fransız Deforj değilim, ben Dubrovski'yim.

Marya Kirilovna haykırdı. Dubrovski:

Al ah aşkına korkmayınız, dedi. Siz benim adımdan korkmamalısınız! Evet, ben babanızın bir lokma ekmekten yoksun bıraktığı baba evinden kovduğu ve eşkıyalığa mecbur ettiği o mutsuz insanım. Ama siz, ne kendiniz için, ne de babanız için benden korkmamalısınız! Artık her şey bit, ti, ben onu bağışladım. Beni dinleyin, onu siz kurtardınız! İlk kanlı saldırımı ona karşı yapacaktım.

Nereye kundak koyacağımı, yatak odasına reden gireceğimi, bütün kaçış yol arını nasıl keseceğimi tespit ederek evin etrafında dolaşıyordum. İşte bu dakikada bir peri gibi, yanımdan siz geçtiniz! Kalbim sükûnet buldu. Yaşadığınız evin kutsal olduğunu, sizinle kan bağıllığı olan hiçbir varlığın benim kinime hedef olamayacağını anladım. Bir çılgınlık saydığım bu intikamdan vazgeçtim. Beyaz elbisenizi uzaktan olsun görebilmek umuduyla, günlerce Pokrovskoye köyünün bahçeleri etrafında bir serseri gibi dolaştım. Bir başına yaptığınız gezintilerinizde, ağaçların arkasına saklanarak sizi korumak gibi mutlu bir düşünceyle gizli olarak bulunduğum yerde sizin için bir tehlike olamayacağı düşüncesiyle peşinizde dolaştım. Nihayet bir fırsat çıktı evinize yerleştim. Bu üç hafta benim için mutluluk dolu günler oldu. Bunların anısı üzüntülü hayatımın bir avuntusu olacaktır. Bugün bir haber aldım, bu haberden sonra artık benim için burada daha fazla durmak olanağı kalmamıştır. Bugün sizden ayrılıyorum... Hemen şimdi... Ama, bana lanet etmemeniz, beni hor görmemeniz için, ayrılmadan önce, size açılmak zorundaydım. Ara sıra Dubrovski'yi düşününüz! Biliniz ki o, başka işler için yaratılmıştı. Onun ruhu sizi sevmesini biliyordu, hiçbir zaman...224

DUBROVSKİ

Bu sırada hafif bir ıslık işitildi. Dubrovski sustu. Genç kızın elinden tuttu ve ateş gibi yanan ağzına götürdü. Islık tekrar çalındı. Dubrovski:

Bağışlayın, dedi. Beni çağırıyorlar... Bir dakika hayatıma mal olabilir...

Dubrovski geri çekildi. Marya Kirilovna hareketsiz duruyordu. Delikanlı döndü, genç kızı tekrar elinden tuttu. Tatlı ve dokunaklı bir sesle:

Bir gün başınıza bir felaket gelir de kimseden yardım ve himaye göremezseniz, bana koşup benden yardım istemeye söz veriyor musunuz? İlgimi reddetmeyeceğinize söz veriyor musunuz?

Marya Kirilovna sessizce ağlıyordu. Islık üçüncü defa çaldı. Dubrovski: Siz beni mahvediyorsunuz,

diye bağırdı, bana yanıt vermedikçe sizi bırakmayacağım! Söz veriyor musunuz, yoksa vermiyor musunuz?

Zaval ı güzel kız, yavaşça:

Söz veriyorum, diye mırıldandı.

Marya Kirilovna, Dubrovski ile görüşmesinden heyecanlanmış bir halde bahçeden dönüyordu.

Ona, çiftlik halkı koşuyormuş, bütün ev hareketteymiş, avluda birçok insan varmış, merdiven başında da bir troyka duruyormuş gibi geldi. Uzaktan Kirila Petroviç'in sesini duydu. Yokluğunun farkına varılmasından korkarak içeri girmekte acele etti. Salonda onu babası karşıladı,. Konuklar, bildiğimiz emniyet amirinin etrafını çevirmişler ona sorular yağdırıyorlardı. Sefer elbisesi giymiş ve tepeden tırnağa kadar silahlanmış olan emniyet amiri, esrarlı ve telaşlı bir tavırla onlara yanıtlar veriyordu. Kirila Petroviç kızına:

Sen neredeydin Maşa? diye sordu. Mösyö Deforj'u görmedin mi?

Maşa zorlukla olumsuz bir yanıt verebildi. Kirila Petroviç sözüne devam ederek:

PUŞKİN _____ 225

Düşün ki, dedi, emniyet amiri onu yakalamaya, beni de öğretmenin Dubrovski olduğunu inandıрмаğa gelmiş!

Emniyet amiri saygı ile:

Efendimiz, dedi, bütün eşkâl... Kirila Petroviç onun sözünü keserek: Bana bak arkadaş, dedi, sen şu eşkâlinle defolup gider misin? İşin aslını kendim anlamadıkça sana Fransızımı teslim etmem... Şu korkak ye yalancı Anton Pafnutiç'in sözlerine nasıl inanılabilir? Öğretmenin, kendisini soymak istediğini düşünde görmüş olacak. Niçin hemen o sabah bu konuda bana bir sözcük olsun söylemedi?

Emniyet amiri:

Fransız onu korkutmuş efendimiz, susacağına dair yemin de ettirmiş, dedi.

Kirila Petroviç:

Yalan, dedi. Şimdi ben her şeyi meydana çıkarırım (İçeri giren hizmetçiye). Öğretmen nerde kaldı? diye sordu.

Hizmetçi:

Hiçbir yerde bulunamıyor efendimiz, yanıtını verdi.

Kuşkulanmaya başlayan Troyekurov:

O halde arayın onu, diye bağırdı. Sonra emniyet amirine dönerek: Şu methettiğin eşkâli göster

bakalım! dedi. Emniyet amiri kâğıdı uzattı.

Hımmm... Yirmi üç yaşında... Gerçi orası öyle ama, bu henüz hiçbir kanıtlamaz! Peki öğretmen nerde?

Kendisine, yine:

Bulunamıyor efendimiz, yanıtı verildi.

Kirila Petroviç sinirlenmeye başlamıştı. Marya Kirilovna yarı cansız bir haldeydi. Bunu fark eden babası:226

DUBROVSKI

Sen sararmışsın Maşa, dedi. Galiba korktun!

Hayır babacığım, başım ağrıyor.

Haydi Maşa odana git, üzülme!

Maşa babasının elini öptü ve hemen odasına gitti. Kendini yatağa atarak bir sinir krizi içinde hıçkırmağa başladı. Hizmetçiler koştu, onu zorla soydular, soğuk su ile, binbir çeşit kolonyalarla güçbela yatıştırabildiler, yatırdılar. Genç kız daldı.

Fransız bir türlü bulunamıyordu. Kirila Petroviç öfkeli öfkeli zafer yıldırımları gürleyiniz! şarkısını ıslıkla çalarak salonda bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Konuklar aralarında fısıldaşıyorlardı.

Emniyet amiri yine amacına erişememiş, Fransız bulunamamıştı. Herhalde ona haber verilmiş, o da gizlenmeyi başarmıştı. Ama kim haber vermişti? Bu nokta bir sır olarak kalıyordu.

Saat on biri vurdu, ama kimse uykuyu düşünmüyordu. Nihayet Kirila Petroviç emniyet amirine dönerek öfkeyle:

Eee, bu böyle ne olacak bakalım? dedi. Burada sabaha kadar kalacak değilsin ya! Benim evim koltuk meyhanesi değil, bu, gerçekten Dubrovski de olsa kardeş, bu becerikliliğinle sen onu yakalayamazsın! Şimdi basbakalım evine, bundan sonra da daha becerikli ol! (Konuklarına dönerek devam etti).
Sonra, sizin de eve gitme vaktiniz geldi. Haydi bakalım, arabalarımızı

hazırlatmalarını emredin, benim uykum var.

Troyekurov konuklarından işte böyle kabaca ayrıldı.

XIII

Olağanüstü hiçbir şey olmadan aradan bir süre daha geç— ti, ama önümüzdeki yazın başlangıcında Kirila Petroviç'in aile hayatında birçok değişiklikler oldu.

Troyekurov'dan 30 verst kadar ötede, prens Vereyski'nin zengin malikânesi bulunuyordu. Prens yıl arca yabancı ülkelerde yaşamıştı. Prens bütün malikânesini emekli bir binbaşı idare ediyor ve Pokrovskoye ile Arbatovo arasında hiçbir bağlantı bulunmuyordu. Fakat, Mayıs ayı sonlarında prens yabancı ülkelere döndü ve şimdiye kadar hiç görmediği köyüne geldi. Ne varki, eğlenceli bir yaşayışa alıştığı için, yalnızlığa dayanamadı. Gelişinin üçüncü günü, vaktiyle tanıdığı

Troyekurov'a öğle yemeğine gitti.

Prens el i yaşlarında kadardı, ama yaşından çok daha fazla gösteriyordu. Çeşitli aşırılıklar sağlığını bozmuş, onda silinmez izler bırakmıştı. Buna karşın görünüşü zarif ve güzeldi. Her zaman sosyete de yaşamak alışkanlığı, ona özelikle kadınlarla ilişkilerinde bazı incelikler kazandırmıştı. Hiç durmadan eğlenmek ister, daima canı sıkılırdı. Kirila Petroviç, prensin bu ziyaretini, sosyete yaşayışını bilen bir insanın saygı belirtisi gibi sayarak, buna pek sevinmişti.

Âdeti olduğu üzere konuğuna malikânesini gezdirmek suretiyle ikramlarda bulundu ve onu köpekhaneye götürdü. Ama prens, köpek kokuları içinde az kalsın boğuluyordu. Esanslı mendili ile burnunu kapayarak kendini dışarı dar attı. Budanmış ıhlamlarıyla, dört köşe havuzuyla, düz yol arıyla Troyekurov'un eski bahçesi konuğun hoşuna gitmedi. O, İngiliz bahçelerini ve sözüm ona doğayı severdi, ama övmekten ve hayranlığını belirtmekten de geri kalmadı.228

DUBROVSKİ

Hizmetçi yemeğin hazır olduğunu haber vermeye geldi. Yemeğe gittiler. Gezintiden yorulan prens topal ıyor, bu ziyareti yaptığına pişman oluyordu.

Salonda onları Marya Kirilovna karşıladı, ihtiyar çapkın, kızın güzel iğine hayran oldu. Troyekurov konuğunu kızın yanına oturttu. Kızın varlığı prensi canlandırmış, neşelendirmişti. Meraklı

hikayeleriyle birkaç sefer kızın dikkatini çekmeyi başardı. Yemekten sonra Kirila Petroviç ata binmeyi önerdi, etti. Ama prens kadife çizmelerini göstererek ve damla hastalığıyla alay ederek, özür diledi. Sevimli komşusundan ayrılmamak için araba gezintisini tercih etti. Arabayı

hazırladılar. İhtiyarlar ve güzel kız, üçü birden, arabaya bindiler ve hareket ettiler. Konuşmalarını

burada da sürdürdüler. Marya Kirilovna bu sosyete adamının gönül alıcı ve neşeli komplimanlarını

hazla dinliyordu. Derken, Vereyski birdenbire Kirila Petroviç'e dönerek bu yanmış binanın ne olduğunu, kime ait bulunduğunu sordu. Kirila Petroviç çatındı. Yanmış çiftlik binasının onda uyandırdığı anılar hiç de hoş gidecek şeyler değildi. Verdiği yanıtta bu toprakların şimdi kendisinin olduğunu, eskiden Dubrovski adında birine ait bulunduğunu söyledi. Prens: Dubrovski'ye mi, nasıl şu ünlü hayduta mı? diye tekrarladı.

Troyekurov:

Onun babasına ait, dedi. Hoş, onun babası da hatırı sayılır haydutlardandı ya!

Sahi, şu bizim Rinaldo ne oldu? Sağ mı, ele geçti mi?

Hem sağ, hem selamette. Emniyet amirlerimiz hırsızlarla birlik oldukları sürece yakalanacağı da yok. İyi hatırıma geldi Prens. Dubrovski senin Arbatovo'yu da ziyaret etti mi hiç?

Evet, geçen yıl galiba bir şeyler yakmış veya çalmıştı. Şu romantik kahramanla şöyle kısaca tanışmak herhalde meraklı bir şey olsa gerek, değil mi Marya Kirilovna?

PUŞKİN

229

Troyekurov:

Elbette meraklı, dedi. Marya Kirilovna onunla tanışıyor. Dubrovski tam üç hafta ona müzik dersi verdi, Al aha şükür derslerine karşılık bir şey almadı.

Kirila Petroviç burada Fransız öğretmenin hikâyesini anlatmaya başladı. Marya Kirilovna, adeta iğne üzerinde oturuyor gibiydi. Vereyski anlatılanları büyük bir dikkatle dinledi, bütün bunları çok tuhaf buldu ve konuşma konusunu değiştirdi. Gezintiden dönünce kendi arabasını hazırlamalarını

söyledi ve Kirila Petroviç'in, gece yatısına kalması için yaptığı bütün ısrarlarına karşın çaydan sonra hemen hareket etti. Ama gitmeden önce, Marya Kirilovna ile beraber kendisini ziyarete gelmesini Kirila Petroviç'ten rica etti. Mağrur Troyekurov geleceğine söz verdi. Çünkü Prenslük niteliğini, iki nişanını ve babadan kalma üç bin nüfuslu çiftliğini dikkate alarak prens Vereyski'yi bir dereceye kadar kendine eşit sayıyordu.

Bu ziyaretten iki gün sonra Kirila Petroviç, kızıyla birlikte Prens Vereyski'yi ziyarete gitti.

Arbatovo'ya yaklaşırken, temiz ve ferah köy evlerini, İngiliz şatoları biçiminde ve taştan yapılmış

derebey köşkünü seyretmekten kendini alamadı. Köşkün önünde, çingiraklarını sal ayarak İsviçre ineklerinin otladıkları gür ve yeşil bir çayır uzanıyordu. Geniş bir park köşkün dörtbir yanını

çevirmişti. Ev sahibi, konuklarını merdiven başında karşıladı, genç kıza kolunu verdi. Konuklar üç

kişilik bir yemek masasının hazırlandığı son derece güzel bir salona girdiler. Prens konuklarını

pencereye götürdü, önlerinde eşsiz bir manzara canlandı. Volga, pencerelerin önünden akıyordu.

Irmakta, yelkenlerini " şişirmiş yüklü mavnalar gidiyor ve çok anlamlı olarak ölüm kayığı adını alan balıkçı kayıkları suyun üzerinde oynaşıyorlardı. Irmağın ötesinde tepeler ve ovalar uzanıyor, birkaç köy çevreyi süslüyordu. Sonra konuklar prensin yabancı ülkelerde satın aldığı tabloları meydana gelmiş bir resim galerisini seyretmekle vakit geçirdiler. Prens bunların çeşit230

DUBROVSKİ

li konularına, resimcilerinin hayatına dair Marya Kirilovna'ya izahat veriyor, kusur ve üstünlüklerini gösteriyordu. Tablolardan, ukala bir bilgicin önceden hazırlanmış sözleriyle değil, duyarak ve

anlayarak söz ediyordu. Marya Kirilovna onu memnuniyetle dinliyordu. Yemeğe oturdular.

Troyekurov Amphitryon'unun(*) şaraplarının ve ahçısının ustalığının tam hakkını verdi.

Marya Kirilovna ise hayatında ancak ikinci sefer gördüğü bir adamla bu konuşmasında ne küçücük bir şaşkınlık, ne de bir zorluk duyuyordu. Yemekten sonra ev sahibi konuklarına bahçeye çıkmayı önerdi. Kahvelerini, içinde birçok adacıklar bulunan geniş bir gölün kıyısındaki kameriyede içtiler. Birdenbire bir bando çalmaya başladı. Üç çifte bir sandal gelip doğruca kameriyeye yanaştı. Gölde adacıklar arasında gezmeye çıktılar, bunlardan bazılarını ziyaret ettiler. İçlerinden birinde mermer bir heykel; bir başkasında ıssız bir mağara; üçüncüsünde, Marya Kirilovna'nın prensin nazik üstü kapalı anlatımıyla pek de tatmin edilmemiş genç kızlık merakını

uyandıran esrarlı yazılarla süslü bir anıt gördüler. Vakit farkına varılmadan geçmiş, ortalık kararmaya başlamıştı. Prens serinlik bastığını ve çiy yağdığını ileri süre rek eve dönmekte acele etti. Semaver onları bekliyordu. Prens, Marya Kirilovna'dan bu ihtiyar bekarın evinde ev sahipliği yapmasını rica etti. Genç kız bu sevimli gevezenin bitmez tükenmez hikâyelerini dinleyerek çay dağıttı. Ansızın bir patlama duyuldu, bir havai fişek gökyüzünü aydınlattı. Prens, Marya Kirilovna'nın omuzlarına bir şal örttü ve onları balkona davet etti. Evin önünde, karanlıkta, renk renk ışıklar yandı; kıvrıldı, başaklar, fiskiyeler, palmiyeler biçiminde havaya yükseldi, sonra yağmur halinde, yıldızlar halinde yerlere döküldü. Bunlar söndü ve yeniden yandı. Marya Kirilovna bir çocuk gibi neşeleniyordu. Prens Vereyski, genç kızın bu neşesine seviniyordu. Troyekurov ise bütün bunlardan son derece memnundu. Çünkü

PUŞKİN

prensın tous leş frais(*) ini bir saygı ve bir yaranma belirtisi gibi sayıyordu.

Akşam yemeği zenginlik bakımından, öğle yemeğinden hiç de geri kalmıyordu, konuklar, kendilerine ayrılan odalara çekildiler. Ertesi sabah da, yakında tekrar görüşmek sözüyle nazik ev sahibinden ayrıldılar.

(*) Moliere'in komedilerinden birinin kişisi, ev sahibi (Ç.N.) (*) Aslında Fransızca yazılmıştır. «Bütün bu masraflarını» anlamına gelir.î

r

XIV

Marya Kirilovna, odasında, açık bir pencerenin önünde gergef işliyordu. Aşkın verdiği dalgınlıkla gülü yeşil ipekle işleyen Konrad'ın sevgilisi gibi ipekleri birbirine karıştırmıyordu. Aklı işiyle meşgul olmamasına ve çok uzaklarda dolaşmasına rağmen, iğne altındaki kanaviçe, yanhşsızca modeldeki desenleri tekrarlıyordu.

Ansızın pencereye bir el uzandı. Biri, gergefin üzerine bir mektup bıraktı ve Marya Kirilovna kendini toparlayıncaya kadar gözden kayboldu. Tam bu sırada içeri giren hizmetçi, Kirila Petroviç'in kendisini çağırmakta olduğunu haber verdi. Kız mektubu, korku ile başörtüsünün içine sakladı ve

babasının odasına koştı.

Kirila Petroviç yalnız değildi. Yanında Prens Vereyski oturuyordu. Marya Kirilovna'nın görünmesi üzerine prens ayağa kalktı, onun için doğal olmayan bir şaşkınlıkla, genç kızı sessizce selamladı.

Kirila Petroviç:

Buraya gel Maşa, dedi. Sevineceğini umduğum bir haberim var. İşte sana bir nişanlı, bak prens seni istiyor.

Maşa donakaldı. Yüzünü bir ölüm sarılığı kapladı. Susuyordu. Prens ona yaklaştı. Elinden tuttu, sevecen bir eda ile, kendisini mutlu etmeye razı olup olmayacağını genç kızdan sordu. Maşa susuyordu. Kirila Petroviç:

Razı, tabi razı, dedi. Fakat bu sözü söylemenin kızlar için ne kadar zor olduğunu bilirsin, prens!

Haydi çocuklar öpüşün ve mutlu olun!

PUŞKİN _____ 233

Maşa kımıldamadan duruyordu. İhtiyar prens kızın elini öptü. Birdenbire kızdan boşanan gözyaşları solgun yanaklarından yuvarlanmaya başladı. Prens hafifçe çatındı. Kirila Petroviç: Git, git, git, dedi. Gözyaşlarını kurula da yanımıza neşeli bir yüzle gel!

Sonra Vereski'ye dönerek sözlerine devam etti:

Bunlarda gelenek haline gelmiştir, kocaya vardıkları zaman hepsi de ağlarlar. Şimdi biz prens, işten, yani çeyizden konuşalım.

Marya Kirilovna oradan gitmesi için verilen izinden, can atarcasına yararlandı. Odasına koştı, kapıyı kilitledi. İhtiyar prensin karısı olduğunu düşünerek gözyaşlarını koyverdi. Birdenbire prens ona iğrenç ve tiksinti uyandıran bir insan halinde görüldü. Nikâh onu, bir darağacı, bir mezar kadar korkutuyordu. Umutsuzluk içinde: «Hayır, hayır, ölmek, manastıra kapanmak, Dubrovski'le evlenmek daha iyi...» diye tekrarlıyordu. Bu anda mektubu anımsadı. Bunun Dubrovski'den olduğunu sezinleyerek hırsla okumaya başladı. Mektup gerçekten de Dubrovski'dendi. İçinde yalnız şunlar yazılıydı:

«Akşam saat 10 da, eski yerde.»XV

ışıldıyor durgun bir temmuz gecesiymi zaman zabir rüzgâr esiyor ve bütün bahçeyi hafif bir hışırtı kaplıyordu.

Genç kız, hafif bir gölge gibi, kararlaştırılan buluşma yerine yaklaşıyordu. Henüz kimsecikler görünmüyordu. Birden bire kameriyenin arkasından çıkan Dubrovski, kızın önüne dikiliverdi. Alçak ve üzüntülü bir sesle:

Ben her şeyi biliyorum, dedi, verdiğiniz sözü anımsayınız!

Maşa:

Bana koruyuculuğunuzu öneriyorsunuz ama, darılmayınız, dedi, bu koruyuculuğunuz beni korkutuyor. Siz bana nasıl yardım edebilirsiniz?

Nefret ettiğiniz adamdan sizi kurtarabilirim.

Al ah rızası için ona dokunmayın! Beni seviyorsanız • sakın ona dokunmayın! Ben hiçbir faciaya neden olmak istemem.

Ona dokunmayacağım, istekleriniz benim kutsaldır. O hayatını size borçludur. Adınıza hiçbir kötülük yapılmayacaktır. Siz benim işlediğim cinayetlerde bile temiz kalmalısınız! Ama zalim babanızdan sizi nasıl kurtarabilirim?

Daha umudum var. Gözyaşlarımla, üzüntümle onu yumuşatacağımı umuyorum. Gerçi o inatçıdır ama, beni de çok sever.

Boşuna umuda kapılmayınız; babanız bu gözyaşlarında severek değil de çıkarım gözeterek kocaya varan her

PUŞKIN

genç kıza özgü sıradan bir korku ve nefretten başka bir şey görmeyecektir. Babanız, isteğinize karşın mutluluğunuzu yaratmayı aklına korsa, talihinizi sonsuz olarak ihtiyar bir kocanın iradesine bağlamak için sizi zorla evlendirirse ne yaparsınız?

O zaman, o zaman yapılacak hiçbir şey kalmıyor... Beni almaya gelin, sizin karınız olurum.

Dubrovski titredi. Solgun yüzünü erguvani bir kızıl ık kapladı ve hemen o anda daha solgun bir hal aldı. Başını eğerek, uzun bir süre hiç ses çıkarmadı.

Bütün cesaretinizi toplayınız, babanıza yalvarınız, ayaklarına kapanınız, ilerde sizi bekleyen bütün felaketleri, sarsak ve sefih bir ihtiyarın yanında solacak gençliğimizi ona anlatınız! Onunla sertçe konuşmayı göze alınız: kararından şaşmadığı takdirde, o zaman, evet o zaman müthiş bir koruyucu bulacağınızı söyleyiniz! Zenginliğin bir an için bile size mutluluk getirmeyeceğini; lüksün ve ihtişamın, o da alışıncaya kadar, bir an için ancak yoksul uğı avutabileceğim ona anlatınız!

Onun karşısında ısrar ediniz, öfkesinden, ve tehditlerinden korkmayınız! Bir umut kıvılcımı kaldığı sürece, Al ah aşkına dayanınız!! Yoook, artık başka bir çare kalmazsa...

Dubrovski sözlerinin burasında el eriyle yüzünü kapadı, adeta boğuluyordu. Maşa ağlıyordu.

Dubrovski acı acı içini çekerek:

Zaval 1, zaval 1 alın yazım! Sizin için canımı bile verdim. Sizi uzaktan görmek, elinize dokunmak bile beni sarhoş ederdi. Sizi heyecanla çarpan göğsüme bastırmak ve: Meleğim, ölelim!! demek fırsatı doğduğu zaman, zaval 1 ben bu mutluluktan kaçınmak, bütün gücümle onu kendimden uzaklaştırmak zorunda kalıyorum. Ayaklarınıza kapanmak, hak etmediğim bu anlaşılmaz lütuftan dolayı Al aha şükretmek cesaretini bile gösteremiyorum. Oooh, ondan ne kadar nefret etmek zorundayım, ama bu anda yüreğimde nefret etmek için en küçük bir yer bulunmadığını

hissediyorum.236

DUBROVSKİ

Dubrovski yavaşça genç kıızı kucakladı, sessizce göğsüne bastırdı. Kız, başını güvenle genç haydudun omzuna dayadı. İkisi de susuyordu. Zaman akıp gidiyordu. Nihayet Maşa: Vakit geldi, dedi.

Dubrovski adeta uykudan uyanır gibi oldu. Genç kızın elini tuttu ve parmağına bir yüzük geçirdi: Bana kaçmaya karar verirsiniz, dedi, bu yüzüğü buraya getiriniz ve bu meşe ağacının kovuğuna koyunuz! O zaman ne yapacağımı ben bilirim.

Dubrovski genç kızın elini öptü ve ağaçların arasında kayboldu.

XVI

Prens Vereyski'nin evlenme isteği artık komşular için gizli bir şey değildi. Kirila Petroviç kutlamaları kabul ediyor, düğün hazırlığı yapılıyordu. Maşa günden güne kesin kararını

geciktiriyordu. Bu arada ihtiyar nişanlıya olan davranışı soğuk ve zoraki idi. Prens buna aldırmıyordu. Genç kızın sessizce razı oluşundan memnun olan prens sev . gi için çabalamıyordu.

Ama zaman geçiyordu. Nihayet Maşa harekete geçmeye karar verdi ve prens Vereyski'ye bir mektup yazdı. Genç kız prensin yüreğinde yüce gönül ülük duyguları uyandırmaya çalıştı: Ona en küçük bir bağlılık duymadığını açıkça itiraf etti. Kendisiyle evlenmekten vazgeçmesini ve babasının otoritesine karşı onu savunmasını presten rica etti. Mektubu gizlice prene verdi.

Prens yalnız kalınca mektubu okudu. Nişanlısının bu açık yürekliliğinden zerrece üzülmeydi. Tam tersine, düğünü çabuklaştırmak zaruretini gördü, bunun için de mektubu gelecekteki kaynatasına göstermek gerektiğine inandı.

Kirila Petroviç küplere bindi. Gönderilen mektuptan haberi olduğunu Mâşa'ya sezdirmemesi için prens onu zorla kandırabildi. Kirila Petroviç kızına bundan söz etmemeye razı oldu ama, vakit kaybetmeden düğünü hemen ertesi gün yapmaya da karar verdi. Prens bu kararı çok akıl ıca buldu. Nişanlısının yanına giderek, mektubun kendisini çok üzdüğünü, ama zamanla sevgisine hak kazanmayı umduğunu, genç kızdan yoksun olmak düşüncesinin çok ağır geldiğini, kendi idam kararına razı olmak gücünde olmadığını ona238

DUBROVSKİ

söyledi. Sonra da saygı ile genç kızın elini öptü ve Kirila Petroviç'in kararına dair ona hiçbir şey çitlatmadan oradan ayrıldı.

Prens avludan henüz çıkmıştı ki, babası içeri girdi ve hemen yarın hazır olmasını kızına emretti.

Zaten prens Vereyski'nin sözlerinden heyecanlanmış olan Marya Kirilovna'nın gözlerinden yaşlar boşandı, babasının ayaklarına kapanarak şikâyet eden bir sesle bağırdı: Babacığım... Babacığım... Bana kıymayınız!!! Ben prensi sevmiyorum, onun karısı olmak istemiyorum.

Kirila Petroviç korkutucu bir sesle:

Bu ne demek? diye bağırdı. Şimdiye kadar hiç sesini çıkarmadan razı oluyordun da şimdi, her şey olup bittikten sonra mı nazlanmaya, vazgeçmeye kalkıyorsun? Aptal ığın gereği yok, bu gibi davranışlarla kararımı değiştiremezsin!

Zaval ı Maşa:

Bana kıymayınız, diye tekrarladı, niçin beni yanınızdan kovuyor ve sevmediğim bir adama veriyorsunuz? Yoksa benden bıktınız mı? Ben yine eskisi gibi sizinle kalmak istiyorum.

Babacığımı, siz bensiz sıkılacaksınız! Hele benim mutsuz olduğumu düşündükçe büsbütün üzüleceksiniz! Babacığım beni zorlamayınız, ben evlenmek istemiyorum.

Kirila Petroviç etkilenmişti. Ama üzüntüsünü gizledi, kızını iterek sert bir tavırla : Bana bak, dedi, bütün bunlar saçma şeyler... mutluluğun için gereken şeyleri ben senden iyi bilirim. Göz yaşlarının sana yaran yok! Öbür gün düğünün olacak.

Maşa:

Öbür gün mü? diye bağırdı, aman Al ahım! Hayır hayır, mümkün değil, bu olamaz! Babacığım, beni dinleyin, eğer bana kıymaya karar vermiş bulunuyorsanız kendime aklınızdan bile geçirmedığınız bir koruyucu bulacağım! O zaman beni ne hale getirdiğinizden siz de korkacaksınız!

Kirila Petroviç:

PUŞKİN

Neee? Neee? diye bağırdı. Tehdit ha! Küstah kız, beni tehdit ediyorsun ha! Sana öyle bir şey yaparım ki bunu aklından bile geçirmezsin! Sen ne cesaretle beni koruyucu ile korkutuyorsun, ha? Görelim bakalım senin bu koruyucun kimmiş?

Maşa umutsuzluk içinde:

Vladimir Dubrovski, dedi.

Kirila Petroviç, kızının aklını oynattığını sandı. Hayretle ona baktı. Bir süre sustuktan sonra: Çok iyi, dedi, kimi istersen kurtarıcı diye bekleyebilirsin. Şimdilik bu odada otur bakalım, düğüne kadar bu

odadan çıkmayacaksınız!

Kirila Petroviç bunları söyledikten sonra odadan çıktı ve kapıyı kilitledi.

Zaval 1 kız başına gelecekleri düşünerek uzun uzun ağladı. Fakat yaptığı coşkunca itiraflar yüreğini ferahlatmıştı. Şimdi, kendisini bekleyen sonucu ve bundan sonra izlemesi gerekli davranış tarzını daha sakin düşünebilirdi. Onun için en önemli olan şey bu nefret ettiği evlilikten kurtulmaktı. Bir haydudun karısı olmak kaderi, ona hazırlanan kismete göre bir cennet gibi görünüyordu. Dubrovski'nin bıraktığı yüzüğe baktı. Onunla başbaşa görüşmeyi ve kesin an arifesinde bir kez daha ondan akıl danışmayı şiddetle istiyordu. Bir önsezi, geceleyin Dubrovski'yi bahçede, kameriyenin yanında bulacağını ona söylüyordu. Ortalık kararır kararmaz oraya gidip onu beklemeye karar verdi. Ortalık karardı. Maşa hazırlandı. Gelgelelim kapısı anahtarla kilitlemişti. Oda hizmetçisi, Kirila Petroviç'in kendisini dışarı bırakmamaları için emir verdiğini kapının dışından söyledi. Demek ki kız kilit altında idi. Ağır bir hakarete uğramış bir halde, pencerenin kenarına oturdu, gece geç vakte kadar, soyunmaksızın, hareketsizce karanlık gökyüzüne bakarak orada kaldı. Sabaha karşı biraz kestirdi. Fakat hafif uykusu üzüntülü birtakım düşlerle bölündü. Yükselen güneşin ilk ışıkları onu uyandırdı. XVII Genç kız gözünü açtı, ilk aklına gelen şey, durumunun korkunçluğu oldu. Zili çaldı, bir kız içeri girdi. Marya Kirilovna'nın sorduğu sorulara yanıt olarak: Kirila Petroviç'in dün akşam Arbatovo'ya gittiğini, geç vakit döndüğünü; genç kızı odadan çıkarmamaları için sıkı emirler verdiğini; düğün için, göze batacak hiçbir hazırlık yapılmadığını; bununla beraber papazın ne nedenle olursa olsun, köyden uzaklaşmaması için tembihlerde bulunulduğunu söyledi. Bu haberleri verdikten sora dışarı çıktı ve tekrar oda kapısını kilitledi.

Hizmetçinin sözleri genç mahpusu kızdırmıştı. Kızın tepesi atmış, kan beynine çıkmıştı. Bütün bu olup bitenleri Dubrovski'ye bildirmeye karar verdi. Yüzüğü şu meşhur meşe ağacı kovuğuna gönderme çarelerini araştırmaya başladı. Bu sırada penceresine küçük bir taş atıldı, cam şıngırdadı. Marya Kirilovna avluya bakınca, kendisine gizli birtakım işaretler yapmakta olan küçük Şaşa'yi gördü. Genç kız çocuğun kendisine olan bağlılığını bildiği için buna sevindi. Pencereyi açtı ve:

Günaydın Şaşa, dedi, beni niye çağırdın?

Birşey gerekli mi diye sormaya geldim ablacığım. Babam öfkeli, evdekilerin hepsine sözlerinizi yerine getirmeyi yasak etti. Ama siz ne istiyorsanız bana söyleyin, ben sizin için her şeyi yaparım.

Teşekkür ederim sevgili Şaşa'cığim. Bak beni dinle: kameriyenin yanındaki kovuklu meşe ağacını biliyor musun?

Biliyorum ablacığım.

PUŞKİN _____ 241

Beni seviyorsan çabuk oraya koş ve şu yüzüğü kovuğun içine bırak! Ama seni kimsenin görmemesine dikkat et.

Genç kız bunları söyledikten sonra yüzüğü çocuğa attı ve pencereyi kapadı.

Çocuk yüzüğü yerden aldı, var hızıyla koşmaya başladı ve üç dakika içinde bilinen ağacın yanına vardı, durdu. Soluk soluğa dört bir yanı gözden geçirdi ve yüzüğü kovuğa •koydu. Bu işi başarıyla gördükten sonra, sonucunu hemen Marya Kirilovna'ya bildirmek istedi. Ama, tam bu sırada, kızıl saçlı, şaşlı gözlü, üstü başı yırtık pırtık bir çocuk kameriyenin arkasından çıkıverdi, meşe ağacına atıldı ve elini kovuğun içine daldırdı. Şaşlı bir sincaptan daha çabuk çocuğun üstüne atıldı ve iki elini birden tuttu. Korkutucu bir sesle:

Sen burada ne yapıyorsun? dedi.

Çocuk. Şaşlı'nın elinden kurtulmaya çalışarak:

Sana ne? diye yanıt verdi. Şaşlı:

Bırak şu yüzüğü kızıl tavşan, yoksa ben sana gösteririm, diye bağırdı.

Çocuk yanıt yerine, Şaşlı'nın suratına bir yumruk indirdi. Ama Şaşlı onu bırakmadı ve sesinin bütün gücüyle bağırmaya başladı:

Hırsız var! Hırsız var! Buraya koşun!

Çocuk, Şaşlı'nın elinden kurtulmaya çalışıyordu. Görünüşe göre Şaşlı'dan iki yaş büyük ve ondan çok daha kuvvetli idi. Ama Şaşlı daha çevikti. Çocuklar birkaç dakika boğuştular. Nihayet kızıl saçlı çocuk Şaşlı'yı alt etti, yere yatırdı ve gırtlığına sarıldı, işte tam bu sırada kuvvetli bir el, çocuğun firçayı andıran kızıl saçlarından yakaladı. Bahçıvan Steyan, onu yarım arşın kadar yerden kaldırdı:

Ah seni kızıl saçlı şeytân ah, diye çıkışmaya başladı. Sen ne cesaretle küçük beyi dövüyorsun?

242

DUBROVSKÎ

Şaşlı yerden fırlayarak kendini toplamaya fırsat buldu

ve:

Sen beni yenemedin ama, dedi, koltuk altlarımdan yakaladın! Çabuk yüzüğü ver ve buradan bas git!

Kızıl saçlı çocuk:

Daha da neler! diye söylendi ve birdenbire olduğu yerde dönerek saçlarını Stepan'ın elinden kurtardı, kaçmaya koyuldu.

Ama Şaşlı ona yetişerek arkasından itti, çocuk boylu boyunca yere yuvarlandı. Bahçıvan tekrar çocuğu yakaladı ve kuşağıyla bağladı.

Şaşlı:

Yüzüğü ver! diye bağıyordu. Stepan:

Dur hele küçük bey dedi, biz onu kâhyanın yanına götürelim de cezasını versin!

Bahçıvan esirini köşkün avlusuna götürdü. Şaşa bunların peşinden gidiyor, yırtılan ve yeşil otlarla kirlenen pantolonlarına düşünceli düşünceli bakıyordu. Birdenbire üçü de kendilerini tavlada beygirleri yoklamaya giden Kirila Petroviç'in karşısında buldular. Troyekurov Stepan'a: Bu ne demek? diye sordu.

Stepan kısa birkaç sözle olup bitenleri anlattı. Kirila Petroviç onu, dikkatle dinledi. Sonra Sâşa'ya dönerek:

Yaramaz çocuk, dedi, senin bununla ne alış verişin var?

Babacığım, o kovuktan yüzüğü çaldı, emredin de yüzüğü versin!

Ne yüzüğü ? Hangi kovuktan?

Şey, bana Marya Kirilovna... Canım işte o yüzük.

Şaşa heyecanlandı, şaşırdı. Kirila Petroviç çatındı. Basanı sal ayarak: PUŞKİN

243

Desene, dedi, işe Marya Kirilovna da karıştı. Ya bana her şeyi anlat, ya da sana öyle bir sopa çekerim ki dünyam şaşırırsın!

Val ahi babacığım.. Babacığım.. Marya Kirilovna bana hiçbir şey söylemedi. Babacığım!

Stepan, koş da bana kayın ağacından güzel, taze bir sopa kes!

Dur babacığım, size her şeyi anlatacağım. Bugün avluda oynuyordum. Ablam pencereyi açtı, ben de yanına gittim. Ablam kazara yüzüğünü düşürdü, ben de alıp kovuğun içine sakladım...

Şey, sonra bu kızıl çocuk da onu almak istedi.

Kazara düşürdü ha! Sen de onu saklamak istedin! Stepan, koş bir sopa getir!

Babacığım, durun, hepsini anlatacağım! Ablam Marya Kirilovna meşe ağacına gidip yüzüğü

kovuğun içine koymamı söyledi. Ben de koşup yüzüğü oraya koydum. Halbuki bu pis çocuk da...

Kirila Petroviç pis çocuğa döndü ve korkutucu bir sesle sordu: Sen kimsin? Kızıl saçlı çocuk:

Ben bay Dubrovskilerin çiftlik halkındayım. Kirila Petroviç'in yüzü buruştu: Sen galiba beni efendin olarak tanımıyorsun? Güzel. Ya benim bahçemde ne işin vardı?

Çocuk büyük bir ilgisizlikle:

Ahududu aşırıyordum, dedi. Kirila Petroviç:

Ne ala, dedi, adamları da efendileri gibi: Desene imam ne ki, cemaat ne olsun! Bizde, meşe ağaçlarında ahududu yetiştigini nerede gördün?244

DUBROVSKI

Çocuk yanıt vermiyordu. Şaşa;

Babacığım, dedi, ona emredin de yüzüğü geri versin! Kirila Petroviç: Sen sus Aleksandr, (*) dedi. Seninle de ayrıca hesaplaşacağımı unutma! Haydi odana git. Sen şaşu oğlan, bana öyle geliyor ki sen az açık gözlerden değilsin! Yüzüğü ver de evine def ol git!

Çocuk avuçlarını açtı ve elinde hiçbir şey olmadığını gösterdi.

Eğer bana her şeyin doğrusunu söylersen seni dövmem, üstelik de beş köpek veririm. Yoksa sana öyle bir şey yaparım ki aklına bile getiremezsin, haydi bakalım!

Çocuk hiç sesini çıkarmıyordu. Başını önüne eğmiş duruyor, kendine gerçek bir aptal süsü

veriyordu. Kirila Petroviç:

Pekâlâ, dedi, bunu bir yere kapayın, kaçmaması için de iyice dikkat edin! Yoksa topunuzun derinizi yüzerim.

Stepan çocuğu güvercinliğe götürdü ve kilitledi. İhtiyar kuşçu kadın Agafıya'yı da çocuğa gözcü

olarak bıraktı. Kirila Petroviç gözleriyle çocuğu izleyerek: Emniyet amirini çağırarak için şimdi hemen şehre "koşun! Hem de elden geldiği kadar çabuk!

Kirila Petroviç odasında dolaşüyor ve öfkeli öfkeli zafer yıldırımları şarkısını ıslıkla çalarak şunları

düşünüyordu:

Artık kuşkuya yer yok. Kız, melun Dubrovski ile ilişkisini devam ettirmiş. Acaba gerçekten onu yardıma çağırıldı mı? Belki de nihayet sağlam bir ip ucu ele geçirmiş oldum. Artık elimizden kurtulamaz! Bu fırsatı kaçırmayalım! Bir araba çingırağı... Çok şükür emniyet amiri gelebildi.

PUŞKİN

245

(*) Aleksandr Şaşa adının bütünüdür (Ç.N.)

Hey, şu yakalanan çocuğu buraya getiriniz!

Bu arada, araba da avluya girmişti. Önceden tanımış olduğumuz emniyet amiri, toz toprak içinde

odaya girdi.

Kirila Petroviç:

Sevinçli bir haber, dedi. Dubrovski'yi yakaladım. Emniyet amiri sevinçli bir eda ile: Al aha şükür efendimiz, dedi, nerede o?

Canım Dubrovski'nin kendisini değil de, çetesinden birini yakaladım. Şimdi onu getirecekler.

Çetebaşını yakalamamız için işimize yarar. İşte onu getirdiler.

Korkunç bir haydut bekleyen emniyet amiri, görünüşü oldukça zayıf 13 yaşlarında bir çocukla karşılaşınca şaşakaldı. Hayretle Kirila Petroviç'e baktı ve ondan açıklama bekledi. Kirila Petroviç

sabahki olayı, tabii Marya Kirilovna'nın adını anmaksızın, hemencecik anlatmaya başladı.

Emniyet amiri boyuna küçük hayduda bakarak dikkatle onu dinledi. Çocuk bir aptal rolü oynuyor ve etrafında olup bitenlere hiç aldırmış etmiyormuş gibi görünüyordu. Nihayet emniyet amiri: Sizinle yalnızca görüşmeme izin veriniz efendimiz, dedi.

Kirila Petroviç onu bir başka odaya götürdü ve arkadan kapıyı kilitledi.

Yarım saat sonra da kaderi üzerine bir karar verilmesini bekleyen mahpusun bulunduğu salona döndüler. Emniyet amiri çocuğa dönerek:

Efendimiz seni ilçe hapisanesine göndererek orada bir temiz dayak attırdıktan sonra sürdürecekti. Ama ben seni savundum ve affettirdim. Çözün şunu!

Çocuğu çözdüler. Emniyet amiri:

Haydi bakalım, şimdi beyefendiye teşekkür et, dedi.

1246

DUBROVSKİ

Çocuk Kirila Petroviç'e yaklaştı ve elini öptü. Kirila Petroviç ona: Bas bakalım evine, dedi, bundan sonra da kovuklardan ahududu çalma!

Çocuk çıktı. Neşeyle merdivenlerden indi, etrafına bakmaksızın, tarlaların içinden koşarak Kistenevka yolunu tuttu. Köye gelince kenardaki birinci ve yan harap izbenin önünde durdu, cama vurdu. Pencere açıldı ve bir kocakarı görüldü. Çocuk:

Nineciğim bana ekmek ver, dedi, sabahtan beri hiçbir şey yemedim, açlıktan geberiyorum.

Kocakarı:

Aaa, sen misin Mitya, dedi. Neredeydin şeytan yavru

su?

Sonra anlatırım nineciğim. Al ah aşkına bana ekmek ver!

İzbeye girsene!

Vaktim yok nineciğim, bir yere daha uğramak zorundayım. Peygamberini seversen bana ekmek ver!

Kocakarı:

Ne cıva gibi bir çocuksun, diye homurdandı ve pencereden bir dilim kara ekmek uzatarak al sana bir dilim ekmek, dedi.

Çocuk hırsıyla ekmeği ısırıldı ve çiğneyerek hızla yoluna devam etti.

Ortalık kararmaya başlamıştı. Mitya hendeklerin içinden ve çitler boyunca yürüyerek Kistenevka koruluğuna süzüldü. Koruluğun ileri nöbetçileri gibi duran çifte çamlara gelince durdu. Dört bir tarafını gözden geçirdi, kesik ve keskin bir ıslık çaldı, beklemeye başladı. Buna yanıt olarak hafif fakat uzun bir ıslık duydu. Koruluğun içinden biri çıktı ve ona yaklaştı.

XVIII

Kirila Petroviç salonda bir aşağı bir yukarı dolaşıyor ve her zamandan daha yüksek sesle kendi şarkısını ıslıkla çalıyordu. Bütün ev hareket halinde idi. Hizmetçiler koşuyor, kızlar gidip geliyor, arabacılar ahırda koşuşuyorlardı. . Avluda bir yığın insan toplanmıştı. Genç kızın tuvalet odasında, etrafı hizmetçilerle çevrili bir madam, aynanın karşısında hareketsiz ve sararmış bir halde oturmakta olan Marya Kirilovna'yı süslemekle meşguldü. Genç kızın başı elmasların ağırlığı

altında bir yana yatmıştı. Dikkatsiz bir el, bir yerine iğne sapladığı zaman kız hafifçe irkiliyor, ama anlamsız bakışlarla aynaya bakarak susuyordu. Kapıda Kirila Petroviç'in sesi duyuldu: Çabuk bitiyor mu? Madam:

Hemen şimdi, karşılığını verdi. Marya Kirilovna kalkınız, aynaya bir bakın bakalım, iyi olmuş mu?

Marya Kirilovna ayağa kalktı ama hiçbir yanıt vermedi. Kapılar açıldı. Madam, Kirila Petroviç'e dönerek:

Gelin hazır, dedi. Arabaya binilmesi için emreder misiniz?

Kirila Petroviç:

Mübarek olsun, dedi. Ve masada duran haçı alarak şefkatli bir sesle, buraya gel Maşa, diye ekledi, seni takdis edeyim.

Zaval 1 kız babasının ayaklarına kapandı ve hıçkırmaya başladı. Gözyaşları içinde: 1,248

DUBROVSKI

Babacığım.. Babacığım.. diye inliyor ve sesi sönüyordu.

Kirila Petroviç, onu takdis etmekte acele etti. Kızı kaldırdılar ve adeta kucakta arabaya götürdüler.

Kızla birlikte yengelik ödevini gören kadın ve bir hizmetçi de arabaya bindiler, kiliseye hareket ettiler. Güvey onları orada bekliyordu. Gelini karşılamaya çıktı. Kızın sarılığı ve halindeki tuhaflık onu şaşırttı. İkiisi birlikte soğuk ve boş kiliseye girdiler, arkalarından kapı kapandı. Papaz dua odasından çıktı ve hemen törene başladı. Marya Kirilovna hiçbir şey işitmiyordu. Kafası bir şeyle meşguldü; sabahtan beri Dubrovski'yi bekliyordu. Bir dakika için olsun umudunu kaybetmemiştii.

Fakat papaz alışılmış olan soruyu kendisine sorduğu zaman titredi, adeta taş kesildi. Ama hâlâ işi uzatıyor, bir şeyler bekliyordu. Papaz kızın yanıtını beklemeden artık dönülmesi imkânsız olan o sözleri söyledi.

Tören bitti. Genç kız sevimsiz kocasının soğuk öpüşünü hissetti, törende bulunanların neşeli tebrikleri kulağına çalındı, ama buna karşın hayatının sonsuz olarak bir zincire vurulduğuna, Dubrovski'nin kendisini kurtarmaya yetişemediğine hâlâ inanamıyordu. Prens ona okşayıcı birkaç

söz söyledi, ama kız bunları anlamadı. Kiliseden çıktılar. Pokrovskoye köylüleri kilisenin sahanlığını doldurmuşlardı. Kız acele bunlara bir göz gezdirdi ve tekrar eski duygusuz halini aldı.

Yeni evliler beraberce arabaya bindiler. Arbatovo'ya hareket ettiler. Kirila Petroviç de orada onları karşılamak için Arbatovo'ya gitmişti. Prens, genç karısıyla yalnız kalınca, karısının soğuk davranışlarından hiç üzüntü duymadı. Yapmacık sözlerle ve gülünç heyecanlarla kızı daha fazla sıkıma da kalkmadı. Söylediği sözler basitti, yanıtsız da kalsalar olurdu. Bu suretle on verst kadar yol aldılar. Beygirler kestirme ve toprak yoldan süratle gidiyorlardı, arabadaki İngiliz yaylan sayesinde hiçbir sarsıntı duyulmuyordu. Birdenbire arkadan gelen birtakım sesler duyuldu, araba durdu. Silahlı bir insan kalabalığı arabayı çevirdi. Yü

PUŞKİN

249

zünde yarı yarıya maske bulunan bir adam arabanın, genç prensesin oturduğu taraftaki kapısını açarak:

Serbestsiniz çıkınız, dedi. Prens:

Bu da ne demek, sen kim oluyorsun? diye bağırdı. Prens: Bu Dubrovski'dir, dedi.

Prens soğukkanlılığını kaybetmeksizin, yan cebinden bir tabanca çıkardı ve maskeli hayduta ateş etti. Prens haykırdı, dehşet içinde, iki eliyle yüzünü kapadı. Dubrovski omzundan yaralanmıştı.

Kanlar akmaya başladı. Prens dakika bile kaybetmeden bir başka tabanca çıkardı. Ama ona ateş etmek fırsatını vermediler. Arabanın kapısı açıldı, birkaç güçlü el, onu arabadan dışarı sürükledi ve elinden tabancayı aldı. Prensın başı üzerinde bıçaklar parladı.

Dubrovski:

Ona dokunmayın, diye haykırdı.

Haydudun korkunç arkadaşları geri çekildiler. Dubrovski sararmış olan prensese dönerek: Serbestsiniz! diye devam etti. Prens:

Hayır, dedi artık iş işten geçti. Ben nikahlandım, ben artık prens Vereyski'nin karışımıyım.

Dubrovski umutsuzlukla bağırdı:

Ne diyorsunuz? Hayır, siz onun karısı değilsiniz! size bunu zorla yaptırdılar. Siz buna hiçbir zaman razı olmadınız!

Prens kesin bir tavırla itiraz etti:

Ben razı oldum, yemin ettim. Prens benim kocamdır. Onu lütfen serbest bırakmalarını emrediniz, beni de onunla bırakınız! Ben sizi aldatmadım. Son dakikaya kadar sizi bekledim. Ama şimdi, tekrar ediyorum, iş işten geçti. Bizi bırakınız!250

DUBROVSKİ

Ama Dubrovski artık onu dinlemiyordu. Yarasının ağrısı, şiddetli ruh heyecanları onu güçten düşürmüştü. Tekerleklerin üstüne yığıldı. Haydutlar çevresini aldılar. Dubrovski onlara birkaç söz söyledi. Onu ata bindirdiler. Haydutlardan ikisi kendisini tutuyor, bir üçüncüsü de atı yedeğinde götürüyordu. Arabayı yol ortasında insanları bağlı, atları da başı boş bir halde bırakarak, hiç

kimseyi soymadan, reislerinin kanına karşılık bir damla kan akıtmadan, yürüyüp gittiler.

XIX

Sık bir ormanın ortasında, dar bir çimenliğin üzerinde siperler den ve hendeklerden ibaret, topraktan yapılmış küçük bir korugan yükseliyordu. Koruganın arkasında birkaç baraka ile birkaç zeminlik vardı.

Avluda, kılıklarının başka başka oluşundan ve hepsinin silahlı bulunuşundan, hemen eşkıya olduklarına hükmedebileceğimiz kalabalık bir insan grubu, başları açık, karavananın başına oturmuş öğle yemeği yiyordu. Siperin üstünde, küçük bir topun yanında, ayaklarını altına almış bir nöbetçi oturmaktaydı. Nöbetçi, elbisesine yama vurmakla meşguldü. İğnesini, usta bir terziyi imrendirecek bir ustalıkla kul anıyor ve sık sık etrafına bakıyordu.

Bir kâse, birkaç kez elden ele dolaştığı halde ortalıkta garip bir sessizlik hüküm sürüyordu.

Haydutlar yemeklerini bitirdiler. Birbiri peşinden yemekten kalkıyor ve dua ediyorlardı. Bir kısmı barakalara dağıldılar. Diğerleri ise ormanın içine girdiler yahut Rus geleneğine uykuya yattılar.

Nöbetçi işini bitirdi, partal arını silkti, yamasını seyretti, iğnesini yenine soktu. Ata biner gibi topun üstüne oturdu, sesinin bütün gücü ile, eski, melankolik bir şarkı tutturdı: Hey anam anam yeşil orman gürültü etme, Bu koç yiğitin düşüncelerine engel olma!

Bu sırada barakalardan birinin kapısı açıldı. Eşikte temiz ve düzgün giyinmiş beyaz başlıklı bir yaşlı kadın görüldü. Öfkeli bir sesle:252

DUBROVSKİ

Yeter artık Stepka, dedi. Bay dinleniyor, halbuki sen alabildiğine gürültü ediyorsun; Sizde ne insaf var ne de merhamet!

Affedersin Yegorovna... Peki, bir daha yapmam... Babamız varsın dinlensin, çabucak iyileşsin.

İhtiyar kadın gitti. Stepka siperlerin üstünde gezinmeye başladı.

İhtiyar kadının çıktığı barakanın içinde, bir paravananın arkasındaki portatif karyolada, yaralı

Dubrovski yatıyordu. Tabancaları önündeki masada, kılıcı ise başucunda asılı duruyordu. Toprak kulübenin duvarları ve döşemesi değerli halılarla örtülmüştü. Köşede kadınlara mahsus gümüş bir tuvalet takımı ve büyük bir ayna vardı. Dubrovski elinde açık bir kitap tutuyordu, ama gözleri kapalıydı. Uyumuş muydu, yoksa sadece düşünüyor muydu, paravananın arkasından zaman zaman ona bakan yaşlı kadın bunu bilmiyordu.

Dubrovski birdenbire irkildi. Koruganda alarm işareti verilmişti. Stepka, camdan başını uzatarak: Babacığım Vladimir Andreyeviç, dedi, bizimkiler işaret veriyor, bizi arıyorlar.

Dubrovski karyoladan fırladı, silahlarını kaparak barakadan dışarı çıktı. Haydutlar gürültü ile avluda toplanıyorlardı. Dubrovski'nin görünmesi üzerine ortalığa derin bir sessizlik çöktü.

Dubrovski:

Herkes burada mı? diye sordu.

Gözcülerden başka herkes burada. Dubrovski:

Herkes yerine! diye bağırdı. Haydutların her biri bel i bir yer tuttu.

Bu sırada üç gözcü koruganın kapısına geldi Dubrovski onları karşılamaya koştı ve: PUŞKİN

Ne var? diye sordu.

Askerler ormana girmiş, bizi çeviriyorlar. Dubrovski kapıların kapanmasını emretti. Kendisi de topa gözcülük etmeye gitti. Ormandan birkaç ses duyuldu, sesler yaklaşılmaya başladı. Haydutlar sessizce bekliyorlardı. Birdenbire ormanın içinde üç dört er görüldü, fakat hemen geri çekilerek tüfek ateşiyle arkadaşlarına işaret verdiler. Dubrovski:

Savaşa hazır olun! komutunu verdi.

Haydutlar arasında bir hışırtı oldu, sonra yine her şey sustu.

Bu sırada yaklaşan bir birliğin gürültüsü duyuldu. Ağaçların arasından tüfekler parladı. Yüz el i kişilik bir askeri birlik, bağışarak ormandan fırladı ve istihkâmlara saldırdı. Dubrovski topun fitilini ateşledi, atış isabetli olmuştu: Birinin başı kopmuş, ikisi yaralanmıştı. Erler arasında bir şaşkınlık başgösterdi. Ama subay ileri atıldı, erler de onun peşinden yürüdüler ve hendeğe saldırdılar.

Haydutlar tüfekleriyle ve tabancalarıyla ateş etmeye başladılar, baltalarla koruganı savunmaya koyuldular. Hırslanan erler, hendeğin içinde yirmiye yakın yaralı bırakarak koruganı tırmanmaya başladılar. Göğüs göğüse bir savaş başladı. Erler artık siperlerin üzerindeydiler. Haydutlar çekilmeye başladılar. Ama bu sırada Dubrovski subaya yaklaştı, tabancasını göğsüne dayayarak ateş etti. Subay sırt üstü yere yuvarlandı. Birkaç er onu kucaklayarak acele ormanın içine götürdü. Geri kalan erler, başlarını kaybedince durakladılar. Cesaretlenen haydutlar bu şaşkınlık anından yararlandılar. Erleri bozguna uğratarak, hendeğin içine sıkıştırdılar. Kuşatanlar kaçıştılar.

Haydutlar naralar atarak onların peşinden saldırdılar. Zafer kazanılmıştı. Düşmanın tümüyle bozulduğuna inanan Dubrovski adamlarını durdurdu ve koruganın içine kapanarak yaralıların toplanmasını, nöbetçilerin artırılmasını, kimsenin yerinden ayrılmamasını emretti.²⁵⁴

DUBROVSKİ

Bu son olaylar, Dubrovski'nin pervasızca haydutlukları üzerine hükümetin ciddi olarak dikkatini çekti. Dubrovski'nin bulunduğu yer öğrenilmişti. Onun, diri veya ölü, yakalanması için bir bölük asker gönderildi. Dubrovski'nin çetesinden bir iki haydut yakalandı. Bunların sözlerinden, Dubrovski'nin artık aralarında olmadığı öğrenildi. O çarpışmadan birkaç gün sonra Dubrovski bütün adamlarını toplamış, kendilerinden büsbütün ayrılmak niyetinde olduğunu bildirmiş ve onlara tutumlarını değiştirmelerini tavsiye ederek:

Benim idarem altında hepiniz zenginleştiniz, demiş. Her biriniz tehlikesizce uzak il erden birine giderek orada geri kalan ömrünüzü namuslu bir işle, rahatlık içinde geçirebilirsiniz! Ama sizler haydutluğa alıştığınız için belki de sanatınızı bırakmak istemeyeceksinizdir.

Bu sözlerden sonra Dubrovski, yanına ***i alarak onları bırakmış, nereye gittiğini kimse bilmiyormuş.

Haydutların şeflerine olan bağılılığı bilindiği için, önceleri bu sözlerin doğruluğundan kuşku duyuldu, haydutların, şeflerini kurtarmak için mahsus böyle davrandıkları sanıldı. Ama olaylar bu sözlerin

doğruluğunu kanıtladı. Korkunç baskınlar, yangınlar ve soygunlar artık sona ermiş, yol arda tehlike kalmamıştı. Alınan başka haberlere göre de Dubrovski yabancı bir ülkeye kaçmıştı.

(1832 1833)